

The background of the book cover is a detailed illustration. On the left, there are several tall, fluted classical columns. In the foreground, a group of men in traditional, simple clothing are gathered. One man on the right is holding a bow and arrow, while others are holding spears. Two dogs are also present. The scene is set in a lush, green landscape with trees and a building in the distance.

✧ G. CHANDON ✧
† HẦU THỜI
LA MÃ

NGUYỄN BÍCH NHƯ
dịch

NHÀ XUẤT BẢN PHỤ NỮ

Mục lục

Lời Giới Thiệu

Tiểu Dẫn

I. Cơn Thịnh Nộ Của Junon

II. Mưu Kế Của Ulysse

III. Lênh Đênh Trên Sóng

IV. Hưởng Về Italie

V. Nữ Hoàng Didon

VI. Giàn Hỏa Trên Sân Thượng

VII. Vì Sao Phải Dựng Thành Aceste?

VIII. Đường Xuống Địa Ngục

IX. Đền Thờ Janus

X. Khách Trọ Của Vua Arcadien

XI. Nisus Và Euryale

XII. Máu, Vinh Quang Và Cái Chết

XIII. Ngập Trời Khói Lửa

XIV. Lời Khuyên Của Kẻ Chiến Thắng Thành Troie

XV. Đoạn Kết

Notes

THẦN THOẠI LA MÃ

Lời Giới Thiệu

Sau cuộc chiến thành Troie, những người Troie đi đâu về đâu? Phải chăng họ sẽ bị tuyệt diệt hoặc hoàn toàn khuất phục, trở thành nô lệ của người Hy Lạp? Nghe những lời sấm truyền mách bảo, hoàng tử thành Troie là Énée, con trai của nữ thần tình yêu và sắc đẹp Vénus, cùng những chiến binh kiên cường đã quyết tâm tìm đến vùng đất Italia để tái sinh dân tộc, xây dựng đế chế hùng mạnh mới. Nhưng Junon – nữ hoàng của các vị thần vẫn luôn thù ghét và tìm cách ngăn cản bước chân định mệnh đem tương lai xán lạn đến cho họ. Với cuốn sách Thần thoại La Mã, bạn đọc sẽ được sống trong những giây phút lịch sử hào hùng, chứng kiến hành trình gian khổ và hùng tráng của những anh hùng thành Troie. Liệu các thế lực thù địch, cả thần và người có ngăn cản, tiêu diệt được họ, hay người Troie sẽ giành được vận mệnh huy hoàng của mình?

THẦN THOẠI LA MÃ

Tiểu Dẫn

Tacite kể rằng: Một hôm, khi Virgile vào rạp hát, tất cả khán giả đều đứng lên bày tỏ lòng ngưỡng mộ. Những tác phẩm trước đây của đại thi hào Latin Virgile (người cùng thời và là bạn thân thiết của hoàng đế Auguste) cuối cùng đã mang vinh quang đến cho ông. Để hoàn thành bộ sử thi Énéide, Virgile đã phải làm việc miệt mài suốt mười một năm, và sau khi ông qua đời, tác phẩm đã trở thành một thành tựu chói lọi. Trong bộ Énéide dạt dào âm hưởng Iliade và Odyssee của Homère, Virgile đã ngợi ca sự hình thành dân tộc La Mã, dân tộc mà theo truyền thuyết thì tổ tiên của họ là Énée và những người dân cuối cùng của thành Troie¹. Ngọn lửa yêu nước cháy bỏng trong lòng nhà thơ đã khiến những câu chuyện thần thánh trở nên sống động, rất gần gũi với đời thực. Sự uyên bác của ông bao trùm tác phẩm đến mức những nhà sử học có thể tìm thấy trong đó những tư liệu chính xác để mô tả cuộc sống, sinh hoạt của con người thời cổ xưa. Thiết nghĩ, trước khi tìm hiểu về những tác phẩm cổ điển, giới trẻ có thể học hỏi được rất nhiều điều qua những thiên anh hùng ca, nơi mà Thần Thánh và Con Người sống với nhau thật gần gũi, hài hoà và thi vị. Con người thời nay cũng như mọi thế hệ quá khứ hay tương lai, hầu hết ngay từ khi còn trẻ đều đã cảm thấy hứng thú với những nhân vật anh hùng của đại thi hào Virgile.

THẦN THOẠI LA MÃ

I. Cơn Thịnh Nộ Của Junon

— Sung sướng thay những kẻ được gục ngã dưới chân những thành lũy cao ngất của thành Troie, ngay trước mắt những người thân yêu! Sao ta lại không được chết giữa trận tuyến hỗn loạn, dưới những mũi giáo của Diomède? Thân xác ta sẽ được quàn quai trên mảnh đất quê hương như các anh, Hector dũng cảm và Sarpédon! Dòng Simois sẽ cuốn phăng ta theo những đợt sóng và nhấn chìm ta như biết bao chiến sĩ anh hùng! Giọng Énée rền rĩ cất lên vang đến tận bầu trời đầy chớp lóe. Nhưng mặc cho người chiến binh mỗi mòn giờ hai tay cầu khẩn: phong ba vẫn nổi lên, dâng sóng loạn cuồng. Và hai mươi chiến thuyền của thành Troie đã trải qua bao năm tháng, dọc ngang trên những vùng biển âm u mong tìm nơi cập bến, dường như sắp phải lâm vào trận chiến cuối cùng. Gió rít dữ dội xé toang những cánh buồm, bẻ gãy những mái chèo, ném những đợt sóng cao như núi lên mũi và mạn thuyền, xô các con tàu va vào những tảng đá ngầm khổng lồ lấp ló sát mặt nước. Tiếng kêu khóc vang lên thảm thiết. Những kẻ bị đắm lặn hụp đây đó giữa những mảnh ván vụn và vũ khí nhấp nhô trên sóng ba đào. Gió gào thét loạn cuồng, từ Aquilon đến Notus gió thổi càng khủng khiếp hơn. Người canh giữ những ngọn gió là vua Éole đã mở cửa để gió thoát khỏi nhà giam. Junon, vợ của đấng Jupiter đã ra lệnh cho hần: — Một dân tộc mà ta thù ghét đang vượt biển Tyrrhé. — Nàng nói — Họ mang đến Italie những gì còn lại của Ilion. Hãy giúp ta triệt hạ bọn người thành Troie đã thoát khỏi sự hủy diệt khi kinh đô của chúng sụp đổ, hãy nổi gió lên để đánh chìm đám gia thần thảm bại. Ta sẽ ban thưởng cho người vị nữ thần kiêu diễm nhất của ta: Nàng Déiopée tóc vàng sẽ là vợ người. Éole vội vã làm hài lòng nữ hoàng của các vị thần, hần phóng một ngọn giáo mở toang cánh cửa ngục giam giữ các thần

gió. Thế là bão tố nổi lên. Nhưng Neptune đã nhô vầng trán phẳng lặng lên trên những ngọn sóng xô xao. Ngài nhìn thấy chiến thuyền của Énée tan tác nghiêng ngửa và sắp sửa chìm hết xuống đáy biển. Ngài liền cau đôi mày rậm: — Lũ gió cuồng ngông, – ngài gào lên – chẳng hiểu tại sao ta còn chưa trừng trị bọn người? Sao bọn người dám ngang nhiên dâng tràn sóng nước vốn thuộc về ta? Hãy trốn nhanh đi! Báo với Éole rằng chỉ có ta là người duy nhất cai trị mặt biển này. Ngài giơ cao cây đinh ba, khiến những cơn sóng đang sục sôi lắng dịu lại và xua tan mây đi, trong khi lũ gió xấu hổ lũ lượt kéo nhau về ẩn nấp trong hang của Éole. Phút chốc, thay vì tiếng sóng thét gào, ta chỉ nghe thấy tiếng hát thầm thì êm ả của những mỹ nhân ngư. Những người dân thành Troie mệt lử sau hồi chống cự trận cuồng phong, vội vã hướng về bến bờ gần nhất. Bờ biển xứ Lybie đang sừng sững trước mặt họ. Một cánh rừng rậm trải dài dưới chân hai ngọn núi cao, mở ra thành hình vòng cung, soi bóng trong những dòng nước im lìm. Vài tảng đá rộng thênh thang nằm nghiêng ở ven động, tựa hồ nhô ra từ mảnh đất châu Phi, tạo thành một bến cảng khuất kín. Chính ở nơi đó, Énée ra lệnh cho bảy chiến thuyền vừa tập hợp lại được quăng neo và những người dân thành Troie đổ bộ ngay vào bờ. Achate, người chiến hữu trung thành của hoàng tử thành Troie, lấy hai viên đá lửa đánh vào nhau đốt cháy một đồng lá khô, trong khi Énée nhác thấy có một đàn nai ở cách đó không xa liền vội chụp lấy cung tên và đuổi theo. Hoàng tử mãi mê săn bắn. Những con nai lần lượt ngã gục dưới các mũi tên của chàng. Và khi hoàng tử quay lại bến, nơi dân Troie đang chờ đợi chàng, hoàng tử mang về cho họ đủ thịt để ăn no và quên đi những nỗi nhọc nhằn vừa qua. Thịt nai rừng vàng béo ngậy trên đồng lửa than, rượu chát Sicile đổ tràn các cốc, những gương mặt ủ rũ vì mệt đã tươi tỉnh hẳn. — Hồi các chiến hữu, – Énée đồng dục nói, cố che giấu nỗi lo âu xáo động trong lòng bằng nét mặt trầm tĩnh – đừng lo gì cho những chiếc thuyền tản lạc. Hẳn họ cũng đã tìm ra nơi trú ẩn ở ven bờ biển này như chúng ta. Dù ta không thấy những chiến thuyền Phrygie đâu cả, nhưng ta nghĩ rằng Anthée, Capys và Caius là những thủy thủ tài ba và họ biết cách vượt qua bão táp. Đừng than

thở nữa. Các thần linh sẽ chấm dứt hoạn nạn của chúng ta. Chúng ta đã từng thoát khỏi bao tai họa từ khi phải lìa xa thành Troie ngùn ngụt lửa khói. Chúng ta đã chống đỡ những hòn đá của bọn khổng lồ Cyclope, vượt qua hồ thăm Scylla. Hãy kiên nhẫn, đất Latium đã rộng mở, nhất định chúng ta sẽ đến đó, bởi vì chính ở nơi đó các chư thần đã cho phép chúng ta khôi phục lại nước thiêng yêu quý. — Than ôi! — Achate lắc đầu than thở, — đau buồn thay cho dân tộc ta phải chịu thảm bại trước bọn người Hy Lạp, và mỗi trận bão lại tiêu hao thêm một số người! Kẻ nào trong chúng ta sẽ còn sống sót để đặt chân lên miền đất hứa? — Achate, — giọng Énée có vẻ hờn trách — chớ nản lòng. Ta cũng như anh hết sức xót xa khi chẳng còn thấy Bronte, Amycus, Lycus, Gyas, Cléanthe và tất cả bằng hữu ở bên mình nữa, nhưng ta vẫn hy vọng vào các thần linh. Ta còn hy vọng... Tuy nhiên, đêm đến rồi, chúng ta nên ngủ. Ngày mai, trước lúc bình minh, ta sẽ đi xem xét miền đất hoang vu này. Ta muốn biết những ai cư ngụ ở đây. Để đề phòng, dân chúng nên quay xuống tàu ẩn nấp. Riêng Achate sẽ theo ta. Mọi sự diễn ra đúng như ý Énée, mặt trời vừa le lói trên đỉnh núi là hai vị chỉ huy rảo bước rời xa đám lều trại đêm qua. Họ mang theo đoàn thương và đưa mắt dò dẫm những cánh rừng thấp bao quanh trước khi dẫn bước vào. Tiếng gầm rú của muông thú trong đêm khiến họ phải thận trọng. Đột nhiên, một thiếu nữ hiện ra trước mặt họ. Trang phục và vũ khí của cô gái khiến người ta ngỡ đó là một cô thợ săn thành Sparte, nhưng cái nhìn long lanh, dáng vẻ trang nghiêm của cô không qua nổi mắt Énée, trước mắt chàng là một nữ thần, vị nữ thần đó khiến chàng lờ mờ nhận ra — đó là mẹ chàng, thần Vénus tuyệt trần, con gái của Jupiter, người mà đám đàn ông vẫn tôn sùng ngưỡng mộ dưới cái tên Aphrodite và Cythérée. Chàng hướng về phía Người, đôi tay cầu khẩn. Nhưng Vénus dịu dàng đẩy chàng ra. — Hãy lên đường bình yên, — nàng nói — người đã chọn đúng đường lối, hãy dẹp bỏ mọi lo âu. Jupiter đã hứa với ta sẽ trao cho người đế quốc La Mã. Bọn Hy Lạp đã khiến người thảm bại, những dòng giống nhà người sẽ áp chế lại bọn chúng. Chúng sẽ trở thành nô lệ của con cháu Énée. Người sẽ trị vì ba năm ở Lavinium, Ascagne, con cháu người sẽ trị vì ba

mười năm ở Albe-la-longue và ba trăm năm sau, Romulus, con của Ilia, dòng dõi Hector thành Troie sẽ được một con sói cái cho bú. Bấy giờ sẽ là khởi đầu triều đại hùng mạnh, kéo dài hằng bao thế kỷ của người La Mã. Đó là ý muốn của Jupiter. Không bao giờ nào, không trận chiến nào có thể cưỡng lại Định mệnh. Người muốn biết hiện giờ mình đang ở đâu và cơn thịnh nộ của Junon đã ném người về chốn nào à? Là vương quốc Punique, gần thành Carthage. Nữ hoàng Didon đã thoát khỏi tay kẻ mưu sát chồng mình, người em Pygmalion, đã rời tổ quốc Tyrr của mình, chất đầy của cải lên tàu, mang theo một số đông bộ hạ đến xây dựng một thành phố mới trên bờ biển xứ Lybie. Hãy tiến về phương Nam, người sẽ thấy những thành quách đồ sộ và người sẽ vui mừng gặp lại những công dân thành Troie mà người vừa khóc than cho số phận của họ, tàu họ đã cập bến đó ngày hôm qua. Énée còn muốn hỏi thêm nữ thần về những điều khác, nhưng nàng đã lung linh biến mất như sương khói. Và hai chiến binh lại lầm lũi bước theo con đường mòn theo hướng bàn tay nữ thần vừa chỉ. Độ một giờ sau, họ đến trước cửa thành Carthage. Tất cả đều huy hoàng, tráng lệ: những dinh thự được xây bằng vật liệu vững chắc, kiến trúc độc đáo, và có rất nhiều đám đông náo nhiệt. Ở nơi đây, họ xây một bến cảng to rộng, đằng kia họ dựng một lâu đài, ở xa hơn họ chuẩn bị mặt bằng cho một rạp hát, ở nơi khác thì họ đang đục đẽo những hàng cột dài từ những khối đá cứng. Énée và người bạn đồng hành ngỡ như đang chứng kiến bầy ong cần mẫn rộn rịp trong tổ. Họ tiến về phía trung tâm thành phố, nơi có cánh rừng thiêng rậm mát mà nữ hoàng Didon đã cho xây dựng một ngôi đền nguy nga toàn bằng đồng để thờ thần Junon. Hẳn nữ hoàng vẫn đích thân đến tận nơi đón đốc thợ thuyền, Énée nghĩ rằng chàng gặp nữ hoàng ở đó sẽ tiện hơn là trong cung điện. — Thừa hoàng tử, — Achate nói khi họ vừa đến ngôi đền — hãy nhìn kỹ những gì các nghệ nhân chạm trổ trên những bức tường và cánh cửa kia. Than ôi! Hỏi còn có xứ sở nào chưa nghe lời đồn đại xôn xao về sự đổ nát của kinh thành chúng ta! Énée kinh ngạc, chăm chú nhìn ngôi đền. Ở đó có một dải những bức phù điêu mô tả các trận chiến đấu ở Ilion qua từng giai đoạn khác nhau. Chàng

nhận ra Achille, Hector, những người con của Atrée, Ulysse và con ngựa gỗ gieo tang tóc, Priam bị sát hại ngay dưới bàn thờ. Vị hoàng tử thành Troie bỗng tuôn trào nước mắt khi chứng kiến nỗi thống khổ của quê hương và đồng bào mình. Và trong lúc chàng còn đắm chìm trong sự trầm tư thì người mà chàng chờ đợi tiến đến. Nữ hoàng Didon đẹp như một nữ thần. Trên mái tóc óng ánh, nàng đội chiếc vương miện bằng vàng có mạng che mặt trong suốt. Tấm thân yếu điệu dưới lớp áo đỏ thẫm dài tha thướt, và vừa đi, nàng vừa thờ ơ vuốt đầu một con chó săn lông trắng, ta ngỡ như trông thấy nàng Diane dẫn đội ca múa đi qua bờ Eurotas. — Kia Anthée, Cléanthe, Sergeste, — Achate nói khẽ với Énée, vừa đưa tay chỉ những người dân thành Troie mà bão táp đã khiến họ tản lạc và đang khép nép đến gần nữ hoàng thành Carthage. — Ta nhập bọn với họ chứ? — Chờ xem, — Énée giữ bạn lại — chưa ai chú ý đến chúng ta. Để xem nữ hoàng đối xử thế nào với những người Teucère bị lưu đày kia. Chúng ta phải hành động cẩn trọng, thận trọng hơn bất cứ ai khác, vì những gia thần thành Troie đang ẩn náu trên những chiến thuyền của ta. Không thể vì sơ suất để họ rơi vào tay kẻ thù. Hãy chờ đợi và lắng nghe. Nhưng Énée an tâm ngay. Vị nữ hoàng ngự trên ngai, bên thềm ngôi đền còn xây dang dở, đang lắng nghe câu chuyện đau thương do Ilionée, một lão già khả kính của thành Troie kể lại. Ông lão nói ngắn gọn về cơn bão khủng khiếp đã xô dạt tàu bè của họ đến bờ biển xứ Lybie, vào chính cảng Carthage này, về nỗi đau đớn phải lìa xa người chủ dùi dắt họ, là vua Énée, và mục đích chuyến tàu của họ, bến bờ Italie nơi họ phải xây dựng một thành Troie mới, hãy còn quá xa. — Đừng lo sợ gì cả, Teucère, — nữ hoàng Didon dịu dàng nói khi Ilionée dứt lời — có thể sự tiếp đón của người Phénicie chúng tôi có vẻ e dè và lạnh nhạt, nhưng một đất nước đang xây dựng buộc phải cảnh giác với mọi người lạ nếu nó muốn tồn tại lâu bền. Ta sẽ giúp đỡ các người, hoặc là tìm đến xứ Hespérie hùng vĩ, hoặc là lưu lại nơi đây với ta. Ta cũng cầu cho vua Énée của các người sẽ tạt đến cảng này, bởi vì danh tiếng của những người dũng cảm thành Troie đã vang đến tai ta. Dù sao, ta sẽ cho gửi thám báo dọc theo bờ biển, để hướng dẫn ngài về đây nếu họ tìm thấy

ngài ở ven biển hay giữa rừng. — Tàu nữ hoàng, — đúng lúc đó Énée vừa lên tiếng vừa rẽ đám đông bước tới — đây là kẻ mà nữ hoàng muốn tìm. Làm sao trả được ơn nàng, vị nữ hoàng đã mở rộng cửa thành, rủ lòng thương xót những kẻ hoạn nạn? Chỉ có thần linh mới có thể ban thưởng cho nàng. Muôn đời sau sẽ khắc ghi công ơn nàng đã ân cần tiếp đón những đứa con lưu lạc của Dardanus. Didon mỉm cười, ngược mắt nhìn vị anh hùng thành Troie. Nhưng nụ cười chợt ngưng đọng trên làn môi thắm. Đôi má nàng chợt đỏ bừng, và dưới lớp xiêm y lỏng lẩy, trái tim nàng đập rộn rã. Bởi Énée có vẻ đẹp uy nghi lạ lùng, khác hẳn những cận tướng của nàng, có lẽ vì chàng là con trai của Vénus, vị nữ thần tuyệt sắc, đến nỗi Didon ngỡ như bị sét đánh. Nàng lặng ngắm gương mặt có đôi mắt sâu thẳm u buồn, mái tóc màu nắng phủ từng lọn dài lên đôi vai rắn chắc và đường bệ. Dáng dấp hiên ngang, bộ giáp đỏ chói với móc gài bằng vàng của chàng khiến nàng chói mắt. Nàng thở dài và ập úng: — Thế ra chàng là Énée, con trai Anchise và thần Vénus. Chính chàng, là rể của Priam, đã nhìn thấy Créuse vợ mình chết giữa thành Troie khói lửa? Ta cảm tạ quyền năng nào đã đưa chàng đến đây. Chính ta cũng đã từng đau khổ, nên ta mới biết thương xót người khổ đau. Hãy theo ta về cung điện cùng với tất cả tùy tùng của chàng, một yến tiệc sẽ giúp các người vui đi bao nỗi nhọc mệt. Hãy gửi một người về tàu để dẫn cả đoàn vào cảng. Ta muốn rằng ngay chiều nay, tất cả những dân thành Troie, đã bao năm phiêu bạt ê chề sẽ trở thành những khách quý của ta. Nàng đứng dậy, quay về cung điện, theo sau là đám quần thần và những người dân thành Troie lếch thếch đi theo. Achate, nghe lời Énée dặn dò, vội trở về tàu để báo cho cậu bé Ascagne biết tin cha. Chàng cũng được giao nhiệm vụ mang quà tặng cho nữ hoàng Didon, là chút của cải còn lại của Ilion đổ nát gồm: một áo choàng kim tuyến, một mạng che mặt bằng lụa mỏng màu lam, một vương trượng, một vương miện vàng dát ngọc, một chuỗi trân châu và hồng mã não mà mới đây trường nữ của Priam còn đeo. Sau khi đưa tất cả tàu vào cảng, Achate bước vào cung điện, mang theo tặng vật cùng cậu bé Ascagne và những người dân thành Troie. Buổi yến tiệc bắt đầu thật linh đình, rất xứng

với sự khoan đãi của một nữ hoàng. Những chiếc ghế dài màu vàng hoặc đỏ thắm bao quanh cái bàn rộng thênh thang, những người nữ nô và đám nô tì chộn rộn bên thực khách, kẻ đốt trầm hương, người dâng bánh và nước thánh, đám khác thì dọn ra những đĩa thức ăn ngon lành, thơm phức. Những ngọn chực đài trên trần buông xuống ánh sáng chói lòa, tiếng nhạc vọng lại êm đềm thánh thót. Càng về khuya, giọng cười nói càng trở nên cởi mở ồn ào. Didon để cậu bé Ascagne ngồi cạnh mình. Nàng hôn cậu bé không biết chán, bởi đôi mắt to đen và nét mặt khôi ngô của cậu là hình ảnh sống động của Énée. Nàng say đắm nhìn vị anh hùng, không sao kìm nén mỗi xúc cảm đang trào dâng ngập lòng. Làm sao thoát khỏi mối tình đột ngột này? Chính thần Venus đã mang nó đến đặt vào tim nàng. Vị nữ thần lo ngại về cách cư xử của nữ hoàng đối với những kẻ lưu đày và để nữ hoàng toàn tâm toàn ý với hoàng tử thành Troie, nữ thần đã khiến thần Ái tình nhỏ một giọt thuốc độc huyền diệu vào trái tim Didon, mặc cho cõi lòng người đàn bà kia tan nát. Thần Venus muốn rằng Énée phải đi đúng con đường định mệnh của chàng! Buổi tiệc đã dứt, cỗ bàn đã được dọn đi. Người ta đổ rượu tràn những chiếc bình lớn. Didon nâng cốc mình lên, cái cốc nạm vàng và đá quý, hắt rượu nho ra bàn, khẽ mím môi rồi ngược nhìn lên trời. — Ô! Jupiter, – nàng nói – hôm nay là ngày tươi đẹp nhất của chúng ta – những công dân thành Tyrr cũng như thành Troie, mong thần Junon và Bacchus phù hộ chúng ta, và con cháu ta mai sau sẽ nhớ mãi tình bạn thắm thiết này. Énée – giọng nàng chột trầm xuống nòng nà – hãy kéo dài cái đêm đây vui vẻ này. Qua bảy năm phiêu bạt, khi trên biển, lúc giữa rừng, hãy kể lại cho chúng em nghe những chuyến đi, những lần mạo hiểm, trước tiên hãy nói về sự sụp đổ của thành Troie. Iopas đã ngợi ca điều đó bằng cây thiên cầm của mình: vầng trăng lang thang; mặt trời khuất bóng; cội nguồn các dân tộc; sự xuất hiện của các chòm sao. Còn chàng, hãy kể cho chúng ta nghe về kết thúc bi thảm của thiên anh hùng ca Ilion. Có biết bao tình tiết gay cấn mà chúng ta thiết tha muốn biết về những anh hùng lừng lẫy đã chiến đấu dũng cảm trước khi ngã gục dưới những tường thành của Priam. Hãy kể đi, xin chàng đấy! Dứt lời, Didon

noén miệng cười, nhưng lòng nàng rất xao xuyến. Nàng cầu mong đêm cứ dài ra mãi và vừng đông hãy khoan ló dạng phía chân trời. Những người thành Tyrr vây quanh nữ hoàng của mình. Họ cũng náo nức muốn biết về số phận những người thành Troie. Nhiều câu hỏi nhốn nháo khắp nơi. Énée mỉm cười điềm đạm, nhưng mặt chàng đẫm đìa nước mắt khi hồi tưởng lại những giờ khắc bi thương và đau đớn. Tuy nhiên, yêu cầu của Didon đối với chàng là mệnh lệnh. Chàng chống tay lên bàn và trong khi cử tọa lặng im phăng phắc lắng nghe, hồn như chơi vơi theo lời chàng kể, chàng bắt đầu câu chuyện dài về những nỗi bất hạnh của thành Troie.

THẦN THOẠI LA MÃ

II. Mưu Kế Của Ulysse

Thử hỏi lòng ai có thể dừng dưng khi nghe tôi kể, dù đó là Myrmidon hay Dolope hay người dân xứ Ithaque, phải chăng bọn Hy Lạp đã phải trả giá bằng muôn ngàn sinh mạng? Bọn họ đã kiệt quệ vì chiến tranh, vì sự chống trả quyết liệt của chúng tôi. Achille đã giết Hector, người bảo vệ cao cả, nhưng Pâris đã hạ Achille, vị anh hùng Hy Lạp. Hai đội quân đều mất những chủ tướng dũng cảm và đều bị suy yếu như nhau. Bấy giờ, Ulysse, nhà vua xảo quyệt xứ Ithaque đã đưa ra một quỷ kế mang lại chiến thắng đến cho kẻ thù của chúng tôi. Với sự giúp sức của thần Minerve, họ thiết kế một con ngựa cao như núi, toàn bằng gỗ tùng của rừng chúng tôi. Từ mặt thành, chúng tôi đã có thể trông thấy cái khối khổng lồ kỳ quặc đó. Ulysse cho loan truyền rằng đó là vật cầu đảo cho chiến tranh mau kết thúc, để họ sớm được quay về quê hương, và trong thành Troie đã không thiếu những lời đàm tiếu về phương cách mong manh ngớ ngẩn mà bọn Hy Lạp bày ra để kêu gọi thần linh đoái hoài đến số phận của họ. Cũng như mọi người, tôi không nhịn được cười. Khi con ngựa vừa được làm xong, bọn Hy Lạp để vài ngày trôi qua, rồi ra vẻ mệt mỏi và chán ngán vì cuộc chống trả của chúng tôi cứ dằng dai mãi, bọn chúng chuẩn bị rút quân. Một hôm, – tôi không bao giờ quên được nét mặt hớn hở tột cùng của người đến báo tin – tôi, và tất cả dân thành Troie đều trông thấy những cánh buồm trắng và vàng nhạt của bọn Hy Lạp biến mất qua khỏi hòn đảo Ténédos. — Chúng đã ra khơi! – Người ta hét lên. Lòng dẫn vật lo âu, tôi cố gắng làm dịu đi sự vui mừng quá độ của dân chúng. Nhưng vô ích, tất cả mọi cửa thành mở toang và người ta ùa ra khắp nẻo, họ đổ xô về phía các lều trại của bọn Hy Lạp. Mọi người nhốn nháo, la hét, cười nói và ôm nhau nhảy nhót quay cuồng. Cả thành Troie như say sưa điên loạn.

— Đây là lều của Dorien, kia là trại của Achille, còn đó là nơi Dolope trú ẩn, đám đông vừa hò hét vừa giẫm đạp lên những nơi còn rơi vãi các thứ vật dụng kẻ thù bỏ lại. Chỗ này là nơi đã xảy ra ác chiến dữ dội, chỗ kia là nơi tàu bỏ neo. Dân chúng vòng trong vòng ngoài, bao quanh con ngựa gỗ lạ lùng. Người ta sẽ làm gì với chiến lợi phẩm này? Ý kiến mọi người chẳng ai giống ai. — Đưa nó vào thành đi, — Thymète, cháu của Priam nói. — Không nên, — Capys thận trọng hơn, vội can — hãy xô nó xuống biển hay ít ra cũng phải triệt hạ nó đi, chắc hẳn phải có mưu kế gì đây. — Như thế sẽ xúc phạm đến thần Minerve vì kích động cơn thịnh nộ của thần với thành Troie! — nhiều người nhao nhao phản đối. Ngay lúc đó, chú Laocoon của tôi chạy đến, nét mặt giận dữ: — Bọn người nông nổi, — ông hét lên — các người hẳn chưa nghe đồn về tên Ulysse quỷ quyệt hay sao? Các người tưởng rằng bọn Hy Lạp đã thực sự rời xa bờ biển rồi chăng? Tại sao chúng thiết kế con ngựa này? Để bỏ lại cho các người à? Ta sợ bọn Hy Lạp, sợ cả quà tặng của chúng. Cái máy này được làm ra để do thám thành lũy của chúng ta, làm nơi ẩn núp cho đám quân hãm thành đấy. Hãy nghe theo ta và sớm vứt bỏ cái vật đáng ngại này. Bằng tất cả sức lực của mình, ông phóng ngọn giáo dài, cắm sâu vào sườn con ngựa đánh soạt một tiếng. Nhiều người sắp sửa bắt chước hành động ông, thì bỗng nhiên bọn chặn cừu ồn ào dẫn đến một gã trai trẻ, áo quần xộc xệch, hai tay bị trói thúc ra sau, chẳng tỏ vẻ gì muốn chống cự lại cả. Thế là đám đông hướng về phía gã, nhiều tiếng hét “giết, giết đi!” nổi lên, khi người ta nhận ra gã là một tên Hy Lạp đáng ghét. — Người là ai? Tại sao quanh quần ở bờ biển này? — Vua Priam hỏi tên tù binh — Tại sao người cả gan chường ra trước mắt bọn ta? Gã trẻ tuổi nhún vai với vẻ chua chát: — Các người giết ta chỉ khiến người xứ Ithaque và con cháu Atride hả lòng hả dạ. Ta tên Sinon và là bạn của Palamède lầy lùng, mà Ulysse vì ganh ghét đã vu khống tội phản quốc và đem đi xử tử. Ta không thể lặng im trước hành động ghê tởm đó, và ta thề — chẳng cần phải che giấu gì nữa, — sẽ trả thù cho Palamède ngay lúc về tới Argos. Ulysse biết được mưu định đó và muốn giết ta. Nay dân Dardani, các người có biết rằng đã bao phen quân Hy Lạp có ý

định rời bỏ thành Troie. Lẽ ra chúng đã rút đi từ lâu rồi, nếu gió bão không gây trở ngại. Con ngựa mà các người thấy đó đã được làm nên để hiến tế thần linh. Calchas đã nảy ra ý kiến đó. Nhưng suốt thời gian thi công, sấm sét nổ vang rền. Quân Hy Lạp hoảng sợ vội cho Eurypyle đến cầu xin Apollon phán dạy. Gã này quay về với những câu sấm khủng khiếp, khiến các tướng chỉ huy và cả “người xứ Ithaque” cũng không dám tiết lộ ngay với quân lính. Đám đông xô đẩy nhau vây quanh Sinon. Cứ nhìn vẻ khinh miệt của y khi thốt lên mấy tiếng “người xứ Ithaque”, nổi nghi ngại gần như tan biến mất. Đối với chúng ta, Ulysse chẳng phải là kẻ đáng căm ghét nhất trong bọn người Hy Lạp đó sao? — Cuối cùng, – Sinon nói tiếp – bọn tôi được biết phải tế sống một người Hy mới mong quay về Argos được. “Trước đây, để đến được Ilion này, các người đã phải hy sinh một trinh nữ để làm dịu cuồng phong. Giờ đây, sấm thần dạy, các người phải hy sinh một binh lính mới có thể bình yên trở về tổ quốc”. Nghe tin đó, cả đội quân đều rùng mình ớn lạnh. Ai sẽ là nạn nhân của thần Apollon đây? Chính lúc đó tên Ulysse nham hiểm định trả thù tôi. Hẳn buộc lão thầy bói Calchas công bố tên tôi, dâng hiến tôi cho tử thần. Tất cả quân binh đều lo sợ cho bản thân mình, nên nghe thế, mọi người đều nhiệt liệt tán thành. Nhưng trước đêm hôm tế lễ, tôi bứt dây thoát được và ẩn núp trong đầm lầy, chờ cho quân Hy Lạp rút đi. Giờ đây, tôi chẳng còn hy vọng trở về quê hương, gặp lại cha già, con dại nữa. Than ôi, có lẽ quân Hy sẽ sát hại những người thân của tôi, để trả thù việc tôi bỏ trốn. Ý trời đã muốn thế. Tôi đành phó mặc cho số phận. Sinon khóc tức tưởi, hai tay ôm lấy đầu, khiến chúng tôi xúc động vô cùng. Đích thân Priam đến cúi trời cho hắn. — Đừng quá bận tâm về những nỗi khổ của mình nữa, – ông nói – và hãy quên những kẻ đã bỏ rơi anh đi. Anh không còn là người Hy Lạp nữa. Thành Troie sẽ là quê hương của anh. Nhưng hãy nói cho tôi biết, con ngựa gỗ đồ sộ này dùng để làm gì? Đó là cỗ máy gây chiến hay là vật hiến thần linh? — Nếu tôi nói lên sự thật, ngài có tha chết cho tôi không? – Sinon hỏi. — Đương nhiên. — Thế thì, – gã người Hy vừa trịnh trọng giơ hai tay lên trời vừa nói – bởi vì ngài bảo đảm mạng sống cho tôi, tôi thề dứt bỏ mọi ràng

buộc với xứ Hy Lạp, mà không e trái đạo và sẽ tiết lộ ra đây mọi điều bí mật. Trong cuộc chiến tranh này, quân Hy luôn được thần Minerve giúp sức... — Đúng thế! – Priam lầm bầm. — Cho nên khi Diomède và Ulysse giành được của thành Troie pho tượng thần Pallas, thì vị thần này đổi hẳn thái độ với bọn họ. Nhiều dấu hiệu rõ ràng chứng tỏ cơn thịnh nộ của thần Minerve, vì người ta đã xúc phạm đến Người, khi dời pho tượng khỏi nơi Người đã giáng xuống. Quân Hy nhất quyết làm mọi điều, hòng lôi kéo sự ủng hộ của Người. Theo lời bàn của Calchas, bọn họ quyết định quay về Argos tìm sự hỗ trợ và trang bị thêm vũ khí để vượt biển lần nữa và đánh úp các ngài. Con ngựa này được làm để xoa dịu cơn giận của thần Minerve. Quân Hy Lạp đã kiến tạo nó thật nặng nề và to lớn để các ngài không thể nào mang nó vào thành được. Bởi vì sấm truyền rằng, nếu con ngựa vào được trong thành, thành sẽ không bao giờ bị chiếm. Nhưng nếu các ngài phá hủy nó đi, hay vứt nó xuống biển, một tai hoạ khủng khiếp sẽ giáng xuống giang sơn của Priam. Đó là tất cả những gì Calchas bảo lại. Và quân Hy luôn mong rằng lòng căm hờn sẽ khiến các ngài phá hủy công trình của họ. Ngài còn muốn biết thêm điều gì nữa không? Sinon mệt mỏi ngồi xuống, đưa tay vuốt mặt. Thần linh ơi! Sao chúng tôi lại chẳng đập nát đầu con rắn độc đó đi! Nhưng làm sao chúng tôi lại nghi ngờ một người với những lời dối trá quỷ quyệt dường ấy? Hơn nữa, một cảnh tượng bất ngờ xảy ra, như xác nhận lời nói của Sinon. Hẳn đã cảnh cáo dân thành Troie phải hứng chịu tai hoạ nếu đụng vào con ngựa gỗ kia, thì đây, ngay trước mắt họ, khi chưa ai kịp ra tay can thiệp, Laocoon, kẻ đã dám phóng ngọn giáo dài vào sườn bộ máy khổng lồ để hiến tế cho nữ thần đã lăn ra chết thảm. Hai con rắn từ mé biển trườn lên, ướm nhẩy, dài thượt, sùi bọt và trong khi đám đông thét lên kinh hãi, rồi bỏ chạy tán loạn như đám mây tan tác dưới trận gió buốt lạnh của Eurus, các con quái vật xông thẳng đến Laocoon và hai đứa con, quấn chặt lấy họ. Các vòng cuộn siết mãi vào, lỏng ra rồi quấn cứng, cứ thế cho đến lúc các thi thể mềm nhũn, thở hắt ra hơi thở cuối cùng thì các con quái vật mới quay đầu lui mất. — Nữ thần báo thù đấy! – Toàn dân thét lên – Hãy phá bỏ một lỗ hổng ở tường thành nếu cống vào

quá hẹp, nhưng bằng bất cứ giá nào, cũng phải mang con ngựa thiêng vào thành. Sự điên cuồng làm tăng thêm sức mạnh, mọi người đổ xô vào giúp sức. Nhiều bánh xe được lắp dưới chân ngựa, nhiều sợi dây thừng được quấn quanh cổ nó. Người đẩy kẻ kéo hì hục, bọn trẻ và các cô gái hát nhịp bài thánh ca để cổ vũ. Khi con ngựa dừng lại giữa thành, trước pháo đài, tiếng reo hò vang dội khắp thành. Ô, thành Troie, tổ quốc mến yêu, có phải chúng tôi đã mù quáng không? Cassandre, con gái Priam, đã hoài công gào thét rằng thành Troie sắp sụp đổ đến nơi, thế mà trong cái ngày cuối cùng đó, chúng tôi đã trang hoàng thành phố lộng lẫy như ngày hội. Và rồi đêm đến. Tôi đang ngủ ngon lành thì cơn mưa ập đến, Hector ngồi ở đầu giường, nhưng gương mặt lạnh lẽo và cảm lạnh của người chết dầm dìa nước mắt. Hai tay bấu chặt trái tim, từ đó máu cuồn cuộn tuôn ra. Tôi bật dậy, hãi hùng trước hình ảnh cái chết đau đớn. Anh cúi xuống, gần như chạm vào mặt tôi. — Dậy đi, dậy đi, – anh nói với tôi – kẻ thù đã ở trong thành. Giang sơn của Priam đã sụp đổ không gì ngăn cản nổi. Đừng phí công vô ích. Với Dị vãng, em hoàn toàn bất lực. Nhưng Tương lai sẽ được giao phó cho em. Nhanh lên, giữ lấy các gia thần linh hiển và kho tàng của thành Troie. Hãy mang theo xuống biển, đến tận mảnh đất mà tổ tiên xưa đã đến. Ở đó, em sẽ xây dựng một thành Troie mới. Bóng ma biến mất. Tôi ngồi dậy, lấm lét, rồi sức tỉnh và nhận ra sự náo động hãi hùng chung quanh. Nhiều đám cháy bốc lên và trận chiến đang diễn ra ác liệt trong thành. Nhiều lâu đài phụt cháy như bó đuốc. Lửa đỏ rực soi sáng cả biển xa. Dinh thự của cha tôi cách xa cung điện của Priam, nơi những tiếng thét kinh hoàng vừa vang lên. Tôi vợ vội vũ khí, chạy bừa ra nơi hỗn chiến. Tôi bắt gặp những chiến sĩ dũng cảm Pauthus, Ryphee, Dynas, và nhiều người khác nữa. Vừa chạy họ vừa báo cho tôi biết tên phản trắc Sinon thừa lúc đêm tối đã mở cánh cửa giấu kín bên sườn con ngựa gỗ, và những chiến binh Hy Lạp núp sẵn trong cỗ máy đó đã chui ra với đầy đủ vũ khí. Chúng đã cắt cổ các lính gác ở thành lũy và trong pháo đài. Trong khi đó, chiến thuyền Hy Lạp từ chạng vạng tối đã rời khỏi đảo Ténédos và tức tốc quay lại bờ biển thành Troie. Nhanh như chớp, đội quân Hy Lạp băng qua

cánh đồng, ào ạt tràn vào thành, qua lỗ hồng mà chúng tôi – những kẻ ngu độn – đã tự mình phá ra đêm trước. Chúng hoà cùng với những chiến binh thoát ra từ con ngựa gỗ, tất cả do Ulysse dẫn đầu. Và chúng bắt đầu cuộc tàn sát. Ngày nào còn sống, tôi vẫn còn nghe tiếng kêu thảm thiết của những người đàn bà bị cướp mất con, tiếng rên la ai oán của những chiến sĩ thành Troie bị cắt cổ trong lúc mê ngủ, tiếng những bức tường rực lửa, đổ sập bên những vũng máu. Đã bao lần thanh đoản kiếm của tôi lút sâu vào ngực kẻ thù, tôi chẳng còn nhớ nữa. Tôi như điên loạn. Tôi chiến đấu điên cuồng với hy vọng hồn mình lìa khỏi xác, bay lên trước khi phải nhìn thấy thành phố quê hương bị hủy diệt. Trong cung điện của Priam, trận chiến thật kinh hồn, đến nỗi tưởng chừng như ở những nơi khác, cuộc chiến đã tàn lụi. Quân Hy Lạp núp sau những cái khiên to lớn, bám vào các cánh cửa, trong khi từ trên sân thượng, những kẻ bị vây hãm đã phá hủy các đỉnh tháp, ném xuống như mưa nào cột, nào đá. Tôi nhảy bổ vào một lối đi bí mật thông sang điện của Hector. Thường thường cậu bé Astyanax vẫn theo mẹ là Andromaque qua khung cửa này để tìm đến sự nâng niu vỗ về của ông nội. Tôi đến quá muộn. Cửa lớn của lâu đài đã bị đâm thủng và Pyrrhus, con trai của Achille, mình dẫm máu dân Troie, vừa cười vừa chửi rủa và chém gục Politès – đứa con trai út của Priam – ngay dưới chân ngài. Giữa lâu đài, quanh bàn thờ các gia thần, Hécube cùng con gái và con dâu quỳ lạy, tựa sát vào nhau như những con chim bồ câu mà bão táp đã thổi dạt xuống đất. Priam vươn người đứng thẳng để che chở cho họ trước kẻ thù hung bạo. Máu đứa con trai bắn vọt lên cả mặt ngài. — Thần linh sẽ trừng phạt mày, tên giết trẻ con! – Giọng nói run lên vì giận dữ của ngài cứ vang mãi bên tai tôi – Không, mi không phải là con của Achille dũng cảm và nhân hậu, mi đã nhẫn tâm giết con trai ta ngay trước mắt ta. Ông định đưa kiếm lên, nhưng Pyrrhus không để ngài kịp trở tay, hấn vung ngay lưỡi gươm lấp loáng, lia rúng cái đầu bạc phơ. Nhà vua Priam không còn nữa. Tôi kinh hoàng tột độ. Nhìn thấy ông lão bị sát hại, tôi liền nghĩ đến cha tôi, hiện cũng đang bị đe dọa bởi một cái chết tương tự. Con trai yêu quý và Créuse vợ tôi có còn sống không? Bất giác, tôi xô cửa

trốn khỏi cái lâu đài mà Tử thần đang gào thét. Một bóng trắng hiện ra như một giấc mơ trước cửa đền Vesta. Tôi nắm chặt tay và dừng bước, lòng giận sôi lên, chỉ muốn chém giết cho hả. Nàng đứng trước mặt tôi kia, run rẩy bám vào một góc cột, chính vì nàng mà cả dân tộc điêu linh! Hélène, người đàn bà bội bạc, toàn thân đẫm máu người chồng xứ Phrygie, đang đắc thắng bước vào cung điện của người chồng Hy Lạp. Bởi nàng mà Ilion sụp đổ, Priam băng hà. Bến bờ Dardanie sẽ ngập máu dân Troie và người đàn bà – con quái vật kia – sẽ ngồi đó mà hưởng những giờ phút êm đềm, bên những đàn bà thành Troie đã trở thành nô lệ. Tay tôi nắm chặt đoản kiếm, nhưng một giọng nói dịu dàng thoảng nhẹ bên tai, đó là giọng nói của thần Vénus, mẹ tôi: — Con định trừng phạt ai đó, hử con? – Người nói – Một nạn nhân như con à, như tất cả những người kia, chỉ biết cúi đầu tuân theo Định mệnh? Chẳng phải Hélène đã gây ra sự sụp đổ của thành Troie đâu. Chính các thần linh đã quyết định ngày tàn của đế quốc này. Hãy nhìn kia! Ta sẽ vén mây để đôi mắt trần của con được thấy những kẻ Bất tử đang hăm hở hủy diệt thành phố của con. Và tôi thấy! Giữa những tảng đá và bụi mù ào ào tuôn xuống, thần Neptune đang tung cây chĩa ba xô ngã những bức tường, thần Minerve ngự trên chóp pháo đài, đầu đội mũ sắt, tay cầm mộc bằng da dê. Junon lung lay và gỡ các cánh cửa bằng đồng còn Jupiter thì đích thân cổ vũ quân Hy Lạp xông vào trận chiến. — Con ơi! Hãy trốn đi, – thần Vénus nói – hãy chạy trốn với những người mà con yêu quý. Con không thể nào chống lại thần linh đâu. Đi đi, ta sẽ che chở cho con. Trong lúc hỗn loạn, tôi cầm đầu chạy vụt vào dinh thự của cha tôi. — Cha ơi! – Tôi hét lên với cha đang ngồi cạnh bàn thờ tổ, bình thản chờ đợi bọn Hy Lạp xông vào – Cần phải rời khỏi thành Troie. Chúng ta sẽ lẫn trốn giữa rừng núi Ida, trang bị thật nhiều tàu, rồi chúng ta sẽ ra khơi, tìm về những miền đất cách xa quân Hy Lạp, nơi đó cuộc sống sẽ êm đềm hơn. Nào, cha ơi, nhanh lên! Tôi đã ôm con vào lòng, cậu bé Asagne rên rỉ, bám chặt cổ tôi. Créuse nắm lấy tay cha tôi. Bọn bộ hạ vội vã thu gom tất cả của cải trong cung điện. Nhưng Anchise lắc đầu: — Cha sẽ không đi, – ông nói – cha muốn được chết giữa thành Troie. Nhưng các con

hãy còn trẻ, các con cần phải sống. Cứ trốn đi! Chúng tôi phủ phục dưới chân ông, nức nở van nài, nhưng vô ích. — Thế thì, — tôi trao con cho vợ, vợ vội thanh toán kiếm và cái khiên, sẵn sàng lao ra chiến đấu — chúng ta sẽ chết mà không được báo thù, bởi cha tưởng rằng con có thể ra đi mà không có cha. Créuse quy xuống, kêu la thảm thiết. — Hãy thương lấy con. Không thể để nó chết được! — Nàng gào lên Tiếng hét bất chợt của cha tôi khiến chúng tôi cùng quay đầu lại. Trên mái tóc quăn của Ascagne, một ngọn lửa bỗng phụt cháy, liếm quanh những lọn tóc màu hung, tạo thành vòng hào quang rực rỡ. Chúng tôi kinh hoàng nhảy bổ tới. Tôi lấy nước rảy lên đầu đứa bé. — Điềm lành! Điềm lành! — Anchise đứng bật dậy đổi ngay sắc mặt, hét lên — Ôi! Đấng Jupiter anh minh, có thật thế không? Cháu nội tôi sẽ trị vì ư? Một tiếng sét nổ rền như đáp lại lời ông, và từ trên trời rơi xuống một ngôi sao với cái đuôi dài sáng lóe, lơ lửng trên cung điện, rồi biến mất vào khu rừng tối của núi Ida. — Đi thôi! — Cha tôi kêu lên rồi rít — Đấng Jupiter đã chỉ đường dẫn đến vinh quang cho dòng họ ta. Nào, cha đã sẵn sàng. Ông cuộn những vật linh thiêng trong áo choàng — những gia thần thành Troie và níu lấy tay tôi, liêu xiêu tiến về phía cửa, bấy giờ đang bén lửa của đám cháy. — Cha ơi! — Tôi nói — Hãy để con cõng cha. Như thế, cha con ta sẽ cùng sống hoặc cùng chết với nhau. Tôi nâng cha lên vai rồi nắm lấy tay con, tôi rảo bước ra khỏi ngôi nhà của tổ tiên bao đời. Vợ tôi chạy theo sau, kế đó là những bộ hạ thần thờ câm nín. Trong bóng tối dày đặc, thỉnh thoảng được soi sáng bởi ánh lửa của đám cháy, chúng tôi vấp phải biết bao là chướng ngại! Tôi, kẻ đã từng tung hoành trong chiến trận, chẳng hề run sợ giữa làn tên mũi đạn, cũng phải giật mình thảng thốt trước mỗi tiếng động khẽ, khi nghĩ đến bao nhiêu sinh mạng quý báu mà mình có trách nhiệm đùm bọc, chở che. Tôi thoát đi, thoát dừng, chăm chú lắng nghe động tĩnh trong bóng tối. Nhưng cuối cùng, khi đến một thung lũng nhỏ hẹp, nơi có ngôi đền thờ thần Cérés tôi mới dừng lại thở, tất cả chúng tôi cảm thấy đã thoát nạn, thì một nỗi đau đớn không thể nào tả xiết chợt quặn thắt lòng tôi, vợ tôi, Créuse yêu quý của tôi đã biến mất! Nàng đã bị lạc từ lúc nào? Tôi nhớ lại trước khi rời khỏi kinh thành, tôi đã

nhều lần đổi hướng để tránh những nơi đang diễn ra các trận đánh. Có phải chính lúc đó, Créuse hoảng sợ, đã lạc mất dấu chúng tôi? Tôi gửi gắm cha tôi, Ascagne và các gia thần cho đám tùy tùng và những người dân Troie chạy loạn vừa đến nhập bọn trong ngôi đền, rồi nắm chắc đoản kiếm trong tay, tôi chạy vụt trở lại con đường vào nội thành. Tôi băng ngang cửa chính, cái cửa thành mà ban nãy chúng tôi đã đi qua, nhìn quanh quẩn rồi gọi thất thanh: “Créuse! Créuse!” Đáp lời tôi, chỉ có tiếng rên rỉ khắp nơi. Chân tôi luôn vấp phải những xác người. Hỏa hoạn tràn lan tứ phía, lửa cháy ngùn ngụt. Trước cửa ngôi đền thờ thần Junon, của cái châu báu của thành Troie chất đầy và những chiến binh Hy Lạp, dưới sự giám sát của Ulysse và Phénix, đang mang những tài sản vơ vét được từ các dinh thự đang bốc cháy đến. Tôi chạy miết về nhà. Nó chỉ còn là đồng gạch vụn. Nỗi tuyệt vọng lớn dần. Chẳng sợ bị lộ, tôi không ngớt réo gọi tên nàng. Đột nhiên, giọng tôi như nghẹn lại, tóc tôi dựng đứng cả lên, tôi lão đảo: trước mắt tôi, một bóng ma xanh lợt và mờ ảo từ từ trôi dạt. Đó là tất cả những gì còn lại của nàng ở trên đời đấy ư? — Chàng ơi, – giọng nàng thoảng nhẹ như hơi thở – đừng gọi nữa, đừng tìm nữa, đừng khóc nữa. Chân em sẽ chẳng bao giờ được đặt lên mảnh đất của thành Troie mới và em sẽ không thể tự hào về con cháu chúng ta, nhưng em là công chúa và là dân thành Troie, em cũng không thể sống để làm nô lệ cho những mục đàn bà Hy Lạp trong những dinh thự của bọn Dolope và Myrmidon. Nữ thần Cybèle, mẹ của các thần linh, đã đón em vào hàng ngũ nữ thần của Người. Énée yêu quý, cầu mong thời gian xoa dịu nỗi thương đau của chàng. Chàng hãy nghĩ đến tương lai. Xa kia, trên đất Hespérie có dòng sông Tibre lững lờ chảy, một vương quốc mới, một người vợ mới đang chờ đón chàng và bao thế kỷ vinh quang sẽ dành riêng cho dòng họ ta. Vĩnh biệt, người chồng yêu quý, gắng chăm sóc con chúng mình, chàng nhé! Tôi khóc nước nỡ, muốn siết chặt bóng hình thân yêu đó trong đôi tay. Nhưng như sương như khói, Créuse chập chờn biến mất. Tôi ngã quy xuống đất trong trạng thái nửa tỉnh nửa mê, lòng xót xa đau khổ. Hồi lâu sau, tôi mới dần hồi tỉnh và ý thức được thảm trạng của mình, tôi vội tìm gặp lại đội quân của tôi.

Họ chẳng hề hỏi han tôi câu nào, nhưng qua nét mặt tái xanh, họ đã hiểu cả. Những người theo tôi ngày càng đông vô số kể, hầu hết vừa thoát khỏi cuộc tàn sát chạy đến đây. Đàn ông, đàn bà, trẻ con, cả một dân tộc ngơ ngác và thảm thương. — Này các bạn, – tôi nói, bởi họ đã tự động vây quanh tôi xem tôi như người lãnh đạo và che chở họ – thành Troie đã bị hủy diệt. Tôi đã trông thấy tận mắt Pyrrhur và hai tên Hy Lạp khác say máu đứng trước thềm cung điện đang bốc cháy. Tôi đã trông thấy Priam, Hécube và hai người con quằn quại trong vũng máu, trước bàn thờ tiên tổ và bọn Hy Lạp như dòng nước lũ tràn bờ cuốn phăng theo chúng mọi chướng ngại trên đường, kể cả đàn cừu hay chuồng trại. Chúng ta chỉ còn lại mạng sống, chúng ta là những người cuối cùng còn sót lại của một đại dân tộc. Phải làm gì đây? Rồi sẽ ra sao? Chống cự cũng vô ích. Bọn Hy Lạp chiến thắng sẽ chẳng để một viên gạch của thành phố ta đứng yên, mùa màng sẽ bị thiêu rụi, những dòng suối ngập máu đồng bào binh lính của ta, không thể nào nuôi sống chúng ta nữa. Tha hương là con đường duy nhất. Nhưng trên con đường dài phiêu lưu vô định, mở ra trước mắt ta, chúng ta không cô đơn và tuyệt vọng, vì thần linh vẫn theo ta. Những bậc gia thần thành Troie sẽ biến nơi lưu đày thành một quê hương mới. Các người đã sẵn sàng theo ta vượt biển khơi chưa? Đến bất cứ nơi nào ta đến chứ? — Vâng, – cả bọn đồng thanh hét lớn – chúng tôi sẽ tuân phục ngài đến chết, ngài là chỉ huy và là vua của chúng tôi. — Thế thì chúng ta đi ngay thôi! – Tôi nói – Mặt trời đã le lói trên đỉnh núi Ida, hãy nhắm hướng ngọn núi với rừng rậm bao quanh mà tiến tới. Trước khi mùa xuân kịp đến, ta phải đóng xong đoàn thuyền và chúng ta sẽ đến nơi nào Định mệnh đưa ta tới. Tôi lại nâng cha tôi lên vai và dẫn bước vào rừng, theo sau là cả một dân tộc chạy loạn.

THẦN THOẠI LA MÃ

III. Lênh Đênh Trên Sóng

Thế là chúng tôi giàn giụa nước mắt, già từ bến cảng và những cánh đồng thành Troie. Tôi hết sức trầm tĩnh và vững tin vào mục đích của cuộc hành trình dù chưa có chút ý niệm nào về nó cả. Dải đất Hésperie ấy ra sao, cả dòng sông Tibre, nơi mà tôi sẽ phải đưa dân tộc mình đến? Nhưng phải ra đi thôi. Tôi và các chiến hữu đã thành lập một hạm đội gồm hai mươi chiến thuyền vững chắc. Chúng tôi giương buồm lên, và sóng nước dập dồn sóng nước. Thành phố, đất đai xa dần rồi biến mất. Một trận gió lớn kéo phăng chúng tôi về hướng đông bắc. — Trước tiên, hãy tiến về phía Délos – cha tôi nói – chúng ta sẽ hỏi các giáo sĩ đền thờ Apollon về định mệnh của chúng ta và đoàn thuyền phải cập bến ở nơi nào. Tuân lệnh cha già, tôi cho dong buồm về vùng đất thiêng của vị thần đeo cung bạc. Đất Délos thanh bình chào đón chúng tôi. Dân Troie, sau bao ngày mệt mỏi trên biển, hân hoan ùa cả lên bờ. Trong khi họ nghỉ ngơi, chúng tôi, những người chỉ huy vội vã tới đền thần, khẩn khoản chờ nghe từ miệng các giáo sĩ lời sấm truyền về hậu vận của chúng tôi. Chúng tôi quỳ lạy, khẩn cầu, chúng tôi ngóng đợi giọng nói uy nghiêm. Rồi giữa lúc lòng đất rung chuyển rì rầm, khiến chúng tôi vừa sợ hãi vừa cung kính, thì những lời này vang lên: — Hỡi dân Troie, hãy tìm người mẹ đầu tiên, kẻ đã sinh ra tổ tiên các ngươi, kẻ đó sẽ tiếp đón các ngươi. Dân tộc Troie sẽ gây dựng cơ đồ và ngự trị thế giới trên mảnh đất đã sản sinh ra tổ tiên người Troie. Chúng tôi bàng hoàng đứng dậy, chộn rộn mừng vui. — A! – Anchise kêu lên – dân tộc ta phải về giữa lòng đất mẹ! Tôi hồi tưởng những kỷ niệm, cố nhớ lại. Tôi có nghe kể rằng tổ tiên chúng tôi là Teucer, vị vua đầu tiên xứ Troade, thuở xa xưa, đã từ xứ Crète tìm đến bờ Rhetée, chọn nơi lập quốc. Những núi đồi, đền thờ của chúng ta đều mang tên xứ Crète. Con

ơ! Hãy can đảm lên, và tất cả các người nữa, xứ Crète chỉ cách vài ngày vượt biển thôi. Hãy tế lễ Jupiter, Apollon, Neptune cho thuận buồm xuôi gió để ta về được quê cha đất tổ. Chúng tôi náo nức leo lên thuyền. Cuộc viễn du lại tiếp tục, khẩn trương hối hả, nhưng dường như vẫn cứ chậm chạp do sự nôn nóng của chúng tôi. Đoàn thuyền lướt dọc Naxos, Oleare, dãy Paros trắng xóa, rồi quần đảo Cyclade. Đến bình minh thứ ba, chúng tôi đã tới Crète. Nó hoang vắng lạ lùng. Thành phố trống không chẳng thấy bóng người. Tôi biết rằng vua Idoménée, đồng minh của Agamennon và kẻ thù chúng tôi, khi từ Troie về đã bị thần dân gây bạo loạn, buộc phải rời khỏi vương quốc. Nhưng tại sao những người dân xứ Crète cũng lìa bỏ quê hương họ? Sau đó tôi đã hiểu ra. Tôi cho xây dựng khu thành phố mà tất cả chúng tôi mong ước ở ven biển. Tôi đặt tên cho thành phố là Pergame. Tường đã xây cao, ai nấy nỗ lực dựng lên mái ấm gia đình, thì đột nhiên bệnh tật và tử thần ập đến hủy diệt chúng tôi. Bệnh dịch khủng khiếp vẫn còn lưu lại trên vùng đất mà con người đã phải bỏ trốn, ẩn núp dưới lòng suối, trong cây cỏ, giữa mạch đất. Và mùa hè nóng bức khiến sự độc hại càng khốc liệt hơn. Chỉ còn một lối thoát duy nhất: ra đi. Nhưng đi đâu, bởi sấm truyền đã dạy: mảnh đất tổ tiên là vùng đất duy nhất có thể giúp chúng tôi an cư lạc nghiệp cơ mà. — Quay về Délos, — cha tôi bảo — lại phải hỏi thần thôi. Tôi miễn cưỡng tuân lời và hạ lệnh rời đi. Chúng tôi phải trương buồm vào sáng sớm và tiến thẳng về hòn đảo thiêng, nhưng nửa đêm, lúc đang ngủ dưới bãi, tôi nằm mộng... có phải là giấc mộng không nhỉ? Các gia thần — những vị thần đáng kính của thành Troie hiện ra sáng chói hào quang. Họ cúi xuống lau dòng mồ hôi lạnh giá chảy ròng ròng trên mặt tôi. — Này Énée, — họ nói — Apollon truyền chúng ta báo cho người rõ. Chúng ta đã theo người kể từ khi thành Troie sụp đổ, vì bao vận mệnh huy hoàng réo gọi chúng ta. Nhưng người đã hiểu lầm lời sấm dạy mới chọn nơi này mà hồi phục giang sơn. Xa về phía đông, có một xứ sở mà người Hy Lạp gọi là Hésperie, rất xinh tươi và màu mỡ. Dân cư bây giờ gọi nơi đó là Italie, tên một tướng chỉ huy của họ. Đó mới chính là đất tổ tiên người. Dardanus và người em Jasius, những người dân Troie đầu tiên đã sinh ra từ đây... Sau cái

chết của Jasius, Dardanus đã bỏ xứ ra đi. Chàng đến Crète và được Teucer tiếp đón và gả con gái cho, sau đó chàng xây dựng thành Ilion ở ven bờ biển phương đông. Énée, cháu đích tôn của Teucer, cũng là hậu duệ Dardanus. Không phải người sẽ trị vì ở Crète, mà ở trên đất Ausonie kia Tôi bật dậy. Các gia thần đã biến mất. Tôi chạy đi tìm cha tôi, run rẩy kể lại cơn ảo mộng vừa qua. — Ô! – Ông cụ kêu to – Đó chẳng phải là giấc mơ hảo huyền đâu! Ta đã lầm khi ngỡ Teucer là tổ phụ giống nòi. Đúng rồi, trước hết chúng ta là con cháu của Dardanus, người không phải từ Crète đến. Giờ đây ta bỗng nhớ lại lời Cassandre, con gái Priam, đã tiên đoán về hậu vận huy hoàng của dân tộc ta. Nàng có nói về Hésperie, về Italie... Đúng thế, ta nhớ ra rồi. Lên đường thôi con ơi! Hướng về phía quê cha đất tổ! Vài giờ sau, những ngọn núi Crète đã chìm khuất sau phía chân trời. Những cánh buồm no gió, đưa thuyền lướt như bay trên mặt biển. Tôi tin chuyến vượt biển sẽ nhanh chóng, thuận lợi. Việc tế lễ, dâng rượu hân đã khiến các vị thần hài lòng. Tim chúng tôi rộn rã niềm vui và hy vọng. Đột nhiên, một trận cuồng phong nổi lên, chứng tỏ tôi đã lầm khi quá trông chờ vào sự bao dung của thần thánh. Trong bốn hôm rong rã, những đám mây đen kịt vây phủ, chúng tôi trôi nổi bập bềnh trên bao vực thăm quồng, lênh đênh mù mịt. Viên hoa tiêu Palinure báo cáo rằng đã không còn nhận ra phương hướng nữa vì các vì sao trên bầu trời đã biến mất tăm. Chúng tôi phải lo chống chọi với gió to, sóng dữ, việc định hướng đành gác lại sau. Khi mây đen và gió qua đi, một dải đất hiện ra trước mắt chúng tôi. Chúng tôi cố sức chèo vào bờ. Đó là quần đảo Strophade. Khốn khổ thay! Chúng tôi lại gặp phải bọn ác thần, quái vật có cánh và chân kèn kèn, khiến đám đàn bà mặt tái nhợt. Chúng vẫn thường xuyên cư ngụ ở nơi đó: mọi sinh hoạt của chúng đều nhằm mục đích săn mồi. Chúng tôi vừa ghé bến, vừa mới thoải mái thả mình lên thảm cỏ ven bờ, chưa kịp quay chín những mảng thịt dê (loại thú đầy rẫy trên các đảo này), thì từ mỏm núi cao, bọn ác thần ào xuống. Chúng đập cánh vang trời, rú lên từng tiếng ghê rợn, cướp đoạt hết thức ăn bất chấp sự chống trả của chúng tôi. Vài người tốt dao ra, đâm loạn xạ vào chúng, nhưng mũi dao cứ trượt qua lớp

lông cứng tua tủa. Chúng tôi đành hậm hực nhìn bữa ăn của mình bị cướp đi mất. Tôi đã hoài công khuyên người của tôi chớ đụng đến các con vật gớm ghiếc đó, vì họ đã chẳng chịu nghe. Và việc chống trả ấy đã mang đến hậu quả tai hại. Quả thế, một con ác thần đậu lên mỏm đá ngay phía trên đầu chúng tôi và hét oang oang: — Bọn Dardanus liều lĩnh kia! Các người dám hạ thú săn của chúng ta, điều đó sẽ mang tai họa cho các người. Các người tìm đến Italie, các người muốn vào đến bến cảng ấy ư? Cứ đi đi. Nhưng trước khi các người dựng được tường cao, nơi cái thành quách dành cho các người, các người sẽ bị đói, nạn đói khủng khiếp sẽ cào xé ruột gan các người, bắt các người sẽ phải cắn vỡ vụn cả bàn ăn mà nhai ngấu nghiến. — Thánh thần ơi! — Cha tôi chắp tay lên trời khẩn vái khi con ác điều vừa vỗ cánh bay mất — Xin tránh cho chúng tôi nạn đói bi thảm và cứu giúp một dân tộc đã phó thác vận mệnh cho các ngài. Rồi quay về phía chúng tôi, ông nói: — Trốn mau khỏi chốn này, các con ơi! Đừng xúc phạm gì đến bọn nặc nô kia! Gió nam thổi căng buồm, chúng tôi lại lên đường. Những ngày kế tiếp, những đảo Zacynthe um tùm rùng rú, Néritos lờm chờm đá xanh, Ithaque vây bủa đá ngầm và là giang sơn của tên Ulysse hiểm ác, kẻ đại thù của thành Troie, Leucate với đền thờ Apollon trắng xóa, sừng sững bên sườn núi, rồi những bến bờ rực rỡ muôn hoa của Actium và dãy núi Corcyre lần lượt hiện ra. Cuối cùng, men theo bờ Épire, chúng tôi vào cảng Chaonie. Chúng tôi thiếu nước và cần tiếp tế thêm thịt và bột mì nên buộc phải ghé lại một nơi cách thành lũy của kẻ tử thù chẳng bao xa: Thành Buthrote thuộc quyền Pyrrhur, con của Achille, chỉ cách đó vài dặm. Nhưng tôi ngạc nhiên xiết bao, khi biết rằng tên vua Hy Lạp không còn nữa, và vương quyền Eacide đã vào tay một người con của Priam. Hélénius, em sinh đôi của Cassandre cũng có tài tiên tri như chị gái. Sau khi thoát khỏi cuộc tàn sát của thành Troie, chàng trở thành nô lệ của Pyrrhur và theo hãn về Buthrete. Kẻ chiến thắng Pyrrhur cũng đưa cả Andromaque, vợ dũng tướng Hector về cùng. Điều gì đã nảy sinh trong lòng Pyrrhur? Dường như, những người Troie bại trận đã dần dần cảm hoá từ sự căm ghét của vua Épire đối với họ thành tình thương mến. Andromaque, vợ

Pyrrhur, sau khi hấn chết đã được thừa hưởng giang sơn nhờ cuộc hôn nhân mới với Hélénius. Thế là các tù binh của vị vua Hy Lạp lại ngự trị trên thành trì Hy Lạp. Tôi muốn hỏi người con của Priam về những sự cố lạ lùng ấy. Kẻ thù đã không còn, tên Néoptolème đẫm máu, bốn năm trước đây đã dầy xéo dưới chân cái xác tả tơi của vị vua già. Bỏ thuyền và người lái bến, tôi cùng vài người bạn thân tín tìm đến Buthrote. Đi được vài dặm, chúng tôi đã nhìn thấy những nóc nhà trắng toát của thành phố. Chợt một giọng ca ai oán khiến chúng tôi dừng bước. Tôi nhận ra giọng nói quen thuộc cất lên giữa khu rừng thiêng, bên bờ suối chảy róc rách. Đó là giọng người bạn chí thiết của vợ tôi, Andromaque. Đã bao lần, hai bà mẹ trẻ đã cùng trông nom các con mình và so sánh chúng với nhau. Tôi kêu lên, nghẹn ngào vì xúc động: —

Andromaque! Có phải chính nàng đang khóc than cầu nguyện giữa khóm sồi xanh đó không? Nàng nhỏ lệ vì ai, trong khi hương thơm Hy Lạp đang sức nước quanh nàng? Tôi đưa tay vạch tán lá ra. Nhìn thấy tôi, nghe tôi nói, Andromaque bật dậy, mặt tái xanh, hơi thở dồn dập, rồi khựng lại như vừa chứng kiến một sự hiện hình quái đản. Trước mặt nàng có bày hai án thờ, khói hương nghi ngút trên năm mồi trống không toàn những cỏ. Đồ cúng gồm bánh đậu, sườn dê ngổn ngang trên bàn, cạnh bình hương và rượu lễ. Tôi cùng các thể nữ vực nàng tỉnh lại, cuối cùng nàng hồi tỉnh và nhìn tôi với ánh mắt ngơ ngác: — Énée, – nàng nói, nước mắt cứ tuôn đầm đìa trên má – Énée, con trai của thần Vénus, anh còn sống hay đã chết? Có phải ta đang nhìn thấy hồn ma của anh không? Than ôi! Nếu anh đã thấy chàng trong cõi u minh, nếu hai người đã gặp nhau, hãy nói đi, nói về Hector cho tôi nghe đi. Giọng nàng tắc nghẹn sau tiếng nấc tức tưởi, khiến tôi không sao cầm được nước mắt. — Andromaque, – tôi buồn bã nói – tôi chỉ biết rằng vị anh hùng ấy đã chết. Kỷ niệm cuối cùng về chàng là gương mặt xanh xao như còn thách thức kẻ thù, ngay khi kề cận cõi chết. Tôi vẫn sống, cũng như nàng, tôi đã trải qua bao nỗi đau thương, nhưng may mắn còn được đứng dưới ánh nắng mặt trời. Nhiều phen tôi rất đổi kinh ngạc. Nhưng các vị thần đã muốn thế. Họ giao phó cho tôi vận mệnh cả một đại dân tộc và vì thế Énée vẫn còn

sống. Còn nàng, bây giờ nàng ra sao? Góa phụ Hector, nô lệ của Pyrrhur, vợ của Hélénius, ôi, đoạn trường sao quá chua cay! — Sau cái chết của Hector, lẽ ra tôi không nên sống nữa. — Andromaque hạ thấp giọng, then thùng — Sao bản năng sinh tồn trong tim con người lại mãnh liệt dường ấy? Tôi ao ước có số phận như Polyxène, con gái Priam, được Achille thương yêu, rồi làm vợ chàng, và nàng đã chết bên mộ kẻ đã chọn mình. Nàng không hề biết nỗi nhục nô lệ, nàng không phải chịu đựng kỷ luật khắc khe của chủ nhân. Khi họ kể với anh rằng Andromaque này đã khiến Pyrrhur say đắm, rằng con nô lệ đã trở thành hoàng hậu Épire, rằng tôi đã sinh con đẻ cái cho người khác, hẳn anh sẽ tự nhủ: “Vợ của vị đệ nhất anh hùng giờ đây đã khuây khoả nỗi buồn.” Hãy nhìn những bàn thờ kia, nhìn nấm mộ mà tôi vừa rưới lệ! Hãy nhìn khuôn mặt hốc hác, già nua trước tuổi, đôi mắt héo hon của tôi và nói cho tôi biết: còn nỗi đau nào thống thiết hơn? Tôi thở dài, bùi ngùi cho thân phận nàng. Créuse, Hector, những bóng hình thân thương ấy chắc vẫn đang lẩn quất đâu đây. Tôi đưa tay vuốt mắt. — Nhưng vì sao Hélénius của thành Troie lại lên ngôi ở Épire và là chồng nàng? — Tôi thắc mắc. Andromaque nói với nụ cười buồn bã: — Gần đây, Pyrrhur định cưới Hermione, con gái của Ménélas và Hélène. Hẳn đã chán chê tôi, nên gả bán tôi cho tên tù binh thân cận Hélénius. Nhưng Oreste quá yêu Hermione, không chịu đựng nổi cảnh người mình yêu thành vợ kẻ khác nên đã đâm chết Pyrrhur. Biết nói sao bây giờ? Vương quốc Épire mất chủ, có nguy cơ hỗn loạn. Hélénius liền đoạt ngôi. Trong bao năm qua, anh ta đã giúp đỡ Pyrrhur chăm lo việc nước, nên làm vua chẳng khó khăn gì. Sau anh ta, con trai trưởng của tôi sẽ nắm lấy vương quyền. Vì muốn đảm bảo điều đó nên tôi đã trở thành hoàng hậu. Anh nói đúng đấy, Énée ạ, từ khi Hector mất, tôi đã trải qua bao đoạn đường đau khổ! Còn anh thế nào? Ascagne đâu rồi? Định mệnh vẫn gìn giữ nó cho anh chứ? Nó có khóc mẹ không? Nó giống hệt Astyanax, con tôi. Cậu bé đáng yêu sẽ noi gương cha nó và Hector, chẳng biết trong lòng nó có kế thừa cái đức tính cao quý: sự quả cảm của người Troie xưa? Nàng gục đầu lên vai tôi và khóc nức nở. — Hãy can đảm lên, — tôi nói — chớ quá sầu thảm, hỡi vợ

góa của Hector, đồng thời cũng là vợ Hélénius, kìa tôi thấy chồng nàng đang đi tới cùng đám tùy tùng rầm rộ trên đường, sau khúc ngoặt bên đồi. Có lẽ người ta đã thông báo là có chúng tôi đến. Tôi cũng nóng lòng muốn gặp lại người anh trai của nàng Créuse yêu quý. Andromaque, ta hãy đến đón họ đi.

THẦN THOẠI LA MÃ

IV. HƯỚNG VỀ ITALIE

Tôi ôm lấy Hélénius và chàng siết chặt chúng tôi trong vòng tay với nỗi bồi hồi khôn tả. Những câu thăm hỏi cứ tuôn ra rối rít, không đợi câu trả lời. Hình như mỗi người trong chúng tôi đều mang lại cho nhau một chút quê hương. Những tù nhân Troie trước đây đã trở thành những nhân vật quan trọng của triều đình mới, vây quanh chúng tôi mừng mừng, tủi tủi. — A! — Hélénius kêu lên — Được gặp anh Énée là niềm an ủi lớn cho nỗi buồn xa xứ của tôi. Troie đã vĩnh viễn không còn! Nhưng dù sao tôi sẽ cố gắng hồi sinh nó ở nơi đây cho con dân ta mai sau. Đức vua Épire nắm lấy tay tôi, chúng tôi cùng quay lại thành phố. Nhìn những mái nhà trập trùng, những sân thượng trắng xóa, ngôi đền uy nghi và nhất là thành quách vuông vắn, đường bệ đang canh giữ những ngôi nhà yên tĩnh, lòng tôi không khỏi kinh ngạc. — Chính Troie đây mà, — tôi kêu lên — thành Troie thu nhỏ được che chở bởi tường lũy Pergame! Dòng suối lượn quanh mừng tượng sóng Xanthe và trước mặt tôi là cổng Scée uốn cong vòm mái. Hỡi Hélénius, người dân Troie đáng mến, cầu trời ban phúc cho anh, anh đã mang lại cho những kẻ lưu đày cái ảo tưởng êm đềm, là lại được nhìn ngắm thành phố quê hương trong khoảnh khắc này. Xung quanh tôi, dân Troie nức nở sụt sùi. Nét kiến trúc các dinh thự, lối bài trí nội thất các lâu đài nhất nhất đều theo kiểu thành Troie, giúp lưu mãi trong lòng họ cái ảo ảnh diệu kỳ. Họ không cảm thấy xa lạ trong một thành phố ngoại bang nữa. Hồn của Ilion phảng phất dưới bầu trời Hy Lạp. Hélénius khoản đãi chúng tôi trong dãy hành lang thênh thang, bên những bàn tiệc linh đình. Buổi dạ yến từng bừng vui vẻ kéo dài đến khuya. Tôi kể cho họ nghe bao nỗi thăng trầm. Cuối cùng Hélénius hỏi: — Tôi có thể giúp gì cho anh không? Tôi được các vị thần phú cho khả năng tiên tri. Nếu anh

thích, Énée dững cảm ơ! Khi nào thấy chán Buthrote, muốn lên đường tìm về với biển rộng trời cao, tôi sẽ cầu Apollon cho biết vận mệnh của anh. Tôi cảm tạ Hélénius và hứa rằng lúc lên đường tôi sẽ nhờ đến anh. Cha tôi, Ascagne và tất cả bạn đồng hành đều được tiếp đãi ân cần, khiến họ quên đi bao nỗi nhọc nhằn và những giờ khắc buồn tẻ trên biển. Ở trong lâu đài với tôi, bên cạnh Hélénius, Anchise như trẻ hãnh ra khi nhìn cái thành Troie ghép vào đô thị Hy Lạp cổ xưa, được nghe luôn tai tiếng nói của quê hương. Tuy nhiên, chính ông là kẻ xuống lệnh ra đi. Buthrote đối với chúng tôi chỉ là trạm dừng chân. Buổi sáng, trước hôm lên đường, tôi tìm gặp Hélénius. — Hỡi người phát ngôn của thần linh, – tôi khẩn thiết nói – bọn lũ khách chúng tôi đang chờ đợi cái quyền lực màu nhiệm mà Apollon đã truyền cho anh. Tôi lo ngại quá. Nhiều sấm truyền đã bao lần nhắc nhở tôi rằng mục tiêu cuộc hành trình là dãy đất Hespérie, xứ sở Italie đang còn xa rất xa, về phía mặt trời lặn. Mọi việc đều suôn sẻ. Tôi chỉ còn băn khoăn về một điềm dữ. Một con ác thần với ý muốn trả thù đã hãnh học báo cho chúng tôi rằng cái thành phố mà chúng tôi dự định xây dựng sẽ không thành, sẽ phải trải qua nhiều trận chiến đấu ác liệt và nạn đói khủng khiếp đến nỗi chúng tôi phải gặm lấy bàn mà ăn. Nhờ anh nói cho tôi biết mình phải làm gì và tránh điều gì để vượt qua những trở ngại thảm khốc đó. Hélénius trầm tư một lát rồi ra hiệu bảo tôi theo. Anh đưa tôi tới đền thờ Apollon, cho mang đến hai con bò mộng, cúng tế theo nghi thức, rồi nắm tay tôi băng qua ngôi đền thiêng liêng. Đoạn, ngẩng đầu lên vòm cao, Hélénius đồng dục cất một tiếng nói đầy uy lực và âm vang: — Énée, con trai thần Vénus, các thần linh vẫn theo phù hộ người trên biển cả bao la. Họ nhiệt tình che chở cho người. Chính họ bày ra các chướng ngại, rồi giúp người vượt qua. Hôm nay, chính họ đã bịt đôi mắt sáng suốt của ta lại. Họ muốn người phải đi trong mờ ảo. Và chính bàn tay Junon đã chặn lại trên môi ta điều bí ẩn. Thần chỉ cho phép ta được nói lời này: Mảnh đất Italie người đang trên đường rong ruổi tìm đến, thực ra xa hơn là người vẫn tưởng. Trước khi tới đó, người phải vượt bao lãnh thổ, ghé bao bến bờ. Người sẽ gặp nhiều hiểm nguy ven biển Temacrie, hay bờ đá hiểm trở dọc

Ausonie, hồ hoả ngục với những tảng đá khổng lồ và ngọn núi phun lửa, hòn đảo của nữ yêu Circé, con gái thần Mặt trời. Nhưng hãy nghe đây. Ta được phép báo cho người rõ dấu hiệu để người có thể nhận ra mảnh đất thần linh dành cho người giữa bao đất nước trập trùng trước mắt, Énée: khi nào trên bờ một dòng sông, dưới tán lá lay động của cây sồi xanh, người trông thấy con lợn rừng trắng, đang cho ba mươi chú lợn con cũng trắng như mẹ bú sữa, đấy là lúc người đã tìm ra nơi để kiến tạo thành phố mới, đạt được mục đích của chuyến phiêu lưu gian khổ. Hãy nhớ lấy: con lợn rừng trắng nằm dưới cây sồi xanh. Tôi nín thở, hồi hộp lắng nghe. Hélénius nói tiếp: — Đối diện bờ biển Épire là phần đất Italie ở hướng mặt trời mọc, nơi ào ào sóng vỗ. Hãy tránh xa nơi đó, đừng ghé lại. Bọn Hy Lạp đã xây dựng chốn ấy nhiều thành phố, người sẽ phải gặp lại cự thù, những chiến binh của Idoménée, Philoctère, kẻ đã giết Pâris, anh ta đã đắp dây trường thành Pétilie. Hãy đi lướt qua, không được ngừng nghỉ ở đó. Quá phía nam một chút về mạn Sicile là cái eo biển ngăn cách đảo này với Hespérie. Hai doi đất ấy, theo người xưa, trước đây chỉ là một (thời gian làm đảo lộn các lục địa, cũng như lòng người). Một trận động đất dữ dội mở ra một đường biển, và hai con quái vật đã hùng cứ ở hai bên eo biển Pelore: Scylla và Charybde ẩn nấp ở đấy, kẻ thì giơ móng vuốt hãi hùng ra lôi kéo các con tàu đến, rồi đập vỡ nát vào đá ngầm, đưa thì há cái mõm khổng lồ ra, nuốt chửng chúng xuống đáy biển sâu. Énée, hãy nhớ lấy lời ta, hãy thận trọng đi vòng quanh hòn đảo ba chóp. Hélénius yên lặng giây lát, đôi mắt u ẩn hướng lên trời, rồi tiếp tục nói: — Cuối cùng, khi người đến được Italie, hãy dừng lại ở Cumes, bên cái hồ được vây bọc bởi những cánh rừng dày đặc, ở nơi đó hãy hỏi vu thần về tương lai của mình. Có một vị nữ vu ngồi sâu trong hang động, đang mài miết vẽ lên lá những lời sấm và tên của người, những chiếc lá ấy chồng chất đầy trong hang, bị gió đến cuốn đi trước sự thờ ơ của nàng. Nàng sẽ cho người đôi lời khuyên bổ ích, có thể vượt qua những khó khăn gian khổ đang chờ người ở Italie. Đừng vì lẽ gì mà xao lãng việc đó. Nếu chiến hữu người có xâm xì rằng việc dừng lại đó chỉ khiến cuộc hành trình thêm chậm trễ thì người đừng nao núng. Énée, đây là

lời dặn cuối cùng: Trong các thần, người phải nép mình dưới sự phù trợ của Junon. Hãy cầu nguyện nàng, những lễ vật của người có thể khiến nàng nguôi cơn thịnh nộ. Thôi, đi đi, vị anh hùng dân tộc. Nhờ người, vinh quang xưa của thành Troie sẽ được khôi phục rạng rỡ. Tôi cảm tạ nhà vua tiên tri về những lời truyền dạy quý báu, rồi cùng chàng xuống bến. Chiến hữu của tôi đã tê tụm đông đủ và những cánh buồm đang lồng lộng gió khơi. — Gió lên rồi, — Hélénius nói — giờ khởi hành đã điểm. Tôi không muốn các anh ra đi tay không hay chỉ mang theo số thực phẩm mà bất cứ kẻ đi biển nào, dù xa lạ, cũng được tôi cung cấp. Hãy nhận những món quà này cho anh và ngài Anchise cao quý. Tôi đã cho tặng cường một số tay chèo và nhiều vũ khí, quân dụng, dự phòng thêm một số chiến mã và phái những hoa tiêu giỏi của Épire hướng dẫn các anh trên vùng biển vốn đã quen thuộc với họ. Hélénius cho mang lên tàu của tôi nhiều thoi vàng và nén bạc, những ngà voi chạm trổ tinh vi, nhiều bình đồng, bộ áo giáp và mũ bằng vàng có gắn lông chim mà Pyrrhur để lại. Cha tôi cũng có riêng phần tặng vật của ông. Tôi sắp sửa chào từ biệt Hélénius thì Andromaque bước đến. Nàng ôm Ascagne vào lòng, nức nở: — Con yêu ơi! Con cũng phải mang theo một kỷ niệm của những người thân yêu, để nhắc nhở con nhớ đến quê hương và lòng triu mến của ta. Hãy cầm chiếc áo choàng lụa này, nó được thêu bởi người Troie trong những ngày tháng Troie còn thanh bình thịnh trị. Khi nó phất phơ trên vai con, trên lưng chiến mã sau này, thỉnh thoảng hãy nhớ đến người phải khóc vĩnh biệt cả chồng lẫn con là ta, con nhé! Giọng Andromaque tắc nghẹn trong tiếng nấc, Ascagne cũng khóc nấc lên. Nét mặt phảng phất giống Astyanax của nó khiến giây phút chia ly càng thêm xé lòng đối với người mẹ đau khổ. Tôi gỡ con mình ra khỏi tay nàng, và cùng nó lên tàu. — Vĩnh biệt! Vĩnh biệt! — Andromaque nghẹn ngào. Thủy thủ kéo buồm lên. Tôi đứng trên boong tàu, hướng về phía những người thân sắp phải rời xa mãi mãi và giơ tay tạm biệt. — Cầu xin thần thánh ban phúc cho các người, — tôi nói tha thiết — mong các người sống hạnh phúc trong thanh bình, sau bao đắng cay dồn dập! Lạy trời cho thành Troie do bàn tay các người xây dựng hôm nay không phải trải qua

những chìm nổi như vừa qua, và con cháu các người sẽ thay nhau lên ngôi trị vì. Nếu một mai tôi đến được bên bờ sông Tibre mong đợi, tôi có thể dựng lên trên đất Hesperie những thành lũy của thủ phủ cho dân tộc ta, tôi muốn mơ ước rằng dân chúng và thành phố của chúng ta, những người cùng một tổ tiên và cùng trải qua những thảm họa chung, sẽ đoàn kết nhau mãi mãi. Cũng cầu mong sợi dây thân ái buộc chặt chúng ta sẽ được truyền lại cho con cháu mai sau. Tàu tôi lướt xa dần trên sóng biển. Bến bờ thân quen, những bóng hình ử rữ đã lùi vào quá khứ. Mấy ngọn núi cũng nhoà dần phía chân trời. Chúng tôi mãi miết rong ruổi ngày đêm. Thuyền trưởng Palimure luôn vững tay lái, mắt không rời vòm trời đầy sao, nào chòm Hyades, khóm Đại Hùng tinh, Tiểu Hùng tinh và vì sao Lạp Hộ long lanh. Những cánh buồm lướt nhanh trên mặt biển như đàn chim bay lượn giữa muôn trùng sóng vỗ. Những cơn gió đẩy mũi thuyền về những bãi bờ mơ ước và ai nấy đều chòm ra phía trước, mãi miết nhìn chân trời xa, hy vọng sẽ là kẻ đầu tiên trông thấy đất liền. Chợt Achate thét lên. — Italie! Nổi mừng vui rộn rã lan từ tàu này sang tàu khác: vùng đất thanh bình đã hiện ra trước mắt ta kia! Những con sóng đưa chúng tôi đến gần bờ. Những ngọn đồi âm u, xanh thẫm, in hình trên cánh đồng bát ngát rì rào. Cha tôi đứng lên. Giây phút quá thiêng liêng. Ông cầm chiếc bình lớn bằng vàng, rót đầy rượu, đến trước bàn thờ thần linh, đặt sau lái. — Hỡi các thần linh đầy quyền lực, — ông vừa nói vừa hất vài giọt rượu lễ — hỡi Neptune, thần của biển cả, và các người, thần Gió, hãy sóng yên gió lặng. Hãy đưa ta vào vùng đất kia, mở rộng các bến cảng chờ đón ta. Buồm vẫn đang xuôi gió. Trước mặt chúng tôi là típ tấp bãi bờ, lô nhô núi đá, bên vịnh, bên mũi. Nhiều đèn đài sừng sững trên các mỏm đất. Ngựa bình thản gặm cỏ trên đồng. Bốn con ngựa lông trắng như tuyết nổi bật trên nền xanh của thảo nguyên. — Điềm gỡ! — Cha tôi kêu lên — Ngựa là điềm chiến tranh! Người ta chẳng dùng ngựa để kéo chiến xa đó sao? Tuy nhiên, chúng đang lặng lẽ nhai cỏ. Lát nữa đây, một gã nông dân sẽ thả chúng vào chiếc xe chất đầy thóc hoặc rơm. Chúng đang phục vụ cho cuộc sống thanh bình. Nào! Ta vẫn còn hy vọng, cuộc tranh chấp nếu có xảy ra, sẽ kết thúc êm

thấm. Hỡi thần Pallas với ngôi đền cao ngất trước mắt ta kia, hỡi Junon đã từ lâu căm ghét dân Troie, hãy nghe lời cầu khẩn và thỉnh nguyện của chúng tôi, xin một lần nguôi giận, cho chúng tôi được cập bến bình yên. — Lên bờ! — Quanh tôi, những người dân Troie đang hò hét — Nhìn kia, những cánh đồng màu mỡ, bờ bến thiên nhiên trập trùng đá tảng vây quanh vụng biển. Ôi! Cái thành phố sẽ mọc lên nơi đây sẽ tráng lệ biết bao! — Các người quên rằng bọn Hy Lạp đã thiết lập nhiều thuộc địa quanh đây sao? Chúng ta không được dừng lại. Đó là sấm truyền của Hélénius. — Giọng tôi uy nghiêm khiến mọi người lặng ngắt. Dân chúng thở dài thườn thượt, không dám thẳng mũi thuyền vào nữa, mà lái thuyền dọc theo bờ, về hướng đông nam. Rồi trước mặt chúng tôi, trải dài trùng điệp núi đồi, thành phố và những cánh đồng, nép mình bên dải nước xanh biếc của biển cả. Chúng tôi thấy thủ phủ Tarente do Hercule xây dựng, ngôi đền cao vút của Junon, những thành quách kiên cố ở Bruttium lần lượt xuất hiện. Rồi tí xa kia, ngọn Etna mịt mù khói toả như nở ra từ mặt biển. Dân Troie nhìn nhau tái mặt. Một tiếng rền khủng khiếp, vang dội. Có thể nói tất cả mãnh thú trên thế gian cùng rú lên một lượt. — Có lẽ đó là tiếng con Charybde đáng sợ và tên Scylla mà lời sấm đã báo trước! Chiến hữu ơi, hãy gắng sức chèo nhanh, cố vượt ra bể khơi, để tránh các vực thẳm và sự cuồng bạo của quái vật. — Anchise kêu lên. Lệnh ông được tuân hành răm rắp. Buồm căng gió, những tay chèo lực lưỡng được tăng cường thêm khiến chằng mấy chốc đoàn thuyền đã rời xa bờ biển hiểm trở. Chúng tôi đi tới gần vùng biển vang động tiếng gầm gừ của Charybde, nhưng đã kịp thời tránh được. Trong vòng vài giờ, đoàn thuyền bị rung lắc, xô đẩy, quay cuồng như trong cơn bão. Sau đó, những ngọn gió lạnh đã kéo chúng tôi ra khỏi nơi nguy khốn với những tiếng gầm rú kinh hồn. Bình minh hôm sau, chúng tôi dạt vào vùng đất của bọn Cyclope — những tên khổng lồ quái gở chuyên ăn thịt người, ven sườn núi nơi Etna đang rền lười tầm sét của Jupiter và vũ khí của các vị thần theo lệnh hoả thần Vulcain, như lời thiên hạ đồn đại. Tiếng ầm ì trên núi nghe thật hãi hùng. Khói lửa, tro than cuộn cuộn bốc lên không, thổi giữa nền trời xanh thẳm. Thỉnh thoảng, nhiều khối đá ào ào lăn xuống,

chìm nghiêm xuống biển. “Có nên tin rằng – tôi thầm nghĩ – trước sự chấn động của mặt đất, dưới quả núi kia, là tấm thân dị thường của gã khổng lồ Encelade bị đập vùi quá nửa, do sự trừng phạt của Jupiter về tội chống đối. Có phải mỗi lần quá mỗi, hấn cựa mình làm vùng đất Sicile quằn quại rên siết?” Trong lúc tôi nghĩ ngợi miên man, thuyền trưởng đã hướng tàu đi xa. Chúng tôi bỏ lại phía sau ngọn núi hùng vĩ muôn đời toả khói, tiếng động ì ầm giờ nghe như tiếng thầm thì, rồi những con suối lấp lánh, những khóm cây rậm rạp, lác đác vài quả đại ừng vàng, khiến Anchise quyết định ngừng chèo. Buồm lần lượt hạ xuống. Phút chốc, chúng tôi đã ùa cả lên bờ. Bánh và thịt không thiếu. Hélénius đã tiếp tế cho chúng tôi thật dồi dào. Nồi lửa lên xong, chúng tôi vui vẻ xúm xít quanh các bàn ăn mới dọn. Tôi vừa ngả lưng ra sau chuyển đi dài mệt mỏi thì đã nghe có tiếng huyên náo gần đó. Một kẻ lạ, gầy đét, mặt mày tái xanh, chứng tỏ đã phải nhịn đói lâu ngày, vừa từ một góc rừng bước ra. Hấn loạng choạng đi về phía chúng tôi. Khi được hỏi, hấn chỉ ú ớ vài câu vô nghĩa, chắc là vì quá kiệt sức. Tôi đến gần. Thấy tôi, hấn khê kê lên, rồi phủ phục xuống. — Người là ai? – Tôi ngạc nhiên hỏi. Nhưng hấn không thể nói được, tôi hiểu rằng cơn đói là nguyên nhân của sự nửa tỉnh nửa mê kia. Tôi cho mang thức ăn đến, hấn nhào tới nhai lấy nhai để với một niềm vui man rợ, gần như đã quá mức chịu đựng. Quần áo rách tơi tả, khίου lại bởi những chiếc gai, như bắn đến tằm lợm, đầu tóc bù xù, râu dài quá ngực, hấn hiện ra như một người rừng thâm nảo, từ lâu bị đồng loại bỏ rơi. Nhưng đường nét tinh anh tỏ rõ dòng giống hấn ta, đó là một người Hy Lạp. Thấy hấn đã lại sức, tôi cúi xuống, hấn vội ôm lấy chân tôi van vi: — Énée lừng lẫy, tôi đã nhận ra ngài. Suốt mười năm ròng rã, tôi chẳng đã từng thấy ngài cầm đầu dân Troie, tả xung hữu đột trên những cánh đồng Dardanie đó ư? Mong hoàng tử thương xót cho tôi. Vì mặt trời soi sáng chúng tôi, vì các chư thần trên trời cũng như dưới thế gian, hãy đưa tôi ra khỏi nơi hắc ám này! Hấn khóc nức lên, nước mắt ướt đầm chân tôi. Cha tôi nắm lấy tay hấn, nhẹ nhàng kéo dậy: — Người là chiến binh, – ông nói – dù là kẻ thù của ta, người đã chiến đấu dũng cảm. Đối với người dân Troie, điều đó đã đủ đảm

bảo cho người rồi. Tên Hy Lạp mở to đôi mắt: — Sao? — Hẳn sừng sờ kêu lên — Ngài không xua đuổi tôi sao, một kẻ đã phóng hoả thành lũy Ilion, một kẻ đã theo Ulysse xứ Ithaque, kẻ thù nguy hiểm nhất của ngài! Tôi ngần ngại chẳng dám đến gần, vì từ xa đã nhận ra những người Dardanie. Tôi nghĩ rằng ngài sẽ trút lên lưng tôi tất cả những tai hoạ mà người Hy Lạp đã bắt các ngài phải chịu đựng và các ngài sẽ quăng tôi xuống biển. Nhưng nỗi lo sợ không ngăn cản được tôi. Thà chết dưới tay con người còn êm đềm hơn là chịu đựng bao nỗi kinh hoàng. — Cứ yên tâm đứng lên, — cha tôi nói — ta chẳng có mưu toan nào đối với tính mạng của nhà người cả. Nếu người mặc áo giáp, mang vũ khí, đặng đặng sát khí đứng giữa hàng ngũ đội quân của người, sẽ chẳng có người Troie nào để người sống, nhưng khi cô đơn, lạc loài, không có gì để tự vệ thì người là một người bạn. Người là ai? Ở Ithaque à? — Vâng, — tên Hy Lạp đáp — nơi đó là quê hương tôi. Tôi tên Acheménide, sự nghèo khổ của cha tôi buộc tôi phải gia nhập đoàn chiến binh tháp tùng Ulysse. Trên đường về, tôi ngồi cùng thuyền với ông ta. Tôi đã tham dự bao chuyến phiêu lưu bi thảm cho đến ngày, bị quyến rũ bởi các xứ sở tươi đẹp này, với rừng cây xanh, những dòng suối chảy, tôi theo ông ta lên bờ thám hiểm. Chúng tôi tìm kiếm thức ăn và nước uống rồi rơi vào một tai hoạ khủng khiếp, mà khốn thay mỗi mình tôi không thoát được. Một cái động thênh thang, khuất kín hiện ra khi chúng tôi tiến sâu vào rừng. Chúng tôi bước vào ngay, mong tìm gặp chủ nhân. Bọn tôi thầm nghĩ có lẽ đó là một gã mục đồng, vì có vô số cừu chen chúc nhau trong động. Một gã mục đồng, quả đúng là thế, nhưng kinh khiếp làm sao! Đó là một tên khổng lồ có một mắt duy nhất giữa trán và cái đầu ngất ngưỡng suýt đụng trời xanh. Bất chợt gặp chúng tôi vào trong động, hẳn nổi trận lôi đình không buồn nghe lời cầu khẩn của bọn tôi, hẳn vơ lấy hai người bạn xấu số của tôi, xé xác nhai ngấu nghiến sau khi đập đầu họ vào một tảng đá. Ulysse, sau phút giây kinh sợ, bàng hoàng như tất cả bọn tôi liền nghĩ ra cách báo thù sự hung ác của tên khổng lồ xứ Cyclope. Ngày hôm sau, sau khi chứng kiến cái chết thảm khốc của hai người bạn đồng hành nữa, ông cho tên Cyclope nốc hết bầu rượu to tướng mà may mắn thay, bọn tôi có

mang theo lúc lên đất liền. Khi nhận thấy gã khổng lồ gớm ghiếc, tên Polyphème, chìm trong giấc ngủ say, bọn tôi thận trọng men đến, đoạn với tất cả sức lực, bọn tôi cắm sâu cây cọc nhọn vào con mắt duy nhất của hắn. Hắn rú lên ghê rợn, làm kinh động cả khu rừng. Hắn vồ lấy bọn tôi, muốn giết sạch, nhưng đôi tay quờ quạng của hắn chẳng mò trúng được gì, bởi bọn tôi đã trốn khỏi tầm tay hắn. Nhờ một mưu kế mà tôi không được biết, bởi tôi mệt quá đã lăn ra ngủ, mờ sáng hôm sau, Ulysse và tùy tùng đã thoát ra khỏi động của Polyphème. Chắc hẳn họ cũng làm như tôi trong vài ngày sau là đi lẫn giữa đàn cừu ra đồng cỏ. Giấc ngủ tai hại khiến tôi không theo kịp họ. Khi tôi tìm được cách thoát khỏi cái nhà tù khủng khiếp đó và chạy thực mạng ra biển, hy vọng các bạn đón chờ mình, tôi suýt chết lặng đi vì tuyệt vọng. Đoàn thuyền của Ulysse đã mất dạng và tôi còn lại một mình giữa bầy quỷ dữ. Achémenide đưa tay bịt mắt khi nhớ lại những hình ảnh hãi hùng. — Hỡi dân Dardanie, – hẳn sôi nổi nhấn mạnh – phải đi ngay thôi. Không phải chỉ có mình gã Polyphème ở đây, nếu sự mù lòa khiến hắn không còn đáng ngại nữa, thì sự hiện diện của hàng trăm tên khổng lồ khác, cũng chần chừ như hắn, vẫn luôn gieo khủng khiếp và tang tóc trên xứ này. Từ bao tháng nay, tôi kéo dài kiếp sống nhục nhã giữa hốc đá, mưu sinh bằng vài trái cây hay quả dại chát đắng, tôi nhớ là chưa một lần được thực sự chớp mắt. Tôi luôn luôn phải thấp thỏm canh chừng, giật nảy mình mỗi lần nghe tiếng gió xạc xào trong lá, tiếng cành khô gãy. Nơi trú ẩn của tôi là hang thú dữ, dù sao ở đó vẫn ít nguy hiểm hơn là bọn khổng lồ hung ác. Khi trông thấy tàu các ngài lướt tới, tôi mừng rỡ chào đón như vị cứu tinh, tôi hăm hở tìm đến với các ngài, dù có phải nhận lấy cái chết. Énée kính mến và đức ông cao quý, các ngài đã rõ hết về tôi. Bởi các ngài đã tha mạng cho tôi, tôi khẩn thiết van lạy các ngài hãy nghe lời tôi. Trốn ngay khỏi chốn này, lên tàu nhanh đi để tránh một tai hoạ khủng khiếp. Trốn ngay đi kéo muện! Cơn khiếp hãi của Achémenide buộc tôi phải cảnh giác. Tôi cho khuôn những thùng chứa nước vừa múc được xuống tàu. Dân chúng hồi hả trèo lên boong, tôi lên sau cùng. Từ rừng xa đã nghe tiếng bước chân thành thịch. — Chính hẳn! Đúng

Polyphème rồi! – Achéménide líu lười, hét lên khiếp đảm – Kéo neo lên, tách bến đi, không là chết cả đấy! Bước hẳn dài đến nỗi chưa kịp thấy thì hẳn đã ở ngay trên đầu ta. Ngay lúc đó, một khuôn mặt quái đản hiện ra trên đầu ngọn cây. Tưởng như có một trận bão vừa lướt qua theo bước chân đi của gã khổng lồ. Tiếng gầm rú vang rền xen lẫn những lời nguyền rủa của tên Cyclope mù lòa. Dây cáp được cắt phăng trong nháy mắt, các tay chèo gò lưng trên mái chèo, đồng loạt đưa tàu lướt như bay trên mặt biển. Chúng tôi run rẩy nhìn tên khổng lồ quái đản, thật quá sức tưởng tượng, so với những gì Achéménide đã kể. Tuy nhiên, tiếng mái chèo khua nước đã lọt vào tai tên Cyclope, hẳn tiến về phía chúng tôi, quơ quơ cây gậy là một khúc thông trụ cành mà hẳn dùng để chống và dò bước. Hẳn gầm gừ giận dữ, nhếch mép lên, phô đôi môi dày cộm trên hàm răng nhọn hoắt chuyên nhai thịt người, trông phát khiếp. — Nhanh lên! Nhanh lên! – Achéménide sốt ruột hét, cổ vũ các tay chèo – Thánh thần ơi, hẳn đã bước xuống biển! Tay hẳn quờ về phía chúng ta. Hẳn đuổi kịp ta mất. Nhanh lên! Các tay chèo dồn hết sức bơi nhanh! Polyphème cảm thấy chúng tôi đã chạy thoát, nên rống lên điên cuồng, vang dội cả trời đất, rung động cả sườn Etna mờ mịt phía xa. Bấy giờ, như thể tiếng rống đánh thức tất cả cư dân khổng lồ trên bờ, chúng tôi thấy từ đồi núi, rừng cây hốc đá, hiện ra nghìn nghệt vô số hình thù quái dị, tưởng chừng cả khu rừng di động xuống bãi biển. Những đôi mắt sáng quắc, những bàn tay vung cây sồi già làm cái chùy, chúng lũ lượt đến không ngớt. Bọn tôi cảm thấy khắp người nóng hừng hực bởi tia nhìn tóe lửa căm hờn của chúng. Vài tên liều lĩnh bước xuống biển, toan đuổi theo. Nếu chúng bơi ra, hẳn bọn tôi không sao thoát được, cũng may mà chúng còn đang do dự thì những cánh buồm lộng gió đã mau chóng đưa bọn tôi ra khỏi vùng nguy hiểm. — Đừng cho thuyền hướng về Charybde và Scylla, hãy nhớ lời tiên tri của Hélénius, – tôi nhắc nhở cha tôi, ngồi trước mũi thuyền và đặt bé Ascagne đang ngủ thiếp trên gối – phải quay lại thôi. — Chẳng khó lắm đâu, – Palinure nhanh nhẩu chen vào – hiện giờ gió bắc thổi từ eo biển Pélore đến sẽ giúp ta vòng quanh Trinacrie. Chưa bao giờ thần Bắc phong ngỗ ngáo lại tỏ ra hào hiệp với khách

hải hành như thế. Nó sẽ giúp ta dễ dàng vượt qua cái dòng sông đổ ra biển, băng qua những ghềnh đá hiểm trở đầy đầy cát sỏi. — Sông ấy gọi là Pantagia, — Achémenide thở ra nhẹ nhõm khi thấy sào huyết bọn Cyclope đã khuất xa. — Người đã qua lối này rồi chứ? — Cha tôi hỏi. — Vâng ạ, thưa đức Anchise cao quý! Từ đất nước người Lotophages về, đoàn thuyền chở vua Ulysse và các chiến binh đã qua đây. Tôi thông thuộc chẳng kém một hoa tiêu. Quá một chút là khu vịnh bao quanh thị trấn Mégare, xa hơn về phía nam, là bán đảo phẳng lì Thapsus, ngạo nghễ trên sông như chim bói cá. Xa hơn nữa là vịnh Sianien... Ngày tháng trôi qua. Chúng tôi đi trong thả, thỉnh thoảng ghé vào những bờ bến nào hiểu khách. Tuy nhiên, chúng tôi rất nôn nóng mong đến được mảnh đất của mình, mảnh đất do thần thánh ban cho, mọi câu chuyện đều xoay quanh việc ấy, mọi ý nghĩ của chúng tôi cũng thế. Nhưng một điều quan trọng khiến chúng tôi không được hấp tấp: sức khỏe của cha tôi ngày một kém dần. Mỗi ngày qua đi lại mang theo một chút hơi tàn của người chiến binh già. Dù được ân cần chăm sóc, tấm thân vạm vỡ xưa kia đã co rút lại, héo hon, như thế ông đã linh cảm lòng đất ấm sấp ôm chặt lấy tấm thân ngày một gầy của ông. Ascagne, trong nỗi kinh hoàng câm nín, mở to đôi mắt, đắm chiêu quan sát trận chiến đấu thầm lặng khác xa những cuộc chiến đẫm máu, có ánh lửa chớp lóe, đám cháy ngùn ngụt mà vài năm trước đây đã hủy diệt mạng sống ông ngoại nó. Đôi khi, Anchise đặt tay lên đầu cậu bé và nhìn cậu với nụ cười bí ẩn và hiền dịu, mà chỉ đôi mắt héo hắt gần như đã khép lại trước mọi tiếng cười mới hiểu thôi. Đoạn ông ngược mắt nhìn tôi đầy vẻ kiêu hãnh và tự hào, khiến không cần lời lẽ, tôi cũng hiểu ánh mắt ấy muốn nói gì. — Énée, con ơi, — ông thều thào — ta sắp xuống cửu tuyền, về với bia đá vô tri và những phán quan nghiêm khắc, nhưng ta đi rất thanh thản. Đứa bé kia sẽ nối ngôi ta. Nó sẽ giơ cao ngọn đuốc giống nòi. Tất cả sấm truyền đều đúng hết. Quyển sách mênh mông của Tương lai đôi khi mở ra trước mắt những người sắp từ già cõi đời. Cha đã đọc trong ấy.Ồ! Cái dân tộc đông đúc, bắt nguồn từ cậu bé Inle. Ôi! Chiếc vương miện đội trên vầng trán uy nghiêm của bao vị vua. Chưa bao giờ các quân vương phương

Đông có quyền uy tuyệt đối như thế! Bao thủ phủ, bao thành phố, từ bên kia dãy núi, bên kia biển khơi, đoàn quân của con cháu Énée và Anchise sẽ hùng dũng tiến bước, họ đi qua và thế giới đổi thay. Thời gian cũng phải chùn bước, bất lực trước sức mạnh của đế quốc ấy và bọn Priam chỉ là ngôi làng nhỏ bé so với cái đô thị dày đặc những đền đài, dinh thự sẽ mọc lên hiên ngang trên đồi, trong thung lũng... Rồi ông lão, như mệt mỏi vì nói nhiều, bình thản nhắm mắt lại. Và tim tôi cùng lúc rộn lên vì đau đớn và kiêu hãnh trước linh hồn một người thân thiết sắp tắt nghỉ, và cuộc đời sôi nổi đầy vinh quang của đứa bé đang khóc nức nở bên tôi. Với sự thành tâm và niềm cung kính thiêng liêng đến ngang mòm đất Plemmugre quanh năm sóng vỗ, tôi muốn dừng lại trước đảo Ortygie. Achéménide và Palinure cho tôi biết rằng, hòn đảo ấy có một nhánh biển rất hẹp, ngăn cách với Syracuse, đã trọn vẹn dâng hiến cho thần Diane, vị nữ thần săn bắn, em gái Apollon. Huyền thoại cho rằng dòng sông Alghée chảy từ Ehde đến đây rồi hoà lẫn những mạch nước ngầm với suối Aréthuse. Hélénius đã ra lệnh cho tôi khi đi ngang qua phải cầu nguyện các vị thần mà dân chúng địa phương tôn thờ. Những cuộc cúng tế và dâng rượu được tổ chức trên khắp các tàu để tôn vinh thần Diane nhanh nhẹn, các Lâm thần cùng Thủy thần. Cha tôi cũng tự mình rưới rượu thiêng, tin rằng cuộc tế thần trọng thể này là lần cuối trong đời ông. Đúng thế: thân thể ông giá lạnh dần. Nhìn ông nằm bất động, có lúc tôi nghĩ rằng những bến bờ xa lạ chúng tôi đang lướt qua là đám rước những hồn ma đang diễu hành trước một thi hài. Nhằm đánh thức sự tò mò và nguồn sống trong ông, chúng tôi điểm tên các thành phố, những vùng đất mà đoàn thuyền đi qua, đồng bằng sông Hélore ven mòm đá Pachynum, Camarine trắng xóa, xưa là thủ phủ tự do và kiêu hãnh, nay đã bị lệ thuộc, những cánh đồng có sông Géla chảy qua thành phố bao la, tường lũy cao ngất ở Agrigente nổi tiếng có bầy ngựa đẹp chạy nhanh hơn gió, xứ Sélimonte mênh mênh, trù phú với những rừng dừa, mòm Lilybée bao bọc bởi dãy đá ngầm hiểm trở, cuối cùng là Drépane, Drépane sỏi đá và khô cằn mà khung cảnh ảm đạm như bao phủ màu tang tóc trong ký ức tôi. Bởi chính nơi đó, trước bãi bờ trơ trọi,

chẳng một bóng cây, dưới cái nắng như thiêu đốt, cha tôi đã trút hơi thở cuối cùng. Than ôi! Cả nhà vua tiên tri Hélénius, cả ác thần Harpie gớm ghiếc đều không tiên đoán ra cái tang đau đớn này. Tôi cảm thấy sự mỏi mệt đột ngột đè nặng lên vai tôi, như thể bấy lâu nay bàn tay gầy yếu của cha già đã đỡ giùm tôi gánh nặng. Tâu nữ hoàng, câu chuyện đời tôi là thế đó, nó chấm dứt bởi cái chết buồn thảm. Sau khi rời xa vùng Drépane tang tóc, đoàn thuyền chúng tôi gặp phải cơn bão khủng khiếp đã đẩy đưa chúng tôi tấp vào đất nước của nữ hoàng. Vừa lúc chúng tôi sắp đến nơi thì các vị thần bủa vây quanh tôi bao nhiêu là chướng ngại, khổ đau, ly biệt để chuẩn bị bước đường định mệnh này.

THẦN THOẠI LA MÃ

V. Nữ Hoàng Didon

Hàng giờ qua, Didon bút rút đi đi lại lại khắp các phòng và dãy hành lang trong cung điện. Trời vừa rạng sáng, nàng đã tìm đến với chị mình. Anne cầm cúi trên chiếc giỏ vải gai, đang tìm cái gì đó để đan chiếc áo lót cho nữ hoàng. Nàng ngẩng đầu lên, khẽ mỉm cười. Mái tóc nâu vàng được thắt lại bằng những dải băng nhỏ màu bạc thành từng lọn ôm lấy khuôn mặt u buồn với đôi mắt mở to, giống hệt gương mặt Didon. — Em cần gì, hờ cô em thân yêu? — Anne hỏi — Em lo nghĩ gì đến mất ngủ thế? Bọn thể nữ cũng vừa dậy. Xem này, chị đã chuẩn bị việc làm cho họ. Em định đến viếng đền thờ Junon hay ra quan sát thành lũy trước khi lũ thợ kéo tới ư? Hay em mỗi một vì buổi yến tiệc kéo dài đêm qua và câu chuyện lê thê của anh chàng Énée, hoàng tử thành Troie? Mặt em xanh xao, em lại thờ dài. Em có gì buồn à? — Vâng, em đang sầu khổ, — Didon vò nát chiếc khăn vàng trong tay, nói khẽ — em sầu khổ, nhưng em không thể nói cho chị biết vì sao. Anne đứng bật dậy, đến bên Didon, vòng tay quanh cái cổ trắng muốt của cô em. — Ô! — Nàng kêu lên với vẻ hờn trách — Có điều gì em phải giấu chị nào, chị vẫn mãi mãi là bạn tâm tình của em cơ mà? Hay em không còn quý mến chị nữa? Chị chẳng phải đã theo em rời thành Tyrr, trốn khỏi bàn tay bạo ngược của thằng em độc ác Pygmalion, kẻ đã giết chết chồng em đó sao? Chị đã cùng em chia sẻ bao nhọc nhằn, cay đắng. Nhớ lại hồi nào mình bí mật chuẩn bị hành trang trước tai mắt cú vọ của Pygmalion. Chính chị đã được em ủy thác đi thăm dò ý kiến các tướng lĩnh chủ chốt, xem họ đành lòng quỳ mọp dưới chân tên soán nghiệp, nơi thành xưa của cha ông, hay sẵn sàng theo dấu hoàng hậu Elissa đến nơi khác xây dựng một thành Tyrr mới? Trong bóng tối mù mịt của một đêm không trăng, bao con tàu lặng lẽ rời bến, theo sau thuyền em, Elissa, em

rất xứng đáng với biệt danh Didon mà thiên hạ gán cho em từ đó: “nữ hoàng quyết đoán”. Rồi chúng ta đến châu Phi. Chị đã giúp em rào quanh thành phố tương lai bằng những miếng da mỏng, cắt ra từ da một con bò mộng, để chơi khăm tên vua Iarbas chỉ muốn nhượng cho chúng ta “khoảnh đất mà bộ da bò mộng có thể bao kín”. Elissa yêu mến, mưu kế chị đã kịp gỡ rối cho em, nhớ không? Nhưng Didon vẫn lặng thinh trước lời trách cứ dũi dàng của người chị. Đôi mắt nàng chìm đắm trong cơn mơ nã nê, trán nàng hằn vết khổ đau. Anne tìm cách an ủi cho nàng vớt bỏ nỗi ám ảnh bi thương. — Nhìn kìa! — Nàng nói — Những cột buồm cao ngất của chiến thuyền Troie đang soi bóng trong cảng Carthage. Khi chúng rời đi, mang các chiến binh lên đường đi tìm quê hương mới, họ sẽ gieo rắc đó đây danh thơm của dân Tyrr và sự hiếu khách của Didon. Énée, vị anh hùng của... Didon kêu lên một tiếng, rồi đặt ngón tay lên môi chị. — Đừng gọi cái tên ấy, — giọng nàng thảng thốt — em đã chẳng bận trí vì nó rồi sao? — Thế nào? Điều bí ẩn của em đó ư? Em phải lòng gã người Troie rồi à? — Anne kêu lên kinh ngạc. Didon đau đớn gục đầu xuống. Nàng thều thào, khiến Anne phải chăm chú lắng mới nghe được. — Từ ngày Sychée, người chồng yêu dấu của em gục ngã dưới những nhát dao của đứa em khốn kiếp, Anne, chị biết đó, chẳng còn gì khiến em nguôi ngoai nổi. Em cam phận góa bụa, sống trong niềm thương nhớ chàng. Mục đích đời em là sự phồn vinh của đất nước, danh dự và tình thương mến giữa chị em mình, đó là mối bận tâm thường xuyên của em. Thế mà giờ đây... Nàng bật khóc nức nở và buông mình ngã ra ghế. Anne quỳ xuống bên nàng, dịu dàng lau những giọt nước mắt đầm đìa trên má. — Người Troie ấy thật dũng cảm! — Didon thở dài nói tiếp — Vừa trông thấy, em đã nhận ra chàng thuộc dòng dõi thần linh. Một người hình thường không thể khiến trái tim kiêu hãnh của em xúc động đến thế. Và nếu thần chẳng ở đó, bao phủ quanh con trai mình vàng hào quang rực rỡ, hẳn em cũng chẳng thiết tha dưng ấy đến những nỗi thống khổ hay sự can đảm của chàng! — Người ta luôn nghĩ rằng kẻ mình yêu là thần thánh, — Anne mỉm cười khẽ nói — vì đối với ta, kẻ ấy có lẽ được trời phú cho những đức tính tuyệt vời, không ai có được. — Yêu Énée à? —

Didon bật dậy, thốt lên với vẻ khiếp hãi – Không, chị ơi! Em không có quyền. Tim em đã dâng trọn cho người chồng yêu dấu, Sychée, mà định mệnh đã kết hợp cùng em. Khi chết đi, chàng đã mang theo tình yêu của em rồi. Ngọn đuốc sơn trà mà một cậu bé khô ngô giơ cao trước lễ hôn nhân của em không thể bùng cháy một lần thứ hai. — Tại sao thế? – Anne vừa cười vừa hỏi. — Điều đó là xấu! — Elissa thân yêu, em đừng quá e dè. Từ bao năm qua, em đã giữ tròn tiết nghĩa với chồng. Em đã khóc than, đã cúng vái vong hồn chàng và các thần linh với biết bao lễ vật xứng đáng. Tất nhiên, ta không thể quên một người chồng quá tốt, nhưng chị van em, có thần Junon chứng giám, đừng chống lại một tình yêu chân thực. Em còn trẻ. Sau em phải có đứa con nối dõi em trên ngai vàng Carthage. — Đó là một tội ác! – Didon đáp ứng. Chị nài thuyết phục thêm: — Không, đối với em có thể đó còn là bổn phận. Nghĩ kỹ mà xem. Cái đô thị mới tạo dựng trên đất châu Phi bởi dân Tyrr đã khơi dậy bao ganh ghét oán thù. Tên vua du mục Iarbas tìm cách cầu hôn em nhưng bị cự tuyệt, sẽ không dễ dàng tha thứ cho em đâu. Quân của hắn đến sát thành lũy, cướp của giết người và không ngớt đánh phá quân ta. Một đội quân do phụ nữ chỉ huy, đối với chúng, chẳng đáng ngại tí nào. Và chúng chẳng phải là kẻ duy nhất nghĩ thế. Bọn Gétules ở sa mạc phía nam, bên kia dãy Atlas; bọn Numides, láng giềng nguy hiểm phía tây, với đàn ngựa bất trị; những kẻ ở Syrie, ở hoang mạc Lybie và đám người hung tợn ở cảng Barce luôn bao vây chúng ta như bầy thú dữ, giống những con sư tử man rợ châu Phi, rình rập, chờ đợi phút hèn yếu mệt mỏi của chúng ta. Em cũng đừng quên sự đe dọa thường xuyên của thằng em chúng ta, đang tức tối vì sự di cư của nhiều nhân vật quan trọng thành Tyrr? Trên ngai vàng, ta phải dựng lên một vị vua oai hùng và quả cảm, để trong phút lâm nguy, có thể lôi kéo quân đội bằng gương chiến đấu của chính mình. Lúc ấy, những lời cầu nguyện hay mệnh lệnh của một người đàn bà nào có ích gì? Em ơi, phải đâu em chỉ lắng nghe tiếng nói của con tim, mà đây còn là vận mệnh của cả dân tộc đã một lòng theo em. Lời lẽ của Anne đầy sức thuyết phục, ít ra là đối với con tim luôn mong muốn bị thuyết phục, đến nỗi Didon ngược nhìn chị với

ánh mắt long lanh niềm hy vọng. — Chị cho rằng nhiệm vụ nữ hoàng buộc em phải lấy chồng lần thứ hai ư? — Ừ, chị nghĩ thế. Hơn nữa, đó cũng là tuân theo thánh ý thiêng liêng. Nếu gã người Troie đã đến đây, nếu phong ba bão tố đã tìm đến tận đảo Sicile, lôi ngược chiến thuyền chàng về bến này, phải chăng đó là do thần Junon muốn kết hợp đôi lứa? Nếu em không đáp ứng ý người, e nữ thần sẽ nổi cơn thịnh nộ. Người đã giao phó cho thành trì người yêu mến một kẻ bảo vệ anh hùng. Giờ đây phần em là phải buộc chân vĩnh viễn đám người Troie lưu lạc giữa bốn bức tường thành và dùng sức lực của họ mà phát triển Carthage. — Nhưng, – Didon băn khoăn – quyền lực của ta đâu phải là tuyệt đối. Những sấm truyền mà Énée tin tưởng một cách mù quáng, nói rằng dân tộc chàng sẽ khôi phục giang san ở đất Italie chứ đâu phải ở châu Phi này? Em nào có thể ngăn bước tiến của chàng? Biết em có dám ngỏ cùng chàng không nữa? Anne lắc đầu với vẻ bướng bỉnh và đầy kiêu hãnh. — Thế mưu lược đàn bà em để đâu, mà chẳng dùng để san bằng mọi chướng ngại? Chả cần phải hỏi gã người Troie, cứ lần lữa tìm cơ hoãn chuyển đi của chàng. Hãy làm sao cho đồng đội chàng chỉ nghĩ đến những lạc thú êm đềm mà họ được hưởng trong thời gian lưu ngụ nơi đây. Em hãy để mặc chị lo. Bao kẻ đáng thương, mệt mỏi rã rời vì chuyển đi kéo dài đầy gian khổ, hẳn phải ưa thích những buổi nghỉ ngơi trong bóng mát hay các yến tiệc giữa vườn hoa. Nhan sắc em sẽ được chính bọn người Troie đó hỗ trợ để giữ chân Énée ở lại với Carthage. — Cứ cho rằng nữ thần Junon đã muốn thế! – Didon lẩm bẩm với vẻ ưu tư. — Nào, ta hãy đến cầu nguyện Người, – Anne lôi cô em về phía bàn thờ nữ thần – ta sẽ đi khắp các thành điện, sẽ tế lễ những con cừu đẹp nhất cho Người, vị thần hộ mệnh của chúng ta. Cho cả thần Cérès, khiến mặt đất sinh sôi trong mùa xuân, cũng như tình yêu nảy nở trong con tim. Cho Phoebus gây đau đớn, nhưng lại chữa lành mọi vết thương, giúp ta quên mọi ưu phiền, lo lắng. Lại đây Elissa, chị cầm bát thờ bên tay phải và chính em phải rót rượu giữa cặp sừng của con vật hy sinh. Cả hai chị em cùng quỳ lạy trước bàn thờ Junon. Rất thành tâm, họ khẩn vái và máu của con bò tơ trắng chảy ra ướt đẫm nền gạch thiêng liêng, cả hai đều

chứa chan hy vọng. Hình như Anne, cô chị, cũng là bạn chân thành, cho rằng người ta không thể nào lại chẳng quý mến em mình, còn Didon thì tin rằng lời cầu xin của mình phù hợp với thánh ý, nên hồi hộp đợi chờ kết quả. Nhưng các vị thần chẳng bao giờ đồng ý với nhau. Vinh quang của dân Troie, duy trì trên núi Olympe nhiều kẻ chống đối, cũng như bênh vực họ, cả hai bên đều hùng hổ như nhau. Junon mưu cản bước Énée trên đường tìm tới Tương lai. Nàng không chấp nhận cho dân tộc Troie, kẻ thù lợi hại của đất nước Hy Lạp mà nàng yêu quý lại có thể vươn tới một ngày mai xán lạn hơn. Sao, dòng dõi Dardanus lại ngự trị một phần thế gian à? Sao, bọn họ sẽ hủy diệt thành Carthage, nơi Énée tìm ra chỗ ẩn náu, sau khi bị dập vùi trong bão tố ư? Không thể được. Và vị nữ thần thề quyết ngăn cản con đường định mệnh của dân Troie bằng cách giúp cho nguyện vọng của Didon. Nếu Énée lấy nữ hoàng Carthage, chính Carthage sẽ tiến được tới vinh quang tột đỉnh. Dòng dõi Dardanus sẽ ra tay bảo vệ Carthage và khiến nó ngày càng trở nên phồn thịnh. Nhưng họ vẫn chỉ là những kẻ phụ thuộc, chứ nào phải người sáng lập, và mãi mãi về sau, dù bao thế kỷ trôi qua, vong hồn họ sẽ chẳng bao giờ được sùng bái, trọng vọng trong các đền thờ. Và Junon mỉm cười với ý nghĩ sẽ lưu lại hậu thế sự vinh quang vô địch của dân tộc Hy Lạp. Tuy nhiên, quyền lực nàng có giới hạn. Nàng không thể tự mình sửa đổi vận mệnh dân Troie. Không! cần phải có đồng minh, và nàng nghĩ đến Vénus. Vị nữ thần ấy là mẹ Énée, nàng có thể sai khiến cả lý trí lẫn tâm hồn vị anh hùng. Junon vội tìm đến bên nàng. — Hỡi người đẹp xứ Cytheree, – giọng nàng thật ngọt ngào – con gái của đấng Jupiter, chồng ta, đôi khi chúng ta vẫn bất hoà với nhau. Niềm vui và sở thích của chúng ta rất khác biệt. Nàng là nữ thần của niềm vui phóng khoáng của khoái cảm, trong khi ta khơi dậy nơi lòng người tình yêu bền phẫn và sự thủy chung. Nàng che chở cho Pâris, con trai Priam, khi hắn ta dám đến Sparte cướp giai nhân Hélène mang đi trong lúc Ménélas, chồng nàng ta vắng mặt... Nhưng ta chẳng muốn nhắc lại những kỷ niệm u buồn đó, vì nàng đã phải đau đớn nhìn đám dân Troie thân yêu của mình bị tiêu diệt và thành quách của họ sụp đổ tan tành, dù nàng đã nỗ lực cứu vãn.

Còn giờ đây là chuyện về Énée, con trai nàng. Vénus đã đoán trước thâm ý của Junon. Nàng biết rằng Carthage, thành Tyrr mới rất được lòng vị nữ hoàng của các thần linh, nàng cũng biết dân Troie vẫn chưa nguôi oán hận đối với Junon. Những lời lẽ của Junon chỉ có thể là cái bẫy giăng ra, nhằm cướp đi mạng sống của Énée hay làm tiêu tan danh vọng của chàng. Nàng mỉm cười, bởi nàng rất khéo che đậy tình cảm. — Nàng muốn gì nào, hỡi nữ thần cao quý? — Vénus vồn vã hỏi — Ta sẵn sàng tuân lệnh nàng, nếu điều đó không trái ý Jupiter. — Khi các vị thần trên núi Olympe thuận thảo, lẽ nào đấng tối cao lại chẳng hài lòng? — Junon nói, giấu mỗi bận tâm bằng một nụ cười — Khi nhận ra chúng ta đoàn kết thay vì chia rẽ như thế, chẳng phải Ngài khỏi nhọc lòng lo điều khiến vận mệnh sao? Nghe đây, ta vui sướng biết bao khi thấy hương trầm toả ngát trên những bàn thờ, do dân Tyrr lập ra ở Carthage, thành trì mới của họ. Nay, Didon yêu con trai nàng, và mong ước được lấy chàng làm chồng. Phải chăng đó là mưu lược của nàng, hỡi thần Vénus kiều diễm, đã khiến trái tim của vị nữ hoàng kiêu hãnh kia mềm yếu? Hãy thú nhận đi! Nàng sợ rằng Énée sẽ bị dân Tyrr hắt hủi, chàng và đám thần dân đã kiệt sức sau những trận chiến đấu dai dẳng với biển cả, họ chẳng còn hơi sức để chống lại những kẻ thù địch. Nàng đã khiến nữ hoàng ưu ái với Énée bằng phương tiện vững chắc nhất thuộc quyền lực của nàng: đó là Tình yêu. Nàng đã gọi lòng thương cảm ở nơi trái tim phụ nữ kia trước những nỗi thống khổ của anh hùng và cậu bé Ascagne. Hỡi thần Vénus, hãy kết hợp hai con người cao nhã ấy, họ chẳng ai kém ai, đều khinh thường sóng cuồn bão dữ, đều đã vượt bao nguy khó, hiểm nghèo, đi xa khỏi thành phố quê hương để tạo dựng một giang san mới. Nàng không muốn con trai mình làm vua và trở thành chúa tể thành Carthage mà hào lũy vây quanh thành vòng cung, với bến cảng tấp nập tàu thuyền, những dinh thự nguy nga, cả dân tộc được các bộ lạc châu Phi nể sợ và ao ước sao? Nàng không muốn cả hai ta cùng bảo trợ cho thủ phủ kia, và bao thế kỷ nữa, các đền thờ của hai ta sẽ được họ dựng lên, cùng lạng lẽ ganh đua nhau vẻ tráng lệ huy hoàng cũng như lễ vật và lời cầu nguyện ư? Vénus ra chiều hớn hờ: — Vâng, — nàng nói

– ta vui lòng chấp nhận cuộc thành hôn mà nàng mong muốn với một điều kiện: nó phải được Jupiter chuẩn y. Ta sẽ khiến con trai ta yêu mến Didon. Tuy nhiên, nàng phải cho nữ hoàng Didon biết lời cầu nguyện đã được các thần chứng giám. Hai vị nữ thần nắm tay nhau tiến lên đỉnh núi Ida, là nơi ngự trị của đấng tối cao Jupiter ở giữa những đám mây, cách biệt hẳn với các vị thần khác. Ngài ngự trên chiếc ngai vàng lộng lẫy, có lặn mây che khuất đôi mắt thế nhân. Tay phải ngài cầm lưỡi sét, mà ánh lửa đôi khi xé rách không gian, gieo khủng khiếp cho cõi lòng nhân thế. Bên cạnh ngài, con phượng hoàng đang mơ màng, rũ đôi cánh dững mãi xuống. Junon khép nép đứng bên chông. Dù sao chàng cũng là chúa tể của muôn loài. Nàng van nài: — Jupiter, cha các vị thần, chúa tể vạn vật, nếu ngài không phiền lòng khi trông thấy em, nếu Vénus, con gái ngài vẫn được ngài quý mến, mong ngài vui lòng chấp thuận... Rồi Junon dài dòng kể lể trước đấng chỉ biết ra lệnh hoặc ngăn cản, mà tất cả đều phải nghiêng mình tuân thủ. Nàng chỉ Énée, người thuộc một dòng dõi bị đọa đày, và quá nửa bị hủy diệt, bấy lâu nay lưu lạc khắp nơi, mong tìm nơi ẩn trú cho các gia thần, cuối cùng đã gặp được bến cảng thành Tyrr mới do bão tố xô giạt vào. — Tội nghiệp, – vị nữ thần nói với giọng dịu dàng và khẩn thiết – nếu dòng dõi Teucère được ngài quan tâm, đừng để con trai của Vénus gặp tai họa hay nỗi đau khổ nào khác. Hãy cho anh ta được hưởng sự thanh bình và yên ổn bên cạnh Didon giữa thành Carthage. Anh ta há chẳng xứng đáng với danh dự được đứng đầu một dân tộc do Định mệnh trao gửi hay sao? Hỡi đấng tối cao, ngài không nghĩ thấy hương trầm thơm ngát phượng phát tận chốn này, do nữ hoàng thành Tyrr đốt lên trên bàn thờ cho đẹp ý ta sao? Hãy nhìn những lễ vật quý báu, và những con thú cúng tế béo tốt, dòng máu tôn vinh ta chảy giữa cặp sừng vàng óng, và lắng nghe tiếng thổn thức của một con tim say đắm tình yêu. Chúa tể của vũ trụ, hãy giữ bước chân Định mệnh của kẻ lưu đày ở nơi đó. — Ai có thể ngăn bước chân Định mệnh? – Giọng nói kinh hồn của Jupiter khiến núi đồi chuyển động âm vang –Ồ, nữ thần, nàng nói gì về tế lễ và tình yêu thế? Mặc tất cả những gì kẻ phải ra đi sẽ dẫm nát con đường. Mặc cho con tim héo

úa khi danh vọng và bốn phận ràng buộc. Junon, dù nàng có khéo thương vờ khóc hã, ta vẫn nhận thấy mỗi ác cảm sâu cay của nàng đối với dân Troie. Nàng đã khiến được thần Neptune cùng nàng trút cơn thịnh nộ lên đầu họ. Chẳng có gì qua được mắt ta, nàng chỉ hoài công van nài cho thành Carthage yêu quý của nàng. Nàng cũng hoài công trong mưu đồ thuyết phục ta ra một quyết định để mãi mãi biến Énée thành kẻ nô lệ của vị nữ hoàng ngạo mạn. Đúng thế, máu dân Troie vẫn vô cùng quý báu đối với ta, cho nên ta sẽ không để nó đổ ra vô ích vì những bộ lạc châu Phi, dưới thành lũy Carthage. Italie đang chờ chàng. Junon cúi đầu khuất phục trước vẻ kiên quyết của vị thiên đế cao cả. Vénus đắc thắng và hãnh diện vì con, nhưng nàng phải che giấu niềm vui của mình trước con mắt hằn thù của Junon, nàng giả bộ than vãn thờ dãi trước quyết định do Jupiter ban ra. Cùng lúc đó, vị thiên đế ra hiệu bảo Mercure, viên sứ giả nhanh nhẹn đến gần, vì ngài vẫn e ngại tính kiêu kỳ của vợ có thể ngấm ngầm chống đối ngài. — Con ơi, – ngài nói – hãy sẵn sàng đôi cánh, ta muốn phái con xuống dưới dương gian, ở bên kia đại dương, tận châu Phi, một người Troie ta rất yêu mến đang lâm cảnh hoạn nạn. Hãy bay đến bên Énée, con trai Anchise, và truyền lại lệnh ta. Bảo hắn hãy cấp tốc rời khỏi Carthage, dong thuyền về phương bắc, về mảnh đất Italie, nơi con cháu hắn sẽ ngự trị trong vinh quang. Bảo hắn mau phá vỡ cạm bẫy của Didon và khép chặt lòng mình trước mối tình vụ lợi của nữ hoàng. Chẳng phải ta ban ân cho hắn được sống sót khi thành Troie sụp đổ là để hắn trở thành nô lệ của dân Tyrr. Trên những cánh đồng Ausonie, hậu duệ của Iuie sẽ trị vì ở Rome, một đô thị mệnh mông. Énée là người giơ cao ngọn đuốc vinh quang ấy. Mọi ảo tưởng, mọi lường lự chờ mong phải biến khỏi tâm trí hắn. Hắn phải khẩn trương lên đường, đó là mệnh lệnh của ta. Mercure buộc ngay đôi cánh vàng vào chân, nó giúp chàng lướt trong không gian nhanh hơn cả ý nghĩ, và nâng chàng bay trên núi cao hay sóng cả như những con chim trời. Khi chàng bay ngang, mọi người ngẩng đầu lên sẽ thấy chàng như vệt mây trắng trôi theo cơn gió nhẹ mùa hè, bồng bềnh trên nền trời xanh thẳm. Mercure vung chiếc đũa thần huyền diệu để đẩy gió trước mặt, như gã mục đồng cầm gậy đuổi

đàn chiên, và chàng bay nhanh vùn vụt. Những núi đồi, đồng ruộng vùn vụt, mất dạng dưới mắt chàng. Cái rào chắn sóng, nơi những đoàn tàu lắc lư hàng mấy tháng nay chẳng ghé được bờ bến nào đang thiếu nảo phơi mình ở đó. Chàng vỗ cánh bay vụt qua, nhìn bao quát cả một vùng Lybie rộng lớn rồi đáp xuống đất. Những chiến thuyền Troie đậu vờ dưới cảng Carthage, im lìm như những con đại bàng mỏi cánh trong mưa bão. Mercure với tia nhìn xuyên suốt của thần linh, cố tìm thủy thủ đoàn qua khắp thành phố, nhưng chẳng thấy bóng dáng một thủy thủ, một chiến binh nào cả. Anne đã không quên lời hứa với cô em. Nàng dẫn đầu dân phố Carthage, xuống tận bến cảng thiết tha mời mọc dân Troie lên nghỉ ngơi và tiệc tùng dưới bóng mát vườn cây hay trong các dinh thự trong thành phố. Tất cả đội quân của Énée đều vui vẻ đón nhận mọi điều, mọi nơi khác với những lòng tàu chật hẹp và tiếng sóng vỗ triền miên bên mạn thuyền của họ. Mỗi ngôi nhà ở Carthage đều đón ít nhất một khách trọ. Noi gương và tuân lệnh nữ hoàng, dân chúng hồi hả làm vui lòng dân Troie. Thế là họ hát ca, khiêu vũ, chè chén liên miên. Rượu vang châu Phi chảy tràn, đám con cháu Dardanus lóa mắt vì sự tiếp đón quá ân cần nồng hậu, đã vội cho rằng thành Tyrr mới chính là thiên đàng hạ giới. Họ đua nhau rồi rít ca ngợi Didon đã đối đãi những kẻ lưu lạc như đối với anh em ruột thịt. Énée cùng chia sẻ những tình cảm thắm thiết của thần dân mình. Nữ hoàng dành riêng khu dinh thự rộng rãi nhất cho chàng và bọn người hầu luôn sốt sắng đáp ứng từng ý thích nhỏ nhặt của chàng. Những nỗi kinh hoàng của chiến tranh, những hiểm nguy trong cuộc hành trình gian khổ và cả sự buồn chán cũng nhạt mờ dần trong tâm tưởng chàng. Chẳng nề hà, Didon đích thân chăm sóc cho sự an vui của chàng cũng như cậu bé Ascagne. Một thoáng mê muội dịu nhẹ xâm chiếm tâm hồn người võ tướng thành Troie. — Nơi đây cái gì cũng đẹp cả! – Cậu bé Ascagne tung tăng nhảy nhót trong vườn kêu lên. Énée mỉm cười trước vẻ thích thú của con: — Con quên những cánh hoa quê nhà rồi sao? Cả bóng mát êm đềm của hàng dừa xanh nữa? — Không, – Ascagne vuốt ve chú dê con trắng muốt cô Anne vừa tặng, rồi nói – không đâu cha, con chẳng quên gì ở nơi ấy cả, nơi con đã được vui

sống êm đềm với mẹ. Nhưng đã từ lâu, cha nhớ không, con mỗi mòn vì tiếng rì rầm bất tận của con tàu, vì những chân trời xa ảm đạm màu khói sóng, ồ, con đã vui sướng biết bao khi gặp lại đất liền! Nơi đây thật tuyệt vời! Nữ hoàng rất phúc hậu! Đây là chiếc áo đẹp người cho con, chính tay người thêu đấy. Những chiếc vòng này nữa, chúng khiến tay con như rạng rỡ hẳn lên. Chúng ta hãy ở lại đây mãi mãi, cha nhé? Énée chỉ cười không nói, để con thả sức nô đùa. Chàng bước vào lâu đài, ngả người trên chiếc giường êm ái phủ thảm sặc sỡ. Chiếc áo choàng có kết sợi chỉ vàng, bộ vương phục bằng da, viền màu đỏ thắm với móc gài óng ánh, thanh trường kiếm cần vân thạch, đó đều là những quà tặng của nữ hoàng. Ăn vận như thế, chàng chẳng còn giống tí nào là kẻ sống sót của thành Troie, phải bỏ trốn trong một chiều lửa cháy, còng lưng dưới sức nặng của cha già, tay dắt bé Ascagne đang bập vía kinh hồn. Len lỏi trong Énée đã có một chút mềm yếu với người dân Tyrr. Dù vậy, các vị thần vẫn luôn trông chừng chàng. Mercure đã bước vào cung điện. Để đến gần con người, chàng đã biến hình thành một cụ già râu dài bạc trắng và chính dưới lối ấy, chàng lướt đến bên giường nơi Énée đang lim dim, thả hồn mơ mộng.

THẦN THOẠI LA MÃ

VI. Giàn Hỏa Trên Sân Thượng

— Énée! – Mercure đặt tay lên vai vị hoàng tử đang ngủ, gọi khẽ – Énée, người làm gì đó? Khi nghe tiếng nói vang vọng, hoàng tử thành Troie mở choàng mắt ra và ngồi bật dậy. Trước mặt chàng, qua các khung cửa vòng cung trên sân thượng nở đầy hoa, những dinh thự của Carthage nhô cao, và lũ thợ đồng đúc lao động nhộn nhịp như bầy ong xôn xao trong tổ. Mercure đứng ngay phía trước khung cảnh tươi vui đó. — Người đang làm gì, hử Énée? – Giọng vị thần có vẻ phiến trách – Những lạc thú nào đã khiến người quên đi sứ mạng của mình? Người đã quên mất thành Troie đắm máu, điêu tàn và mãi mãi hoang vắng rồi sao? Cả một dân tộc bị tàn sát đang hy vọng vào người, lẽ nào người đã quên? Hay người đang mơ làm nô lệ trên đất châu Phi, một kẻ nô lệ nhàn hạ và không lý tưởng, trong lúc định mệnh muốn dành cho người một vinh quang rực rỡ? — Người là ai? – Énée đỏ mặt ấp úng. — Người không nhận ra ta sao? Và vị thần cởi bỏ cái xác phàm tạm bợ, hiện ra uy nghi trước mặt hoàng tử. — Trời ơi! – Énée kêu lên, chắp tay vái vị sứ giả của Jupiter – Có phải ngài là Mercure tôn kính, từ núi Olympe hạ cố đến đây? Mắt đờ đẫn, tóc dựng ngược vì quá xúc động, Énée lắng nghe mệnh lệnh của vị chúa tể muôn loài, lòng đầy hổ thẹn. Phải, trong cảnh xa hoa lộng lẫy của thành Tyrr mới, chàng đã quên nhiệm vụ cấp bách của mình rồi. Phải, đã có lúc chàng, một kẻ đào tẩu, mơ ước dừng chân vĩnh viễn trên mảnh đất ngọt ngào này và lấy nữ hoàng Carthage, rồi ngự trị thành phố này... — Đó là mệnh lệnh của Jupiter... Thần Mercure đã bay đi mà Énée vẫn đứng sững sờ. Mắt chàng như vẫn còn trông thấy vị thần có đôi cánh vàng. Cuối cùng, chàng đứng lên, lòng ngổn ngang trăm mối. — Hỡi đấng Jupiter cao cả, – chàng run sợ nói – không biết tôi có xứng đáng với lòng thương và sự bảo trợ

của ngài dành cho dân tộc tội không! Ngài đã kịp ngăn tôi bên bờ vực thẳm vô vọng. Tôi xin tuân phục ngài, bởi ngài đã muốn thế. Tôi sẽ tìm về mảnh đất Italie mà Định mệnh đã mở ra cho tôi, dù có phải chịu đựng bao gian lao khổ nhục. Énée cảm thấy bầu nhiệt huyết sục sôi trở lại. Chàng gọi các tướng sĩ cùng ở bên trong lâu đài. — Mnesthée! Sergeste! Cléanthe! Hỡi các dũng tướng, hãy đến đây ngay. Ta phải đi thôi, bất chấp bão cuồng gió loạn. Thần linh đã quyết định như thế. Cả ba vị tướng đều hớn hờ vui mừng. Họ đã chán ngán xiết bao khi hoàng tử của mình dần dần biến thành tên đầy tớ ngoan ngoãn của người đàn bà xa lạ. — Tôi đi tập hợp các binh đoàn! – Sergeste hối hả nói. — Còn tôi lo kiểm tra chiến thuyền. – Cléanthe nói thêm. Mnesthée lắc đầu với vẻ lo lắng. Tuy không nói gì, nhưng anh ngần ngại rằng quân Troie, sau bao ngày hưởng thụ phè phỡn, chưa chắc đã chịu quay về với những truân chuyên của cuộc phiêu lưu. Tuy nhiên, anh vẫn bước theo Sergeste, đi qua khắp thành phố để tìm các đồng đội. Anh vô cùng kinh ngạc nhận thấy tất cả đều sẵn sàng bỏ lại thú vui, tiệc tùng, khiêu vũ, để lại giam mình giữa lòng tàu nhớp nhúa. Chao ôi, chỉ vì những mảnh gỗ vô tri kia là chút hiển hiện còn lại của tổ quốc. Các chỉ huy vừa kêu gọi họ, hoàng tử đang chờ họ kia, sẽ mãi mãi là những người lãnh đạo họ như đã từng lãnh đạo cha ông họ trước đây. Phút chốc, bến cảng đã đông nghẹt những kẻ lưu vong, ai nấy nô nức làm việc để khôi phục các con tàu. Cùng lúc đó, dân chúng Carthage rất đỗi ngạc nhiên vì sự ra đi vội vàng của khách trọ, sự tụ họp náo nhiệt quanh những chiến thuyền và việc chuẩn bị hành trang rộn rịp. — Dân Troie sắp ra đi à? – Họ ngơ ngác hỏi nhau. Một niềm vui bí ẩn âm ỉ trong lòng họ. Dù tuân lệnh nữ hoàng, họ rất bức dọc khi thấy những người xa lạ nghiêm nhiên kéo đến chiếm cứ nhà họ, thành phố của họ. Họ chẳng vui thú gì việc tác hợp cho Didon với vị hoàng tử thành Troie. Họ sợ sẽ chẳng còn được làm chủ đô thị của mình nữa. Cho nên, thay vì níu giữ, khi hiểu ra, họ đã tạo mọi điều kiện thuận lợi để khách trọ ra đi. Các thợ thuyền bỏ dở việc xây cất các đền đài, dinh thự, xúm nhau giúp quân Troie sửa chữa và trang bị tàu bè. Tiếng xôn xao lan tới cung điện, nơi nữ hoàng đang lâng lâng trong ảo

giác tình yêu và danh vọng, đang cùng chị gái toan tính bao dự kiến cho hạnh phúc và quyền uy. Nàng rất tin tưởng điều đó. Nàng đã cầu nguyện, đã dâng cúng bao lễ vật, thần linh hẳn đã thấu rõ lòng nàng. — Tâu nữ hoàng, — một thể nữ bước vào, vừa thở hỗn hển vừa lấp bắp — quân Troie sắp rời Carthage. Bất chấp lệnh nữ hoàng, dân chúng đang sốt sắng giúp đỡ họ ra đi. Didon đứng bật dậy, đưa tay đấm ngực. Mặt nàng tái nhợt, đôi mắt như vô hồn. Nàng vứt chiếc khăn phủ đầu xuống, vừa đưa chân giẫm nát vừa gào thét điên cuồng. Rồi, nàng nhảy bổ lên giường, khóc nức nở và quơ tay cào cấu mặt mày. — Em ơi! Em ơi! — Anne kêu lên, vừa chạy đến bên nàng, vừa tìm lời an ủi — Đừng vội tuyệt vọng như thế. Hãy mau chạy ra bến nói đôi lời với Énée. Có lẽ chàng không nhận ra tình cảm nồng nàn em dành cho chàng. Làm sao chàng có thể hờ hững được. Can đảm lên. Nào, níu lấy tay chị. Ta xuống thuyền Troie đi! Trong một thoáng, Didon cảm thấy hy vọng trở lại. Nàng chạy như bay xuống cảng, nơi Énée đứng giữa thần dân của mình, đang ra lệnh và hối thúc mọi người nhanh tay. Ascagne, đứa trẻ mà bất cứ biến động nào cũng có thể khiến cậu thích thú, đang đứng phò tá cha. — Hoàng tử ơi, — Didon cố ra vẻ trầm tĩnh — chàng dự tính gì mà trang bị tàu thuyền như thế? Những cơn bão mùa đông sắp tới, chàng dám liều lĩnh ra khơi trong buổi thời tiết khắc nghiệt này sao? Chàng mong ước điều gì? Những trận gió ném chàng vào đây vẫn chưa đổi hướng. Sự tiếp đón của Carthage không làm chàng hài lòng ư? Mặt chàng vẫn ánh lên niềm vui mỗi lần được nhìn em, được nghe em nói, chẳng lẽ em làm sao? — Không đâu, thưa nữ hoàng, — Énée dịu dàng nói — ta đã tìm thấy bên nàng, trong thành phố của nàng niềm hạnh phúc và sự yên vui, nhưng ta không thể làm chủ định mệnh mình. Hơn ai hết, các vị vua là nô lệ của bao yêu cầu khẩn thiết. Ta phải nghĩ đến tương lai dân tộc, danh dự giống nòi trước hạnh phúc riêng tư. Vì thế, ta phải ra đi. — Không màng bao tổ ư? — Tiếng nói của Jupiter còn kinh động hơn sóng gào, gió thét. — Nhưng chàng không cảm thấy là em đã yêu chàng sao? — Bấy giờ không nén được nữa, Didon mới ghen ngào — Chàng không hiểu rằng ra đi là xé nát tim em sao? Énée thảng thốt trước lời thổ lộ tuyệt vọng

đó. Lòng chàng đâu phải là gỗ đá. Chính chàng cũng đã thoáng hình dung việc gắn chặt đời mình với Didon cơ mà! Nhưng đối với chàng, mệnh lệnh của Jupiter là trên hết. Chàng đã tuân phục thần linh thì những dục vọng trên đời không thể nào khiến chàng xao lãng sự sùng bái thiêng liêng đó. Chàng đưa tay nhẹ nhàng đẩy nữ hoàng ra. — Ta van xin nàng, đừng chống lại ý muốn của thần thánh, hãy chế ngự tình cảm của mình. Cũng như ta, nàng còn bốn phận đối với dân tộc. Lẽ sống của đời nàng là Carthage, vì chính ở nơi đó, vinh quang của nàng sẽ ngày càng thêm rạng rỡ. Vinh quang của đời ta thuộc bờ bến Ausonie. — Kẻ bội bạc! — Didon đau đớn rít lên — Sao? Đó là những gì người có thể nói sau lời thổ lộ của ta đấy ư? Người chỉ nghĩ tới danh dự của riêng mình, trong khi vì người, ta đã chà đạp nó dưới chân khi dám đường đột tỏ tình với người mà chẳng chút xấu hổ vì bất nghĩa với chồng! A! Mẹ người chẳng phải là nữ thần đâu, một con cọp cái hung dữ đã sinh ra người. Ta đã tiếp đón người cùng đồng bọn lúc đang ngất ngư trong bão tố, vậy mà người đền đáp ta như thế ư? Hỡi thần linh, hỡi ác quỷ! Hãy thiêu đốt ta đi! Với móng vuốt đẫm máu, hãy cấu xé ta đi! Quân tàn nhẫn, bạc ác, phải rồi, người có lý, cứ đi đi! Đi mà tìm vương quốc của người giữa biển khơi! Ta chẳng giữ người nữa, cho người phải khốn đốn giữa muôn trùng sóng dữ. Người sẽ bị trừng phạt vì nỗi đau khổ đã gây ra cho ta, và cho đến lúc chết, sự bất hạnh của người sẽ khiến lòng ta hả hê vui sướng. — Didon!... — Énée kêu lên xót xa, đau đớn. Vị nữ hoàng phấn uất đến điên cuồng, lao đảo chạy về phía cung điện. Nàng gục xuống bên thềm, mặt tái nhợt, lấp bắp vài tiếng rời rạc: nàng đã trở nên điên loạn. Anne gục xuống bên nàng, khóc tức tưởi, nhưng nàng phũ phàng đẩy ra. — Lỗi tại chị hết, — giọng nàng khô khan, khó khăn lắm mới thoát ra được khỏi cổ họng — chính chị đã cho em cái ảo tưởng được yêu, chính chị đã khuyên em thốt ra lời tỏ tình nhục nhã, lời tỏ tình vô ích đã giết chết đời em. — Em yêu quý... — Anne vừa thẫn thức vừa áp vào ngực mình mái đầu nóng bỏng với đôi mắt đờ đẫn — Chị van em... Lẽ nào em thương tiếc con người sắt đá xa lạ đó hơn người chồng hết dạ yêu em? Hãy xóa nhòa hình bóng Énée trong tâm trí em

đi. Lẽ nào vì hãn mà em xua đuổi chị. Em thân yêu, hãy mặc cho những con tàu kia rời bến, chúng sẽ mang đi nỗi ưu phiền của em. — Chúng mang theo cả cuộc đời em! – Didon lạnh lùng – Tình yêu khốn khiếp, mi còn muốn hành hạ lòng ta thế nào nữa? Ta quẫn quại, đờn đau, Pluton ảm đạm ời! Chỉ có đêm dài thăm thẳm của người mới có thể giúp ta yên giấc. Anne hét lên một tiếng xé lòng. Chị hy vọng sự vượt ve trù mẫn của mình sẽ khiến cô em từ bỏ ý tưởng chết chóc, nhưng không gì khuây khỏa nỗi cái tâm trí bệnh hoạn cuồng điên ấy. — Để chị nài nỉ Énée xem sao, – Anne vừa khóc vừa van lơn – biết đâu chị có thể lay chuyển ý định của chàng. Rồi chẳng đợi nữ hoàng trả lời, Anne tất cả chạy xuống bến. — Hoàng tử ời! – Vừa đến gần Énée, nàng đã kêu lên, rồi ôm lấy gối chàng trong dáng điệu cầu khẩn – Xin chớ đẩy người đàn bà vào cảnh tuyệt vọng, hãy thương xót Didon, hình ảnh hoàng tử đã ngự trị trong tim nàng. Than ôi! Nếu hoàng tử bỏ rơi nàng thì thôi hết, chẳng còn gì là hạnh phúc, là cuộc đời nàng nữa. Lẽ nào hoàng tử lại nhẫn tâm đến mức đọa đày em gái tôi, vốn chỉ có mỗi cái tội trót yêu hoàng tử? Hành động của nàng khiến Énée xúc động. Vị anh hùng rưng rưng nước mắt, nghẹn ngào hồi lâu không thốt nên lời. Quân Troie lo ngại vây quanh chủ tướng của mình. — Thưa hoàng tử, – Sergeste vội trình báo – cột buồm và mái chèo đã sẵn sàng, các lỗ hồng do trận bão gây ra đã sửa xong. Tất cả đang chờ lệnh hoàng tử. — Trời đang thuận gió! – Mnesthée nhấn mạnh thêm. — Đi ngay! Đi ngay! – Dân Troie hò hét vang trời khi nhìn thấy vẻ khổ đau của Énée, họ ngỡ chàng dao động và có thể từ bỏ chuyến viễn du chinh phục. Nhưng vị anh hùng, dù cõi lòng tê tái, vẫn không thay đổi quyết định. Không thể cãi lời thần thánh. Chàng thở dài ngoảnh mặt đi để khỏi phải nhìn thấy ánh mắt khẩn cầu của Anne. — Ta không thể nghe nàng. – Chàng nói với giọng cố làm ra vẻ cứng cỏi – Ta phải ra đi. Ôi chao! nếu ta được tự do ở lại, ta xin thề với nàng, nàng chẳng cần phải van xin. Tim ta dường như đã tan nát, cả đời ta sẽ khóc thương Didon. Tâm trí ta sẽ mãi mãi hướng về nàng. Nhưng ta phải đi vì Jupiter muốn thế! Dịu dàng, nhưng rất cương quyết, chàng gỡ đôi tay Anne dang ra, rồi vội vã đi về phía biển. Theo sau

chàng, cả đoàn quân Troie vừa hồi hả tiến bước, vừa tung hô thủ lĩnh mình vang dội. Trong nháy mắt, họ đã leo hết lên tàu, các tay chèo đã ngồi vào vị trí. Nhưng Énée đột ngột dập tắt sự nôn nóng của họ. — Ngày đã tàn, ta không thể lao ra biển vào giờ này. — Chàng nói — Chúng ta đã quá nhọc mệt vì công việc chuẩn bị. Hãy ngủ đi! Sáng sớm mai chúng ta sẽ lên đường. Vài tiếng xầm xì thất vọng nổi lên đây đó. — Các bạn sợ gì nào? — Énée buồn bã hỏi — Rằng ta sẽ thay đổi ý định ư? Rằng ta sẽ mềm lòng vì lòng thương hại? Thần thánh đã khiến tâm hồn ta sắt đá. Nếu ta chưa rời khỏi Carthage ngay chiều nay thì ấy là vì thận trọng thôi. Vị anh hùng đang dối cả lòng mình. Chàng ngỡ mình chỉ hành động vì lợi ích của dân tộc, nhưng đôi mắt chàng bất chợt hướng về phía sân thượng của lâu đài, nơi có một bóng trắng có tấm mạng che mặt phấp phới bay trên mái tóc vàng óng ánh, đang nghiêng mình bồn chồn lo lắng. — Thôi được, hãy gác chuyện đi lại ngày mai. Đành thế, hãy mang đồ cúng và rượu lễ ra cầu thần cho gió im bế lặng. — Sergeste thở dài, thông cảm cho nỗi lòng đang xao xuyến mãnh liệt của chủ tướng. Lúc đó, Anne lui thủ đi về phía lâu đài. Nàng run sợ nghĩ đến giây phút gặp mặt cô em để kể lại việc cầu xin đã bất thành. Nhưng từ trên sân thượng, nữ hoàng đã trông thấy và hiểu hết. Nàng đã chẳng còn hy vọng gì nữa, nàng đã vĩnh viễn mất Énée. Nỗi bất hạnh quá hiển nhiên, khiến lòng nàng như dội lại. Chìm sâu trong vực thăm đau thương, nàng thấy chỉ còn mỗi một lối thoát. Nàng đón người chị u buồn với vẻ gần như bình thản. — Đừng quá sầu khổ vì em, — nàng nói — chị thấy đấy. Em không khóc nữa! Ích gì chứ? Hẳn đã chẳng muốn nghe chúng ta, thần thánh sẽ báo thù hộ em vì sự ngạo mạn của hẳn, vì cuộc bỏ trốn hèn hạ và tàn nhẫn của hẳn, giờ đây em chỉ muốn xua đuổi hẳn ra khỏi ý nghĩ mình thôi. Nàng đã tránh không nhắc đến cái tên cháy bỏng môi mình. Sự nhẫn nhục ngoài mặt của nàng khiến Anne lầm tin, nàng vội lẫn xả vào lòng em mà khóc ngất lên vì vui sướng. — Em thân yêu, — Anne nói — hãy tha thứ cho chị nhé! Chị đã sợ giây phút này biết bao, nhưng thấy nó không như mình lo lắng, chị không sao cầm được nước mắt. — Chị e ngại gì nhỉ? — Vị nữ hoàng ngẩng đầu lên với vẻ kiêu hãnh, rồi hỏi —

Chẳng lẽ chị nghĩ rằng gã phiêu bạt ấy đã cướp đi lòng tự trọng của em? Chị có thể nghĩ thế được sao? Giọng nàng lạnh lùng, cứng cỏi, vầng trán mịn màng không một nếp nhăn, đôi mắt đã ráo khô. Anne tràn trề hy vọng khi thấy thái độ đường hoàng đó của em. — Phải đó, em ơi, đừng nghĩ đến tên Troie bội bạc ấy nữa, tên độc ác! — Anne trùi mền nắm lấy tay Didon. Chị lại khóc nức lên, nhưng lần này là những giọt lệ mừng vui. Cuộc đời tươi đẹp của họ lại bắt đầu. Tình yêu làm héo hắt con tim đã trôi qua như vệt mây đen, chẳng gây hề hấn gì đến hạnh phúc của hai chị em. Anne siết chặt em gái vào lòng: — Em thân yêu, — Anne vừa cười vừa khóc nói — chị muôn vàn ao ước được thấy em lại là vị nữ hoàng uy nghi, nữ hoàng Didon kiều diễm, luôn chăm lo cho hạnh phúc của thần dân và vinh quang của thành Tyrr. Didon hồ hững đáp lại sự vỗ vập trùi mền của chị, khiến Anne nghĩ hẳn lòng cô em đã nguội lạnh. Đôi mày nhíu lại, mắt đăm đăm vô hồn như thuộc một cõi nào khác, tuy nhiên, gương mặt nàng vẫn trầm tĩnh, đủ biết nàng phải đè nén cõi lòng mình ngăn nào. — Chị ơi, — nàng nói cũng với vẻ điềm nhiên ấy — để thoát khỏi những tình cảm ràng buộc mình, con người thường tìm đến bùa phép, quyền lực duy nhất có khả năng biến đổi mọi sự kiện. Chị có nhớ lời nói của bà vú không? Em biết có một phụ nữ Numide sống trong cung điện. Bà ta am tường ma thuật, bà khoe rằng có thể dùng bùa phép để an ủi những con tim đau khổ, hay khiến nó dẫn vật khôn nguôi, có thể ngăn sông, đổi dòng các vì tinh tú, gọi hồn khiến cây trên núi xuống và làm đất lở trời long. Chị ơi! Hãy gọi bà ta đến. Mặt trời đã lặn, đêm tối rất thuận lợi cho những trò yêu phép. Trong lúc mụ phù thủy lo hái linh thảo cần thiết cho bùa mê dưới trăng, chị hãy giúp em lập một giàn hỏa trên sân thượng. — Một giàn hỏa à? — Anne ngạc nhiên và lo sợ kêu lên. — Vâng! — Didon vẫn đủ bình tĩnh để mỉm cười — Em muốn thiêu đốt thành tro than tất cả những gì đã thuộc về hẳn dù chỉ trong phút giây, nơi cung điện này: cái giường hãn ngủ, cái bàn hãn ngồi, quần áo, vũ khí hẳn đã cởi bỏ để nhận những vật em tặng. Chúng ta sẽ dựng bàn thờ quanh giàn hỏa để cầu hồn Érebe, Chaos và Hécate ba đầu và những vị thần của âm ti. Anne vội vã làm vừa lòng cô em, cho gọi mụ phù

thủy đến. Mụ phù thủy vợ lấy chiếc lá đồng khứa các cọng cỏ non, làm ứa ra chất nhựa trắng rất độc. Giàn hỏa gồm gỗ thông và sồi xanh chất đống trên sân thượng, đích thân Didon trang hoàng, treo hoa kết lại bằng những nhánh trắc bá đượm màu tang tóc. Điệu bộ nàng trầm tĩnh và kiên quyết, nhưng tâm hồn nàng điên loạn: nhiều hình ảnh ghê rợn và ma quái dồn dập hiện ra trước mắt nàng. Có phải nàng vừa thấy rượu lễ biến thành máu sôi sục và nước phép tinh khiết cuộn cuộn trên sóng đen? Có phải nàng vừa nghe thấy tiếng gọi thê lương của chồng từ lòng đất mù mịt, sâu thẳm? Có phải con chim cú vừa cất giọng ai oán, khóc thương cho số kiếp nàng, tiếng kêu ảo não ngân dài trong bóng tối của hoa viên. — Ta sẽ ra sao? Biết sống thế nào? — Người đàn bà khốn khổ thở than — Đêm tối. Đó là giờ những kẻ nhọc mệt, tìm sự khoan khoái trong giấc ngủ và trên đồng cỏ, mọi vật đều im lìm. Những tinh tú đã quay hơn nửa vòng quỹ đạo. Trên nương, bên hồ, loài thú và cỏ cây cũng lặng thầm đến với nguồn vui say ngủ. Còn ta, ta chỉ ước mong được một giấc ngủ, giấc ngủ ngàn thu... Báo thù ư? Phóng hỏa những con tàu đang neo trong bến ư? Hay chạy theo đoàn thuyền kia, nài nỉ van xin như một con nô lệ? Biết hẳn có nhận lời cho ta theo không nữa? Ta mà phải hạ mình đến thế sao? Ta, vị nữ hoàng của Carthage! Không, không, thà chết, cần phải chết đi! Thời giờ trôi qua, và muôn ngàn ý nghĩ vò xé cái tâm hồn vật vờ trôi nổi kia. Bọn quý dữ lặc lư trước vàng trán xanh xao, những ngọn đuốc đỏ rực như máu. Cùng lúc đó trên bến, chiến thuyền Troie đã trương buồm. Énée vừa chộp mắt thiếp đi, bỗng choàng dậy vì chiếc bóng trắng lung linh bên cạnh. Có phải chàng vừa trông thấy thần Mercure chập chờn trong bóng tối? Thần cúi xuống cạnh chàng, phán bảo: — Đứng lên! Rời khỏi đây ngay, Énée, vì những trái tim phụ nữ đã đổi thay, tình yêu đã nhanh chóng biến thành thù hận. Trốn ngay đi, khi còn chưa muộn. Người có nghe trận gió vừa nổi lên giục giã người lìa khỏi xứ này không? Áo ảnh tan biến, Énée cũng tỉnh hẳn, vội nhóm dậy réo gọi đồng đội và thôi thúc họ lên đường. Đoạn, chàng rút kiếm ra, vung tay chặt đứt sợi thừng vẫn buộc thuyền vào bến. Họ kéo buồm lên, các tay chèo gò lưng trên mái dầm, khuấy động mặt biển xôn

xao. Quây Troie lại hớn hở ra khơi trong tiếng hò hét vang trời. Từ trên sân thượng, Didon trông thấy mọi diễn biến của hạm đội Énée qua ánh sáng mờ mờ của buổi bình minh vừa hé. Tiếng gào thét vui mừng của dân Troie văng đến tai nàng. Thế là nàng ngã nhào lên chiếc giường vừa dựng lên, để chờ đón ngọn lửa hỏa thiêu, nàng vừa hét, vừa cào cấu lên ngực và bứt tóc bứt tai. — Thôi thế là hết! Còn hy vọng gì nữa chứ! Ôi! Đã không còn có thể giết hãn, tàn sát đồng đội hãn và Ascagne! Không thể hủy diệt tất cả trước khi bọn chúng rút đi! Các chư thần ơi! Hỡi mặt trời đang chiếu sáng thế gian. Hỡi Junon, hãy chứng giám nỗi khổ đau của ta, hỡi Hécate với đàn chó tru lên thống thiết trong đêm, và tất cả các thần phục thù, hãy chấp lời nguyện của tôi! Cho kẻ vô tình, đã lẫn trốn ta không bao giờ chiếm được chiếc ngai vàng mơ ước, cho hãn chết thảm trước khi già, thi hài không nơi chôn cất. Cho dân Tyrr và dòng dõi Dardanus mãi mãi hận thù nhau. Hỡi các thần linh, xin mang đến cho ta một kẻ báo thù bản lĩnh, có thể buộc dân tộc Italie phải trả giá đắt về nỗi khổ đau và cái chết của nữ hoàng Carthage. U uất, điên cuồng, Didon chụp lấy ngọn đao của Énée, cắm sâu vào ngực, rồi gục xuống, máu từ vết thương phun ra đỏ thắm. Quanh nàng, nhiều tiếng rú lên, các thể nữ hoàng hốt vừa bỏ chạy vừa hét: — Nữ hoàng đã chết! Chẳng bao lâu sau, cả thành Carthage đều nghe tin dữ. Tiếng kêu khóc, tiếng rên than vang dội khắp thành. Người ta ngỡ như thủ phủ vừa bị quân địch bao vây, sắp sụp đổ tan tành, và hỏa hoạn lan tràn trong đền thờ, cung điện. Anne lão đảo như bị ai đâm vào tim. Nàng nhào tới, len giữa đám đông, đến phủ phục bên người chết, cố tìm kiếm vô vọng trong đôi mắt một tia nhìn, trên đôi môi một hơi thở của sự sống. — Em ơi! – Nàng tức tưởi khóc, nhưng đôi mắt khô cạn, chẳng nhỏ được giọt lệ nào, bởi niềm đau quá lớn bóp nghẹt tim nàng – Em ơi, sao lại ra đi một mình vào cõi non bồng nước nhược? Chị em ta sẽ không thể cùng nhau kết vương miện bằng nhật quang lau trắng nữa rồi. Thế là em đã dối chị để có thể bình yên nhắm mắt. Ôi! Sao em không giết chị trước đi? Nàng siết chặt đứa em vào lòng, tìm cách sưởi ấm em trong vòng tay, lấy áo chấm khô dòng máu rỉ ra từ vết thương. Didon khẽ ngược đầu lên, buồn bã

hướng về chị ánh mắt vĩnh biệt. Môi nàng dường như mấp máy... chừng như một tiếng, một cái tên! Rồi thành lình, đầu nàng gục xuống, lịm đi. Hồn nàng đã siêu thoát. Xa kia, trên biển khơi, đoàn tàu chở dân Troie đang nhẹ nhàng lướt sóng tới Ausonie. Tì tay sau lái, Énée cõi lòng tan nát, dăm dăm nhìn theo làn khói bốc lên từ giàn hỏa đang ngùn ngụt cháy trên sân thượng lâu đài.

THẦN THOẠI LA MÃ

VII. Vì Sao Phải Dựng Thành Aceste?

Dân Troie chẳng biết gì về ánh lửa đỏ rực phía xa, cảm thấy hoang mang lạ lùng, cho đó là điềm dữ có thể sẽ ụp xuống đầu họ lúc nào không biết. Viên hoa tiêu lo ngại nhìn đám mây xanh sẫm đang lớn dần phía chân trời. — Thần Neptune vốn không ưa chúng ta! — Anh nói với Énée, vừa đưa tay chỉ những đợt sóng dâng cao bởi cơn gió lốc từ phương bắc tới — Ở này, các anh, — anh hét lên với các thủy thủ đang bắn khoan chờ lệnh — kéo căng buồm, hướng chèo theo chiều gió và chèo mạnh lên nào! Thừa hoàng tử, — anh hạ giọng nói thêm, vừa đủ cho một mình Énée nghe — nếu trời cứ thế này, chẳng bao giờ ta đến bờ Italie được đâu! Gió đã đổi hướng, mỗi lúc mây càng đùn kín chân trời. Chúng ta không đủ sức cưỡng lại tai ương. Hãy khoan tiến về Ausonie, tôi ước lượng Sicile không xa đây mấy. — Chắc chúng ta khó lòng chống cự nổi với gió bắc, — Énée nói — vậy hãy quay mũi về phía đất nước Aceste đang trị vì, nơi cho ta nghỉ ngơi. Ở đó, ta sẽ được an toàn. Để tránh bão tố, đoàn thuyền tấp vào một bến bờ đang mời gọi. Dân Troie hân hoan đổ bộ lên vùng đất thân quen. Aceste niềm nở tiến về phía họ, ngay khi Énée vừa đặt chân lên bãi cát, ông dang đôi tay thân thiện ra chào đón. — Vụ gặt trên đồng, thịt hay bộ lông bày cừ, tất cả đều thuộc về chú đấy, Énée quý mến! Ta là con dân thành Troie, ta chẳng bao giờ quên nguồn cội của mình. Các bạn có thể coi đây là đất quê nhà. Các bạn muốn ở bao lâu tùy thích. Ta sẽ rất vinh hạnh nếu các bạn lưu lại đây mãi mãi. — Aceste, — Énée mỉm cười rồi dịu dàng nói — chẳng phải ngẫu nhiên mà chúng tôi dạt đến đây. Cha tôi chưa được mồ yên mả đẹp, bây giờ tôi mới hiểu ra. Lòng nặng sầu đau, tôi đã rời đảo Drépane mà chẳng kịp cử hành những nghi lễ trang trọng xứng đáng với cương vị của người. Thần thánh sẽ chẳng khi nào cho tôi đến được miền

đất hứa khi tôi chưa tròn đạo nghĩa với tiên nhân. Ngài Aceste, hãy cùng chúng tôi đến viếng mộ người. — Phải thế thôi, — Aceste nói — và trong buổi tiệc hội ngộ, tôi hứa sẽ tặng mỗi tàu hai con bò. Nghe tin, dân Troie liền cài hoa sim lên đầu để tang. Tùy tùng của Aceste và Énée, cả cậu bé Ascagne cũng tỏ vẻ hết sức thành tâm trong khi tiến hành buổi lễ. Trước tiên, họ họp thành một đám rước dài thượt, kéo đến mộ phần Anchise. Énée tế cha hai bình rượu vang tinh khiết, hai bình sữa và máu bò tở, rồi rải hoa thắm phủ đầy lăng tẩm. Ngay lúc chàng đang u sầu mặc niệm trong ngôi đền nhỏ đã dựng lên trước đây để tưởng nhớ Anchise, một sự việc hãi hùng xảy ra ngay trước mắt đám đông: một con rắn cuộn mình thành bảy khúc trườn lên mộ, chui giữa các bát hương và bình rượu vàng óng. Không vội vã và có vẻ chẳng sợ hãi gì, nó bình thản nhấm nháp các thức cúng, rồi cũng với dáng điệu ngang nhiên đó, nó quay đầu lại, lẫn mất trong ngôi đền. — Chư thần ơi! — Énée kêu lên, lòng tràn trề một niềm vui thánh thiện — Chúng ta vừa được trông thấy vị thần hộ mệnh, người bảo vệ hài cốt cha ta. Còn nghi ngờ gì nữa chứ, với một dấu hiệu như thế, nhất định vinh quang sẽ thuộc về dòng dõi Anchise. Dân Troie reo hò cuồng nhiệt. Lễ vật chõng chất trên mộ. Người ta hạ bò lấy thịt nướng, xếp thành dãy những bình đồng đầy rượu. Mỗi người đều có quà đặt lên bàn thờ tùy theo khả năng của mình. Khi buổi lễ chấm dứt, Énée ưỡn cao người lên, đồng dục tuyên bố với những kẻ vây quanh: — Xin cảm ơn các bạn đã cùng tôi chia sẻ vinh quang cũng như khổ nhục, buổi lễ trọng thể hôm nay sẽ càng buộc chặt chúng ta lại với nhau. Giờ đây, các bạn hãy về lều, chuẩn bị các trò chơi kỷ niệm sẽ diễn ra chín ngày sau. Tất cả tản ra. Phút chốc bờ biển trở nên nhộn nhịp, kẻ chạy, người nhảy, cũng có nhóm rượt ném đĩa, tóm lại họ tập luyện tất cả những môn theo tập tục cổ truyền dành để tưởng nhớ người quá cố. Tám ngày lặng lẽ trôi qua, buổi bình minh thứ chín của ngày mong đợi đã đến. Énée vạch lằn ranh sân chơi. Chàng cho đặt ngay chính giữa những đế ba chân quý giá, những vòng hoa nguyệt quế dành cho những kẻ thắng cuộc. Nhưng phục đồ thắm, những đồng vàng, đồng bạc bày la liệt, khiến giải thưởng càng thêm hấp dẫn. Trước hết là những trò

chơi dưới nước. Bốn chiếc thuyền cùng các tay chèo đua nhau bơi về đích là một tảng đá dạt dào sóng vỗ. Các chiến xa giữa trường đấu cũng không thể nhanh hơn, các tay bơi lực lưỡng, vai bóng nhảy mồ hôi, ào ào tung mái chèo đưa mũi tàu ba răng phẳng phẳng rẽ nước lướt tới. Cuối cùng, Cléanthe đoạt giải sau bao phen hồi hộp khiến khán giả đứng tim: một hoa tiêu té xuống nước, một chiếc thuyền ghim mũi vào đá ngầm vỡ nát, nhưng chẳng xảy ra tai nạn nào nghiêm trọng đến phải trì hoãn cuộc vui. Énée đặt lên đầu Cléanthe vòng nguyệt quế xanh, các phần thưởng dồn đống trước mặt kẻ chiến thắng. Anh khiêm tốn phân phát lại cho các tay chèo không biết mệt mỏi, đã góp phần mang lại thành công cho anh. Rồi con trai của Anchise cao quý lên ngồi trên khán đài đặt giữa trường đấu, để chứng kiến cuộc đua bộ. Hai ngọn giáo sáng ngời và cây rìu hai lưỡi mạ bạc sẽ được trao tặng cho người thắng cuộc cuối cùng với chiếc mũ kết bằng cành ô liu. Giải thưởng có thêm một con ngựa với yên cương lông lầy càng khiến đấu thủ nức lòng trong cuộc tranh đua. Đấu trường rền vang tiếng reo hò: Salius, kẻ được mọi người yêu mến đã chiến thắng. Đám đông hoan hô nhiệt liệt. — Giờ đây, — Énée vừa nói vừa đặt chiếc vương miện màu xanh lên đầu kẻ thắng cuộc — ai dám đấu với Dares, kẻ vô địch từng đánh thắng Pâris, hãy bước ra! Trong trận này, ta sẽ đặt hai giải thưởng, một chú bò mộng tơ sừng vàng cho người thắng, một lưỡi gươm với mũi sắt để an ủi kẻ bại. Chẳng có ai trong đám quần thần của Énée nghĩ tới chuyện đấu sức với anh chàng khổng lồ Dares đã từng quật nhào gã Butes khỏe nhất trong đám quân Hy. Chiến công rực rỡ ngay cửa thành Troie của Dares vẫn còn khiến đồng đội ngưỡng mộ, dù bao năm tháng đã trôi qua. Không ai nhúc nhích và Dares mỉm cười ngạo nghễ. Anh vội chụp lấy cặp sừng vàng của con bò mộng và đòi trao giải thưởng, vì chẳng có ai dám đối địch với anh. — Entelle! — Lúc đó Aceste mới cất tiếng, vừa quay về phía một hạ thần ốm yếu xương xẩu, tương phản một cách buồn cười với vóc dáng to lớn của Dares — Anh đành lòng để một giải thưởng quan trọng như thế bị giật đi mà không cần chiến đấu ư? Anh để quên các di vật của bao anh hùng còn treo lủng lẳng dưới mái nhà anh rồi sao? — Bẩm, tôi

không còn trẻ nữa, – vừa nói Entelle vừa lắc mái đầu đã điểm bạc – nhưng dù sao tôi cũng không thể để cho gã trai trẻ hợm hĩnh và tự phụ kia nghi ngờ tài năng của mình. Ông ném chiếc áo khoác ra xa, phơi trần bộ xương rắn chắc và những bắp thịt cuồn cuộn trông cứng như thép. — Cầu chư thần che chở cho người, Entelle! – Đám đông hò reo. Trận đấu bắt đầu. Những cú đâm tới tấp, quai hàm rít lên ken két, hơi thở dập dồn. Entelle bị quật ngã trước, nhưng ông bật dậy ngay tức khắc, dồn Dares vào thế thủ, rồi liên tục giáng những cú đâm nặng ngàn cân, khiến địch thủ không biết đường tránh đỡ. — Ngưng lại, – Énée ra lệnh khi thấy rõ Dares đã kiệt sức. Cuộc đấu kết thúc và Entelle thắng trận. Chẳng phải chỉ có lần này, tuổi trẻ đã không thắng nổi mưu lược và sức chịu đựng của người già. Trong khi đám đông hò hoan hô kẻ chiến thắng, người ta mang tên Dares kiêu hãnh đi, hấn khạc ra vũng máu đỏ bầm, có cả mấy chiếc răng. — Hỡi dân Dardanie, xin đừng quá khắt khe với thất bại của Dares, – Entelle giơ tay lên nói to – vì tôi vốn có một sức lực siêu phàm. Hãy xem đây. Ông giơ năm đấm lên, đứng trước con bò mộng, phần thưởng do chiến thắng vừa qua mang lại, thẳng cánh nện vào giữa cặp sừng vàng của con thú. Nó quy xuống, sọ vỡ nát. Đám đông lại tung hô cái bằng chứng hùng hồn của sức mạnh! Nhưng các trò chơi khác đã lôi kéo sự chú ý của họ. Một con bồ câu được cột vào chót đỉnh cột buồm, làm mục tiêu cho các xạ thủ tranh tài. Tên xạ thủ hung bạo Mnesthée giương cung lên trước tiên. Hấn buông tên... và bồ câu vụt bay, vì mũi tên đã cắt đứt sợi dây gai buộc con chim. Tiếng hoan hô mĩa mai nổi lên. — Bắn tài thật! – Họ hét – Ồ, một xạ thủ đáng gờm. Mnesthée giận tím mặt, hấn tìm trên bầu trời xanh hình bóng con bồ câu tai ác, chắc cũng đang cười nhạo hấn bằng thích, nhưng con chim chỉ còn là một dấu chấm đen tận chân trời xa thẳm. Quá xấu hổ, Mnesthée lúi mắt vào đám đông. Nhưng đám đông không còn nghĩ đến con bồ câu nữa: một điều kỳ diệu vừa xảy ra khiến mọi người kinh hãi, mũi tên do Aceste bắn, khi chui vào đám mây nhẹ, bỗng cháy bùng lên, lụi dần rồi tan biến giữa khoảng không, chẳng để rơi tí tro than nào xuống đất. Dân Troie hoảng sợ trước hiện tượng lạ lùng đó, còn vua Aceste tài ba thì đứng há

hốc mồm kinh ngạc. Énée ôm choàng lấy ông cụ: — Ngài ơi, hãy vui mừng lên vì thiên đế trên núi Olympe đã nhận tín hiệu của ngài, – giọng Énée đầy vẻ thân thiết – qua dấu hiệu đó, Jupiter muốn tỏ rõ sự hỗ trợ của mình. Mũi tên bốc cháy ấy sẽ trở thành vì sao chiếu mệnh, vĩnh viễn bay vòng trong vũ trụ, cho vinh quang của giống dân và dân tộc ngài. Mong các nhà tiên tri an lòng, không gì có thể khiến chúng ta mất vui trong ngày hôm nay. Lời giải thích của Énée đã kịp thời xua tan nỗi lo ngại của đám đông. Họ lại hồ hởi quay lại, say sưa theo dõi cuộc ganh đua của bọn trẻ, do Ascagne dẫn đầu, đang thao diễn tài tình trên những chú ngựa con hung hăng của đảo Trinacrie. Dân Troie đặc biệt hoan hô nồng nhiệt các cậu bé rụt rè, nhút nhát. — A! – Họ hét lên – Đây là cậu Priam, con trai Politès, dù còn bé, cậu đã tỏ ra rất xứng đáng với ông của cậu! Hãy xem cậu ta phóng ngựa kìa! Cầu các vị thần phù hộ cậu, Ascagne ơi! Làm sao mà con trai một vị anh hùng lại không thắng cuộc được cơ chứ? Vẻ khôi ngô và sự dũng cảm của Ascagne khiến cha cậu mỉm cười tự hào, và Énée đã phân phát các giải thưởng cho các kỵ mã trẻ tuổi và ít nhiều kiêu hãnh. — Nào, – chàng nói vừa lần lượt hôn trên trán các cậu bé mà dòng máu liệt oanh của dân Troie vẫn đang sôi sục, tương lai thuộc về chúng – các em đã chứng tỏ rằng tài trí và can đảm có thể hòa hợp nhau một cách chính đáng. Trên những đô thị chúng ta sẽ xây dựng sau này, các trò chơi và những gương can đảm thế kia sẽ còn được giữ mãi cho tuổi trẻ. Nhưng, trong lúc dân Troie gồm đàn ông, cụ già, thanh niên, trai trẻ, say sưa thưởng ngoạn các trận đấu phô diễn sức lực và tài năng, những người đàn bà đều ở lại bến, rúc trong các túp lều, kể lể khóc than. Niềm vui dào dạt lòng họ với những tiếng reo mừng khi rời khỏi Carthage đã không còn nữa. Họ đưa mắt khiếp hãi nhìn bóng những con tàu nhấp nhô trên lớp sóng xanh lam. — Đi nữa, đi mãi! – Họ bàn tán với nhau – Biết đến bao giờ Énée mới mỗi mệ trong cuộc hành trình dài đằng đằng này? Khi nào ta mới có thể đem lại cho các con chân trời nào khác hơn là những đợt sóng điệp trùng. Chao ôi! Sao cho ta được nghe tiếng gió thì ào qua kẽ lá, trên mái nhà, chứ không phải tiếng gầm thét của bão tố triền miên! Junon chẳng xa lạ gì với nỗi lo sợ cùng

những lời xì xầm to nhỏ đó. Nàng đã phái Iris, vị sứ giả thường trực của mình, đến gieo rắc trong lòng những người đàn bà Troie mỗi cảm giận bất ngờ đối với hoàng tử của họ. Iris, để che giấu dáng vẻ, đã đội lốt mẹ Béroë, vợ của Doryclus. Mẹ lên vào nhóm này, tạt qua nhóm kia, cất giọng rên rỉ: — Thế là bảy mùa hè đã trôi qua, kể từ khi thành Troie sụp đổ. Bọn ta đã vượt bao nhiêu con sóng rồi? Italie ư? Nó còn rất xa, nó lẩn trốn ta mãi! Cái đất nước hão huyền đó chẳng phải của ta. Sao ta chẳng lưu lại chốn này? Dân Trinacrie là anh em ruột thịt, cùng dân tộc, cùng dòng máu Troie. Ai cấm ta xây dựng một thành phố trên lãnh thổ của vị vua nhân từ Aceste? Chính ngài cũng ao ước thế mà? Than ôi! Các chị ơi, những kẻ muôn đời lang thang, thà ta chịu chung số phận với những nạn nhân của quân Achéens trong thành Troie lửa khói còn hơn? Và lại, nàng Cassandre tiên tri vừa hiện ra trong mộng báo với tôi rằng: “Đừng tiến xa hơn, đất này là tổ quốc các người, hãy thiêu hủy ngay đoàn tàu của tên Énée đầy tham vọng”. Bộ điệu vị nữ thần lôi cuốn đến nỗi tất cả bọn đàn bà nhất loạt đứng lên, chạy ùa ra phía những con tàu đang bỏ neo dưới bến. Các ngọn đuốc cùng những năm đấm giơ cao. — Đứng lại, đứng lại! – Bà lão Pyrgo, trước đây từng nuôi dưỡng nhiều đứa con của Priam, chột la lên – Đừng vội tin lời kẻ rêu rao phải đốt thuyền mình. Các chị tưởng bà ta là vợ Doryclus đấy ư, thật vô lý. Tôi vừa chia tay với Béroë, chị ta bị ốm nằm lì trong lều và đang bút rứt vì đã không thể đến dự lễ truy niệm đức Anchise cao quý. Các chị ơi! Hãy nhìn rõ kẻ kia! Đôi mắt sáng quắc, tướng mạo kiêu kỳ, giọng nói mê hồn ấy không phải là của một phụ nữ bình thường trong chúng ta, mà là một thần linh... — Thôi đủ rồi! – Nhiều tiếng nói cắt ngang – Nữ thần hay phạm nhân, ta cóc cần, miễn là lời khuyên hợp lý. Bọn ta đã quá mệt mỏi với các chuyến đi rồi, hãy đốt hết tàu. Và các ngọn đuốc ngùn ngụt cháy truyền từ cột buồm, lan sang dãy ghế, rồi các mái chèo. Từ đầu trường, dân Troie nhìn thấy khói đen cuộn cuộn bốc lên. Họ lo lắng nhìn nhau dò hỏi. — Thuyền cháy! – Lúc bấy giờ Ascagne chột hiểu ra cái tai họa thảm khốc đang đe dọa đoàn thuyền, liền hét lên. Cậu phóng ngựa như bay về phía bãi biển. Các kỵ sĩ tí hon khác, đầu thủ của cậu trong các

trận đua tài vừa qua cũng bắt chước phóng theo, và tức khắc những cậu bé thành Troie đứng đối diện với những người đàn bà gây hỏa hoạn, chẳng ai khác hơn là mẹ, là chị các cậu. — Khốn nạn, các người làm gì thế? — Ascagne chộp tay một bà hung hăng nhất, la lên – Các người trở thành thù địch của chính những dòng máu các người rồi sao? Cái mà các người vừa thiêu hủy đó, chẳng phải là doanh trại của quân Hy Lạp tàn bạo, mà là tất cả hy vọng của chúng ta. Hãy nghe lời ta, lui ngay đi! Các người chẳng còn nhận ra Ascagne của các người đây sao? Trong phút giây, giọng nói trẻ trung nhưng đầy uy lực đã biến đổi tâm trạng của những phụ nữ Phrygie. Cơ giận trở thành niềm xấu hổ và nỗi sợ sệt. Theo sau Énée, bọn đàn ông cũng vừa chạy đến. Tất cả các bà vội quăng đuốc, lẩn trốn giữa các ghềnh đá hay lui vào rừng. Nhưng, sức người chỉ có thể cứu vãn phần nào sự tàn phá của cơn bão lửa dữ dội. Énée giơ hai tay lên trời cầu khẩn: — Hỡi đấng Jupiter cao cả, hãy đoái thương chúng tôi! Nếu ngài còn yêu mến dân Troie! Hãy cứu lấy họ! Che chở những phương tiện cuối cùng của họ! Hay nếu muốn kết thúc số phận của họ ở nơi đây, thì cứ cho sét đánh tôi đi! Tức thì, bầu trời vẫn đang trong xanh, chợt kéo mây ùn ùn, sấm nổ vang động, núi đồi và đồng bằng rung chuyển, cơ hồ muốn nứt ra, rồi một cơn mưa như thác đổ ào ào trút xuống trên bờ, trên những con thuyền đang bốc cháy, dập tắt ngay các ngọn lửa. Jupiter đã chấp nhận lời thỉnh cầu của Énée. Hỏa hoạn đã tàn lụi, nhưng bốn chiếc tàu cũng bị hư hại nặng. Énée lặng nhìn sự thiệt hại đó, bỗng bàng hoàng tự hỏi, với số tàu còn lại, làm sao có thể chuyển chở cho hết đám người Troie vốn đã quá đông đúc? — Thừa hoàng tử, – lúc ấy lão Nautès, người canh giữ đền thờ thần Minerve ở thành Troie, nhờ thế đã được thần ban cho trí thông minh hơn người, mới lên tiếng – xin chớ băn khoăn. Vua Aceste rất quảng đại, ngài luôn là thân hữu của hoàng tử cũng như tất cả dân Troie. Hãy giao lại cho ông ta những kẻ thừa ra sau vụ cháy tàu, những kẻ đã chán ngán và thối chí trước những hiểm nguy và nhọc nhằn trong cuộc hành trình đến Italie. Hãy bỏ lại những kẻ mệt mỏi, người già, phụ nữ kiệt sức trên đất này. Hãy dựng thành quách cho họ nếu cần và để họ tự xây dựng nhà cửa,

phổ xá. Énée không trả lời người bạn già ngay. Chàng bước ra khỏi lều, nghĩ ngợi về những lời khuyên nhủ vừa nghe được. Đêm tối mịt, thành linh, một vầng hào quang sáng rực, bao quanh một cái bóng, khiến vị hoàng tử ngây người sửng sốt. Qua bóng ma vừa hiện, chàng nhận ra đường nét thân yêu của cha mình và giọng nói của Anchise thoảng nhẹ, mơ hồ bên tai: — Con ơi! Hãy nghe những lời khuyên của Nautès. Hãy mang đến Italie những phần tử tinh anh của tuổi trẻ thành Troie, những con tim quả cảm nhất, bởi kẻ thù đang chờ đợi con ở Latium rất đáng ngại. Jupiter đã đoái hoài đến con, ngài đã mở đường cho con tìm về với bến bờ mong ước. Nhưng trước khi đến đó, con hãy tiến sâu xuống vực thẳm của hồ Averne vào chốn Diêm đài. Vu thần Sibylle sẽ đưa con đi, ta chờ hôn con nơi ấy! Quá đổi vui mừng, Énée muốn ghi lấy chiếc bóng mờ nhạt của Anchise, nhưng nó đã tan biến một cách huyền diệu. Vị anh hùng cảm thấy bơ vơ trở lại, nhưng cõi lòng đã thư thái. Ngay sáng hôm sau, chàng tập hợp các chiến hữu lại, báo cho họ biết ý muốn của Jupiter và những lời dạy của Anchise. Vua Aceste là người đầu tiên hoan nghênh quyết định của Énée, và lập tức tổ chức cuộc lựa chọn trong đám dân Troie. — A đi? Ai ở? Số người nhất quyết theo Énée đến cùng tuy ít nhưng tràn đầy nhiệt tình. Tài năng thao lược của họ lộ rõ trong ánh mắt. Vài người đàn bà đòi theo những kẻ quả cảm đó. Tất cả vội vã lên tàu, chừa lại các chỗ hư hỏng. Trong lúc đó, Énée dùng lưỡi cày vạch vị trí thành phố mới và cho bắt thăm những lô đất để các gia đình tự xây dựng nhà cửa. — Kia là các cổng thành, đó là ngôi chợ, đây, các đền thờ. Một thánh điện sẽ được dựng trên ngọn đồi kia, để thờ thần Vénus, một khu rừng trên ngọn đồi, anh chị em tha hương, hãy từ biệt nhau đi! Cầu mong chư thần phù hộ các người sống hạnh phúc ở Aceste, thành phố mới của các người. Nghe tới đó, nhiều tiếng nước nở sục sùi vang lên tứ phía. Họ vây chặt lấy Énée, họ hôn tay chàng, bầu vào áo chàng. Những bà phóng hỏa hùng hổ nhất, giờ đây lại muốn theo chàng, chấp nhận mọi gian nan nguy khốn của chuyến đi. Nhưng chàng ôn tồn từ chối, dùng lời lẽ thân thiện vỗ về an ủi họ và gửi gắm họ cho Aceste. Rồi, sau lễ tế thần lần cuối, đặc biệt là đối với thần Neptune, mà cơn giận vẫn

còn đeo đuổi theo họ bấy lâu nay, chàng bước lên tàu với các chiến hữu trung thành. Gió thổi căng buồm. Lần đầu tiên, đoàn thuyền xuôi gió. Phải chăng thần Vénus đã can thiệp với Hải thần, hầu giúp đỡ con trai mình? Phải chăng nàng đã van nài Hải thần đừng hỗ trợ thêm mối hiểm thù dai dẳng của Junon? Và nguôi ngoai bởi những lời cầu xin nhiệt tình của bà mẹ ấy, vị thần hùng mạnh của biển cả đã dâng cho người lữ khách những làn sóng xanh biếc, êm ả như trên mặt hồ. Gió cứ đẩy thuyền đi, mặc những trò đùa của Tritons và Néréides, Palinure, mắt nhìn đăm đăm những vì sao bắt đầu nhấp nháy trên nền trời hoàng hôn, thận trọng chỉ huy đoàn tàu. Trong phút chốc, đoàn tàu đã vượt qua những tảng đá ngầm, nơi các mỹ nhân ngư kêu gọi nằm dài trên cát, cất giọng hát mê hồn. Énée nghiêng mình trước mũi thuyền, đưa mắt tìm trong bóng tối cái hang động diệu kỳ bên bờ thành Cumes, nơi Sybille trú ẩn, vị nữ vu được linh khí Apollon tác động, có thể truyền cho người trần ý muốn của Thượng đế. Đó là vị nữ vu có sứ mệnh hướng dẫn Énée trên đường xuống địa ngục. Vong hồn Anchise đã gửi gắm Énée cho nàng. Bởi thế, lúc chiều xuống, đoàn tàu cập bến thành Cumes, dưới chân núi ì ầm sóng vỗ.

THẦN THOẠI LA MÃ

VIII. Đường Xuống Địa Ngục

Bảy con bò mộng vừa ngã gục dưới lưỡi dao hiến tế. Vị nữ vu bộ mặt nhợt nhạt, co rúm lại vì có linh thần nhập vào, đã chủ trì buổi lễ dâng cúng. — Lại đây, – nàng gọi Énée và các chiến binh, rồi đưa họ vào tận đền. Ngôi đền khoét sâu trong núi đá. Ba tầng chồng chất nhau, nối liền bởi những dãy hành lang. Déiphobe – vị nữ vu – dẫn họ vào phòng tiếp khách kín bưng. Nàng trèo lên một chiếc ghế cao, ngồi trầm tư một lát. Nàng đã cởi những dải băng nhỏ buộc tóc để thần linh khỏi vướng bất kì một trở ngại nhỏ nào khi nhập vào nàng. Đột nhiên ngực nàng phập phồng dữ dội, mắt nàng long lên hung tợn đến không chịu nổi, rồi nàng kêu lên: — Thần linh đây! Các người hãy hỏi đi! Các người sẽ hiểu rõ vận mệnh mình. Về mặt uy nghi đó khiến mọi người rùng mình, vừa sợ hãi vừa kính phục. — Ô Phébus, – Énée cầu nguyện – ngài lúc nào cũng thương quý dân Troie. Chính ngài, chính sự phò trợ của ngài đã đưa chúng tôi đến đây. Hãy khiến vận rủi rời bỏ chúng tôi trên đất này và một tương lai xán lạn huy hoàng sẽ chờ đón chúng tôi. Ngôi đền đầu tiên dựng lên trong thành Troie mới sẽ là đền thờ của ngài, vị thần cứu trợ, dòng dõi chúng tôi sẽ mãi mãi trung thành với ngài. Apollon, xin hãy phán dạy, vị nữ vu sẽ truyền lại mệnh lệnh của ngài. Lúc đó, các phòng đều xô xao vang động, hàng trăm cánh cửa của ngôi đền mở tung một lượt như do một bàn tay vạn năng sai khiến. Vị nữ vu cuộn tròn trên ghế, thở hào hển, bọt mép sùi ra, rồi cất giọng rồn rảng, không âm sắc: — Hỡi dân Troie! Nếu những hiểm nguy trên biển cả đã lùi xa, thì những tai hoạ trên đất liền đang chờ thử thách các người. Đúng rồi, vương quốc Lavinium đã mở ngõ, nhưng các trận đánh liên hồi sẽ khiến các người hối tiếc vì đã đến đó. Muôn đời, muôn sự đều tái diễn! Cũng lại chính đàn bà buộc các người phải đổ máu.

Còn người, Énée, kẻ thù của Hy Lạp, quyền uy và vinh phúc của người tùy thuộc vào một thành phố Hy Lạp đấy! Vị nữ vu nín lặng, có vẻ như sắp ngất đi vì mệt mỏi. Cuối cùng, nàng hồi tỉnh. — Ô! Déiphobe, xin thứ lỗi phải quấy rầy nàng thêm, — Énée nói — bởi chỉ có mình nàng, cha tôi bảo thế, mới có thể đưa tôi qua vùng đầm lầy u tối, có dòng Acheron chảy qua, chỉ có nàng mới có thể đem đến cho tôi nguồn hạnh phúc tuyệt đỉnh là được trông thấy, lắng nghe và ôm chầm lấy người cha đã mất. Nàng có bằng lòng đi cùng tôi không? — Được rồi, gã Dardanie, con trai của Anchise và Vénus, — vị nữ vu ngồi dậy, uể oải buộc lại tóc — ta sẽ đưa người đến gặp kẻ đang thiết tha mong đợi người. Nếu đường xuống Averne dễ dàng, nếu các cửa Diêm đình mở ra với bất cứ ai muốn tới, thì quay bước, rời khỏi xứ của Pluton là việc vô cùng khó khăn, phải được Jupiter yêu mến che chở mới dám liêu băng qua các cánh rừng ấy, các dòng sông ấy. Nào, lại đây, trước tiên, ta hãy tế lễ Hécate, Đêm tối, Thổ địa, Pluton và Proserpine. Vừa ra khỏi đền, bọn người Troie đã vội vã quy tụ các vật tế. Chỉ nên dâng cúng cho các thần âm phủ những con vật màu đen mà thôi. Lập tức, máu của bốn con bò mộng, một bò cái tơ, vài con chiên cái lông sẫm chảy lai láng trên bàn thờ, giữa ngọn lửa bập bùng của đồng củi gỗ bách. Buổi lễ kết thúc, vị nữ vu trở cho Énée thấy khu rừng rậm ở ven sườn núi: — Nhanh lên, hãy ngắt lấy một nhánh vàng giữa rừng sâu, trong lùm cây chẳng chịt âm u đang chói sáng lấp lánh. Tặng vật ấy sẽ làm hài lòng Proserpine và là tấm giấy thông hành trong giang sơn tăm tối của bà ta. Đừng chặt rời nó ra khỏi cành bằng búa, nó sẽ không còn linh nghiệm, vả lại, chẳng sắt thép nào khiến nó sây sứt được. Nếu thực sự Định mệnh réo gọi người xuống địa ngục, thì chỉ cần đụng nhẹ ngón tay, cái cành vàng sẽ rơi ngay. Nhanh đi. Ta sẽ đợi. Chúng ta sẽ đến ngay cái xứ sở chẳng có lối đi cho người sống. Nhanh nhen như con sóc, Énée len lỏi vào rừng, nhưng khu rừng thì mênh mông và gã Achate trung thành đã hoài công đuổi theo chàng, hầu giúp đỡ chàng trong việc tìm kiếm cái nhánh vàng, e sợ vị anh hùng phí thời giờ mà không thể tìm ra. Bỗng Énée mừng rỡ kêu lên. Nhiều con bồ câu, rất thân thiết với Vénus mẹ chàng, bay vờn trước mặt và

hình như cố ý gọi chàng theo. Chàng rảo bước và theo chúng đi loanh quanh hàng vạn nẻo ngoắt ngoéo. Rồi đàn bồ câu ngừng bay, đến đậu trên cành sồi xanh, ở chính giữa là cái nhánh vàng long lanh. Énée nháy mắt tới, ngắt nhánh lá quý, đoạn quay về tìm vị nữ vu, dâng lên nàng kỳ tích của mình. — Người được lòng chư thần rồi, — Déiphobe mỉm cười nói — nào, hãy theo ta. Đừng sợ gì cả. Họ tiến về một hang động thênh thang, án ngữ bởi một hồ nước xanh đen và cánh rừng rậm rạp. Khí lưu huỳnh bốc lên nồng nặc, khiến con người và thú vật không dám bén mảng tới. Đến ven hang động, vị nữ vu quay về phía đồng đội Énée đang lần theo chủ tướng mình: — Lui mau! — Nàng nói — Chớ đặt gót chân phạm tục lên mảnh đất thiêng liêng này, kẻo không các Diêm thần sẽ nổi trận lôi đình! Ngay lúc đó, hình như có tiếng gầm gừ thoát ra từ lòng đất, và đỉnh núi bỗng lắc lư, đám tùy tùng hoảng kinh tháo chạy và về ẩn núp trong những chiếc lều ven biển. — Đi thôi! — Déiphobe lại nhắc Énée — Bám sát lưng ta và hãy rút kiếm ra để chẳng có gì lay chuyển nổi tâm hồn cương nghị của người. Rồi nàng thoăn thoắt bước đi theo những dốc tối dần mở ra trước mặt họ. Bóng đêm vây chặt lấy họ. Énée ngỡ như mình đang đi giữa khu rừng âm u, le lói chút ánh trăng lười liềm. Chàng nhận ra đó đây, những bộ mặt gớm ghiếc, những hình dáng không thân xác, như ảo tưởng không sờ mó được. — Người thấy đấy, — vị nữ vu hạ giọng — đó là những tai ương của người đời, Bệnh tật, Tuổi già, Sợ sệt, Đói khát, Nghèo khổ, Đau đớn, Giấc ngủ êm của cái chết, những Thú vui sa đọa, Chiến tranh, Bất hoà với mái tóc toàn rắn độc. Đằng kia, những cơn Mơ hão huyền, những Ác mộng khủng khiếp, những Quái vật nửa người nửa ngựa hay đuôi rồng, mình sư tử, miệng phun ra lửa, bọn Thủy tặc san hô hay lũ Ác thần cánh chim mặt đàn bà, Briarée có trăm cánh tay và con rắn bảy đầu. Đừng sợ những tiếng rít đó, những cái mồm mở hoác hướng về phía chúng ta, chỉ là những oan hồn. Cuối cùng, hai người lữ khách dừng lại. Một dòng sông rộng, bùn lầy sôi sùng sục chắn ngang lối đi. Trên bờ, một đám đông cầm lạng đang dang tay cầu khẩn. — Những kẻ khốn khổ đó khẩn cầu gì thế và họ là ai? — Énée thắc mắc. — Đám đông đó là những kẻ chết vùi dập không nơi chôn cất, những kẻ

mà thân nhân hay bạn bè không ban nãi cho họ một nắm mồ. Họ lang thang bên bờ sông Styx hàng trăm năm trước khi qua được bờ bên kia, và họ đang van vái người lái đò, chính là thần Charon, kẻ vẫn chèo thuyền đưa các linh hồn về chốn bồng lai. Nhìn thấy Charon, Énée không giấu nổi sự gớm ghiếc. Trên đời chưa bao giờ chàng thấy ai có bộ mặt nhơ bẩn đến ghê rợn như thế, lại lắm lì hung ác. Lão lái đò dừng thuyền ngay nơi Énée và vị nữ vu đứng, rồi quơ cây sào móc, xua đuổi đám vong hồn chực nhảy lên thuyền. Lão giở giọng quát nạt hai người trần tảo bạo: — Các người đến đây làm gì? Giọng lão giận dữ – Nơi này thuộc về các hồn ma, ngủ và Đêm tối. Ta được lệnh cấm chở người sống trên sông Styx. Ý định nham hiểm nào đưa các người đến đây? Bấy giờ, vị nữ vu bèn giơ cao khỏi đầu cái nhánh vàng giấu dưới áo. Nhác thấy nó, gương mặt Charon vụt tươi tỉnh lại, lão giúp hai lữ khách lên thuyền và mang họ sang bên kia bờ, không hề tra vấn gì nữa. — Can đảm lên! – Vị nữ vu vừa nói vừa lôi Énée đi trên mép bờ nhầy nhụa họ vừa bước xuống – Đừng rời khỏi ta nhé! Chúng ta sắp sửa qua ngang Cerbère, con quái vật ba đầu đứng gác cổng vào Diêm đình. Ta đã chuẩn bị chiếc bánh mật tẩm thuốc ngủ để thoả mãn cơn đói cồn cào của nó. Ngay sau khi ăn xong, con quái vật sẽ ngủ thiếp đi và ta có thể bước qua nó an toàn. Cerbère vồ lấy cái bánh. Phút chốc hẳn nằm vật xuống, ngáy khò khò. Vị nữ vu cùng Énée vội bước qua ngưỡng cửa cõi chết. Nhiều tiếng rên rỉ yếu ớt cất lên trong bóng tối. Đó là tiếng kêu khóc của những đứa bé chết trước khi ra đời, những kẻ chết oan, những kẻ tự vẫn vì hèn nhát hay tuyệt vọng, những kẻ chết vì tình. — Trời ơi! – Énée rú lên, đôi mắt nhoà lệ – Cái bóng đang lướt tới, dữ tợn rồi lẫn trốn vào rừng sim – Có phải là Didon không? Ôi! Vị nữ hoàng bất hạnh, em không sống nổi sao? Nào ta có biết cái kết thúc bi thảm ấy. Ta đau lòng quá đi thôi! Chao ôi! Sao chư thần không giúp ta ngăn cản cái tội ác đã hủy hoại tuổi thanh xuân của em. Didon ơi! Cho đến hơi thở cuối cùng, ta vẫn mãi mãi thấy em như thế, xanh xao, lang thang, tội nghiệp, và lòng ta sẽ chẳng bao giờ thôi yêu em! Tiếng nước nở của Énée như rơi vào hư không. Kẻ mà chàng khóc thương đi qua, lạnh lùng trước nỗi khổ đau của chàng. Trong

cõi u minh, nàng có được mãi mãi hội ngộ với Sychée, người chồng yêu quý, mỗi tình đầu tiên của nàng? Nghĩa lý gì đâu, những giọt nước mắt của kẻ đã khiến nàng rơi lệ đến oán hận cuộc đời? Lúc lìa trần, lòng nàng đang thù ghét gã người Troie đó. Trong cõi chết, hồn nàng vẫn còn vương víu hờn căm. Énée thở dài, tiếp tục lui thủi theo sau kẻ dẫn đường, cố luyện cho lòng mình dửng dưng trước bao nỗi khổ vờn quanh. Vài oan hồn lẻo đẹo phía sau, chàng lẩm nhẩm gọi tên, Phédre, Eriphyle, Pasiphae..., bao kẻ đam mê, bị dục vọng lôi cuốn đến tận chốn âm ty. Rồi vô số các chiến binh chết trận, lảng vảng trên cánh đồng hoa. Énée nhận ra Tydée, Parthénopée và dằng dặc một dãy quân Troie xen lẫn với quân Hy và các đội chấp kích của Agamemnon: những gương mặt bạn hữu, thù địch, chen nhau xuất hiện bên lối đi của người anh hùng, như còn bị mê hoặc bởi ánh thép sáng ngời của lưỡi kiếm, dù đang ở chốn thanh bình vĩnh cửu trong lòng đất. Énée đưa tay vẫy các bạn cùng chiến đấu trước đây. Kìa vua Priam, các con và rể, tất cả những người đã ngã xuống trên cánh đồng Phrygie, giữa tường lũy của kinh thành lửa khói. — Bạn bè ơi! Ta đã gặp lại các người trong niềm vui cay đắng. Những người dũng cảm bảo vệ tổ quốc sẽ sống mãi trong ta! — Énée thì thầm tự nhủ — Ôi! Những cái tên suông trên môi, những oan hồn lảng đãng trong đêm đen mù mịt, đó là tất cả những gì còn lại của bao kẻ hùng anh... — Đến đây, đến đây, — vị nữ vu kéo tuột Énée đi — đừng quá ưu tư sầu muộn vì hình ảnh các oan hồn xiêu lạc kia. Hạnh phúc biết bao khi ta còn được hưởng những lạc thú êm đềm của cuộc sống, lúc cái chết đang vây bủa quanh ta. Nhanh lên. Đây là chỗ rẽ của con đường. Ta sẽ đi về bên phải, ngõ đến bồng lai, nơi cư ngụ của những linh hồn hạnh phúc, ở đó, người sẽ gặp lại tất cả, tất cả những ai đã sống trong danh dự và đức hạnh. Lối kia dẫn về địa ngục tối tăm. Énée đi theo bén gót vị nữ vu trên con đường thênh thang. Chàng không sao cưỡng nổi sự tò mò nên cứ quay đầu nhìn về phía lối mòn sâu thẳm, dẫn xuống nơi đầy ải. Một tảng đá khổng lồ sừng sững phía chân trời bao quanh bởi những thành lũy kiên cố, có ba bức tường chắn ngang dòng Plégeston. — Đừng xúc động, — vị nữ vu vừa rảo bước nhanh hơn vừa nói — những kẻ bị trừng trị ở

nơi hắc ám đó, những kẻ bị Tisiphone dùng roi quất túi bụi, thật không oan uổng tí nào đối với những tội lỗi họ đã gây ra trên dương thế. Người sẽ thấy nơi tận cùng địa ngục là Ixion bị xiềng muôn kiếp vào bánh xe quay, Tityos bị con kên kên khổng lồ rĩa lá gan bằng cái mỏ nhọn hoắt, bọn Titans dám chống lại Jupiter, những kẻ trộm cắp, giết người, ghét bỏ đồng loại, bội ước quên thề, những kẻ bán nước, tất cả đều bị tra tấn, hành hạ và dưới roi vọt của quỷ vương, họ phải khai ra điều bí mật đã mang theo xuống mồ. Đừng nghe những lời than vãn của họ. Họ chẳng đáng được nhận, dù chỉ là một tiếng thở dài. Vị nữ vu và Énée bước lần theo con đường u tối, giữa những hồn ma mờ ảo, phút chốc đã đến trước cổng miền cực lạc. Theo hiệu lệnh người bạn đường, Énée treo cái nhành vàng lên cổng, rồi đưa tay đẩy cửa. Trước đôi mắt ngây ngất của chàng, hiện ra một chân trời rạng rỡ, chẳng có “tù” nào của trần gian có thể diễn tả nổi. Một mặt trời chiếu những tia sáng đỏ rực qua bầu khí ê te trong suốt. Sánh với nó, cái mặt trời soi sáng thế gian thật mờ nhạt xiết bao. Những đồng cỏ, những khóm hoa toả hương thơm ngát khắp nơi và nhiều loài chim lạ cất tiếng hót líu lo, ríu rít. Tất cả những lạc thú trần gian cùng bao nguồn vui khác, êm đềm, tuyệt diệu hơn, mà trí óc hạn hữu của con người không sao tưởng tượng nổi, đã tô điểm thêm cho cuộc sống thần tiên của những linh hồn hạnh phúc. Đủ trò tiêu khiển như khiêu vũ, âm nhạc, vật lộn, chạy nhảy, đua ngựa, càng tăng thêm vẻ náo nhiệt nơi thiên đường. Các thú vui thanh cao họ vẫn yêu thích trong kiếp sống, giờ đây như được nhân lên gấp bội. Không có sự buồn phiền, chán nản, chỉ có hạnh phúc triền miên. Trên trán họ có quăn vành khăn trắng, tượng trưng cho hoan lạc và thuần lương. — Hỡi các tâm hồn thánh thiện, – vị nữ vu ngỏ lời với các cụ già đang ngồi trầm ngâm dưới bóng mát rặng cây – xin vui lòng cho chúng tôi biết, ngài Anchise, người Troie hiện ở đâu? Để được gặp ngài, cho con trai ngài có thể ôm ấp cha già, chúng tôi đã phải lìa cõi trần, lặn lội dưới suối vàng tìm đến đây, ngài ấy đâu rồi? — Chúng tôi không có nơi ở nhất định, – một lão già cất tiếng dịu dàng, Énée nhận ra đó là Musée, thi sĩ tài danh bậc nhất, mỗi ca khúc của ông chứa đựng bao nhiêu chân lý cao thâm – các bờ xa

bến lạ, bao đồng cỏ xanh rì, đều là nơi chúng tôi thường lui tới ngao du. Nhưng tôi biết rõ chỗ Anchise hay đến, tâm hồn ông mãi băn khoăn lo nghĩ cho giống nòi, đấng kia, sau ngọn đồi, bên một thung lũng xanh tươi mát mẻ, ông đang nghiêng mình ngắm về tương lai. — Lão định nói gì vậy? — Énée sững sốt kêu lên, nhưng vong hồn thi sĩ đã lụi ra xa, quay về với những cuộc đàm luận riêng. Hai lữ khách vội tìm đến thung lũng. Énée không nén được tiếng reo mừng khi nhìn thấy hình bóng thân yêu của cha già. Chàng chạy đến bên Anchise, vừa khóc nức nở, vừa đưa hai tay ra toan ôm siết vào ngực, nơi con tim đang đập lên rộn rã, cái hình dáng đực mờ phủ bên ngoài vong hồn người cha. Nhưng những cái hôn của chàng như gửi vào hư vô, trước một hiện hữu lung linh như sương khói. — Con ơi! Đừng khóc, — Anchise cười nói — cái hôn nào thấm thiết bằng sự gần gũi của hai tâm hồn, và sự hợp nhất của nó, dù cho âm dương cách trở. Lòng hiếu thảo của con đã không chùn bước trước bao gian nguy, hiểm nghèo, trên đường vào cõi chết. Cha chờ đợi và con đã đến. — Cha ơi, cha ơi, — Énée gọi cha, mặt giàn giụa nước mắt — cửa địa ngục không ngăn được con đến với cha. Cha ơi! Cha có được sung sướng không? Anchise không đáp, đưa tay chỉ cho Énée xem quang cảnh thung lũng ông thường đến dạo mát. Một dòng sông nước xanh trong vắt, lượn lờ chảy giữa các khóm hoa sắc sỡ và những bụi rậm um tùm. Dọc theo bờ như vẫn thường thấy trên đồng cỏ, bao nhiêu là bướm bay lượn nhón nhờ dưới ánh nắng mặt trời rồi đến đậu trên những đài hoa trắng muốt. Một đám đông lơ nhố, chen nhau cúi xuống dòng sông, háo hức uống từng ngụm nước mát. Đàn ông, đàn bà vô số kể. Énée không sao đếm xiết. — Họ là ai thế? — Vị anh hùng ngắm không chán mắt cảnh tượng lạ lùng ấy, rồi hỏi cha — Họ đi về đâu? Sao lại uống nước sông này? — Đây là sông Léthe, — ông lão nói — ai uống nước vào sẽ quên hết mọi sự. Các hình bóng con thấy đó là những linh hồn đang chờ nhập xác. Họ đã từng sống trên đời, trong xác thân phạm tục, từng đau khổ, yêu ghét. Dòng Léthe khiến họ quên hết bao tội lỗi trần gian. — Thế ra những vong hồn kia đã từng chán ngán cuộc sống! — Énée ngạc nhiên — Sao họ lại còn khao khát rời khỏi chốn thần tiên này? —

Họ đã quên hết dĩ vãng, – Anchise khẽ lắc đầu rồi nói – sự ham sống mãi mãi rạo rực trong lòng mọi sinh vật, dù là người hay cây cỏ, hạt bụi hay vũ trụ bao la. Và các linh hồn không bao giờ chết cả, những linh hồn vô tội hay đã gội sạch những vết nhơ, qua hàng nghìn năm mòn mỏi đợi chờ sẽ càng sống mãnh liệt hơn. — Con vừa hỏi, ở đây cha có được sung sướng không ư? Cha hạnh phúc lắm – có lẽ người ta đã nói cho con biết – vì cha luôn luôn hướng về Tương lai. Con sẽ hiểu ngay thôi. Nào, hãy đến gần dòng sông. Anchise kéo Énée đến giữa đám đông thầm lặng đang đi qua, đi qua không ngớt. — Đó là Tương lai! – Anchise vừa cất giọng thâm trầm, vừa chỉ cho Énée thấy những người cao lớn, vàng trán rộng và thẳng, đầy nét cương nghị: mặt của các chủ tướng hay các vị vua – Đây là những kẻ thuộc nòi giống chúng ta, những người Troie bại trận và bị lưu đày, sẽ là tổ phụ tôn nghiêm của một dân tộc siêu phàm. Énée, trên đất Italie, con sẽ sinh một con trai. Con sẽ thấy. Nó sẽ là chồi non trong tuổi già của con. Nó sống không lâu, nhưng đủ truyền lại cho con mình ngai vàng Albe-La-Longue. Và kia Procas, Capys, Numitor, Silvius Énée, hậu duệ của chúng ta, đây Romulus, người xây dựng thành phố, đô thị của chúng ta, thành Rome lừng lẫy, bá chủ hoàn cầu, đầy rẫy anh hùng hào kiệt, nào Numa, Pompilius, Tillius, Ancus, dòng Tarquyns. Và những bậc vĩ nhân thuộc dòng dõi ta, dân tộc ta, nào những Brutus, Décius, Torquatus, Horaces, Catons, Maximus, rồi vị anh hùng hiển thánh César, và vĩ đại hơn cả là Auguste! Con ơi! Làm sao cha có thể chán mắt ngắm nhìn những cuộc đời huy hoàng chói lọi, làm rạng rỡ những thế kỷ mai sau bằng đức hạnh tài năng của họ. Chung quanh họ là máu, nước mắt và bao trận chiến, cả một cuộc đời sôi nổi mà vinh quang! Ôi! Bao dân tộc phải quỳ gối trước những kẻ chiến thắng. Ôi! Những ca khúc, những bài thơ, những sử liệu, những đền đài, những hạm đội, những đoàn quân đang tiến bước! Ôi! Vinh quang rạng ngời của con cháu Dardanus, Énée và Anchise! Énée nghe niềm vui dào dạt trong lòng khi thấy bức màn tương lai của dân tộc vén lên trước mắt. Chàng ngẩng đầu kiêu hãnh. Theo cha bước qua những cánh đồng tinh vân, chàng rảo mắt nhìn khắp phía. Qua từng khuôn mặt – những gương mặt sẽ được

sinh ra – Anchise đọc từng cái tên, rền vang như điệu kèn chiến thắng: Maximus, Seipion, Marcellus.... Đoạn, ông lão ngăn bước chân Énée lại, dịu dàng hỏi: — Con ơi! Có thể nào còn than vãn sau những điều vừa trông thấy? Bao trận chiến đấu gian nan khi tiến chiếm Latium phải chẳng đã được trả giá xứng đáng gấp trăm lần, bằng sự vinh quang hiển hách dành cho con cháu chúng ta? Hãy vung tay ném các bông huệ và rải rác dọc đường đi lên của dân tộc các đóa hồng bách hợp thơm ngát, con đường xán lạn và rộng thênh thang, và những người La Mã, con cháu Anchise, Énée và Ascagne sẽ đi qua! Bấy giờ Énée mới hét lên đắc thắng: — Chỉ có tương lai mới đáng kể, sá gì những cái khác. Xin vĩnh biệt cha, – Énée nói tiếp, khi thoáng thấy vị nữ vu ra hiệu hối thúc – bên cha, con quên cả đất trời và nhiệm vụ. Trong những ngày đen tối, con sẽ gọi lại trong tâm tưởng nét mặt thanh thản của cha, trên cánh đồng bình lặng và trong sáng này, dòng sông xanh này, nơi con cháu ta sẽ rầm rộ cất bước. Nghĩ đến niềm hạnh phúc vĩnh cửu đang chờ con nơi thiên đường, con sẽ đứng lên, sẵn sàng chiến đấu, mãnh liệt và tự tin hơn bao giờ hết. — Énée – vị nữ vu cắt ngang lời từ tạ của hai cha con – thời gian có hạn, ta phải đi thôi. Có một ngõ đưa ta về với thế giới con người, thật dễ dàng và nhanh chóng. Đó là khung cửa ngà, nơi các hồn ma vẫn vượt qua để đêm đêm về nghiêng mình bên những kẻ mê ngủ. Theo chân nàng, Énée riu riu bước đi mà không khỏi đôi lần ngoái đầu nhìn lại hình bóng cha già. Phút chốc cõi bồng lai, những con đường, những dòng sông nơi cửu tuyền, những bóng ma chập chờn hư ảo chỉ còn là một kỷ niệm xa mờ trong vị bán thần. Rồi những tiếng xôn xao rộn rịp trên mặt đất lại vang dội vào tai chàng. Tù tưng mừng rỡ ùa đến đón chàng. Họ kéo căng buồm, đoàn chiến thuyền xuôi gió phương nam, men theo bờ biển, vượt qua cảng Caete sát biên thù Latium và Nampanie, lướt sóng băng băng về miền đất hứa.

THẦN THOẠI LA MÃ

IX. Đèn Thờ Janus

Bình minh vừa nhuộm hồng mặt biển, Énée vẫn ngồi chăm chú trước mũi con tàu chỉ huy, chợt vẫy tay kêu lên: — Này, những người anh em, có nhìn thấy trên bờ một dòng sông chảy xiết, có lộ nhô những đụn cát uốn quanh cánh rừng bao la không? Có thấy quang cảnh ngoạn mục với bao loài chim đua hót? Hãy quay mũi vào. Cần phải lấy thêm nước uống. Chúng ta sẽ ngồi dùng bữa dưới bóng mát những đại thụ kia. Có lẽ đất Ausonie còn xa. Chúng ta cần lấy lại sức. Giây lát sau, Énée, Achate, cậu bé Ascagne và các tướng lĩnh ngồi nghỉ dưới gốc cây sồi. Trước mặt họ, trên thảm cỏ, thức ăn được bày trên những chiếc bánh tròn to lớn dùng làm bàn. — Con đói bụng quá! — Cậu bé Ascagne vừa hớn hở reo lên vừa cắn một trong những chiếc bánh đó, nhai ngon lành — Kìa cha, ăn đi chứ, cả chú Achate nữa! Hết rau, hết trái, hết thịt mà vẫn chưa đã thèm, đành phải ăn luôn cả bàn vậy. — Con vừa nói gì thế? — Énée bật dậy kêu lên, sững sờ đến tái mặt. Cậu bé bờ ngỡ lặp lại câu nói, sợ làm phiền lòng cha vì câu bông đùa của mình. Nhưng vị anh hùng bàng hoàng, đăm chiêu, khẽ lẩm bẫm như nói với chính mình: — Ăn cả bàn của chúng ta! Đó có phải là lời tiên đoán mà ác thần Harpie đã giận dữ thốt ra, khi bọn ta, sau hồi dập vùi trong bão tố phải dạt vào đảo Strophode. “Các người sẽ không đến được Italie, trước khi phải ăn cả bàn của mình.” — Thế mà chúng ta đã ăn cả bàn rồi còn gì! — Vị anh hùng phẫn khởi reo to, vừa đưa tay chỉ những chiếc bánh bột mì, cái nào cũng bị nhấm nháp một phần — Ôi! Xin chào mảnh đất Định mệnh đã an bài! Hỡi các gia thần trung hậu của thành Troie đến bão tố cũng phải kiêng dè, đây là giang sơn, là tổ quốc các người! Đồng đội ơi, trên đất này, mai sau con cháu sẽ thờ phụng chúng ta. Italie đây rồi! Tất cả đều đứng lên, xúc động đến rưng rưng nước mắt. Họ

làm lễ dâng rượu cho Jupiter, cho Thổ thần, Thủy thần và Sơn thần. Để tôn vinh Anchise, Énée lại rót tràn các bình rượu. Rồi bữa ăn lại tiếp tục, ồn ào vui vẻ, vì ai cũng cảm thấy như vừa trút bỏ được một nỗi lo âu triền miên. Đêm tối mới khiến nỗi hân hoan của những người dân Troie tạm lắng. Một giấc ngủ êm đềm đã kết thúc cái ngày hạnh phúc nhất, cái ngày tươi đẹp sẽ còn được ghi mãi trong ký ức bọn người lưu lạc. — Phải tìm hiểu lãnh thổ, các thành phố, các dân tộc cư ngụ quanh đây. — Énée ra lệnh cho đồng đội, ngay khi rạng đông vừa đánh thức họ dậy – Ta sẽ chọn trong các người một trăm truyền lệnh sứ, mang theo hành ô liu để tỏ rõ thiện chí hoà bình. Hãy đến cái thành có tháp cao ẩn hiện ở xa kia, dâng lên đức vua đang trị vì nơi đó những lễ vật cùng lời thỉnh nguyện hoà bình cho dân Teucère. Trong lúc đó, ta sẽ vạch đường ranh giới bao quanh thành phố chúng ta. Thế là, trong lúc Énée cúi mình trên lưỡi cày, háo hức đào xới cái khoảnh đất sẽ là những tháp cao những tường lũy, những pháo đài, những cổng sắt tua tủa, thì đoàn sứ giả do Ilionée dẫn đầu tiến đến thành Laurente, bước vào cung điện nguy nga sừng sững trên đồi của đức vua Latinus. Sáng hôm đó, vị vua già vừa thức dậy vừa lo lắng, nghĩ ngợi. Trong đêm – giờ con người cảm thấy rõ nhất có sự hiện diện của thần linh – cái yên lặng của đêm tối trang nghiêm xiết bao – vua Latinus đã đến dưới chân núi Albumée, cạnh con suối từ rừng thiêng chảy ra. Ngài muốn thỉnh ý một nhà tiên tri tài giỏi, về một điều kỳ diệu vẫn khiến ngài băn khoăn. Vài giờ trước đó, lúc ngài cúng tế cho Phébus, với sự trợ giúp của Lavinie, cô con gái duy nhất, ngài bỗng thấy đàn ong vo ve quanh hành nguyệt quế um tùm che kín bàn thờ, rồi – thật không sao tưởng tượng được! – những ngọn lửa lớn vờn trên mái tóc con gái ngài, đốt cháy cả mũ miện, tấm mạng che mặt, rồi dần dần lan sang các màn trướng trong cung điện. — Chẳng biết có phải là ảo giác không? – Ngài lo lắng hỏi vị tiên tri. — Không, – vị này đáp – đó là lời báo trước của thần linh cho đức vua được yêu mến. Đàn ong tượng trưng cho một đội quân xa lạ, sẽ làm chủ thành trì. Đám cháy tiên đoán con gái ngài sẽ được vinh hiển, nhưng cũng vì nàng mà chiến tranh sẽ đe dọa trầm trọng dân tộc ngài. Rồi nhà tiên

tri kết luận với giọng uy nghiêm: — Ngài vẫn luôn luôn bận tâm cho lương duyên con gái. Vị hôn phu mà cô chờ đợi chẳng phải người Latium. Những đứa con do nàng và một người chồng xứ khác sinh ra, sẽ đặt dưới quyền thống trị của chúng tất cả những xứ sở được mặt trời soi sáng. Lời tiên đoán khiến nhà vua đắm chiêu mơ mộng. Còn hoàng hậu Amata thì cười nghiêng ngả. Bà muốn gả con gái cho Turnus, vua Ardée, con trai của người chị Vénulie. Bà đã trang hoàng sẵn phòng hoa chúc và luôn luôn hối thúc Latinus xúc tiến cuộc hôn nhân bà ao ước. Nhưng thần Apollon, qua miệng giáo sĩ, qua những điềm lạ vừa rồi, đã chẳng báo rằng, cô gái xinh đẹp Lavinie sẽ không lấy một hoàng thân Latium đó sao? Đức Latinus nhân hậu sẽ cãi lệnh thần linh ư? Không thể được. Thế nên ngài đã reo lên mừng rỡ khi được báo có một phái đoàn nước ngoài vừa vào thành và mong được bệ kiến. Chẳng còn nghi ngờ gì nữa, chàng rể quý mà Apollon hứa hẹn ban cho ngài hẳn đang trên đường đến đây. Ngài ngự trên ngai vàng, cho triệu gọi tất cả quần thần trong triều đến để đón tiếp phái đoàn cho trọng thể. Các sứ giả Troie đã đứng trước mặt ngài. — Tâu đức vua, – Ilionée nghiêng mình chào Latinus, – chúng tôi là những người Troie, nhờ ơn chư thần, đã thoát khỏi cái thành phố đổ nát. Chẳng phải giông tố buộc chúng tôi dừng chân trên đất nước ngài, cũng chẳng phải vì sự lầm lẫn của viên hoa tiêu. Chúng tôi đến đây hoàn toàn do ý muốn. Chính chủ tướng Énée, con trai Vénus, đã cấp tốc phái chúng tôi đến cầu xin ngài một nơi trú ẩn trên bờ bến này, hầu có thể an vị các gia thần, và để chúng tôi được sống trong sự tôn kính láng giềng. Chúng tôi chờ mong nơi ngài cái đặc ân được phép xây dựng một thành phố ven biển. Thanh danh về uy lực của ngài sẽ không suy giảm chút nào nếu thừa nhận chúng tôi và không bao giờ dân xứ Ausonie sẽ phải hối tiếc đã đón rước những gì còn lại của thành Troie xưa. Trước khi đến đây, chúng tôi đã vượt qua bao miền, gặp gỡ bao dân tộc sẵn sàng kết mối giao hảo với chúng tôi, những kẻ lưu đày khốn khổ, nhưng Định mệnh và chư thần đã muốn rằng, đích cuối cùng của chúng tôi phải là dải đất Ausonie. Bởi chính từ đó, xưa kia, tổ tiên Dardanus chúng tôi đã cất bước ra đi. Giờ đây, chúng tôi chỉ quay về với đất tổ mà thôi.

Tâu đức vua, xin ngài đừng từ chối các tặng vật nhân danh Énée, tôi dâng lên ngài chiếc kim bôi, cây vương trượng, cùng vương miện của vua Priam cao cả nhưng bất hạnh, và những lụa là gấm vóc, sản phẩm của những phụ nữ thành Troie. Latinus trầm ngâm lắng nghe lời trần tình của Ilionée. Chẳng phải những tặng vật quý báu kia khiến ngài nghĩ ngợi. Ngài đang mãi suy tư về lời tiên đoán của giáo sĩ đền thờ Apollon và hôn nhân của con gái. Énée, vị anh hùng lấy lòng tên tuổi khắp thế gian, đã đặt chân lên đất nước ngài kia rồi, và đang cầu xin hoà bình, thân hữu! Chàng kia rồi, người chồng tương lai của Lavinie, kẻ mà dòng dõi sẽ ngự trị thế giới. Tia lửa hôn hoan sáng rực đôi mắt vị vua già. — Hỡi các bạn Troie thân mến, ngày nào Latinus còn ngồi trên ngai vàng, hoa thanh bình sẽ nở rộ giữa chúng ta. Vòng tay ta đã rộng mở, Énée hãy đến đây! Từ phút này chàng đã là bạn và đồng minh của ta. Ta còn muốn trao chàng một danh hiệu thân thiết hơn. Hãy về báo chàng ta rõ: “Latinus có đưa con gái, theo sấm thần, phải gả cho một người chồng ngoại quốc mà dòng dõi sẽ làm rạng rỡ nhân loại.” Ta nghĩ rằng Énée là người chồng con gái ta chờ đợi. Ta có lầm không? Nào nhanh lên, mong là sớm nhận được câu trả lời ta hằng ao ước. Nhà vua cho đoàn sứ giả lui ra mà không quên biếu mỗi người một con ngựa tuyệt đẹp với yên cương lộng lẫy. Riêng phần Énée, ngài gửi tặng một chiến xa, thắng hai con tuấn mã hung hăng như giống ngựa trời. Énée vui mừng đón nhận lời hứa hoà bình của Latinus và lòng dân Troie tràn ngập một nỗi hôn hoan khôn tả. Mọi rủi ro đã chấm dứt và mảnh đất Italie đã thuộc về họ, không cần phải chiến đấu cam go gian khổ. Mọi người bảo nhau thế. Nhưng Junon đâu chịu bó tay. Cái thành trì sẽ được xây dựng trong thanh bình, sự ân cần đón tiếp đám dân Troie mà nàng căm ghét, đã khiến nàng bưng bưng lửa giận. Sao? Nàng đã hoài công gieo rắc trước mặt họ bao chông gai trắc trở, bao giông tố phũ phàng, rồi vực sâu hố thẳm, rồi đục vọng thế nhân! Để cuối cùng nàng phải chịu thảm hại trước Énée. Ôi! Nàng, người vợ quyền uy của đấng Jupiter! Không! Không! Bọn Teucère liều lĩnh kia không thể nào chiếm được cái vinh quang Định mệnh dành cho chúng, mà chẳng kinh qua tận cùng đau khổ. Énée và Latinus

cứ liên minh nhau đi, nhưng sẽ không khỏi nhìn thấy hai dân tộc tàn sát lẫn nhau! Junon ra hiệu gọi nữ quỷ Alecto, có mái tóc là những con rắn bò lổm ngổm trên đầu. — Nhanh đi, mi rất khéo gieo mầm thù hận trong các gia đình, hãy mang đến cho các dân tộc sắp sửa hoà hợp kia những mối bất đồng mà bên nào cũng thấy rõ, chỉ có máu đổ mới có cơ hàn gắn. Cõi lòng nham hiểm của mi chứa đựng trăm mưu ngàn kế hại người. Nữ tặc ơi! Hãy giúp ta báo thù. Alecto lắc lư cái đầu gồm ghiếc rồi cười rú lên. Liền đó, mụ bay về phía lâu đài Latinus. Mụ ta sẽ đầu độc đức vua đang khao khát hoà bình và tình hữu nghị. Nhưng mụ ta không dám liều lĩnh đến gần trái tim chân thực và dịu hiền của vị quân vương già nua. Trong hoàng cung Laurente, có một tâm hồn đang sẵn sàng nổi loạn theo tiếng rít khủng khiếp của Alecto: đó là vương hậu Amata. Nghiêng mình trên khung cửa, Amata đắm chiêu nghi ngờ. Việc tác hợp Lavinie với hoàng tử thành Troie khiến lòng bà phiền muộn, nên bà không ngớt thở dài. Mụ quỷ xảo quyệt sà đến bên bà. Mụ ta dứt một con rắn trên đầu, thả vào giữa ngực Amata. Con vật trườn tới, cuốn mình lại, nhắm ngay trái tim sâu muộn, châm vào đấy ngọn lửa cuồng nộ, rồi quấn chặt mái tóc hoàng hậu, tiết chất nhờn ra trán để đầu độc cả tư tưởng của bà. Amata giận dữ ném khung dẹt ra xa. Bà chạy tìm Latinus, điên tiết hét lên: — Ông định làm gì, hờ người cha tàn nhẫn? Ông định dâng hiến một “Hélène thứ hai” cho “Pâris thứ hai” à? Ai dám bảo đảm với ông rằng bọn Teucère kia chẳng dong buồm ra khơi, một khi đưa con Lavinie thân yêu của ông bước qua ngưỡng cửa chủ tướng chúng? Sao, chẳng lẽ hiểu lầm một câu sấm mà ông đành lòng giao phó đứa con duy nhất cho một kẻ xa lạ ư? Tôi không cho phép ông làm thế. Turnus phải là con rể chúng ta. Và lại, gốc gác nó cũng là người ngoại quốc, tổ tiên nó xưa kia ở Mycène. Như thế, sấm thần cũng ứng nghiệm với nó kia mà... Amata chỉ hoài công, bà chẳng thể nào lay chuyển ý chí sắt đá của Latinus. — Một lời tôi đã thốt ra, – đức vua bình thản đáp – bà ơi! Hãy chiều ý tôi đi. Amata lườm ông rồi bật cười ngặt nghẽo. Con rắn Alecto đã thối vào trái tim kia hơi thở điên loạn: — Chỉ có Bacchus mới chiếm được con gái ta! – Bà gào lên, rồi xõa tóc chạy khắp thành, la hét

cuồng dại như những bà đồng say sưa trong lễ tế Tửu thần. — Các chị ơi! Các bà ơi! – Bà réo gọi – Iô! Iô! Nào hãy theo ta. Hãy giúp ta cùng bảo vệ con gái của ta! Cùng lúc, cơ hồ tất cả đàn bà trong thành đều nổi cơn điên. Tóc xõa rối tung, đuốc cầm tay, họ hốt hải chạy theo hoàng hậu của mình và đưa Lavinie vào ẩn trốn trong khu rừng thiêng, rồi vừa hò hét, vừa nhảy múa và cười nghiêng ngửa. Alecto tự hào với thành quả của mình, nhưng mù đầu dễ ngửng nửa chừng, mù bay về hướng Ardée, vào cung vua, rồi biến thành một nữ tu ở đền Junon. Mụ đến báo kiến Turnus. — Tâu đức vua, nàng Lavinie kiều diễm mà ngài yêu quý sắp rơi vào tay kẻ khác. Vua Latinus đã hứa gả con gái mình cho chủ tướng của bọn tha phương cầu thực Dardanie. Ngài đã được đền đáp xứng đáng, thật chẳng bỏ công bấy lâu bảo vệ đất nước Latium. Thiên hạ đang chế nhạo ngài đấy, vị anh hùng quả cảm, và thần Junon rất bất bình khi thấy ngài bị đối xử tàn tệ dường ấy. Nhà vua trẻ nhìn vị sứ giả với vẻ ngờ vực: — Thích một kẻ lạ hơn tôi à? Lại là một kẻ lưu đày, Latinus có mất trí không? Nhưng bà có hiểu bà nói gì không chứ! Tốt hơn nên chăm lo việc tế lễ trong đền và bỏ mặc việc quân cho những chiến binh. Ta không cần ý kiến bà đâu. — Người không nhận ra ta à, kẻ bị lừa khốn khổ? – Alecto rít lên, rồi hiện nguyên hình với bộ mặt gớm ghiếc. Ta đâu phải là con nô tì an phận? Này! Mụ ném vào ngực chàng trai một cây đuốc cháy rực. Tức khắc, Turnus nổi cơn thịnh nộ, xông tới chộp lấy vũ khí, chạy ra khỏi cung điện, lớn tiếng tập hợp các cấp chỉ huy binh đoàn, báo cho họ biết Latinus đã sỉ nhục hãn như thế nào. — Italie đang lâm nguy, – Hãn tuyên bố sôi nổi – nhiệm vụ của chúng ta là phải chiến đấu chống lại quân Teucère để bảo vệ tổ quốc, vì đức vua ở Laurente tuổi già sức yếu, đã cúi đầu quy phục chúng, để mặc chúng lấn chiếm lãnh thổ Latium như những người chiến thắng. Chúng ta đủ hùng mạnh để đương đầu cùng lúc quân đội của Latinus và tên Dardanie. Nên nhớ quân Hy đã đánh tan tành bọn Teucère, “Thành Troie thứ hai” cũng sẽ điêu tàn như thế! — Tiến lên nào, Turnus, chúng tôi sẽ sát cánh bên ngài! Chúng ta sẽ chiến thắng với sự phù trợ của Junon. – Các tướng lĩnh đua nhau hò hét cuồng nhiệt. Trong lúc bọn chiến binh ở Ardée

rộn rịp trang bị vũ khí, rầm rộ tiến về Laurente, Alecto vẫn tiếp tục phận sự. Nhiệm vụ của mục ta chưa hoàn tất, vì hoà bình vẫn ngự trị giữa hai dân tộc của Latinus và Énée. Khi nào họ chiến tranh đổ máu, bấy giờ vị thần của thù hận mới thoả mãn. Mục bèn bay đi tìm mục tiêu mới. Cậu bé Ascagne, trong lúc cha và các tướng lĩnh đang mãi mê bàn luận, đã lên đi săn. Muông thú đầy rẫy dọc sông Tibre và trong các cánh rừng rậm rạp ven bờ. Với sự hăng hái của tuổi trẻ và đàn chó săn rôn rã sau lưng, cậu thoăn thoắt đuổi theo những con mồi nhanh nhất. Bỗng nhiên, cậu bé hớn hờ reo lên. Một con hươu thon đẹp đang uống nước bên dòng sông đã bị đàn chó săn phát hiện và rượt đuổi. Ascagne rút mũi tên trong bao, ngắm rồi buông dây. Dù con hươu có nhảy nhót tuyệt vọng lẫn tên không thể chệch đi, vì bàn tay Alecto đã hướng mũi tên trúng đích. Alecto vô hình, vẫn chạy bên cậu thở ra đắc thắng. Mục ác quỷ biết rõ con vật mảnh mai kia là của Tyrrhus, người trông giữ bầy gia súc của vua Latinus. Lũ con của Tyrrhus rất quý mến con hươu này vì nó biết nghe lời chúng gọi và đến uống nước trong tay chúng. Sylvie, cô con gái của Tyrrhus vẫn thường xuyên chăm sóc nó. Thế nên khi chú hươu đẫm máu và kiệt sức, cố lết về tìm nơi ẩn náu dưới mái nhà thân quen và ngã gục dưới chân Sylvie thì cô gái rú lên kinh hãi và đau đớn. Sylvie chạy đi tìm các anh của mình – những gã trẻ tuổi đang từ đồng áng trở về, vừa đi vừa huýt gió và ca hát nghêu ngao. — Các anh ơi! Người ta đã bắn chết con hươu Chạy Nhanh của mình rồi. Ôi! Xem kìa! Nó đang hấp hối. Kẻ nham hiểm nào đã hành động ác độc thế? — Một tên thợ săn! – Almon, người anh cả điên tiết kêu lên – Tất cả theo anh, này cô bé, đừng khóc nữa, chúng ta đi trả thù cho Chạy Nhanh. Bọn trẻ ùa ra, chạy ngược theo dấu cỏ ướt do con hươu để lại. Các vết máu dẫn lối cho bọn chúng. Tyrrhus đang bữa củi cũng chạy tới, tay cầm búa, các dân cày và mục đồng cũng chạy theo tháp tùng. Alecto mừng rú lên, mục nhảy lên nóc nhà cao nhất của Tyrrhus, rồi cất giọng the thé, rền rĩ, ngân dài khắp đồng nội, để kêu réo dân chúng các thôn xóm lân cận vào cuộc xung đột và chém giết. Họ lũ lượt kéo đến, vì Tyrrhus cư xử đẹp lòng họ từ lâu. — Ai là thủ phạm? – Họ quát tháo – Ai tàn sát bầy cừu của đức vua? Tin

tức lan truyền nhanh chóng và một đồn mười, mười đồn trăm. Hành động nhỏ của một cậu bé đi săn đã được thổi phồng thành cuộc tấn công đẫm máu của những người Teucère – mà chiến thuyền đang buồng neo ở cửa sông Tibre. — Đây là cách chúng đáp lại cử chỉ thân thiện của đức vua sao? – Họ bất mãn hô hoán lên – Giáo mác đâu? Đoản thương đâu? Nhưng bên cạnh Ascagne vừa bị đám con của Tyrrhus hành hung, và đang kêu cứu inh ỏi vì một mình phải chống cự lại số đông, tất cả những người trẻ của thành Troie đều đã có mặt. Cuộc xô xát giờ đã trở thành một trận chiến căng thẳng. Dao, gươm, búa, khiên lấp loáng dưới ánh mặt trời và những nắm đấm vung lên. Tức thì, những nạn nhân đầu tiên của trận đánh ngã gục. Almon bị hạ ngay bởi một mũi tên xuyên qua cổ họng. — Ngưng lại! – Galésus, một người chính trực và có uy quyền của Ausonie, thừa hiểu cái duyên cớ không đâu của trận chiến này, đã hét lên một cách vô vọng, nhằm xoa dịu những kẻ xung trận – Vua đôi bên chúng ta đã ký thoả ước hoà bình, xin đừng quên điều đó: chớ để hoà ước vấy máu. Ngưng lại!... Đó là lời cuối cùng của bậc hiền nhân. Một mũi tên từ bàn tay dân Troie buồng ra, cắm ngập vào ngực Galésus, khiến ông ngã lăn trên vũng máu. Dân Laurente rộ lên, kêu la ầm ĩ: — Hãy tiến vào cung điện. Mang xác bạn hữu ta dâng lên đức vua. Rồi trong khi bọn trẻ thành Troie rút vào lều trại, Tyrrhus và đám đông dân chúng hùng hổ tiến về phía hoàng cung. Họ khiêng các xác chết và những kẻ bị thương trên những chiếc cáng làm bằng nhánh cây, vừa đi vừa gào thét đòi phục thù. Trước cung điện Latinus, đoàn người say máu đột nhiên bắt gặp Turnus và các tướng lĩnh quân đội. Họ reo hò hoan hô vang dậy. — Này các bạn, – Turnus nói to bằng thứ giọng rần rỏi, vẫn dùng để ra lệnh – các bạn thật đã không ủng hộ công khẩn nguyện chư thần để đòi trừng phạt bọn phạm tội. Latinus sẽ phải nghe lời các bạn. Phải thế thôi. Ta muốn thế. Sẽ không thể có hoà hợp giữa nhà vua và bọn sát nhân. Đây, hành vi đầu tiên của kẻ được nhà vua quý trọng hơn ta là thế đó. Trong khi Turnus cao giọng sách động dân Latium, những người đàn bà Laurente do Amata dẫn đầu từ rừng kéo về, tóc gai bù xù, đang rên la thảm thiết. Tiếng họ hoà lẫn với tiếng gào thét của

Tyrrhus và đám dân quê, giọng nói huênh hoang của Turnus cùng đoàn chiến binh của hắn. Quảng trường trước lâu đài đông nghịt người, họ tràn lên cả mấy bậc tam cấp, cuộn cuộn như sóng lấn dần đến ngai vua. Latinus ngồi trên ngai vàng, mái đầu bạc trắng, mắt nhìn thẳng xuống, đầy vẻ cương nghị. Tay ngài nắm chặt vương trượng, giữ vững nét uy nghi lẫm liệt, tuy nhiên, lòng dạ đức vua buồn bã và chán ngán vô cùng. Mặc sấm truyền, mặc ý muốn chư thần, tất cả họ giờ đang kêu gào chiến tranh! Amata nghiêng mình bên chõng van nài, cầu khẩn ngài đổi ý. Tyrrhus, bề ngoài vẫn ra vẻ kính trọng, nhưng lại lớn giọng đe dọa. Dưới chân hắn, những thi thể méo mó, tuy câm lặng, nhưng là chứng cứ hùng hồn và khủng khiếp hơn cả. Latinus quay mặt đi, rồi đứng dậy: — Chẳng điều gì có thể buộc ta cãi lệnh chư thần hay nuốt một lời đã hứa. Nhưng ta không chịu đựng nổi cảnh này, cũng không thể nghe các người nói, hỡi những chiến binh ham mê chém giết. Hãy trao cho kẻ khác vai trò nghịch đạo này. Ta sẽ từ bỏ quyền hành. Để cho bão tố cuốn ta đi. Định mệnh mạnh hơn bản thân ta. Ngài nói và chẳng buồn nghe những lời khuyên nhủ hay đe dọa nào nữa, lạng lẽ lui về cung, theo sau là các quan cố vấn cũng u buồn và đau khổ như ngài. — Càng hay! – Amata kêu lên khi nhìn thấy cánh cửa hoàng cung khép lại sau lưng đấng phu quân mình – Chúng ta sẽ chiến đấu không cần đức vua, khỏi phải lo bị ngăn trở vì tính thận trọng đến hèn nhát của ngài. Turnus, hãy nắm lấy quyền thống lĩnh cả hai dân tộc. — Chính tôi sẽ phải mở hai cánh cửa đền thờ Janus vẫn đóng im ỉm suốt thời bình sao? – Turnus ngần ngừ trước quyết định đó – Việc ấy thuộc quyền vua Latinus, chỉ có đức vua mới mở được hai cánh cửa kia. — Nhưng vua đã từ chối kia mà, – một tướng lĩnh của Laurente hét lên. — Làm sao bây giờ? Turnus, Amata, các tướng lĩnh chỉ huy của hai đạo quân nhìn nhau dò hỏi. Mở cửa ngôi đền Janus, đẩy hai cánh cửa nặng nề ra để tuyên chiến, mà tiếng rít ghê rợn của bản lề sẽ gieo kinh hoàng trong lòng các bà mẹ, những người vợ, hỏi có vị vua nào, dù cho khao khát chiến tranh và chinh phục đến đâu lại khỏi run rẩy khi phải làm cử chỉ đó? Dù lửa giận bùng bùng, Turnus và Amata vẫn đứng yên. Họ từ bỏ cuộc chiến tranh đẫm máu ư? Lẽ nào Alecto

lại hoài công phà độc khí vào tim họ? Không! Bằng hai cánh tay dang thẳng, nữ thần Junon đích thân đẩy tung hai cánh cửa đồng. — Thần linh đã lên tiếng rồi! — Chứng kiến sự kiện kỳ diệu, Turnus buột miệng hét lên — Hãy tiến bước hỡi dân Latium! Lật đổ tường lũy thành Troie thứ hai! Cả Ausonie chừng như đã nghe lời kêu gọi chiến đấu của Turnus. Mọi người vơ vọi vũ khí, nhảy lên lưng ngựa, trương cờ lệnh rợp trời. Họ rèn thêm vũ khí mới, tiếng búa đập chan chát trên đe ở Atima, Tibur, Ardée, Antemes. Họ trui lại đao kiếm cha ông và những nông dân chất phác bỗng trở thành lính chiến. Âm hiệu khắc trên bảng gỗ được chuyển từ nhóm khác. Những quận vương và hoàng tử Latin hay gốc Etrurie đồng minh với dân Ardée và Laurente cũng lên đường đem quân tham chiến. Trong bọn họ có Crise, vua xứ Etrurie, Mezence và hoàng tử Lausus lưu vong trong triều đình Turnus, dẫn đầu hơn nghìn quân; Aventin, Catilue, Coras từ thành lũy Tibur kéo về; Céculus, kẻ xây dựng thành Prenest, có đoàn người miền núi, đầu đội mũ da chó sói, vũ trang giáo mác đi theo hộ vệ; Messape, người có biệt tài thuần hoá ngựa, dẫn mấy toán quân hàng ngũ chỉnh tề, gồm dân xứ Ealeries, Socrate và Flavinie; kế đó là Clausus, với những đội quân đông đảo, ô hợp như sóng biển Lybie hay bông lúa cháy vàng dưới nắng, trên cánh đồng Hernus. Có thể kể thêm Halésus, con trai một chiến hữu của Agamemnon và những tên lính hung tợn, nổi tiếng với tài ném lao; Ufeus cầm đầu nhóm thợ săn hiếu chiến, trong thời bình cũng mang vũ khí ra đồng và thường chỉ thích sống bằng nghề cướp giết, có cả Virbius mà thiên hạ đồn là con của Hippolyte lừng danh, hiện cư ngụ trong rừng, nên dẫn theo một đám tiều phu. Tất cả các thủ lĩnh quây quần quanh Turnus, cùng suy tôn hẳn là chủ tướng. Vóc dáng to lớn của hẳn nổi bật giữa đám đông, hơn nữa trên chiến trường, do sự gan lì, hẳn cũng nổi trội hơn cả. Chiếc mũ sắt của hẳn có hình con quái vật đuôi rồng, mình sư tử bằng vàng, miệng như đang khạc lửa, trên có ba chùm lông chim ngạo nghễ. Tấm khiên của hẳn sáng lóe dưới ánh mặt trời. Sau lưng hẳn là các thủ lĩnh của đội quân liên minh và các đoàn quân đang di chuyển, đông tràn ngập cánh đồng. Bộ binh và kỵ binh rầm rập tiến bước trong trật tự. Đất rung chuyển dưới

nhịp bước của họ. Những bài hát tiến quân vang lừng bầu trời xanh êm ả.
Trong cung điện, đức vua Latinus đau đớn nhận thấy lời nói của mình bị xem
nhẹ và thoả ước hoà bình phải đổ vỡ.

THẦN THOẠI LA MÃ

X. Khách Trọ Của Vua Arcadien

Công cuộc chuẩn bị chiến tranh của Turnus và đồng minh lập tức truyền đến tai Énée. Chàng kiểm lại lực lượng của mình. Tất nhiên, quân Troie rất dũng cảm và thiện chiến, một lòng nguyện sát cánh bên chủ tướng, họ lớn tiếng kêu gào xông trận để trả thù việc hủy bỏ hoà ước, nhưng quân số họ quá ít ỏi! Để chống lại cả một đất nước Latium mênh mông, thử hỏi một nhóm lưu đày sẽ làm được gì? Trong buổi chiều tà, Énée ngồi băng khuông nghĩ ngợi, chàng lắng tai nghe tiếng hò hét của địch quân tụ họp trong thành Laurente, tiếng trui rền vũ khí. Sự tĩnh mịch êm ả của đêm tối vây phủ lấy chàng. Dòng sông Tibre chảy rì rào, thoảng nhẹ như lời ru. Mặc bao nỗi âu lo, vị anh hùng chìm vào giấc ngủ. Trước đôi mi khép kín, đột nhiên một hình ảnh hiện lên. Như thể đích thân vị Thần Sông vừa trỗi dậy trên ngọn sóng mênh mang, sủi đầy bọt trắng, đội chiếc mũ kết bằng lá bạch dương. Tấm áo khoác lung linh màu xanh lam phủ lên thân thể loang loáng bạc của vị thần. Rồi một giọng trang nghiêm đầy sức thuyết phục vang lên: — Chủ tướng anh hùng của dân Teucère, người đang hoài nghi và do dự ư? Tiếng va chạm vũ khí của các dân tộc đồng minh vang đến tai người như tiếng sét kinh hồn. Người đành lòng rời bỏ cái thành phố mà người phải xây dựng trên đất này ư? Những sấm truyền bấy lâu vẫn đưa đường chỉ lối người, giờ đây đã trở nên huyền hoặc ư? Người dẫn vật nỗi lo sợ chính đáng, không dám liều lĩnh lôi những kẻ đã giao phó đời họ cho người vào một cuộc chiến đấu không cân sức ư? Nhưng hãy nghe đây: Dù cục diện thế nào, các chư thần vẫn luôn ở bên người. Trừ một vị... Hãy cố gắng lấy lòng Junon. Bằng lễ vật và những lời cầu nguyện, hãy khiến nàng nhìn người ưu ái hơn. Khi nào người thấy một con lợn trắng đang cho ba mươi chú lợn con bú bên sông, dưới bóng mát

xanh rờn ven bờ, bấy giờ người có thể tự nhủ rằng: mọi gian khổ đã kết thúc ở nơi đây, rằng Ascagne của người, trong ba mươi năm sẽ xây dựng thành Albe, đô thị trắng, Énée, những gì ta báo người biết chẳng phải là mộng ảo đâu. Vị thần ngừng lại giây lát. Énée, trong giấc chập chờn, vẫn ưu tư lắng nghe: — Ta nhìn thấu tâm hồn người, – Thần Sông lại nói – người nghĩ sẽ chẳng còn người Troie nào sống sót, nếu lao vào chiến đấu với khối dân tộc đồng minh kia. Thế sao người không đi tìm đồng minh? Để chống lại cái lực lượng dũng mãnh kia, sao người không tập hợp một sức mạnh tương tự. Ngay khi bình minh ló dạng, hãy dẫn theo vài chiến hữu. Hãy hái những cành ô liu trắng trên bờ của ta, rồi cho một con thuyền ngược dòng ta đến tận thành Pallantée, do vua Evandre từ vùng núi băng tuyết của xứ Arcadien, nơi mặt trời Hy Lạp không chiếu tới, đã mang các gia thần đến đây. Evandre bị quân Latin quấy nhiễu liên miên, ông ta sẽ ân cần tiếp đón kẻ cùng chung số phận. Hãy thoả hiệp với ông ta. Để người có thể dễ dàng đến Pallantée, ta sẽ lặng sóng cho thuyền người trôi nhanh. Ta đã nói hết. Hãy yên lòng đi, hỡi Énée chiến thắng. Vị anh hùng bừng tỉnh ngay: bình minh nhuộm hồng trên dòng sông lặng lẽ trôi xuôi một cách êm ả lạ thường. Nước tinh khiết và trong vắt, giống mặt hồ phẳng lặng hơn là sóng biếc trên sông. Énée vốc nước rồi hướng về phía đông, chấp tay cầu khẩn. — Sông Tibre nhân từ ơi! – Chàng kêu lên – Và các người, những nàng tiên rừng vẫn nghiêng mình soi bóng nước, hãy bảo trợ ta. Đêm qua dòng sông nhiệm màu đã ra lệnh. Ta xin cúi đầu tuân theo. Hãy đón rước và hướng dẫn ta đi. Chiến hữu ơi! Ta đi tìm đồng minh cho cuộc chiến sắp bắt đầu. Đó là ý muốn của thần linh. Chàng kể cho họ nghe giấc mộng tiên tri vừa qua. Câu chuyện vừa chấm dứt, thốt nhiên chàng reo lên một tiếng. Dưới rặng cây xanh cạnh dòng sông, chàng vừa nom thấy một con lợn cái to lớn, lông trắng nõn nà, nằm dài trên bãi cỏ ven bờ. Ba mươi lợn con cũng trắng như mẹ, chộn rộn và háu ăn, đang đeo bên vú mẹ. Tất cả đám người Troie sững sờ, rồi vui mừng hét lên. — Lễ vật đặc biệt này phải dành riêng cho Junon, nữ hoàng của các vị thần, – Énée vội nói – Ôi! Nếu ta có thể thuyết phục được nàng bằng những lời cầu khẩn. Sau đó, Énée

cùng vài chiến hữu leo lên hai chiếc thuyền nhỏ. Các tay bơi tung mái chèo nhịp nhàng, lướt nhanh trên mặt sông êm ả. Chưa bao giờ họ bơi nhẹ nhàng đến thế, nước như đẩy thuyền đi. Trên đôi bờ, rừng xanh rời đồng cỏ thay nhau xuất hiện trước đôi mắt say mê của dân Troie. Suốt một ngày, một đêm, họ chèo không ngơi tay mà chẳng biết mệt. Cuối cùng, đồi núi trập trùng hiện ra, một thành trì sừng sững trên ngọn đồi cạnh dòng sông, bao quanh bởi vài khu nhà rải rác. Đó là vương quốc của Evandre, mảnh đất căn cõi, luôn bị bọn láng giềng hung tợn quấy phá. Hôm ấy, dưới ánh nắng chói chang của mặt trời tháng Tám, vua Arcadien tổ chức trọng thể cuộc tế lễ Hercule – người đã tiêu diệt bọn cướp và trừ khử nhiều yêu quái. Cảnh ngài là những nhân vật trọng yếu của triều đình và thái tử Pallas, với vàng trán rộng và ánh mắt sáng quắc trông đẹp như một thiên thần. Thoạt nhìn thấy bóng dáng ngạo mạn của mấy con thuyền đang ngược dòng sông Tibre, dân chúng Arcadien hoảng hốt bật dậy định chạy trốn. — Cứ tiếp tục hành lễ, – chàng trai Pallas điềm tĩnh ra lệnh – tôi đi xem bọn chiến binh kia muốn gì? Tay cầm ngọn giáo, chàng mạnh dạn đi một mình xuống bờ sông, nơi thuyền Troie vừa cập bến. — Các người muốn gì? – Chàng sẵn giọng hỏi – Các người là ai, sao dám mang vũ khí ngang nhiên vào lãnh thổ của Evandre? Énée ngầm than phục sự bình tĩnh và lòng can đảm của chàng trai. Chàng đưa tay ra hiệu, tất cả thủy thủ đều giơ cao các nhánh ô liu khỏi đầu, tượng trưng cho thiện chí hoà bình. — Chúng tôi là con dân thành Troie, vũ khí của chúng tôi chỉ dùng để chém giết bọn Latin thù địch. Tôi có thể yết kiến Evandre không? Tôi đến đây để cầu cứu quý ngài. Pallas khi nghe nhắc đến tăm tiếng thành Troie thì rất đỗi xúc động và kinh ngạc, vội chạy lại nắm tay Énée siết chặt và đưa chàng đến gặp Evandre. — Tâu đức vua, – Énée nghiêng mình trước cụ già quắc thước, với gương mặt uy nghiêm mà hiền từ – tôi đường đột và thẳng thắn đến cầu viện ngài, không qua sứ giả. Chúng ta từng đối địch nhau trên chiến trường, ngài người Hy, tôi dân Troie, nhưng gia đình chúng ta cùng chung huyết thống, bà nội Maia của ngài và bà cố Électre của tôi đều là con gái Atlas, vị titan phải mang bầu trời bao la trên đôi vai. Giờ đây, chúng ta có

chung một kẻ thù. Nếu bọn Latin có thể đuổi dân Troie ra khỏi bờ cõi này, như bọn chúng mong muốn, chúng sẽ chẳng để bất cứ người lạ nào tồn tại trên lãnh thổ của chúng. Đội quân ồ ạt như thác đổ của chúng sẽ hủy diệt thành trì ngài, như sẽ tàn phá những tường lũy vừa dựng lên của tôi. Sau dân Troie, dân Hy cũng sẽ bị trục xuất khỏi mảnh đất Italie hiền hoà này. Tâu đức vua, quân của tôi rất dũng cảm và thiện chiến. Hãy liên kết với tôi: chúng ta sẽ đủ sức chống lại bọn Latin. — A! — Evandre nhìn ngấm vị anh hùng, rồi dịu dàng nói — Énée lưng lẩy ơi! Ta nhận thấy ở chàng dáng đi, nét mặt, giọng nói, tướng chường như chính Anchise, cha cậu đang đứng trước mặt ta. Xưa kia, ngài có theo Priam đến Safamine thăm bà chị Hésione ở tận vùng đồi núi Arcadien. Ta thán phục Anchise biết bao, và ngài cũng tỏ ra rất quý mến ta. Nhiều kỷ vật mà ta vẫn trân trọng giữ gìn đến nay xác nhận tấm chân tình thăm thiết đó. Có thể nói khi bắt tay chàng, ta chỉ là nối lại mối giao hảo đã có với dòng dõi cậu từ lâu đời. Hoàng tử và các bạn hãy ngồi xuống đi để nghỉ ngơi cho lại sức. Ngày mai, chúng ta sẽ trù tính phải làm gì cho công cuộc phòng thủ chung. Quân Troie vui vẻ ngồi vào bàn tiệc. Ngày hôm ấy dành trọn cho việc cúng tế Hercule, nên các thực khách đã giết càn bạch dương trên trán, loại cây rất được vị bán thần yêu thích. Đặc biệt, đoàn quân được thết đãi bằng thịt lưng bò và rượu vang được rót tràn các cốc, sóng sánh màu hồng ngọc. Trong bữa tiệc, Evandre kể cho khách nghe về những kỳ công của Hercule nơi đây và lý do hằng năm phải dâng cúng vào mùa này. Chính Hercule đã tiêu diệt được tên cướp Cacus – gã khổng lồ chuyên ăn thịt người hoành hành, cướp của giết người trong vùng suốt một thời gian dài. Hang động lục lâm của hắn cũng bị hủy diệt. Chỉ có sức lực kinh hồn của Hercule mới bật nổi tảng đá nơi tên quái ác ẩn náu và quật chết hắn. Từ đó, dân chúng đã dựng lên một đền thờ ở ngay nơi xảy ra trận đấu khốc liệt, hàng năm đều có tế lễ và dâng cúng để ghi nhớ công ơn người đã giải cứu họ. Trời chiều đỏ thắm và êm ả. Trước bàn thờ, các giáo sĩ cất tiếng hát ngợi ca kỳ công của Hercule. Cả khu rừng rền vang khúc hát. Sau khi buổi lễ hoàn tất, dân Arcadien và Troie lũ lượt kéo nhau quay về thành phố. Evandre phải dựa

vào vai, một bên là đứa con lực lưỡng, bên kia là Énée, mới leo nổi lên đồi. — Sự tiếp đón của ta chắc sẽ không xa hoa lộng lẫy, – ngài vừa đi vừa nói – dinh thự của ta chẳng phải là một lâu đài tráng lệ. Ta chỉ có thể mời hoàng tử nghỉ ngơi trên chiếc giường phủ lá bình dị. Trước đây, có một giống người man rợ ẩn náu trên ngọn đồi rậm rạp này. Họ chẳng biết cách dùng thú kéo xe và không biết khai khẩn ruộng đất. Nơi họ ở là những thân cây to. Họ sống nhờ hoa quả và săn bắn. Ấy là thời đại hoàng kim. Sau đó nhiều nhóm người Ausonie và Sicanie tìm đến, và trải qua bao trận xung đột suốt nhiều năm, mảnh đất này đã được đổi tên. Dòng sông ta vẫn gọi là Tibre, thuở xa xưa tên là Albula. Lại đây, Énée, ta sắp đến nơi rồi. Trước mặt ta là cổng thành Pallantée. Énée đi theo người hướng dẫn đang say sưa chỉ cho chàng những nơi mà lịch sử qua bao thời đại đã làm rạng danh và sẽ trở thành Rome thiêng liêng. Trong khối đá lạnh băng, động của Lupeical mở ra ba hành lang sâu thẳm, khu rừng thiêng liêng bao la là nơi ẩn náu tuyệt vời của Romulus, mòm đá Tarpéienne ai đến gần cũng rùng mình hoảng vía, và cái đầm lầy lờm chờm những bụi cây hoang, nơi sau này điện Capitol nguy nga tráng lệ, có vòm cửa trang hoàng toàn những pho tượng vàng sẽ sừng sững mọc lên. Énée xúc động, bồi hồi, đưa mắt nhìn miền đất quê mùa, nơi Định mệnh sẽ khiến dân tộc chàng trở nên hùng mạnh và đưa nó lên tuyệt đỉnh vinh quang. Khi nằm ngủ dưới mái nhà đơn sơ của vua Arcadien, trên chiếc giường phủ lá, có trái tấm da gấu, từ đáy lòng chàng thốt lên lời cầu nguyện thành tâm hướng về các chư thần mà sự vĩnh cửu luôn ngự trị trên kiếp sống phù du của con người. Sớm tinh sương, chàng đã thức dậy, đứng chờ vua Evandre. Dân Troie và Arcadien vây quanh bên chủ tướng của họ. Họ ngồi dưới bóng mát rừng thông. Pallas khoác bộ da báo, trông giống hệt chàng Hippolyte trẻ trung, cũng kiêu hãnh và khôi ngô chẳng kém. Vua cha nhìn chàng với vẻ triu mến và tự hào. Tuy nhiên, vầng trán cụ già đôi khi thoáng nét u buồn. Một linh tính bí ẩn như báo cha ông biết rằng, đứa con đứng hiên ngang, rạng rỡ dưới ánh mặt trời kia là một trong những hình ảnh cuối cùng mắt ông được nhìn thấy. Ngài thở dài, đứng lên: — Này, Énée, người thủ lĩnh bách thắng của

dân Teucère, trong cái vắng lặng của đêm trường, ta mãi mê nghĩ ngợi về thực lực của ta và quân thù. Riêng chúng ta, những người Arcadien, với dân số quá ít, quả chưa đủ sức để mạo hiểm lao vào cuộc chiến với kẻ địch. Nhưng may mắn thay, sự ngẫu nhiên bất ngờ đã đưa đến cho ta những đồng minh hùng mạnh và trang bị đầy đủ vũ khí, đó là con cháu dân Lydie xưa kia đã lập quốc trên dãy núi Etrurie. Vua cuối cùng của họ là tên Mezence tàn bạo hung ác, không thể nào kể hết tội lỗi của hắn. Quần thần quá phần uất đã nổi dậy, hắn đã nhanh chân tẩu thoát và lẩn trốn ở đất Rutrules để tránh sự trừng trị đích đáng. Chắc chắn để trả ơn thế nào hắn cũng tháp tùng theo Turnus trong trận chiến chống lại cậu. Nhưng dân Etrurie chưa nguôi giận đối với việc bỏ trốn của hắn. Họ đòi xử tử tên vua độc ác và sẵn sàng bao vây đất nước nào đón nhận hắn. Chính hoàng tử sẽ nắm lấy quyền chỉ huy cái đội quân tinh nhuệ và hùng hực khí thế chiến đấu đó. — Nhưng liệu dân Etrurie có chịu tuân phục một vị chỉ huy người nước khác không? Tôi e lòng kiêu hãnh sẽ khiến họ từ chối. — Énée hỏi lại. — Không đâu! — Evandre đáp — Khi quân đội họ định vượt biên giới qua lãnh thổ Rutulus, một nhà tiên tri đã ngăn họ lại: “Sấm truyền rằng, — vị ấy nói — một chỉ huy bản xứ sẽ đưa các người đến thảm bại. Hãy chọn một hoàng tử nước ngoài để lãnh đạo chiến đấu”. Ngay sau đó, Tarchon, một nhân vật trọng yếu của họ đã phái nhiều sứ giả mang vương trượng và kim miện đến dâng cho ta. Nhưng ta đã già yếu, không thể chiến đấu nữa. Con ta cũng không thể thay ta, vì mẹ nó gốc Italie. Énée, chàng là chủ tướng được chỉ định của đội quân không chỉ huy đó và quả là chư thần đã khéo đưa chàng đến đây, đúng vào giờ phút dân Etrurie đòi hỏi phải có một thủ lĩnh. Hãy đến dẫn đầu đội quân ấy. Con ta sẽ theo chàng. Nó sẽ được học hỏi và rèn luyện theo gương chàng. Ta sẽ trao cho nó quyền chỉ huy bốn trăm kỵ binh. Sức ta không thể theo các con để bảo vệ những kẻ lưu đày, phải khốn đốn vì Turnus và đồng bọn. Énée có vẻ trầm ngâm. Chàng đưa mắt hỏi ý Achate, viên cận thần trung tín thường cho chàng những ý kiến quý báu và bao lời khuyên nhủ chân thành giúp chàng luôn vững vàng. — Hãy nhận lời đi, Énée! — Achate sừng sốt nói — Hoàng tử

chẳng thấy đó là ý muốn của chư thần sao? Như để chứng thực cho lời nói của Achate, ngay lúc đó, một ánh chớp lóe lên trên bầu trời trong trẻo, rồi một tiếng sét nổ vang rền, rung chuyển cả miền quê. Điệu kèn xa xăm cơ hồ từ trên trời vọng xuống. Dân Troie và Arcadien cùng thảng thốt, ngẩng đầu lên với vẻ sùng kính. Trên đầu họ, cao vút tận mây, nhiều bóng hình đỏ chói lay động, vũ khí và giáp sắt chạm nhau đing tai. — Chấp nhận chiến đấu! — Bấy giờ Énée mới hét lên, tim đập rộn rã — Đó là hình ảnh những trận đánh sẽ diễn ra: những trận đánh mang lại chiến thắng cho chúng ta. Ôi mẹ! Vị nữ thần đã không quên con mình, mẹ có nói khi nào trên mây chấp chờn hình ảnh những chiến binh, ấy là sắp có chiến tranh. Mẹ ơi! Con đang chờ nhận lãnh những vũ khí mẹ đã hứa. Énée dang đôi tay khẩn cầu hướng lên vòm trời rực sáng, lần theo con suối đôi bờ dằng dặc rặng tùng đen thẫm như bị xô đẩy bởi một sức mạnh huyền bí. Phút chốc, bức màn cây cối che khuất chàng khỏi tầm mắt đội quân. Một luồng sáng huyền diệu lấp lánh dưới tán lá. Vénus, vị nữ thần kiều diễm nhất đứng uy nghi giữa vòng hào quang rực rỡ, mỉm cười với con trai: — Đây là những vũ khí xứng đáng với con, — nàng đặt môi hôn lên trán vị anh hùng, rồi đồng dục nói — đích thân mẹ đến cậy thần Vulcain đấy! Ngài đã ưu ái trao cho ta. Trước đây, Thétis và Amore đã từng đến nài xin cho con họ, còn mẹ, lẽ nào chẳng làm được chuyện đó hay sao? Suốt cả đêm, lò rèn trên đảo Libara vang dội tiếng búa trên đe. Đồng và vàng chảy cuồn cuộn trong bể rèn bằng da bò mộng của bọn Cyclope. Con xem đây, kết quả của sự khổ công đó: chiếc khiên khổng lồ ghép bằng bảy thê vàng, chiếc mũ sắt lấp lánh như tóe lửa, bộ giáp sáng chói sẽ giúp con đương đầu an toàn với tên Turnus hung hăng và đồng bọn, dù chúng có xáp lại một lúc hai chục tên. Énée hớn hờ và đặc ý nhận lấy thanh trường kiếm có chuôi chạm trổ tinh vi hào nhoáng. Chàng vung kiếm khởi đầu: — Cảm tạ ơn mẹ, — chàng nói — mẹ đã trao chiến thắng cho con đây. Phải, dù kẻ thù có đông bao nhiêu chẳng nữa, con trai của Vénus nhất định không thể chiến bại với từng này vũ khí quý báu. Con tạ ơn mẹ! Vị anh hùng mang những vũ khí sáng loáng trên tay, quay lại tìm Evandre và thái tử, họ nhiệt liệt hoan hô chàng.

Quân Troie và Arcadien xúm xít nhau trầm trồ thanh kiếm, tấm khiên và cái nón sắt chưa hề thấy trên đời. Mọi người đều lấy làm hãnh diện được phục tùng con trai của nữ thần. Họ hối hả chuẩn bị giao chiến. Nhiều sứ giả vội đi thông báo cho Tarchon và dân chúng Agylla. Trong hàng ngũ Énée, đâu đâu cũng xôn xao tiếng cười đùa. Dưới quyền chỉ huy của một anh hùng như Énée, trăm trận sẽ trăm thắng. Lễ vật được bày ra để tế thần, rồi trong lúc vài người Troie xuôi thuyền về báo cho Ascagne hay mọi diễn biến vừa xảy ra, Énée, Pallas, quân Troie và Arcadie đều lên ngựa đến phối hợp với quân Trurie để cùng bao vây vương quốc Rutulus. Evandre đặt tay lên yên con ngựa của mình, đi theo đoàn kỵ mã cho đến lúc đôi chân rã rời, không thể bám gót chân ngựa nữa, ngài mới dừng lại, giàn giụa nước mắt: — Con ơi, — ngài thốt lên — con là tình thương, là nguồn hy vọng của tuổi già, là kho tàng quý báu, là niềm vui của ta, tại sao tuổi tác lại là cái rào chắn không thể vượt qua của nẻo đường ta đi? Nếu ta còn đứng vững, chẳng có gì ngăn ta theo con. Chẳng có uy lực trần gian nào cản được ta. Nhìn con ra đi, cha tan nát cả lòng. Ôi! Đấng Jupiter cao cả, nếu con tôi được trở về, nếu Định mệnh gìn giữ nó cho tôi, xin hãy cho tôi được sống. Sao cho tôi được siết chặt trong lòng đứa con thân yêu, vinh quang và chiến thắng. Nhưng nếu Parque¹⁰⁴ đã mài sắc lưỡi kéo, nếu cuộc đời trai trẻ của nó phải kết liễu trên chiến trường Laurente, dưới ngọn giáo quân thù thì hãy cho ta chết đi, khỏi cần chờ đợi. Con ơi, con ơi! Nếu cha không còn được gặp lại con. Ôi! Thà ta chết ngay trong buổi tiễn đưa này. Pallas nức nở nghẹn ngào gỡ tay cha ra. Mái đầu bạc phơ ngả vào ngực chàng, giọng rên rỉ nghẹn tắt trong tiếng thở dài não nuột và Evandre ngất đi, ngã vào tay các bộ hạ, ai nấy cũng đang đầm đìa rơi lệ. Nhìn thấy cảnh thương đau của người cha già, Énée không sao ngăn được nước mắt. Chàng thốt lời cầu khẩn: — Hỡi các đấng thần linh công minh! Đừng để cho định mệnh tôi vì việc khôi phục thành trì mà làm khổ lụy những người thân thiết kia. Để chàng trai Pallas khỏi vương vấn u sầu vì cuộc chia ly ảo não, Énée thúc ngựa tiến lên ngang hàng với con của Evandre. Nhưng chàng cũng phải đè nén nỗi niềm riêng mới có thể cười nói vui vẻ được. Há

chàng không biết, vinh quang nào mà chẳng phải trả bằng máu? Và trong thâm tâm, chàng tự trách mình đã đền đáp sự nồng hậu của đức vua già Arcadien bằng cách mang đi kho tàng vô giá của ngài: cuộc sống của đứa con duy nhất. Đứng trên thành lũy Pallantee, những bà mẹ, những cụ già lo lắng nhìn những đội kỵ binh, giáp sắt sáng lóe trong nắng, khuất dần sau đám bụi mù mùa hạ. Qua các lùm cây, đoàn chiến binh nhấp nhô đi tìm con đường ngắn nhất. Thình thoảng, trống lệnh vang lên, đoàn quân lại siết chặt hàng ngũ. Tiếng móng ngựa va vào đá và tiếng sắt thép vang vọng khắp cánh đồng.

THẦN THOẠI LA MÃ

XI. Nisus Và Euryale

Trong lúc đó, Junon đau đớn chịu bó tay trước bao biến chuyển dồn dập mà nàng không thể ngăn chặn, nàng bèn phái Iris, vị sứ giả quen thuộc, đến bên Turnus. Vị nữ thần vội vàng báo kiến vua Rutule dưới hình hài một tên lính trẻ hồn hển chạy đến như vừa vượt qua đoạn đường dài. Turnus đang ngồi mơ màng dưới bóng cây tường vi, hoa nở đỏ rực, khi Iris chạy đến. — Thưa quân vương, tôi đem đến cho ngài một nguồn tin có thể giúp ngài đập tan sự kháng cự của quân Dardanus. Énée đã rời khỏi doanh trại với một lực lượng đáng kể. Y ngược sông Tibre đến tận cung đình của Evandre, nơi đó y hợp lực với một đoàn, đúng hơn là một nhóm dân chúng miền núi Etrurie, đang đi tìm cứu viện trong thành Corythus. Vậy ngài còn đợi gì mà chẳng lợi dụng sự khinh xuất đó, tấn công bất ngờ vào doanh trại của y, cướp hết các tàu thuyền, lương thực và đưa con y giao cho vài võ quan trông nom? Nào! Nhanh lên! Turnus cau mày trước mệnh lệnh ngăn gợn do tên lính táo tợn buông ra trước chủ tướng mình, nhưng Iris đã bay lên, vua Rutule trông thấy sắc cầu vồng của dải khăn thần vừa tung ra trên nền trời, bèn cung kính chấp tay: — Tôi xin tuân lệnh nữ thần, cầu nàng hưởng nhiều ân phúc vì đã giúp tôi chiến thắng. Hẳn đến trước trại quân giữa đồng, lên tiếng kêu gọi: — Quân Rutule, Laurente và tất cả các nước đồng minh, hãy tiến ngay về phòng tuyến quân Troie. Phải tiến công tức khắc, không được chậm trễ. Ta đã nắm được nguồn tin đích xác – chư thần đã ngã về phe chúng ta – rằng Énée hiện vắng mặt, ta sẽ đánh chúng chẳng mấy khó khăn. Và tức thì, bụi cát bay mù mịt dưới gót chân đoàn quân tiến bước. Turnus đi đầu. Được hai mươi kỵ mã tài giỏi hộ vệ, hẳn phóng ngựa lên trước, mở lối cho đoàn quân quá chậm chạp so với sự nôn nóng của hẳn. Con ngựa xứ Thrace sắc trắng nâu phi như

gió. Chẳng mấy chốc, vua Rutule đã trông thấy thành quách của địch. Tức khắc hần vung ngọn giáo lên phóng vút đi trong không trung ra hiệu khai chiến. Toàn quân đều chứng kiến cử chỉ đó nên đồng thanh hoan hô ầm ĩ. Núp sau tường lũy, ngay khi lính canh báo tin có đoàn quân trùng điệp đang tiến gần, quân Troie cũng đã thấy ngọn giáo phóng lên trời của Turnus. — Chiến tranh đã bùng nổ, — Caius, một trong những sĩ quan dũng cảm nhất của Énée kêu lên — hỡi các chiến binh, hãy nhớ kỹ lời dặn dò của chủ tướng. Dù bị tấn công, bất cứ giá nào ta cũng không ra khỏi thành. Lực lượng ta quá yếu, khó có thể đương cự ngoài đồng trống, trong khi chúng ta có thể tự vệ hiệu quả hơn dưới chiến hào và các vị trí phòng thủ. Quân Troie hơi thất vọng khi biết không thể lập những chiến công oanh liệt mà chỉ lo giữ lều trại, nhưng họ vẫn tuân lệnh, vì vị tướng kia đã nói lời hợp lý nhân danh hoàng tử của mình. Nhiều tiếng la ó chế nhạo của quân Turnus lọt đến tai họ. Lính gì mà ẩn nấp trong thành như bọn đàn bà nhát gan thế? Thật khiếp nhược! Còn Turnus, giận dữ trước sự kiện bất ngờ đó, cho ngựa rảo quanh dãy trường thành kiên cố với vẻ tức uất của con sói đói rình rập bên chuồng trại đóng kín. Làm thế nào để buộc bọn Teucère ra khỏi thành và lôi chúng ra giữa đồng? Vua Rutule nát óc suy nghĩ và mặc cho con ngựa phi nước kiệu dọc thành lũy. Bờ dốc sông Tibre đột ngột chặn bước con vật, khiến chủ nó chột ngẩng đầu lên và chan chứa hy vọng. Một góc thành tựa lưng bên dòng sông, làm bến đậu cho hạm đội Troie. Thoạt nhìn qua, rất khó phát hiện nhưng khi bị phát hiện, thì nó không thể nào thoát được, vì từ doanh trại, mọi toan tính can thiệp đều vô hiệu. — Quân Rutule, quân Laurente! — Turnus phấn khởi hét lên — Hạm đội Troie nằm trong tay ta rồi. Nào xông vào, thiêu hủy hết đi. Chúng sẽ chẳng còn phương tiện lẫn trốn. Hần nhảy xuống ngựa, cầm cây bụi nhùi đốt lên, rồi cùng đoàn hộ vệ theo bèn gót, hần men xuống bờ sông, nhún mình nhảy vọt lên tàu thật tài tình. Năm mươi, một trăm chiến binh cũng bắt chước làm y như thế. Quân Troie bất lực kêu khóc và than thở trong chiến hào. Họ phấn nộ giơ cao nắm đấm về phía những vị chỉ huy đã ra lệnh buộc họ phải án binh bất động một cách thảm thương. Khói của nhựa cây bốc cháy

cuồn cuộn dâng lên tận trời. Nhưng một lần nữa, thần linh lại ngăn trở ý muốn con người, đột nhiên bóp chết một nguồn vui vừa chớm nở, nhưng đã chặn được tai hoạ thảm khốc, Jupiter cứu thoát đoàn tàu khỏi sự đe dọa của trận hoả hoạn ác liệt. Trước đây, khi còn lẩn trốn trên núi Ida, để đóng đoàn tàu sẽ đưa chàng rời xa cảnh hoang tàn đổ nát của thành Troie lửa khói, Énée đã bạo gan đốn những cây phong và thông đen trong khu rừng thiêng thuộc quyền sở hữu của Cybèle, mẹ các tối linh thần, để lấy gỗ ván. Chàng có xin phép và đã được vị nữ thần phúc hậu hoan hỉ tặng cho loại cây bà quý nhất. Tuy nhiên, lòng bà băn khoăn với ý nghĩ những thân cây cao, tròn lẳn và đầy nhựa kia có ngày sẽ mục ruỗng và vỡ vụn ra vì sâu mọt, nên bà ngỏ lời với Jupiter, hãy vì tình cảm đối với mẹ mà khiến cho cây kia đừng mục nát. — Bất tử à? – Vị chúa tể muôn loài tùm tùm cười – Mẹ đòi hỏi gì thế nhỉ, hờ mẹ? Con không thể nào ban cho những mảnh ván, miếng gỗ, nay mai đây sẽ biến thành lườn tàu, một đặc tính dành riêng cho thần linh. Dầu sao, con sẽ giúp mẹ điều này, khi nào dân Troie được mang đến nơi Định mệnh chỉ định, con sẽ biến những con tàu vượt khơi quá lâu đó thành thần Sóng. Và Jupiter, muốn tăng thêm vẻ long trọng của lời hứa, đã gật gù mấy cái khiến cả núi Olympe rung chuyển. Bởi thế, vào lúc Turnus, tay cầm ngọn đuốc, phóng vụt lên tàu, đoàn tàu ấy, do lời hứa của Jupiter, không thể bị mục nát vì nước hay thiêu rụi vì lửa, đã lặng lẽ hóa thân. Dưới ánh mắt sừng sốt của quân Rutule và sự thán phục của quân Troie, từng con tàu tự bứt rời khỏi dây thừng buộc mình vào bờ, từ từ chìm sâu xuống nước. Turnus chỉ kịp nhảy lui để khỏi bị cuốn theo trận đắm tàu hi hữu đó. — Càng hay, – hẳn tuyên bố với các chiến hữu đang vây quanh bên hấn hỏi han rối rít – bọn Troie mất cả hạm đội mà chẳng nhọc công đến ta, chỉ còn việc lo ăn mừng thôi... — Nhìn kia! – Thành lình Messape hét to, chỉ tay về phía dòng sông, chỗ những con tàu vừa chìm xuống. Nhiều hình dạng trắng toát giống hệt mũi thuyền, từ làn nước xanh trời lên, rồi lướt xa, lừng lờ theo làn gió nhẹ, đúng y số lượng con tàu. Ngay lúc đó, một giọng nói uy nghiêm và vang rền nổi lên. — Hãy đi đi, những con thuyền bất tử, đi về phía vương hậu các tối linh thần và trình với Người rằng:

con trai người đã giữ đúng lời hứa. Hỡi các thần Sóng, chẳng ai đụng chạm đến các người nữa! Rời khỏi cửa sông vắng lặng, hóa thân các con tàu mờ dần rồi biến mất trong tiếng kêu la hoảng hốt của những người mục kích. — Sao? Các người chùn bước vì một sự kiện không đâu, chỉ gây nguy hại cho bọn Teucère à? – Turnus lo ngại nhìn đám quân đang hoang mang sợ sệt, rồi quát lên gay gắt – Lãnh thổ sẽ thuộc về ta, kẻ thù mất cả hạm đội, thì còn gì nào? Ta phải cảm tạ thần linh đã đẩy kẻ thù vào tay ta nhanh hơn. Ta không nao núng trước những lời tiên tri về họn chúng. Chúng phải đến Italie, liên kết với một vị vua. Như thế là xong. Định mệnh chúng dừng lại đó. Thiên hạ cũng tiên đoán nhiều điều quan trọng về ta vậy. Lời tiên tri đúng nhất do chính ta thực hiện lấy: ta sẽ tiêu diệt bọn Teucère và chiếm lại vị hôn thê của ta! À, bọn ngu độn kia, chúng ngỡ sẽ được an toàn trong hào lũy của chúng, giữa tường lũy thành Troie, chúng chẳng đã tin chắc sẽ được yên ổn hay sao, và rồi tất cả sẽ phải vùi chôn trong khói lửa? Nào, các chiến binh hãy chuẩn bị tấn công. Ta sẽ không núp trong sườn con ngựa gỗ bụi bặm để đánh úp chúng. Ta sẽ không hành động như bọn Hy xảo diệu hơn là dũng cảm, và chúng sẽ không thể cầm cự được với ta trong mười năm. Ngày mai, khi bình minh ló dạng, doanh trại quân Troie sẽ tan tành. Đêm xuống rồi, ta hãy nghỉ ngơi đã. Ta sẽ thức dậy, nhẹ nhàng thanh thản chào đón chiến thắng. Nói xong, Turnus giao Messape nhiệm vụ đặt trạm gác quanh các lộ dinh và cắt lính canh gác cửa. Cứ hai giờ đổi phiên một toán tuần phòng dọc các chiến hào. Dặn dò xong, vua Rutule vào ngả lưng trong ngôi lều có các dũng sĩ tùy tùng bảo vệ, dựng ở gần đó. Quanh các vị chỉ huy, bọn lính uống rượu hoặc đánh bài, hoàn toàn tin tưởng vào quân tuần tiễu. Có nhóm nằm lăn ra cỏ chuyện trò bàn bạc về việc kẻ thù chắc chắn sắp thất thủ. Từ trên thành lũy, quân Troie không chơi đùa cũng không dám ngủ. Mnesthée, Sergeste và Caius, các võ tướng – được Énée giao nhiệm vụ phòng thủ doanh trại lúc chàng vắng mặt – đang họp bàn. Sự kiên quyết và trầm tĩnh của Turnus khiến họ lo lắng. Họ cho lính luân phiên trực gác và tuần tra các cổng thành và sẽ thật bất hạnh cho tên lính canh nào đó thiếp đi vì mỗi một. Nhưng chẳng có ai

phải bị trách phạt cả, bởi người chiến binh lười nhất cũng hiểu rằng giờ phút nghiêm trọng đã gần kề, chỉ sơ sẩy một chút là ảnh hưởng đến sự sống còn của cả trại, nên tất cả đều luôn sẵn sàng chiến đấu. Có hai người bạn thân đang khe khẽ chuyện trò, e làm kinh động giấc ngủ của Ascagne trong căn lều bên cạnh. Một người tên là Nisus, trạc ba mươi tuổi, khuôn mặt rắn rỏi. Không có ai trong toàn quân ném lao giỏi như chàng. Đôi vai lực lưỡng nói lên sức mạnh và ánh mắt trong sáng biểu lộ lòng trung thực của chàng. Người kia là một gã trai trẻ độ mười tám. Đôi mắt xanh lơ u buồn và mái tóc quăn khiến chàng còn vẻ một cậu bé. Chàng tên Euryale, có giọng nói nhỏ nhẹ hiền lành, nhưng lòng đầy quả cảm. Tuy cách biệt nhau về tuổi tác, giữa hai người luôn là tình bạn chí cốt gắn bó. Khi chiến đấu, lúc vui chơi, trong bữa ăn hay giờ nghỉ ngơi, đôi bạn luôn kề cận bên nhau, cả đội quân ai cũng biết tình cảm quấn quýt giữa họ. Chiều hôm đó, Nisus có vẻ lo nghĩ nhiều.

Euryale gạn hỏi bạn: — Anh băn khoăn gì thế? Anh chẳng nói gì, nhưng mắt anh cứ mở to đăm đăm. Anh nhìn gì trong đêm tối thế kia? — Anh nhìn bọn Rutule đang rũ rượi nằm xoài trên cỏ, — giọng Nisus mơ màng — anh nghĩ rằng vòng vây của chúng chẳng phải là không thể vượt qua. — Vượt qua ư? Nhưng ai lại nghĩ đến chuyện vượt qua chứ? — Euryale thảng thốt kêu lên. — Một kẻ đang bị bao vây. Anh cảm thấy mình là kẻ đó. Cả trại mong mỗi báo tin cho Énée biết nguy hiểm đang xảy ra để chàng cấp tốc quay về. Anh nghĩ rằng chỉ cần vượt qua bọn chiến binh đang say ngủ kia là ta có thể ngược sông Tibre đến tận Pallantée một cách nhanh chóng. Này Euryale, anh dự định đêm nay sẽ vượt vòng vây, nếu Ascagne chịu ban thưởng cho kẻ nào liên lạc được với Énée. — Sao? — Euryale ngạc nhiên hỏi — Anh làm một việc vì lợi ích chung chỉ vì nghĩ đến phần thưởng à? Nisus nhún vai: — Anh nghĩ đến nó là vì chú đó. Đối với anh, danh dự là đủ. Còn chú, chú hãy còn trẻ. Hơn nữa, chú còn mẹ già nên chú cần ít của cải cho đời bà đỡ vất vả. Bởi thế, nếu đức vua đồng ý ban cho anh những gì anh đòi hỏi... — Em sẽ không nhận đâu, — Euryale nói với vẻ hờn trách — sao anh lại có thể nghĩ đến chuyện ra đi một mình mà không cho em theo nhỉ? — Việc này rất nguy hiểm! —

Chính vì thế nên em sẽ chẳng để anh đi mà không có em bên cạnh, – Euryale quả quyết nói – cha em không cho phép mình làm một tên hèn nhát đến nỗi bỏ bạn lúc hiểm nguy. Lòng em vẫn luôn khinh thường cái chết. Đã mưu cầu vinh quang thì sá gì mạng sống. — Được rồi, – Nisus thở dài – anh thấy rõ chú không muốn anh phải chết một mình. Anh rất khổ tâm. Anh định cậy nhờ chú trong việc ma chay tang tế. Nhưng này, Euryale, chú không nghĩ đến mẹ sao? Chú là nguồn vui, là nơi nương tựa của bà. Gần như bà là người duy nhất không chịu ở lại thành Acesta an hưởng tuổi già, chỉ vì muốn cận kề bên chú nếu chú may mắn sống sót. Bạn ơi! Làm sao anh chịu đựng nổi cái nhìn oán hờn của bà mẹ đau khổ ấy? — Anh im đi, – Euryale đỏ mặt hét lên, nhưng đôi mày của chàng cau lại đầy vẻ kiên quyết – trời tối rồi. Nếu ta chậm trễ sẽ lỡ mất kế hoạch. Lính đối phiên gác đã đến kia, ta có thể rời trạm về trình báo qua với Ascagne. Đi thôi, Nisus. Hai người bạn đến gặp Ascagne, lúc này đang họp bàn với các võ tướng của cha mình trong lều. Gương mặt ông hoàng trẻ xanh xao vì lo lắng và mệt mỏi. Dù chưa từng trải, chàng cũng hiểu rõ tình thế nguy ngập của quân Troie. — Các anh muốn gì? – Ông hoàng trẻ hỏi hai chiến binh đứng trước mặt mình. Nisus trình bày dự tính của anh bằng vài câu ngắn gọn. — Hầu hết quân Rutule đều chìm trong giấc ngủ mê man. Ngọn lửa leo lét của chúng toả khói tối om trời đất chứ chẳng soi sáng được gì. Euryale và tôi vẫn thường men theo dòng sông trong các buổi đi săn và có lần chúng tôi đã vui chân đến Pallatée. — Còn kẻ thù thì sao? – Ascagne hỏi lại. Hai chàng trai trẻ nhún vai với vẻ kiêu hùng: — À! Thừa hoàng tử, – Enesthée vòng tay choàng vai hai dũng sĩ mà reo lên – chúng ta chẳng nên hoài nghi về vận mệnh tươi đẹp dành sẵn cho giống nòi, vì đã có những con người trung thành và dũng cảm thế này! Ascagne xúc động đứng lên. Cậu cũng siết chặt Nisus và Euryale trong vòng tay: — Phần thưởng nào mới xứng đáng với các bạn đây? Nếu các bạn gặp được cha ta, đưa người về đây, tất cả những gì ta có, tất cả những gì nữ hoàng Didon tặng ta sẽ thuộc về các bạn: hai chén bạc chạm trổ tinh vi, một bình cổ hai đế ba chân. Và nếu chúng ta chiến thắng bọn Latin, hai bạn sẽ bắt thăm lấy con chiến mã tuyệt

đẹp và bộ giáp của Turnus. Cha ta sẽ ban cho các bạn tù nhân, nô lệ và đất đai. Euryale, anh chỉ lớn hơn ta đôi chút, anh có muốn làm bạn với ta không? Trong mọi công việc, trong mọi vinh quang, bạn sẽ luôn kề cận bên ta nhé!

— Cảm tạ hoàng tử, – Euryale mỉm cười đáp – trên tất cả những tặng vật đó, tôi chỉ cầu xin một điều. Mẹ tôi... Tôi là con trai duy nhất của mẹ tôi... Nếu lỡ ra bà mất tôi... Bà chẳng hề biết gì về ý định của tôi và tôi cũng chẳng dám chào từ biệt bà, e bà sẽ đoán ra nỗi hiểm nguy tôi sắp dẫn bước vào. Xin hoàng tử hãy hứa, qua bàn tay mà tôi đang siết chặt đây... Hoàng tử ơi! Hãy hứa rằng sẽ vỗ về an ủi và đùm bọc bà trong cơn đau khổ và nghèo túng. Mắt Euryale đã nhoà lệ. Quanh chàng, có nhiều tiếng sụt sùi. — Hãy yên lòng ra đi! – Ascagne cũng rưng rưng thoáng nghĩ đến nỗi buồn của cha, nếu mình chẳng còn sống – Đi đi, Euryale. Từ giờ phút này, mẹ anh là mẹ ta. Xin tạm biệt anh. Cầu chư thần phù hộ cho cả hai. Rồi hoàng tử rút từ trong chiếc vỏ ngà ra thanh kiếm vàng, được chạm trổ tuyệt vời bởi một nghệ nhân xứ Crète, trao cho Euryale. Mnesthée khoác bộ da sư tử cho Nisus và đặt vào tay chàng những ngọn giáo bình thường. Rồi Ascagne và các cận thần tiễn họ ra tận cổng thành, luôn miệng dặn họ cẩn trọng. Chao ôi! Chỉ như gió thoảng bên tai. Cửa vừa hé mở, họ âm thầm lén ra như hai cái bóng. Họ trườn mình bò qua hố, giây lát sau đã đến được bên trại quân Rutule. Họ dừng lại nghe ngóng. Bọn lính nằm ngủ hỗn độn bên những cỗ xe, trên cỏ, giữa bãi cát. Vũ khí, yên cương và thùng rượu rỗng vứt bừa bãi ngổn ngang. — Này chú, – Nisus kề tai Euryale nói khẽ – chỉ có thể mở đường máu mà qua thôi. Anh hạ thủ trước. Chú cứ nhắm lỗ hồng đó mà thoát qua. Nhưng hãy canh chừng, kẻ thù thường tấn công bất ngờ từ phía sau đấy! Rồi, kiếm cầm tay, chàng nhảy vào một đám đang ngáy như sấm. Rhamnes, một quân vương đồng minh của Turnus, vài tên cận vệ, nhiều chiến binh lần lượt ngã gục. Tất cả lũ người bất hạnh đó đều lạng lẽ bước từ giấc ngủ sang cõi chết. Euryale cũng góp phần vào cuộc tàn sát. Lưỡi kiếm anh đâm, chém, cắm sâu giữa bao lồng ngực. Nisus buộc phải đưa tay ngăn lại. — Đường đã mở, – anh nói – đừng mất thời giờ. Rồi mỗi người đoạt một chiến lợi phẩm, Euryale lấy cái đai vàng

của Rhamnes, Nisus chộp cái nón lông của Messape, cả hai nhanh nhẹn rời khỏi trại quân. — Ai đó? — Một giọng nói bất thần cất lên phía trước. — Sao lại đi đường này, mang vũ khí chạy đâu thế? — Lại một giọng khác từ chỗ họ vừa rời đi. Họ đã bị bao vây. Nhiều kỵ binh vừa từ thành phố quay về, họ đến trại ngay lúc đôi bạn vừa phóng ra. Cái nón lấp lánh dưới ánh trăng khiến họ chú ý. Nisus và Euryale lủi nhanh vào một bụi rậm. Họ không dám liều lĩnh thốt lên một lời giải thích may ra có thể vữa vãn tình trạng nguy cấp của họ. Họ chỉ nghĩ đến lẩn trốn. — Các anh biết rõ khu rừng này chứ? — Viên chỉ huy kỵ binh cất tiếng hỏi thuộc hạ của mình. Chúng là dân Laurente nên rất rành đường. Vùng lân cận thành phố rất quen thuộc đối với chúng, trong khi Nisus và Euryale không thoát nổi đám gai góc họ vừa tình cờ lao vào. Bóng tối khiến họ lạc lối. Tay quờ quạng phía trước, chân vướng vúi các rễ cây, họ bước liều chẳng biết về đâu. Nisus đi nhanh hơn nên chẳng mấy chốc đã bỏ xa Euryale. Chàng bước ngẫu nhiên qua vạt rừng thưa, tới được bờ sông, thoát khỏi sự truy lùng của nhóm kỵ binh rồi dừng chân thở ra nhẹ nhõm. — Ta đã thoát được, — chàng nói khẽ, vẫn ngỡ Euryale còn đi sau lưng, nhưng không nghe tiếng trả lời. Chàng quay lại, lo lắng cất giọng gọi to. — Euryale! Chỉ có tiếng vang của khu rừng đêm vắng lặng. Như thế có ai vừa bất chợt bóp nghẹt tim mình, Nisus nghe cội lòng quặn đau tan nát. — Euryale! Từ xa, một tiếng thét đau đớn và căm phẫn dội lại như để trả lời anh. Đó là tiếng kêu của Euryale, người bạn, đứa em thân thiết mà Nisus quý còn hơn mạng sống chính mình. Trốn thoát làm gì, sống mà làm chi nếu Euryale phải chết! Nisus như cuồng dại, cuống quýt chạy như điên trở lại, băng qua khu rừng, bất kể gai góc cào xước mặt mày, chẳng sợ sẽ bị phát hiện vì gây náo động nữa. Cuối cùng, chàng dừng lại. Qua cửa rừng, dưới ánh đuốc sáng rực mà các kỵ binh đang giơ cao, Euryale đang vùng vẫy giữa bọn địch quân. Chúng lôi kéo và dẫm đá chàng túi bụi. — Hỡi thần linh! — Nisus kêu lên, lão đảo vì tuyệt vọng — Hỡi Latone, vị thần bảo hộ thợ săn, hãy giúp tôi cứu bạn! Chàng vung ngọn giáo lên, dồn hết sức bình sinh phóng vụt đi. Trong đêm tối, ngọn giáo rít lên, bay đến cắm phập vào lưng một tên Laurente đang giơ thanh đoản đao

ngang đầu Euryale. Tên Laurente ngã gục trong vũng máu. Bọn kỵ binh đột nhiên hoảng loạn. Một tên thứ hai giữa bọn chúng lại ngã bật ra, đầu bị một ngọn giáo xuyên qua. Euryale đoán bạn mình vừa đến cứu viện nên càng chống cự dữ dội hơn. Có thể chàng sẽ thoát được khỏi bọn địch thủ đang hoang mang, rối loạn, vì Tử thần núp đâu đó trong bóng tối đang lờn vờn trên đầu chúng và chọn từng nạn nhân, nhưng tên chỉ huy Volcens bỗng điên tiết nhảy bổ lại phía chàng Troie trẻ tuổi. — Chính mày phải đền tội cho tên sát nhân giấu mặt. — Hấn vung kiếm quát lên. — Ngừng lại! — Nisus tuyệt vọng kêu gào, rồi vụt bước ra khỏi bóng tối — Ngừng lại! Euryale vô tội. Chính ta đã gây ra tất cả, hãy trừng phạt mình ta thôi! Nhưng một tiếng rú ghê rợn vang lên, lưỡi kiếm của Volcens đã lút sâu giữa ngực Euryale. Chàng trai trẻ nhắm mắt rồi ngã quy xuống, không một tiếng rên rỉ, như cánh hoa bị lưỡi cày nghiền đứt. Thế là Nisus chẳng còn biết gì nữa. Chàng xông vào bọn kỵ binh đang hoảng loạn ngỡ như thấy ác quỷ hiện hình, chúng vừa chống cự vừa run rẩy. Nisus hất bọn chúng ra. Kẻ chàng tìm là Volcens. Ôi! Giá chàng có thể ăn tươi nuốt sống nó! Chàng lòng lộn như mãnh thú. Bọn kỵ binh đã hoàn hồn, dần siết chặt hàng ngũ để bảo vệ viên chỉ huy. Nhưng vô ích, lưỡi gươm của Nisus lia vun vút trên đầu tên Rutule, rồi như tia chớp, phóng vào cái họng vừa kinh hoàng há ra. — A! — Nisus thét lên — Ta đã báo được thù. Bây giờ ta có thể chết rồi. Euryale, Euryale thân yêu, ta sẽ cùng đi với em sang thế giới bên kia. — Chàng bị đâm nhiều nhát, rồi ngã gục trên thi thể đầm máu của bạn mình và sau khi ôm bạn lần cuối, hồn chàng mới lìa khỏi xác. Ôi! Trong ký ức loài người, hai chàng trai khôi ngô, đôi bạn trẻ hiền hoà sẽ sống mãi trên những trang sách sẽ truyền lại cho đời sau những tinh hoa cao đẹp, hào hùng của quá khứ, của thời đại. Bọn kỵ binh mang hai thi thể người Troie và Volcens về trại lính đang nhốn nháo khiếp đảm. Ánh bình minh soi tỏ thảm cảnh đầm máu đêm đó. Quân lính của Rhamnes đang khóc than cho chủ tướng mình. — Chúng ta sẽ phục thù! — Turnus hứa hẹn — Ngay hôm nay, chúng ta sẽ mở cuộc tấn công, chúng ta sẽ phải trả giá đắt cho tính mạng Rhamnes. Hấn cho bêu đầu Euryale và Nisus trên hai cọc nhọn, rồi mang đặt

dưới chân thành quân Troie và hò hét đe dọa. Hình ảnh hai đầu lâu rỉ máu khiến quân lính của Ascagne đau đớn kinh hoàng. Tin dữ lan truyền nhanh chóng khắp trại và lọt đến tai bà mẹ Euryale. Đôi mắt người đàn bà khốn khổ tối sầm lại, con thoi trong đôi tay khéo léo của bà rơi xuống lúc nào không hay. Từng bước lão đảo, bà rời khỏi lều, đi về phía lũy thành. Chẳng chút sợ hãi những mũi tên bắt đầu bay lên vun vút, bà cúi xuống như muốn hôn gương mặt đầm máu mà một kẻ quái ác đã nâng cọc, dưng lên bà để chế giễu. Trên đôi môi xám ngoét màu tro đã mất hết sinh khí, giọng bà thiếu não. — Con ơi! Mẹ phải gặp lại con thế này sao? Con bỏ mẹ mà đi à? Mẹ chẳng được chôn cất cho con, thì thế con sẽ bị điều tha quạ mỏ. Hỡi đấng Jupiter, hãy thương xót ta lâm cảnh hoạn nạn mà cho sét đánh ta đi. — Hỡi các chiến binh, – Mnesthée đau lòng ra lệnh khi trông thấy những kẻ cứng rắn nhất cũng đang sụt sùi khóc theo bà mẹ như những chú bé con – hãy mang bà mẹ vào lều. Chúng ta cần báo thù cho bạn trước khi khóc thương họ. Quân thù đã tấn công. Thần linh sẽ phò trợ chúng ta. Chỉ thánh thần mới hiểu rõ đêm nay những ai trong chúng ta sẽ về bên sông Styx. Trước hiểm nguy, quân Troie tỉnh trí lại. Họ đã quen với cuộc chiến đấu trường kỳ gian khổ bên những chiến hào. Chẳng những họ phóng ra những trận mưa tên làm điên đảo quân thù, họ còn dùng giáo mác đẩy bật chúng ra, ném đá, lăn từng tảng đá lớn xuống làm vỡ nát những chiếc mai thép – những con rùa khổng lồ – mà quân địch núp phía dưới, mưu toan tiến sát vây hãm bờ thành. Bọn Rutule phản công bằng những loạt tên tới tấp đen trời. Mézencé và thuộc hạ bao lần đem thang đến, gắng sức đặt lên tường thành. Khi bị đẩy bật ra, chúng lại không nản chí lăn xả vào. Chúng khéo chọn mục tiêu ở các điểm phòng bị lỏng lẻo. Turnus tấn công vào một tháp cao bằng gỗ, liên tục ném đuốc tẩm nhựa qua các khe hở. Quân Troie bị phỏng nặng, rú lên đau đớn, chạy tán loạn và rút về bên kia tháp. Ngay lúc đó, có tiếng gậy răng rắc, rồi quần quai dưới chính sức nặng của mình, cả ngôi tháp cao đổ nhào xuống, đè bẹp đám quân của Turnus, hất văng những kẻ bị thương hay đã chết khắp nơi. — Xung phong! – Vị vua Rutule hét to, vừa phóng lên trước, tiến vào lỗ hổng, do ngọn tháp

đổ gậy ra giữa tường thành – Trại giặc đã về ta! Đoàn quân reo hò inh ỏi, ùa nhau ném đất đá và cành khô để lấp hào sâu. Nhưng trước mặt Turnus, những chiến sĩ Troie hiên ngang và quật cường vẫn lăn xả vào trận đánh với cái dũng mãnh phi thường của tuyệt vọng. — Nếu chúng ta không đánh bật chúng ra khỏi thành lũy thì tất cả sẽ kết thúc! – Ilionée vừa hét lên vừa ném hòn đá to vỡ đầu một tên giặc. Và thế là trận hỗn chiến xảy ra. Quân hãm thành cũng như quân phòng vệ cùng ráo riết thi thố tài chiến đấu và lòng can đảm. Linger, người chiến binh Troie lần lượt hạ Emathion, Asilas, Corynée, Ortygius, phía Rutule cũng giết chết một loạt nào Cenée, Itys, Clonius. Xác chết chồng chất lên nhau. Những bàn tay hấp hối co rúm lại như còn muốn chiến đấu thêm nữa, dù đang dần bước vào cõi chết im lìm. Dưới đường kiếm của Turnus, quân Troie rụng toí tả như thóc chín rơi dưới lưỡi hái của người thợ gặt. Quân Troie đang vô cùng khốn đốn. Ascagne lâu nay chỉ quen săn bắt các loài nai hay thú rừng, cho đến giờ phút ấy mới lần đầu lâm trận. Numanus, em rể út của Turnus vừa chém giết vừa luôn miệng nhạo báng đối phương. Vừa múa kiếm tung hoành trong trận chiến, gã vừa thốt lời châm biếm: — Hỡi các phụ nữ Phrygie, hãy rời khỏi chiến lũy. Các người đâu phải đàn ông, đâu phải chiến binh với áo quần thô thùa sặc sỡ, tay rộng thướt tha, mũ khăn lụa là. Hãy đi khiêu vũ theo điệu sáo hay trống con, hoặc cầm lấy con thoi bên khung cửi chứ đừng tính chuyện nghênh chiến với bọn ta! A! A! Các người ngỡ bọn ta là quân Hy Lạp sao? Bọn ta có những kẻ đa ngôn hay xảo quyệt. Ngay từ thơ ấu, bọn ta đã luyện tâm hồn mình rắn như thép kiếm. Gian khổ đã khiến bọn ta gan góc dày dạn. Bọn ta chỉ có lạc thú duy nhất, đó là chiến tranh. Thế mà các người lại bạo gan dẫn xác đến đây ư? Hãy mau quay về thành Troie đổ nát của các người, nhưng bằng con thuyền âm phủ ấy! Rồi Numanus cất tiếng cười khả ố. Thật quá lắm với Ascagne! Dòng máu hùng anh trong huyết quản cậu bưng sôi trước những lời mỉa mai đó. Cậu lấp tên rồi giương cung. Đoạn, cố nén một tiếng hét phẫn nộ, cậu ngấm và buông tên. Mũi tên bay vút đi, cắm sâu vào đầu kẻ đã nhục mạ dân Troie. Gã giật bắn người, ngã quỵ xuống, thái dương phún máu. Rồi với giọng nói uy

nghiêm làm nức lòng chiến sĩ. Ascagne tuyên bố: — Đó là câu trả lời của dân Phrygie gửi cho quân Rutule. Việc đó đã làm thay đổi cục diện trận đấu trong khoảnh khắc. Quân Troie đang tháo lui liền ào ạt quay lại tấn công Turnus. Mnesthée, Sergeste dẫn đầu họ, tập hợp lực lượng cô lập vua Rutule. Vua Rutule chợt nhận ra mình đã tách ra khỏi hàng ngũ, quân Rutule đang tháo chạy tán loạn trước sức phản công vũ bão của quân Troie. Lưỡi kiếm hăm bay loang loáng trên đầu. Mắt hăn cơ hồ tóe lửa, cái nhìn hùng hực như say máu. Junon đã nung nấu sức lực và lòng can đảm của hăn. Hăn hạ Gygès, Phaléris, Phégée, Halius, Noémon, Prytanis. Xác chết chất đống quanh hăn. Mnesthée bám chặt lấy hăn. Chàng cố vũ đồng đội: — Đừng trốn chạy, – chàng hét lên – trước mặt ta chỉ là một con người. Nếu hạ được hăn ta, chúng ta sẽ chiến thắng bọn Rutule và vẻ vang, xứng đáng với vua Énée. Can đảm lên! Hãy vây chặt hăn. Sự liều lĩnh táo bạo của hăn sẽ nộp mạng hăn cho ta! Turnus đảo nhanh mắt về phía sau. Hăn chỉ có một mình. Bọn Rutule đã bị đẩy lui khỏi chiến hào. Bây giờ, hăn mới nghĩ đến chuyện tháo chạy. Thay vì tấn công, hăn vừa chống đỡ vừa lui từng bước. Nhưng chân hăn luôn vấp phải những xác chết chính hăn đã để lại trên đường tiến quân. Hăn sẽ bị hạ sao? Quân Troie reo hò mừng rỡ. Nhưng Turnus nhanh nhẹn như con báo, nhảy vọt lên trước những ngọn giáo tua tua. Hăn chạy nhẹ nhàng và lanh lẹ, quật ngã bất cứ ai chực chặn đường. Lối thoát duy nhất của hăn là ngọn tháp sừng sững cạnh dòng sông. Hăn nhảy xổ vào, và giữa lúc quân Troie ngỡ đã chộp được hăn, hăn phóng mình xuống dòng nước sâu, mang theo cả vũ khí!

THẦN THOẠI LA MÃ

XII. Máu, Vinh Quang Và Cái Chết

Trong khi cuộc chiến nóng bỏng diễn ra ác liệt giữa những con người dưới trần gian, thì trên núi Olympe, các vị thần cũng chẳng thanh thản gì. Mùi tử khí xông lên gay gắt tận mũi các vị Bất tử. Từ vòm trời cao vọi vọi, họ nghiêng mình nhìn xuống dải đất Ausonie, rồi tùy mỗi thiện cảm dành cho từng phe mà họ xót xa than thở. Họ nhìn nhau thách thức và sự im lặng buồn tẻ của họ trên bàn tiệc bấy lâu vẫn rộn rã tiếng cười vui khiến cho phần thể gian còn lại cũng thê lương ảm đạm. Ngự trên ngai cao, cách biệt hẳn với chư thần, Jupiter lên tiếng triệu gọi. Tuân lệnh chúa tể muôn loài, thần linh lũ lượt kéo nhau lên, ngai chạ gian phòng vẫn dùng làm nơi hội nghị. Jupiter đưa mắt nhìn khắp lượt các vị thần với vẻ điềm tĩnh lạ lùng. Nhận thấy họ vẫn chưa nguôi xúc động bởi những cảnh tượng vừa chứng kiến, ngài mở lời: — Kiếp phù sinh ngắn ngủi và cõi trần tạm bợ lại có thể chia rẽ các người đến thế sao? Các người đã quên mất lời nguyện ước sẽ muôn đời thuận thảo rồi ư? Cũng như ta, các người thừa biết bước đi không gì cản nổi của Định mệnh, ấy thế mà vì thương yêu hay tội nghiệp người đời, các người lại tìm cách ngăn chặn. Hãy dứt bỏ sự hèn yếu đó. Italie nhất định phải thuộc về dân Teucère, sao còn phải chống lại? Ai đã gây ra máu lửa, ai đã xúi giục chúng đánh nhau? Bởi các người, thế gian chẳng giây phút nào yên. Phải chăng đó là ân sủng mà loài người nhận được nhờ sự hiện hữu của chúng ta trên thiên đàng? Bao lễ vật hiến dâng trên các bàn thờ ít ra cũng phải đổi lấy cho họ, những người có kiếp sống phù du cái của báu vô giá: sự thanh bình! Thần Vénus xông thẳng vào phòng họp. Gương mặt nàng tái xanh và đau đớn vì bất nhẫn. Đó chẳng còn là vị nữ thần kiêu diễm và khêu gợi mà thiên hạ vẫn chiêm ngưỡng ở Cythère, mà đó là một bà mẹ đang run rẩy lo sợ cho tính

mạng con mình. — Ôi! Thưa cha! Con phủ phục dưới chân cha, mong cha mở lượng hải hà, thử nhìn xuống thế gian xem. Cha thấy gì? Thành lũy quân Troie, mà định mệnh vừa cho phép xây dựng trên đất Italie, đã bị phá hủy tan tành và đầy rẫy xác chết, số người sống sót chưa đầy một phần ba. Quân tấn công Rutule đang đe dọa tính mạng những kẻ sống sót đã đuối sức. Turnus, được một nữ thần hỗ trợ, đã xem việc chém giết như trò chơi. Thêm một ngày như thế trôi qua, thì chẳng còn lấy một người Teucère nào nữa trên đất này. Énée chẳng hề hay biết việc đang xảy ra. Sự điêu tàn lại tái diễn với dân Phrygie. Như thế họ phải lìa xa thành Troie để làm gì, tin tưởng vào sách truyền và những lời hứa hẹn của chư thần mà chi? Thà ở lại bên những lâu đài đổ nát, mùa màng cháy khô, mà ra công xây dựng trên đồng tro tàn. Họ đã tuân mệnh cha đó, thưa cha! Họ thành kính nép mình dưới những luật lệ của cha, chẳng ngại phong ba bão táp, chẳng e lòng dạ điêu ngoa xảo trá của con người. Không có gì dập tắt được niềm hy vọng họ đã đặt vào lời phán dạy của cha. Carthege đã không thể quyến rũ họ chống lại ý cha. Thế mà họ được tưởng thưởng ra sao? Thế mà ngay trên núi Olympe, người ta ngang nhiên hủy bỏ quyết nghị của cha, gieo rắc bao tai hoạ trên đường tiến thân của Énée. Trận bão loạn cuồng do Éole khuấy động; cơn giận dai dẳng của Neptune; Iris được phái xuống đốt cháy những trái tim; Alecto, nữ quỷ Alecto góm ghiếc, được triệu từ địa ngục lên, khiến đất nước Italie thanh bình bỗng nổi trận can qua. Thưa cha, tội lỗi trên Olympe là do ai gây ra? Ôi! Con khẩn thiết van lạy cha, nếu cha cho phép Junon hủy diệt dân Troie, ít ra cha cũng cho con được cứu cháu mình thoát khỏi cuộc thảm sát. Con sẽ mang nó đến một trong những hòn đảo thuộc quyền con, Paphos, Amathente, Cythère hay Idalie. Ở nơi đó, nó sẽ sống một cuộc đời không danh vọng, không có tiếng va chạm vũ khí, nhưng ít ra là nó được nhìn thấy ánh sáng mặt trời. Con chỉ xin cha có thể. Con thuận lòng để cho Énée chết đi, vì đó là ý muốn của cha và là cuồng vọng của Junon. Đôi mắt đẹp của vị nữ thần long lanh hai hàng lệ. Nàng Junon kiêu hãnh định phân bua, nhưng Vénus không để nàng kịp hé môi, đã lại cất giọng buồn thương khiến cha nàng chau mày xúc động:

— Con chẳng màng nghĩ tới vinh quang cha đã hứa cho dân Troie: cái đế quốc hùng mạnh sẽ được họ dựng lên theo dòng thời gian. Đối với con, sinh mạng họ quan trọng hơn. Hãy cho họ về chui rúc giữa Ilion hoang tàn đổ nát, làm những gã chần chên bình dị, thay vì ngự trị các dân tộc... — Quả là Vénus đã khéo dùng lời dịu ngọt, – Junon giở giọng mỉa mai, khi nhìn thấy nét mặt ủ ê của Jupiter – có ai dám thú nhận mình là thủ phạm gây ra cuộc xung đột giữa Énée và vua Latinus không? Chính gã đến đây khuấy động mảnh đất Italie hiếu khách. Ai trong chúng ta đã xúi gã liên kết với thần dân Arcadie của Evandre và Etrurie của Tarchon chống lại vua Turnus hiền hoà? Ai khuyên gã rời bỏ trại quân và giao thành trì cho một cậu bé chưa từng trải? Vì đâu những kẻ lưu đày được phép tạo dựng trên xứ người, lại mang đến nỗi bất hoà, gây chia rẽ khắp nơi, và dưới nhành ô liu hoà bình, họ lại giấu một lưỡi gươm! Ai là kẻ xâm lăng? Sao ta không thể giúp các dân tộc hiền lành sống trên đất Italie, quanh những ngôi đền của chúng ta, chống lại một kẻ ngoại nhập gian trá! Thế mà lúc nào và bất cứ ở đâu, cũng thấy sự phò trợ thiêng liêng đối với gã Énée vàng ngọc. Ai đã biến tàu gã thành tàu thần đúng lúc sắp bị thiêu hủy? Và ai cấm người đem mây phủ kín con mình, mang nó đến hòn đảo nào đó, nếu quả thật người chỉ bận tâm cho mạng sống của nó mà thôi chứ không màng vinh quang? Hay nếu người vẫn còn tham vọng muốn chống lại những gì ta che chở, thì ít ra người cũng phải biết bày mưu tính kế hay chiến đấu đàng hoàng, chứ sao lại đến đây mà khóc than kẻ lẽ như trẻ con thế? Jupiter cau mày. Quần thần khẽ lắc đầu ngao ngán, nhưng Junon vẫn không hạ giọng. — Ai gây ra cuộc chiến tranh này? – Giọng nàng càng cay chua hơn – Có phải ta đã đến tìm Pâris, đưa gã sang Sparte, để khơi dậy trong lòng gã cái ước muốn tội lỗi là chiếm đoạt nàng Hélène mang đi? Vénus, sao lúc bấy giờ người chẳng thiết tha gì việc thờ phụng ở Cythère hay Paphos, mà cứ mãi đem dục vọng con người đốt cháy thế gian? Lác đác vài câu tán đồng nổi lên đây đó, nhất là phía các nữ thần, vì nhan sắc của Vénus vẫn luôn khiến họ ganh ghét. Nhưng Jupiter đã lên tiếng và tức khắc, cả vũ trụ như nín thở im lìm, lắng nghe giọng nói tựa sấm rền. Biển cả lặng sóng.

Zephyr thổi hiu hắt gió tây và con người thì câm nín sững sờ. Thịnh thoảng trong trời đất vẫn xảy ra những giờ khắc lặng im hãi hùng như thế. — Hỡi chư thần, – Jupiter phán bảo – bởi chẳng có cách nào ngăn nổi cuộc tranh luận lê thê của các người, bởi mãi mãi thần Chiến tranh cứ ngóc đầu dậy, trên Olympe cũng như dưới trần thế, ta không cần phải nhọc công tìm xem lẽ phải thuộc về ai trước những lời tố giác trái ngược kia. Chỉ có một con đường ta phải tuân theo: Định mệnh. Quân Troie hay Latin, Énée hay Turnus, ta dứt khoát không thiên vị bên nào. Mỗi người sẽ định đoạt thành công hay thất bại bằng chính tài năng của mình. Ta sẽ quyết như thế. Sau câu nói đanh thép đó, trời đất rung chuyển sấm sét rền vang, các thần run rẩy cúi đầu. Jupiter đứng dậy uy nghi lẫm liệt trên ngai vàng. Phiên họp thần linh đã kết thúc. Trên cánh đồng Ausonie, chiến trận vẫn tiếp diễn khốc liệt và bạo tàn: quân Rutule đồng loạt tấn công các cửa thành quân Troie, lúc bấy giờ chỉ còn rời rạc vài nhóm cầm cự yếu ớt bên chiến hào. Nhận thấy rõ quân số thừa thớt của đối phương, quân Rutule càng háo hức với chiến thắng trong tầm tay. — Chúng không thể chống cự được nữa, – Turnus vẫn dẫn đầu mũi tấn công, hét lớn – tên chúng bản không còn chính xác nữa, chúng kiệt sức rồi. Và hẳn lại múa gươm vun vút. Trên thành lũy, Sergeste và Mnesthée, máu tuôn đầm đìa vì bao vết thương, chạy đi chạy lại, vồ về từng chiến sĩ, động viên họ, khẩn cầu họ cố đứng vững cho đến lúc Énée trở về. Thực ra, họ chẳng còn hi vọng chủ tướng quay về nữa. Có người liên lạc nào đến được với hoàng tử đâu. Hai cái đầu lâu tái nhợt của Nisus và Euryale bị bêu trên đỉnh cọc của quân Rutule như ngàem nhắc họ: mọi cố gắng rồi sẽ vô hiệu. Nhưng dù phải thất thủ, họ cũng không hèn nhát, quyết chết vinh quang, chiến đấu đến hơi thở cuối cùng. Thành linh, Mnesthée kêu thét lên: Ascagne đang đứng trên đỉnh cao chót vót của một pháo đài, đang ngắm bắn một tên địch. Mnesthée hộc tốc chạy đến, kéo vị thái tử lùi ra xa. — Thừa thái tử, – giọng chàng đầy vẻ hờn trách – sao thái tử liều lĩnh thế? Kẻ thù sẽ nhận ngay ra mái tóc vàng nâu và chiếc kim miện của người. — Ta sẽ không trốn tránh đâu! – Ascagne phản ứng quyết liệt – Ta không muốn phải thận trọng hơn người. Thành lũy cần

được giữ vững, ai cũng phải chiến đấu bất luận già hay trẻ. Mnesthée, người có biết máu đang chảy ròng ròng từ vết thương trên trán người không? Máu nhuộm đỏ mái tóc người. Rồi đây, mái tóc ta cũng sẽ khó lòng nhận ra như thế. — Thừa thái tử, tôi van xin người! — Mnesthée run sợ với ý nghĩ tai họa có thể bất chợt ụp xuống đầu vị thái tử thơ dại — Mong sao cho đến lúc Énée xuất hiện trước thành, tôi không phải mếu máo trình rằng: “Cậu bé không còn nữa!” — Ta chẳng phải là một đứa bé. — Ascagne hét lên giận dữ — Đừng bao bọc ta nữa, Mnesthée, nếu người chẳng muốn bị ta thù ghét. Ascagne phóng vài bước, thoát khỏi vòng tay của vị cận thần của cha mình, xông tới mặt thành. Sự hiện diện của thái tử lập tức đem lại nguồn sinh khí mới cho quân phòng thủ. Và trong khi Mnesthée và Sergeste đang rầu rĩ vì cái chết lớn vờn quanh cậu bé mà họ có nhiệm vụ bảo vệ, Ascagne hăng hái xông vào trận đánh cùng những tiếng reo hò vang dội. Cậu còn định rời khỏi mặt thành, đến so tài với những tên khổng lồ Rutule thường lăng nhục địch thủ và xem họ như trẻ con. Nhưng vây quanh cậu là những chiến sĩ Troie, cảm phục tinh thần của cậu, trong phút lâm nguy đã tự nguyện đem thân ra bảo vệ thái tử, cùng sát cánh chiến đấu bên cậu. Thời khắc trôi qua, bao nhiêu chiến binh đã ngã gục. Giữa trận đánh ác liệt, trong máu lửa, bên những tiếng kêu la hấp hối, mái tóc vàng nâu của cậu bé hoàng tộc vẫn tiến thoái vô cùng ngạo nghễ. Trong lúc đó, Énée, chẳng còn ai chờ đợi nữa, đang tiến đến gần doanh trại. Một điều kỳ diệu đã giục già chàng cấp tốc quay về. Chư thần đã ban ân huệ cuối cùng cho gã người Troie trung hậu, luôn phục tùng thánh ý. Việc đó xảy ra trong bóng tối, một đêm trước của cái ngày đáng ghi nhớ, ngày mà con người bị thần thánh bỏ liều cho số phận, phải tự mình quyết định vận mệnh mình. Énée sau khi từ biệt Evandre ở cửa thành Pallantée thì vội vã tìm đến xứ Etrurie. Tarchon – vị chủ tướng, người được toàn dân tín nhiệm tôn lên ngai vàng, vì ông đã thực sự nắm quyền chỉ huy các binh đoàn ngay khi tên bạo chúa Mezence bôn tẩu – đã nồng nhiệt tiếp đón người anh hùng thành Troie và những tin tức chàng đem lại. Ông hoàn toàn tin vào lời sấm truyền rằng quân Etrurie phải phục tùng một chủ tướng nước ngoài, nên chẳng chần

chừ gì, trao ngay vương quyền cho Énée và tự xem mình như một võ quan phụ tá, ngang hàng với Pallas. Họ chuẩn bị hành trang và cả đoàn quân xuống thuyền theo Énée tức tốc đi ngay. Cả một hạm đội dày đặc rẽ sóng, lướt theo chiến thuyền của hoàng tử Troie, chàng ngồi bên viên hoa tiêu hướng dẫn đường về. Các thành khác cũng ủng hộ chàng thêm nhiều đội quân. Clusium gửi theo một nghìn chiến binh; Popolonie tặng sáu trăm xạ thủ lão luyện; đảo Ilva ba trăm; Pise tặng một nghìn quân với sự chỉ huy của lão tiên tri tài danh Asilas; xứ Pygres cổ kính và Gravisca dưới bầu trời nóng bỏng cũng tập hợp được ba trăm người. Chỉ có một nhóm sơn nhân theo hộ tống Cinyre, thủ lĩnh dân Ligures, nhưng họ đều có tài nghệ phi thường. Mantone gửi chàng năm trăm quân tinh nhuệ để chống lại Mezence và bọn đồng minh Rutule của hắn. Ba mươi chiến thuyền ồ ạt đi cứu viện doanh trại quân Troie, không hề ngờ rằng họ đang được mong chờ từng giây từng phút. Énée men theo bờ biển hiểm trở của Latium, dự định sẽ gặp lại đội kỵ binh Arcadie và Etrurie đang đi dọc sông Tibre. Trong buổi chiều êm ả, Énée ngồi tư lự trước mũi thuyền, giữa tiếng gió phành phạch trên cánh buồm và tiếng sóng vỗ rì rào mặt biển. Lòng chàng rất băn khoăn. Ý nghĩ về Ascagne khiến chàng bồn chồn lo lắng. Thời gian qua chàng luôn bận rộn vì nhiệm vụ thu phục quân đồng minh, tập hợp các lực lượng thiện chí, công việc thật gian nan vất vả, phải tốn nhiều công phu thuyết lý chàng mới đạt được mục đích. Bây giờ, nhiệm vụ vừa xong, đầu óc chàng lại trở về với những lo nghĩ khác. Chàng sợ rằng Turnus cũng bén nhạy chẳng kém gì mình, đã cho tấn công doanh trại. Énée rùng mình thảng thốt khi nghĩ đến điều đó. — Ascagne con ơi! Những chiến binh quả cảm và trung thành cha để lại có bảo vệ được con và thành lũy không? Trời ơi, liệu có khi nào giữa lúc ta lướt trên mặt biển êm ả, dưới bầu trời trong xanh, con đã gục ngã bên thành quách đổ nát, hướng về ta đôi mắt oán hờn? Ngay lúc đó, từ mặt biển âm u, nhiều giọng nói lạ kỳ xôn xao văng lên. Nhiều bóng trắng bay lượn, vây quanh con tàu của Énée. Có phải là khí lạnh bốc lên sau một ngày nóng bức? Có phải là tiếng sóng rì rầm bất tận, thoáng nghe như ai đó tỉ tê? Énée run rẩy cúi nhìn ảo ảnh. Trước mắt chàng kia, phải

chăng là những mũi thuyền? Cơ hồ chàng nhận ra những đường nét chạm trổ của đoàn tàu thân thiết, từ khi phải vĩnh viễn rời xa đất Ilion và nơi ẩn náu trên núi Ida linh thiêng. Hay đó chỉ là những tấm thân ngà ngọc của các mỹ nhân ngư đang đùa vui trên sóng biển? Đúng rồi, các nàng nắm tay nhau, ngược mắt về phía vị hoàng tử đang sững sờ, đăm đăm nhìn họ. Khúc hát của họ như lời thủ thi mơ hồ, bổng cất cao, rền rĩ, rõ dần rồi thánh thót từng tiếng bên tai Énée. — Chàng vẫn thức đấy ư? Ôi Énée, con trai của thần linh! Cứ thức nhé! Chàng nhận ra chúng em không nhỉ? Chúng em là những cây thông trên núi Ida mà thần Cybèle, vị thần bảo trợ dân Phrygie, đã cấp cho chàng làm thuyền vượt biển khơi. Ngày nào còn là những thân tàu hèn mọn, chúng em vẫn hết lòng phục vụ chàng như những thuộc hạ trung tín. Nhưng chàng đã đến được bến bờ mong ước, chúng em trở thành vô dụng, chỉ còn chờ mục nát bên sông, trong cái tiêu điều của bến cảng. Cybele – Đức mẹ hiền linh, đã cứu chúng em thoát khỏi cơn hoạ hoạn do Turnus gây ra. Bà đã dang tay ra đón chúng em và với sự đồng tình của vị Chúa tể vũ trụ, đã nâng chúng em lên hàng thần thánh. Hiện nay, chúng em đã là thần Sóng, nhưng vẫn quyến luyến chàng, nên đã kiếm tìm chàng khắp biển khơi. Énée, hoàng tử quả cảm, hãy đánh thức các tay chèo dậy, bảo họ tăng sức gió mà về thật nhanh, bởi thành Troie mới sẽ không thể đứng vững đến chiều ngày mai. Nhiệm vụ chàng là phải cứu lấy những gì còn lại của dòng máu Troie. Énée rú lên đau đớn. Các nữ thần đã biến mất. — Hỡi các anh em, – hoàng tử réo gọi – nhanh lên, tăng gấp đôi, gấp ba tay chèo. Ta phải đến vàm sông Tibre trước khi trời sáng. Các tay chèo răm rắp tuân lệnh, gò lưng bên mái dầm. Phút chốc đoàn tàu phẳng phẳng rẽ sóng, lướt như bay theo nhịp chèo loang loáng. — Nhanh lên! Nhanh lên! – Énée sốt ruột nắm chặt bàn tay và nhắc đi nhắc lại. Chàng kể cho Pallas và Achate nghe về điều kỳ diệu vừa trông thấy, cả hai cùng chia sẻ với chàng sự nóng vội và niềm lo âu. Họ ra dấu cho cả đoàn hiểu rằng sự chậm trễ sẽ mang đến tai hoạ thảm khốc. Mặt trời vừa ló dạng, binh sĩ đều đã sẵn sàng vũ khí. Tất cả chồm về phía trước, sẵn sàng tham gia trận chiến trên bờ. Vàm sông Tibre hiện ra, mái chèo của đoàn quân khuấy động cả vùng

sông nước. Doanh trại kia rồi! Trận đánh vẫn đang diễn ra ác liệt, bao tiếng kêu la thảm thiết vang trời. Từ trên tường lũy đã đổ sập quá nửa, quân Troie trông thấy những cánh buồm trắng lướt thẳng về phía họ như những con đạibàng mang đến hy vọng và niềm tin. Tiếng reo hò cuồng nhiệt thoát khỏi lồng ngực họ, át mất tiếng rên siết của những kẻ đang quần quai hấp hối. — Énée! – Mnesthée, Sergeste và hàng trăm người khác cùng gào lên hớn hở. — Cha tôi! Cha tôi! – Ascagne cũng ngậy ngất hét to. Turnus quay đầu lại nhìn. Hắn trông thấy đoàn tàu đông nghịt những chiến binh với vũ khí sáng chói. Qua cờ hiệu, qua cách trang trí mũi thuyền, hắn nhận ra quân Etrurie. Hắn quyết liệt xua đuổi cơn hoảng sợ đột ngột chen lấy cổ họng để tự trấn tĩnh mình và giữ vững tinh thần quân Rutule, lúc này đã bủn rủn tay chân khi biết quân phòng thủ bất ngờ được cứu viện. — Càng tốt, – giọng hắn lạnh lạnh, vang đến tận cùng bãi chiến – ta khỏi phải tìm người lâu. Énée, tên soán ngôi đê hèn, không biết tôn trọng liên minh và vương quốc khác. Hãy đến đây! Ta đang chờ ngươi. Hỡi các chiến binh, hãy tiến lên! Hãy nghĩ đến mái ấm gia đình, danh dự của tổ tiên mà chiến đấu. Ai dám chiến đấu, kẻ đó sẽ thắng! Turnus dẫn đầu những chiến binh lì lợm nhất xốc tới, trong khi đám khác tiếp tục cuộc tấn công vây hãm thành. Nhưng trước mặt chúng không còn là những quân phòng thủ mỗi sức tàn hơi nữa, cả những kẻ bị thương cũng đã trỗi dậy bởi một tinh thần kỳ diệu. Họ xông ra chiến đấu, xem thường cái chết. Hy vọng làm họ phấn khởi. — Những người chết sống dậy! – Quân Rutule kinh hãi kêu lên khi trông thấy trên tường thành lại lộ nhô, dày đặc chiến binh. Hàng ngũ quân Latin bắt đầu rối loạn. Turnus đã kịp dàn trận bên sông ngay lúc đoàn tàu Etrurie đâm mũi vào, khiến bụi cát tung bay mù mịt. Énée nhảy phóc lên bờ, xông thẳng vào đám quân hiếu chiến kia. Nhất kiếm đầu tiên chàng hạ ngay Théron – tên khổng lồ đang giơ quả chùy nặng chịch, định nện vào đầu chàng. Théron gục ngã giữa tiếng thét hãi hùng của những đồng đội vẫn đặt nhiều hy vọng vào sức lực phi thường của hắn. Rồi đến Lichus, Cissee, Gyas, Pharus và Clytius cũng lần lượt buông rơi vũ khí, giãy giụa dưới chân vị anh hùng thành Troie. Énée đâm, chém mãi không

ngừng. Các chiến binh của chàng vừa cảm phục vừa noi gương chàng, lăn xả vào vòng chiến. Pallas lần đầu xuất trận cũng tả xung hữu đột bên cạnh chàng. — Achate! — Vừa cắm sâu ngọn thương vào sườn kẻ địch, Énée vừa quát lớn — Hãy trông chừng con trai Evandre. Đừng để sự quả cảm đưa chàng đi quá xa. Hãy nhắc nhở chàng thận trọng, sự thận trọng đôi khi rất cần thiết cho lòng can đảm. Achate kề sát bên Pallas để hỗ trợ chàng, đỡ gạt các nhát kiếm hướng về chàng. Nhưng gã cận thần trung tín chỉ hoài công, hoàng tử thành Pallantée chẳng biết sợ là gì và đứng dưng trước những lời khuyên bảo. Chàng cứ len vào giữa bọn Rutule, tìm kiếm vua của bọn chúng. Trong trận đầu tiên, chàng muốn được đích thân so tài với Turnus. Tuổi trẻ ngông cuồng và nông nổi khiến chàng mơ tưởng mình sẽ chiến thắng, dẫm chân lên xác kẻ thù. Hồi gã liêu lĩnh, trước kia chỉ biết chiến đấu với bầy ngựa hoang chạy dọc sông Tibre! Than ôi! Người sắp biết thế nào là chiến đấu với các mãnh tướng. Chàng hét lên với đám quân Arcadie của mình, từ lâu vốn chỉ quen chiến đấu trên lưng ngựa, giờ đây tỏ ra rất vụng về khi đánh bộ: — Đến đây! Phải xông đến chỗ nào đông kẻ thù nhất. Hãy chứng tỏ cho quân Troie biết rằng chúng ta cũng ngang tài với họ và danh vọng của vua Evandre cha ta chẳng thua kém vua họ. Các người sẽ luôn thấy ta ở phía trước. Nào mãi mãi tiến lên! Chàng vung cao lưỡi gươm, xông vào hàng ngũ địch quân, chẳng buồn nhìn xem quân lính có theo mình không. Achate phải vất vả lắm mới đuổi kịp chàng. Lagus, Hisbon, Sthénéus, mười, hai mươi tên Rutule khác ngã gục dưới đường gươm của con trai Evandre đang say men chiến thắng. Chàng đuổi theo Rhetée vừa nhảy lên cỗ xe toan tháo chạy và phóng ngọn thương xuyên qua ngực hắn. Rồi đến tên Haléris ngổ ngáo, rồi Ladon, Phérês, theo nhau quần quại trên vũng máu đào. Biết bao người đã chết! Trận hỗn chiến thật khủng khiếp. Quân Arcadie, Etrurie, Teucère, Rutule và Laurente thi nhau chết thây đầy mặt đất. Những kẻ còn sống vẫn đông nghìn nghịt, khiến họ khó bề xoay trở khi dùng vũ khí. Chiến công của Pallas lôi kéo sự chú ý của Turnus, và một vài sự kiện ngẫu nhiên của trận đánh đã xô đẩy hắn đến gần kẻ đang tìm hắn. — Tránh ra! — Hắn hét to với đám quân

Rutule đang chộn rộn giữa hãn và con trai Evandre – Để mình ta đối đầu với gã trai trẻ to gan kia. Ta muốn lão Evandre được nhìn thấy trận đấu vô cùng bi thảm đối với dòng họ lão. Pallas đã nghe thấy những lời hống hách đó. Phần nộ, không chờ địch thủ tấn công, chàng nhào tới. Các chiến binh bao quanh họ lùi hãn ra xa, chừa một khoảng trống cho cuộc so tài. — Ta chẳng sợ người đâu! – Pallas liều lĩnh nói. Chàng chỉ cao ngang vai đối thủ và có vẻ mảnh khảnh bên tấm thân cường tráng của Turnus – Hoặc ta chiến thắng hoặc ta chết trong vinh quang, không hề sợ hãi. Dù kết cục thế nào, cha ta cũng sẽ tự hào khi biết tin. Chàng nâng ngọn thương lên, dồn hết sức lực ném cho chính xác, trong lúc từ đáy lòng chàng cất lên lời nguyện cầu hướng về Hercule, vị anh hùng tiểu trừ quái vật. — Hãy phù trợ ta, Alcide! – Pallas lâm lâm khẩn nguyện – Mong sao ta có được niềm vui sướng được trông thấy Turnus gục ngã, dù có phải trả giá bằng chính mạng sống của ta. Nhưng lời cầu nguyện của chàng trai tỏ ra vô hiệu. Hercule chẳng giúp được gì cho chàng cả. Ngay khi nghe lời cầu khẩn của chàng hướng về mình, Jupiter đã lắc đầu. — Mỗi người một số phận. Pallas, Turnus, cả hai đều đã qua tuổi trưởng thành. – Jupiter nói rồi quay mặt đi. Pallas chỉ còn biết trông cậy vào sức mình. Nhưng sức chàng chưa đủ: ngọn thương phóng ra, chạm phải bộ giáp sắt của Turnus, sượt qua vai hãn rồi rơi tuột theo tấm khiên. — Người nghĩ sao về ngọn thương đó? – Vua Rutule cười mỉa mai rồi vung tay ném ngọn giáo của mình. Achate ngỡ ngác tìm con trai Evandre giữa đám quân hỗn loạn. Bất giác trông thấy mũi giáo, chàng hét lên, chạy ngay tới. Nhưng ngọn giáo của Turnus đã hoàn thành sứ mệnh của nó. Pallas chỉ còn đủ sức kéo nó ra khỏi vết thương và ngã nhào xuống đất, đôi tay vật vã cào cào. — Này dân Arcadie, – Turnus huênh hoang – cuộc tiếp đón mà Evandre dành cho chiến tranh đã phải trả giá đắt. Ta phải gửi trả lão đứa con, vì lão rất xứng đáng được thấy nó trở về. Những nghi lễ bên mồ, những lời vỗ về cạnh áo quan, đó là những gì lão Evandre có thể bày tỏ tình phụ tử thiêng liêng đối với con mình. Nhưng tại sao gã điên khốn khố kia lại không chịu sống thanh nhàn với đàn cừu, trong thành lũy của mình, và tại sao lão ta lại có tham vọng

muốn Pallas trở thành anh hùng? Mặc xác lão. Tương lai đã khép lại đối với dân tộc lão rồi, hãy về nói với lão như thế. Hăn cúi xuống cái thi thể đang nằm sòng soài, giật lấy chiếc đai gươm bằng vàng. Đoạn đưa chân đạp cái xác qua một bên, hăn bỏ đi, xem thường những đòn tấn công của Achate đang xót xa đau đớn. Quân Arcadie vội chạy đến. Họ khóc than cho số phận chàng trai, tình yêu duy nhất còn lại của một người cha. Họ đặt chàng nằm lên chiếc khiên, rồi kê vai khiên xuống bến, nơi đoàn tàu đang đậu. Achate buồn bã quay lại nơi Énée đang mãi lo chiến đấu, chưa hay biết gì. — Thế nào? — Vị anh hùng thoáng giận — Sao người lại rời bỏ vị trí bên con trai của bạn ta? Quay lại đó nhanh lên, ta muốn thế. — Không còn cần thiết nữa! — Achate nói, mặt đầm đìa nước mắt — Pallas đã chết! Một ngọn giáo cắm sâu vào ngực cũng chẳng khiến Énée rú lên thảm thiết như thế. — Chết, chết rồi à? — Chàng hét lên, mắt mở trừng trừng kinh hãi. Achate kể qua trận đánh ngăn ngui giữa Turnus và Pallas, trận đánh vừa bắt đầu đã kết thúc. Énée khóc nức lên. — Cái chết này khiến quân Arcadie và Etrurie mất hăn tinh thần. Nhìn kìa, — Achate nói thêm — họ đang tháo chạy tán loạn. Turnus muốn dồn họ xuống bờ sông. Cố nén niềm đau, Énée lập tức xông tới. Lửa giận bùng bùng trong ngực, chàng muốn rửa thù cho Pallas và cho chính mình nữa, bằng máu của Turnus. Với thanh kiếm trên tay, chàng lướt đến đâu là đâu rơi máu đổ đến đó. Trong khi gươm chàng mãi mê đâm, chém, môi chàng luôn mấp máy những lời uất nghẹn. — Sao? Ta đã ngồi vào bàn người cha khốn khổ... Đã trọ dưới mái ấm nhà người. Ta đã nắm lấy tay người... Sự liên minh của người thuận lợi cho ta biết bao. Thế mà ta... ta lại trả nợ bằng máu... Máu của con trai người... Làm sao ta còn có thể ngược mắt nhìn người?... Ôi! Chiến, tranh tàn khốc! Ôi! Nghìn thu vĩnh biệt!... Cuộc sống êm đềm... Tuổi trẻ, những đóa hoa nhiệm màu sẽ mọc rã giữa bãi tha ma! Énée hét lên điên cuồng, lăn xả vào đám quân Rutule. Magus — một thủ lĩnh đồng minh của Turnus sừng sững trước mặt chàng. Chàng phóng ngọn giáo tới. Nhưng Magus cúi đầu né tránh, rồi phủ phục dưới chân chàng, run rẩy van xin: — Hãy tha cho tôi, — hăn lắp bắp — hãy giữ cho người cha già yếu

của tôi một đứa con. Cha tôi sẽ bằng lòng chuộc mạng tôi bằng tất cả kho báu đầy ắp trong lâu đài. Cái chết của tôi đâu cần thiết cho vinh quang của dòng dõi Teucère. Xin gia ơn! — Gia ơn cho một đứa con cứng à? — Énée nghiêng răng rít lên, lòng đầy phẫn nộ — Tên ngu độn, mi thật khéo chọn lúc van nài! Cho người chuộc mạng, trong khi Turnus chém hết chẳng buồn nghe ai! Mi đùa đó hẳn? Này chết đi! Và ngọn giáo của chàng cắm sâu vào cổ họng kẻ cầu xin.

THẦN THOẠI LA MÃ

XIII. Ngập Trời Khói Lửa

Quân Rutule tan tác như lá mùa thu. Kẻ nào đương đầu với Énée là tự mình rước lấy cái chết. Trên đường chòng đi, xác thù chòng chất như rạ. Achate và quân Teucère phải nhọc nhằn lắm mới theo kịp chủ tướng, chòng tiến như vũ bão, bỏ lại sau lưng bao đầu rơi máu đổ. Ở phía trước mặt, quân thù kinh hãi bỏ chạy như nước vỡ bờ, chẳng đê điều nào ngăn nổi. Mặc những lời van xin tha mạng, chẳng có gì lung lạc nổi trái tim oán hận của chòng. Người ta đã giết chết Pallas, người ta làm khô héo và tuyệt vọng trái tim căn cõi của ông lão thân thiết với kẻ lưu đày, nên dưới mắt Énée, cái chết kia không biết phải đổi bao nhiêu mạng cho vừa. Dù cho dân Rutule có gục ngã hết dưới gươm mình, vị anh hùng vẫn thấy chưa nguôi hận. Ascagne và quân Troie ra khỏi doanh trại khi kẻ thù bỏ dở cuộc bao vây. Không chút sợ hãi, cậu định lao theo dấu cha mình, cùng chiến đấu và sống chết bên cha. Nhưng Achate đã kịp thời lôi thái tử ra khỏi nơi mịt mù lửa khói. Achate ra lệnh cho quân hầu canh giữ cậu trong lều, rồi tìm đến vị trí bên cạnh chủ tướng của mình. Trong lúc các đạo quân quay cuồng trong trận chiến ác liệt, cây phơi chật đất, máu chảy thành sông, thì Jupiter ngự trên cụm mây vàng, gọi Junon đến bên cạnh. — Hiền thê mến yêu, – ngài tươi cười nói – hãy cùng ta nhìn xuống cánh đồng Ausonie, thử xem quân Teucère chiến đấu ra sao. Kìa hãy nhìn họ đánh! Không cần sự giúp đỡ của ta, họ cũng chiến thắng thôi. Có lẽ nàng lắm chảnh, khi cho rằng Vénus đã yểm trợ họ? Junon đỏ mặt. Nàng mím môi hờn giận: — Thượng đế ơi, – giọng nàng khiêm tốn – xin chớ cột đũa trên nỗi đau của thiếp. Nếu ngài còn yêu quý thiếp như xưa, hẳn ngài sẽ dành mạng sống gã Turnus cao cường ấy cho thiếp. Vâng, thiếp thừa hiểu số phận gã đã được an bài, nhưng nếu ngài chịu nói một tiếng, tức

khắc Daunus sẽ được trông thấy con mình toàn vẹn quay về. Than ôi! Sao thiếp lại phải khổ công van lạy ngài? — Junon, — Jupiter cố lấy giọng ngọt ngào, nói với vị nữ thần sâu muộn — vận mệnh Turnus đã được định đoạt. Ta chỉ có thể lùi ngày tận số của gã lại thôi. Hãy giúp gã bỏ chạy trước cái chết đang đe dọa, nếu nàng thấy thích. Nhưng ta cần báo trước nàng rõ, chẳng có mưu toan nào của nàng có thể thay đổi kết quả cuộc chiến đâu. Junon cúi đầu bỏ đi, lòng nặng trĩu u buồn. Nàng những mong vì nuông chiều mình, Thượng đế sẽ thay đổi Định mệnh. Tất nhiên, nàng quý mến Turnus vì hẳn xây cho nàng nhiều đền thờ, nhưng cái chính là nàng thù ghét Énée, và điều nàng muốn cầu xin nơi vị chúa tể muôn loài chẳng phải là tính mạng của hẳn mà là cái chết của Énée. Bởi thế, nàng xuống trần, tìm gặp Turnus trên cánh đồng Lauren với nét mặt không vui. Một trở ngại khác lại đến với nàng. Có thể nói vua Rutule là hiện thân của sự dũng cảm. Chẳng những không né tránh Énée, hẳn còn tìm kiếm và lao tới nơi nào hẳn nghe có bóng dáng hoàng tử thành Troie. Làm cách nào bắt hẳn rời xa chiến trường, trong lúc hẳn cứ điên cuồng lăn xả vào? Thân thể hẳn không có dấu hiệu mệt mỏi, trái tim quả cảm của vị vua trẻ tuổi không hề biết nao núng, làm sao có thể buộc hẳn từ bỏ trận đọ sức với Énée. Junon lưỡng lự hồi lâu. Nàng vời đám mây đến, biến thành hình ảnh Énée, có cả cái khiên vàng và chòm lông chim trên mũ. Nàng trao cho bóng mây giọng nói, dáng đi và mọi điệu bộ của vị anh hùng. — Énée! — Ngay lúc đó một người lính Troie, ngỡ trông thấy chủ tướng mình, vội hét lên — Hoàng tử đấy à? Ngài tìm Turnus, hẳn kia rồi! Junon ra lệnh cho đám mây Énée nhún vai mỉm cười với vẻ ngạo mạn, người lính bước đi, yên chí rằng mình vừa trông thấy chủ tướng. Người thân thuộc còn lăm lăm như thế, thì kẻ thù làm sao phân biệt nổi. Thế là nàng giục đám mây đi tìm Turnus. Vừa trông thấy cái bóng mà hẳn ngỡ là Énée, hẳn rú lên mừng rỡ, phóng vút ngay ngọn giáo. Nhưng theo lệnh Junon, đám mây không buồn đánh trả mà quay lưng bỏ trốn. Thoạt tiên Turnus ngỡ người sừng sốt. Énée khiếp nhược như thế ư? Nhưng không, chắc hẳn là mưu kế gì đây. Turnus vẫn xem thường các trò quỷ quyệt, cảm thấy khinh bỉ kẻ thù hèn hạ

đến mức phải dùng thủ đoạn. — Người chạy đâu, hỡi Énée? — Hẳn hét to rồi đuổi theo — Người đành bỏ lỡ lễ cưới với Lavinie sao? Hãy chờ ta. Cánh tay Turnus này sẽ ban cho người mảnh đất mà người phải vượt bao đại dương tìm đến, nhưng chỉ vừa đủ để phơi xác người thôi. Rồi hẳn vung gươm loang loáng, cầm đầu đuổi theo. Đám mây Énée càng chạy nhanh hơn, Junon theo sau, thổi cái bóng bay vù vù. Nàng hướng về phía sông Tibre, nơi có con tàu Etrurie ngẫu nhiên buông neo bên mỏm đá. Buồm đã căng lên, nhưng trong cơn hốt hoảng, bọn thủy thủ quên rút chiếc cầu nhỏ đặt ghếch lên bờ. Junon cho cái bóng lẫn trốn trên tàu. Turnus nhún mình phóng thẳng lên boong, hét lên: — Người bị tóm rồi! Trong khi vua Rutule chạy khắp tàu tìm kiếm địch thủ của hẳn, Junon đã mở dây thừng. Theo nước triều xuống, con tàu trôi nhanh dọc sông Tibre, tiến ra bể khơi. Bóng Énée tan biến theo làn mây đen, bay vút lên không. — Énée! Énée! — Turnus điên tiết hét lên, lục lọi khắp các xó xỉnh trên tàu. Nhưng đột nhiên hẳn sững lại. Một cơn lốc đánh bật con tàu đi. Sau một hồi ngả nghiêng, những cánh buồm căng gió đưa thuyền lướt nhanh trên mặt biển. — Ôi! Tình cờ tai hại! — Turnus nắm tay đấm ngực vật vã — Ta đã lầm to khi tưởng Énée trốn lên đây, để giờ đây ta phải rời xa chiến trường. Hẳn giơ tay lên trời, kêu than, rên rỉ: — Hỡi Thượng đế, thiên hạ sẽ nói gì về ta? Những chiến binh đã một lòng theo ta và kẻ thù sẽ nghĩ rằng ta lẫn trốn một cách hèn hạ, bỏ họ lại giữa trận chiến gay go, lúc phần thắng đang nghiêng về phía quân Troie! Một sự phản bội ghê tởm! Hỡi những tảng đá ngầm âm u kia, hãy ngoi đầu lên đâm nát con thuyền đang chở nỗi u nhục của ta. Ôi! Thật là tai họa bất ngờ. Hãy chôn vùi ta giữa muôn trùng sóng cả, đừng cho ai tìm thấy thi hài ta. Hỡi thần chết! Thần chết đâu, mau đến với ta. Vị thần thù địch nào buộc ta phải sống nữa! Lẽ ra, ta phải gục chết trên cánh đồng Laurente, được đồng đội khóc thương, kính nể. Cả kẻ thù cũng phải nghiêng mình bái phục một vị vua can trường, trung tín với đồng minh. Trong khi chao ôi! Pallas đáng thương. Ô! Ta thèm muốn địa vị người biết bao. Cha người đã khóc con mà không hổ thẹn. Họ sẽ mai táng người vô cùng trọng thể, và mãi mãi về sau, các chiến binh sẽ cầu nguyện bên mộ

người và tự hào tưởng nhớ đến sự quả cảm của người. A! Lưu lại muôn đời sau một kỷ niệm vẻ vang như thế đâu có phải là chết! Còn ta, khốn nạn thay, ta là kẻ bất hạnh nhất trên đời! Turnus chạy quanh quẩn như kẻ điên trên boong tàu. Đã ba lần, hắn rút kiếm ra định tự vẫn để kết thúc cơn bán loạn trong đầu, nhưng Junon đã ngăn lại. Hắn muốn nhảy xuống biển, lội vào bờ đang chập chờn ẩn hiện phía chân trời, quay lại vị trí chiến đấu, nhưng nữ thần cũng ngăn trở. Đâu phải nàng cứu hắn thoát khỏi bước nguy vong là để xô đẩy hắn vào cái chết vô nghĩa. Nàng khiến gió lặng, và trong khi Turnus tuyệt vọng rã rời, ngã nhoài trên sàn mà gào thét tức tưởi, con tàu nhẹ nhàng ghé vào bến cảng Ardée, nơi thành cổ của dân Rutule, đúng ngay lâu đài của Daunus. Dân Ardée nhận ra ngay hoàng tử của mình. Họ vây quanh, dìu hắn lên bờ, rồi đưa về cung điện. Trước những sự việc kỳ lạ dồn dập xảy ra, Turnus buông xuôi, không chống cự, cũng chẳng có ý kiến gì. Hắn không biết phải nói sao về chuyện xảy đến với mình. Và có ai tin được câu chuyện lạ lùng, quái gở như thế? Trong lúc đó, Énée cứ mãi tìm kiếm nhà vua của quân địch. — Hắn trốn rồi, — Achate nói — người ta thấy hắn bỏ chạy về phía dòng sông. Biết thất bại đến nơi, hắn không muốn cùng chết với bao chiến binh dũng cảm. Hắn bảo toàn mạng sống để tính chuyện tương lai. Hắn chẳng đáng mặt chiến binh. Nhưng Mezenze đã thay hắn, nắm quyền chỉ huy quân Rutule. Tên này cũng khá gan lì, chỉ có ngài mới hạ nổi. Hãy nhìn quân Etrurie đang tháo chạy trước mặt hắn ta kia. Sự sợ hãi mạnh hơn cả lòng căm thù đối với tên bạo chúa cũ. Trừ Turnus, đánh bại Mezenze cũng là một chiến công lẫy lừng. Énée nghe theo ý kiến Achate và phóng tới trước mặt cự vương Etrurie. Mezenze là một người to lớn, lực lưỡng, nhưng những hành vi tàn bạo cùng sự ăn chơi phóng đãng đã khiến gương mặt hắn tàn tạ, chỉ còn ánh lên nét kiêu hãnh của một đấng quân vương. Cạnh hắn là cậu con Lausus vừa đến tuổi trưởng thành, theo cầm những ngọn thương và hộ vệ cha. Hai con tuấn mã xứ Thrace nổi tiếng vì phi nhanh và quyến luyến với chủ. Mezenze với cõi lòng chai sạn, chẳng biết rung động gì trên đời, ngoài hai mối dây thân ái: hắn rất mực thương yêu cậu con Lausus và con ngựa Rhèbe.

Từ lúc hấn cầm đầu binh lính Rutule và đồng minh, sau vụ mất dạng khó hiểu của Turnus, cục diện chiến trường biến chuyển kỳ lạ, quân Teucère lại bỏ trốn trước tên bạo chúa. Énée đến kịp lúc để ngăn chặn cuộc rút lui hốt hoảng của đồng minh – trông thấy những kẻ can trường nhất phải gục ngã, họ không dám đương đầu với Mezence nữa. Énée nhảy bổ tới: — Này Mezence! – Giọng chàng rít lên ghê rợn – Người chỉ áp chế những kẻ bị người ngược đãi trước nay, nhưng tất cả thần dân cũ chẳng sợ người đâu. Họ gửi chủ tướng của họ đến với người đây. Nào, hãy cùng ta so tài dũng lược. — Tên kẻ cướp kia, đấu với mi chỉ bản tay ta, – Mezence nói với vẻ khinh miệt – đi mà đánh nhau với phường trộm cướp trong ngục Laurent chứ đừng thách thức ta. — Người chẳng biết thế nào là một người Troie! – Énée gằn giọng, quá bất bình trước sự ngạo mạn của hấn – Nếu xem cuộc chinh phục chính đáng của ta là trò cường đạo, thì phải gọi thế nào những hành vi bạo ngược, những tội lỗi xấu xa của người khiến dân chúng quá chán ghét phải đuổi người đi như một tên đầy tớ phản trắc? Thôi đi, Mezence, đừng bắt nạt mãi những kẻ yếu hơn mình. Ta thách người đấy. Nếu người từ chối, người là kẻ hèn. Trước sự khiêu khích đó, Mezence sôi gan rú lên. Quân Etrurie thấy có Énée hỗ trợ thì vững tâm không tháo lui nữa, nhưng họ không dám đến gần nhà vua cũ mà chỉ đứng từ xa rồi phóng lao đến tới tập. Mezence đưa khiên ra đỡ. Nom hấn giống hệt con lợn rừng giữa đầm lầy Vésule, ngúc ngoắc những ngọn lao tua tua trên lưng, đứng nghiêng răng ken két trước tiếng sủa dữ dội của đàn chó săn. Énée ra hiệu cho quân Etrurie ngưng tấn công. Chàng bình tĩnh đứng chờ Mezence động thủ. Ở quanh họ, xác chết nằm chất chồng. Mezence cười khẩy khi thấy những bộ mặt xanh xao của các võ tướng cũ. — Đáng đời cho những kẻ nổi loạn, – hấn nói – tự do chẳng phụng sự các người đâu! Rồi hấn đạp chân lên bộ ngực đẫm máu, còn thoi thóp của một trong những nạn nhân của mình. Người kia từ từ hé mắt ra, cái nhìn đờ đẫn trong cơn hấp hối như xoáy vào mắt tên bạo chúa. — Nhà người đang đắc thắng, – kẻ sắp chết thều thào – nhưng không lâu nữa đâu. Rồi đây, cũng như ta, nhà người sẽ phải nằm vật xuống cỏ. Chắc hẳn ta sẽ được báo thù! Tiếng cười ngạo nghễ của

Mezence nghẹn tắt trên môi. Hăn nhón nhác nhìn quanh, rồi trấn tĩnh lại. Quân Rutule vẫn kè cận hăn, cậu con đứng bên phải, uy nghi như một thiên thần. Trước mặt hăn chỉ có Énée – tên kẻ cướp. — Nào, hãy đưa tên này xuống với Charon. – Hăn nói và đung đưa ngọn giáo. — Lausus! – Hăn kêu to – Ta nguyện sẽ giao xác tên trộm này cho con. Ngọn giáo vút đi, tiếng rít nghe rợn cả người. Nhưng Énée chỉ khẽ nâng chiếc khiên lớn đã đánh bật được nó sang bên, và ngọn giáo ghim xuống đất, trở nên vô dụng. Rồi, không để Mezence kịp chụp lấy ngọn giáo khác từ tay Lausus, Énée phóng cây thương của mình, mạnh đến nỗi nó đâm thủng ba lớp da bò mộng và ba mảnh đồng trên chiếc khiên của tên bạo chúa, rồi tiếp tục lao tới, cắm sâu vào đùi Mezence khiến hăn loạng choạng ngã. Máu phun ra từ vết thương. Énée rút gươm xông tới, thật phẫn chấn trước sự hoảng loạn và kinh hoàng của kẻ thù. — Người tưởng mình vô địch ư? – Chàng vung gươm đánh tới tấp – Mới thấy máu mình, người đã xanh mét thế kia ư? Vậy mà chính người đã từng điếm nhiễm tẩm trong máu của những người Etrurie khốn khổ. Mezence cố hết sức chống đỡ, nhưng ngọn thương vẫn còn dính chặt trong tấm khiên, khiến hăn vướng víu khó xoay trở. Hăn lao đảo sắp ngã thì Lausus nhào ra kéo hăn về phía sau, rồi ưỡn ngực đón nhận lưỡi kiếm của Énée trong một cử chỉ hy sinh cao cả tuyệt vời. Có tiếng kêu gào thảm thiết quanh họ. Quân Rutule đã bắn một trận mưa tên về phía Énée để giải cứu hai chủ tướng. Nhưng tấm khiên do Vulcain rèn đã khiến những mũi tên rơi lả tả trước mặt vị anh hùng. — Lui ngay đi, chàng trai trẻ! – Énée nóng lòng muốn kết thúc tình thế khẩn cấp, hét lên với Lausus – Tay không mà dám quấy rầy ta sao? Muốn chết à? Lausus không lui nửa bước. Cậu cảm thấy Énée đang trong cơn thịnh nộ, mù quáng vì say men chiến đấu, sẽ sắp sửa giết mình. Cậu muốn cha mình, vừa gượng đứng dậy, có đủ thời giờ để ẩn nấu giữa đám quân Autules đông đảo. Và với đôi tay trần, không ngại thép bén khứa đứt, với sức mạnh không ngờ của tuổi trẻ, cậu đã kìm chặt lưỡi gươm của Énée trong một phút. Một phút ngắn ngủi. Rồi lưỡi gươm xuyên qua lớp kim tuyến mà mẹ Lausus đã thêu lên chiến bào của gã trai trẻ. Đòn tấn công của Énée ngẫu

nhiên, đột ngột đến nỗi chàng chỉ hiểu ra việc mình làm khi trông thấy mặt gã thiếu niên trắng bệch như sáp, và cái thân thể mảnh mai ngã quy dưới chân chàng. Bấy giờ, chàng mới rú lên đau đớn, nước mắt tuôn lã chã. Mặc những mũi tên vẫn bay vun vút về phía mình, chàng cúi xuống, nắm lấy bàn tay bất động đang lạnh dần. — Tội nghiệp cậu bé, ta biết dâng cúng gì cho xứng với hào khí của cậu đây? Kẻ xấu số, cậu đáng tuổi con ta, thế mà ta đã đâm cậu, đã giết cậu! Hãy giữ lấy nhưng y và cầu mong cho vong linh cậu được siêu thoát. Nào hãy đến đây, – chàng hét lên với quân lính của Lausus, đang kinh hoàng vì cái chết bi thảm, không dám đến gần – hãy mang xác đi, ta giao trả các người đó. Hãy dành cho cậu ta một lăng mộ xứng đáng! Khi bọn Rutule nâng thi hài lên vai mang đi, Énée lặng lẽ đứng lên. Chàng quắc mắt tìm kiếm kẻ đã gây ra cái chết cho cậu bé vô tội. Chàng thấy hấn lấp ló giữa đám binh sĩ, đang lo lắng hỏi dò bất cứ ai đến gần. — Lausus đâu rồi? Nó đang làm gì? Sao nó không đến gặp ta? Ngay lúc đó, đám chiến binh mang cái thi thể đến bên người cha đang băn khoăn lo sợ, rồi chẳng nói một lời, họ đặt xuống trước mặt hấn chàng trai khôi ngô và vui vẻ ngày nào. Miệng Mezence há ra, chẳng thốt được câu nào. Hấn ngậy dại vuốt mấy sợi tóc nâu vàng mà mồ hôi dãn chặt trên vầng trán thanh xuân. Rồi hấn lặng lẽ nhìn hết người này đến người khác như để hỏi xem có đúng cái thi hài kia là con hấn không. Hấn cúi xuống cái đầu nhợt nhạt, ôm hôn thật lâu, đoạn đứng lên: — Ngựa ta đâu? – Giọng hấn cụt lủn, khô khốc. Khi con vật đến bên cạnh, hấn đặt má lên cổ ngựa. Môi hấn khẽ mấp máy nhưng không ra hơi. Có lẽ hấn muốn dặn dò điều gì trọng đại với kẻ thân thiết cuối cùng của hấn. Có lẽ hấn đã nói: — Ta đi tìm Énée, kẻ đã sát hại con ta, nếu mi không thể mang ta chiến thắng trở về, hãy chết cùng ta! Đừng phục tùng chủ khác! Rhèbe hất cái đầu dài với bờm lông óng mượt. Nó đã hiểu. Họ nâng nhà vua bị thương lên ngựa. Và con Rhèbe phóng vọt đi như muốn nhanh chóng tìm đến cánh cửa giải thoát của Tử thần. — Énée! Énée! Énée! – Mezence gầm vang – Ta đây. Ta đi tìm cái chết. Mi đã sát hại con ta. Đó là cách duy nhất để giết ta. Nhưng ta chẳng muốn ra đi mà không trao cho người món quà vĩnh biệt. Hấn dồn hết sức lực,

nhắm ngay vị anh hùng phóng ra một, hai, ba, bốn ngọn giáo cầm sẵn trên tay. Nhưng tấm khiên linh thiêng đã làm tròn phận sự của nó: các ngọn giáo ấy bật lên, rơi loảng xoảng. — Người cha khốn khổ! — Énée kêu lên, rồi đâm lút ngọn thương vào đầu con tuấn mã. Rhèbe nhảy lồng lên rồi ngã quy, lôi theo người chủ bắp đùi đã bị dập nát. Gươm của Énée cắm sâu vào ngực hắn. — Người sẽ không chiếm được ngựa ta đâu! — Mezence thề thào với nụ cười thoả mãn — Ta van xin người, hỡi người Troie, hãy chấp nhận ước nguyện sau cùng của ta, bảo vệ di hài ta trước cơn cuồng nộ của bọn thần dân và hãy chôn ta bên cạnh đứa con thân yêu. Dứt lời, hắn ngã lăn ra, hồn lìa khỏi xác.

THẦN THOẠI LA MÃ

XIV. Lời Khuyên Của Kẻ Chiến Thắng Thành Troie

Dù mệt mỏi và cõi lòng u uất, Énée vẫn thức dậy trước lúc bình minh. Chàng lễ tạ thần linh đã phò hộ mình chiến thắng. Trên bàn thờ, chàng bày đủ loại vũ khí của những chiến binh bại trận, nỏ giáp trụ, nỏ khiên đồng và mũ sắt có gắn lông chim đẫm máu, chẳng phải giết dê cừu, chẳng cần thầy tư tế. Những cánh đồng đã nhuộm đỏ máu người, và thây nằm ngổn ngang trên ngàn hoa cỏ nội. Énée trầm ngâm bi lụy. Bao kẻ đã phải hy sinh để đổi lấy vinh quang này! Dù sao, cũng phải gấp rút chiến thắng toàn vẹn trước khi bọn Laurente kịp chấn chỉnh quân binh. Chàng cho tập hợp các tướng sĩ. — Đường đã rộng mở, — chàng nói — hãy tiến mau đến gặp Latinus, buộc lão phải tôn trọng bản hiệp ước đầu tiên. Nhưng trước hết, đừng quên cử hành nghi lễ mai táng các tử sĩ. Ta không được phép để những vong hồn kia phải lang thang trọn kiếp bên dòng Acheron. Dân Arcadie hãy mang thi thể hoàng tử các người về Pallantée. Ôi! Pallas! Pallas thân yêu! Phải chăng ta đã vô tình gây ra cái chết của chàng? Énée khóc nức nở. Chàng quỳ bên cạnh thi hài chàng trai và không sao rời mắt ra được, hồn chìm đắm trong ý nghĩ chẳng biết nỗi khổ của người cha sẽ thống thiết đến mức nào. Ascagne cũng ngồi bên cha khóc than, nhưng Énée chẳng dám ôm con vào lòng. Chàng nghĩ đến cha của Pallas đang còm cõi, héo hon dưới mái nhà hiu quạnh. Quân Arcadie kết một chiếc kiệu bằng những cành dương mai, lót thêm cỏ mướt, phía trên phủ nhánh sồi, rồi đặt xác hoàng tử đã được Énée liệm kín trong lớp gấm vóc đỏ thẫm thêu vàng. Nhiều ngựa chiến do Pallas đoạt được của đối phương, cùng đám tù binh lệch thẹo, những kẻ phải tưới máu mình lên giàn hoả táng, cũng lê gót theo sau. Aethon, chiến mã của hoàng tử, không yên cương, gục đầu buồn bã, lẻo đẻo bên thi hài chủ. Cạnh đó là viên tùy tùng của

Pallas, mang theo trường thương và mũ sắt của chàng. Quân Arcadie quay ngược vũ khí, lạng lẽ đi thành hàng dài. Énée chua xót nhìn đám rước xa dần. — Vĩnh biệt Pallas! – Chàng nói – chẳng biết ta còn phải trải qua bao cuộc chiến tranh nữa mới được hội ngộ cùng chàng và người cha thân yêu dưới bóng mát êm đềm miền cực lạc, bên dòng sông quên lãng! — Énée cao quý! – Achate chợt kéo chàng ra khỏi những ý nghĩ đau buồn – Nhiều sứ giả vừa từ Laurente đến. Họ mang theo hành ô liu và xin được phép mai táng những binh sĩ tử trận. — Họ cứ thư thả mà làm. – Énée nói, rồi bước thẳng về phía phái đoàn Laurente – Các người gây chi cuộc chiến tranh đẫm máu này? Chàng cất giọng dịu dàng: — Các người cầu xin nơi yên nghỉ cho những kẻ chết? Ta muốn đem hoà bình đến cho cả người sống. Turnus là thủ phạm duy nhất gây chia rẽ giữa chúng ta. Ta chỉ muốn chiến đấu với mình hăn thôi. Điều này sẽ tránh cho dân Laurente cũng như Teucère thoát bao thảm hoạ. — Lời ngài thật chí lý, thưa Énée vĩ đại! – Đoàn sứ giả đồng thanh kêu lên – Một hiệp ước sẽ liên kết ngài với Latinus. Cứ mặc Turnus đi tìm đồng minh khác. Chúng tôi sẵn lòng giúp đỡ ngài xây dựng thành phố, vì ngài luôn đối xử nhân hậu với chúng tôi. Vâng, chúng tôi sẽ giúp đỡ ngài, dù có phải tự mình khuôn từng viên đá cho thành Troie mới. Đoàn sứ giả từ biệt Énée trở về Laurente, lòng tràn đầy hân hoan vì sự tiếp đón ân cần của người chiến thắng. Cuộc ngưng chiến mười hai ngày được ban hành. Quân Troie và Laurente giúp đỡ nhau tìm kiếm thi hài nạn nhân cuộc giao chiến đẫm máu. Énée cho xây lại các tường lũy. Rút kinh nghiệm những chỗ yếu kém của lần trước, chàng cho dựng thêm nhiều pháo đài, một dãy thành lũy phụ và chiến hào phía trong. Quân Énée cho chất nhiều giàn hoả táng dọc bờ sông và suốt nhiều ngày khói bốc lên, liên tục che phủ bầu trời âm đạm, quân lính khóc than và kèn thúc binh thổi tiếng thê lương. Bên kia chiến tuyến, quân Latin cũng dựng giàn hoả. Họ thiêu vô vàn xác chết nhăn nhúm, không ai nhìn ra mặt mũi. Nhiều cỗ xe chở những kẻ được thân nhân tổ chức mai táng riêng vào thành. Máu, nước mắt, đó là những gì còn lại của bao kiếp người. Thủ phủ của Latinus nhuộm màu tang tóc. Nhiều gia đình nguyện rửa Turnus và

sự ngoan cố của hắn. Dù được hoàng hậu che chở, hắn không tránh khỏi sự căm ghét của bao cõi lòng tan nát. Một nhân vật đứng đầu của Laurente là Drancès – vốn không ưa vua Rutule vì tính cao thượng và lòng quả cảm mà hắn luôn chứng tỏ – đứng đầu nhóm những kẻ bất mãn. — Chính Turnus đã gây ra nông nổi. – Ý nhắc lại mãi – Nếu hắn không bỏ trốn thì chính hắn đã phải chiến đấu với Énée. Turnus khinh miệt những lời phỉ báng đó. Hắn cố sức thuyết phục Amata chống lại sự liên kết với Énée. Hắn kiềm chế nổi tức giận trước những lời trách cứ bất công của bọn đồng minh lúc hắn trở về. Hắn phân trần về vụ bắt cóc khó hiểu. Nhiều người tỏ vẻ hoài nghi, cười mỉm trước sự “tình cờ” đúng lúc đã tránh cho Turnus khỏi phải giao đấu với hoàng tử thành Troie. Tuy nhiên, danh tiếng của vua Rutule đủ lừng lẫy để hắn không bị dè bieu, xúc phạm nhiều. Và hắn lại ngang nhiên thống lĩnh quyền chỉ huy các lực lượng đồng minh. Lúc đó, hắn đang chờ sự cứu viện của Diomède, một danh tướng Hy Lạp, sau chiến thắng thành Troie đã rút về hùnh cứ ở Argypipe, dưới chân núi Gargan. Turnus phái nhiều sứ giả đến mời ông liên minh. Hắn tin chắc rằng mỗi oán hận của Diomède đối với dân Troie, kẻ thù bao năm trời đặng đặng, sẽ khiến ông chống lại Énée. Và lại, sứ giả của Turnus đã dâng cho ông biết bao tặng vật quý báu. Ngay khi người ta báo tin đoàn sứ giả trở về, Turnus mừng rồi rít. Hắn thấy đây là cơ hội để củng cố quanh hắn và hoàng hậu Amata đám dân chúng đông đảo trong thành Laurente, đang còn kinh hoàng bởi những đám tang và bị chia rẽ tận cùng bởi bao mất mát lớn lao. — Nên tiếp đón sứ giả trọng thể! – Hắn khuyên vua Latinus với giọng kẻ cả như ra lệnh. Latinus cố gắng lắm mới dứt khỏi cơn uể oải chán chường. Bao nhiêu tổn thất trong quân đội đè nặng lên đôi vai đã còm cõi của ông lão. Dù sao cũng phải đón tiếp sứ giả. Ngài ngự trên ngai, trước cửa cung điện, cánh tay đỡ lấy mái đầu trầm tư. Bên cạnh ngài, Amata có vẻ rạng rỡ và Turnus đang cau mày, đặt tay lên đốc kiếm, thản nhiên và kiêu hãnh đưa mắt nhìn đám đông lũ lượt kéo đến chật cả quảng trường. Sứ giả Laurente bái kiến đức vua. Họ có vẻ ủ rũ. Người cao tuổi nhất mở lời: — Tâu đức vua Latinus, chúng tôi từ thủ phủ của Diomède về đây, xin trao lại

những tặng vật mà chúng tôi đã nhân danh ngài dâng lên ông ta... — Sao thế? — Latinus, Amata, Turnus đồng thanh kêu lên sửng sốt. — Ông ta không muốn liên kết với ngài, — giọng viên sứ giả thều thào — những lời van nài khẩn thiết của chúng tôi đều tỏ ra vô hiệu... Các vị cố vấn, toàn thể dân chúng cũng kinh ngạc như quân vương của mình. Nhà vua khó nhọc lắm mới thốt nên lời: — Hãy kể lại xem, Vénulus. — Chúng tôi được đón tiếp thật nồng hậu và vua Diomède hoan hỉ hỏi thăm sức khỏe ngài, những thành công đạt được dưới triều ngài, cùng nền hoà bình mà dân tộc Laurente vui hưởng trong bao năm qua. Nhưng khi chúng tôi đề cập đến mục đích chuyến viếng thăm và nỗi vui mừng của quân đồng minh nếu được ông ta nhận liên kết chống lại quân Troie, ông ta liền đổi ngay nét mặt, đứng bật dậy nói rằng: “Ôi! Dân tộc diễm phúc! Bỗng dưng đưa lưng gánh chịu bao tàn phá của chiến tranh chỉ vì ý thích hay cuồng vọng của một vài người! Các người đang cùng một đức vua nhân từ, sống dưới bầu trời yên tĩnh, lại nhẹ dạ đem bao nguồn vui chan chứa, bao kho tàng vô tận biến thành mây khói. Hỡi các bạn Laurente, hãy lắng nghe lời ta cho kỹ, rồi về báo lại cho vua Latinus cùng đồng minh rõ. Từ khi toàn thắng trên đất Ilion, ở thành Troie quay về, tất cả bọn ta, những ai đến được quê nhà, đều chứng kiến bao cảnh đời lầm than khốn khổ, còn đáng thương hơn cả những nạn nhân bi đát nhất của bọn ta. Vâng, chính Priam, bị bọn ta xé nát cõi lòng, trước khi đâm họng giết chết bên bàn thờ các gia thần, cũng phải xót xa cho số phận thâm thảm của bọn người chiến thắng. Ménélas và Ulysse lênh đênh trên biển cả. Agamemnon bị ám sát, Néoptolème gục chết dưới chân hôn thê, Idoménée giết con rồi bị tống cổ ra khỏi vương quốc, đồng đội Ajax bị lưu đày, còn ta thì không vợ con, không tổ quốc, suốt đời không thoát khỏi sự căm giận của Vénus, sự nghiệp dở dang, bạn bè khinh ghét. Đó là những gì bọn ta, những kẻ hùng mạnh, những vị vua hiền hoà trên đất nước Hy Lạp thanh bình phải trả giá cho cuộc chiến tranh hủy diệt thành Troie. Thế mà các người còn muốn ta chống lại quân Troie ư? Các người muốn ta đương đầu với con người dũng cảm nhất của họ là Énée, con trai nữ thần ư? Không, không, ta chưa mất trí. Chẳng bao giờ ta lại gây chiến với gã.

Hỡi người Laurente, hãy nghe ta! Dòng giống Dardanie ấy được Jupiter sủng ái. Đừng tính chuyện chống lại nó, nên tìm cách liên kết với nó khi còn kịp. Bằng không, đùng độ với Énée là các người sẽ khóc ra máu đấy”. Thừa ngài, đó là những gì Diomède đã nói. Đó là ý kiến và câu trả lời của ông ta. Câu chuyện của viên sứ giả khiến mọi người lặng đi trong buồn thảm. Ai cũng lo lắng, sợ sệt. Nhà vua xúc động đứng lên. — Hỡi dân Latin, – ngài cố cất cao giọng nói yếu ớt – ta muốn nghe theo lời khuyên của Diomède. Lẽ ra chúng ta đã tránh được cảnh tang tóc triền miên. Nhưng chúng ta không thể đứng đây mà thương tiếc. Quân Troie chỉ cách ta vài dặm. Phải chọn ngay một lối thoát. Trận chiến vừa qua chứng tỏ rằng Diomède nói đúng. Chúng ta đang chống lại một dân tộc được thần linh yêu mến, chúng ta lại không thể, các người biết đó, trông chờ sự tiếp cứu của các nước khác. Tất cả đều phải tự lực, những trận đánh ác liệt đã tiêu hao bao tài nguyên. Tuy nhiên, quân đội đã giữ vững hàng ngũ. Số người hy sinh đã nói lên tinh thần dũng cảm của toàn thể chiến binh. Nhưng tiếp tục chiến đấu thì ta sẽ còn lại gì? Nghĩ đến mà rùng mình. Chỉ còn một con đường cho chúng ta: hoà bình. Nhường cho quân Troie một phần lãnh thổ, vùng đất cổ xưa của tổ tiên nằm giữa sông Tibre và biên giới Sicanes. Đó là miền núi khô cằn, nhưng có thể trồng trọt được với những ngọn đồi phủ kín rừng thông. Nơi đó, quân Teucère có thể xây dựng thành phố, chẳng gây lo ngại gì cho ta hay đồng minh. Hay nếu họ muốn an vị gia thần nơi khác, cạnh dân tộc nào tùy ý, ta sẽ đóng cho họ hai mươi chiến thuyền, to cỡ nào cũng được, để đưa họ về nơi mong muốn. Hỡi tướng lĩnh và toàn dân, đó là ý ta, còn ý các người thế nào? Hãy nói đi! Mọi người nhìn nhau. Qua những cái gật đầu tán đồng, người ta thấy rõ đối với thần dân, chủ trương hoà dịu của Latinus là con đường duy nhất có thể tránh khỏi đổ máu. Drancès bắt mạch được ý kiến chung, muốn thừa cơ trút lên đầu Turnus nỗi oán hận của quần chúng, đồng thời xóa tan mỗi thiện cảm mà hẳn ta chiếm được nhờ sự can trường. Drancès rất căm ghét sự can trường đó. Lão chỉ khéo múa môi, biết cách khuấy động tâm hồn người nghe, ấy thế mà lão ba hoa khắp nơi, xưng là bậc trí giả và ngang nhiên xem mình là một

pháp quan sáng suốt. Lão đứng dậy, uốn lưỡi và tùy từng lúc ngỏ lời với vua, Turnus hay dân chúng mà đổi giọng: — Tâu chúa thượng anh minh, cả thành phố hoang sơ chỉ mong mỗi một điều: hoà bình. Chúng ta phải miễn cưỡng gánh chịu một tai hoạ thảm khốc, cùng lúc khóc thương cho bao mái đầu xanh bạc mệnh. Tôi không cần phải vạch tên kẻ nào đã gây ra bao cảnh điêu linh tang tóc. Chúng ta đều biết. Ôi! Đức vua nhân hậu, chính ngài cũng phải chôn chặt mỗi ưu phiền trong cung điện và như tất cả mọi người, ngài phải cúi đầu trước sự lộng hành. Nhưng đã đến lúc phải tự giải thoát lấy mình. Phải đẩy lùi áp lực, đừng để những lời xúi xiểm lôi cuốn, đem đến chiến tranh và đổ nát. Theo ngụ ý của tôi, lời cầu hoà của ngài còn quá khiêm tốn. Hãy sớm kết tình giao hảo, thắt chặt nó bằng cuộc hôn nhân giữa Lavinie và Énée. Đó là những tặng vật đầu tiên ta dành cho kẻ chiến thắng, không nên lưỡng lự nữa. Énée là người đa cảm và bao dung. Hắn sẽ không lấn quyền ta đâu, ngược lại, một vương quốc suy yếu có người láng giềng vững mạnh, sẵn sàng bảo vệ mình thật là điều đáng mừng. Đúng thế Turnus ạ! Chiến tranh chẳng phải là nhu cầu của cuộc sống. Ta phải chịu đựng nó như chịu đựng cơn bệnh quái ác cần chạy chữa. Anh hùng chỉ là tai hoạ cho dân tộc và bằng hữu mình nếu không thức thời và sáng suốt. Sự kiêu hãnh của họ chỉ là những đám cháy khủng khiếp, thiêu hủy xóm làng vườn tược, bỏ lại sau lưng những hoang tàn trống trải. Bấy nhiêu người chết tưởng cũng đủ rồi, bọn ta không muốn đem mạng mình đổi lấy vinh quang cho người nữa. Hừ! Để người được cưới Lavinie, bao nhiêu cô gái, bao nhiêu bà mẹ của Laurente phải hy sinh tất cả những gì họ yêu quý sao? Bọn ta đều phải là kẻ thù của nhau. Nếu người có việc cần tranh chấp với gã Troie, sao không tự giải quyết lấy? Turnus lồng lên. Hắn ưỡn cao ngực, cất giọng sang sảng: — Drancès, cần chi lão phải nhiều lời. Kẻ thù kia rồi, ngay sát bên lưng. Chúng sẽ không thoả mãn với những cống vật của đức vua nếu như chúng biết rằng giảm nát Laurente, cướp quyền thống trị và biến các người thành nô lệ chẳng mấy khó khăn. Énée nhân hậu và hiếu hoà ư? Những hành động đầu tiên của hắn khi đặt chân đến đây chẳng phải là châm ngòi chiến tranh đó sao? Drancès, sao

lão không ra chiến trường cổ vũ và giúp đồng đội một tay. Hoà bình ư? Lão chỉ biết lái nhái đầu môi và không hiểu rằng, có những lúc ta không có cả cái quyền nói lên tiếng đó. Trong giờ phút này, đối với Laurente, nó chỉ có nghĩa là lệ thuộc. Sao? Chỉ vì trận đánh đầu tiên tổn thất mà cho rằng chúng ta thua ư? Chỉ vì Diomède không nhận liên kết mà cho rằng chúng ta không còn đồng minh ư? Messape xứ Calabre với những kỵ mã lừng danh, quân Volsques, quân Tolumnius bách chiến bách thắng với bao thủ lĩnh, bao dân tộc khác. Chiến tranh gây chết chóc cho ta à? Nhưng bọn Arcadie còn tồi tệ hơn, bởi hoàng tử họ đã phải hy sinh. Quân Troie không đông, đồng minh lại ít. Hai lượt chiến thắng như vừa qua đủ khiến chúng kiệt quệ. Thừa đức Latinus, tự ý hạ mình cầu hoà là vô tình thú nhận thế yếu. Chiến thắng thật sự chỉ đến với những kẻ dù sức cùng lực tận vẫn không chấp nhận thất bại. Đúng thế, lão già lẩm mồm kia đã nói đúng, chiến tranh là một cơn bệnh, nhưng nó chỉ sát hại những kẻ nào muốn chết. Tuy nhiên, hỡi dân Laurente, nếu nhuệ khí các người đã cạn, ta sẵn sàng chiến đấu một mình với Énée. Ta nguyện hiến thân cho dân tộc Laurente, cho đức vua mà ta hằng tôn kính như cha. Nhưng đừng để lão Drancès dùng lời xúc xiểm phủ nhận niềm tự hào được chiến đấu cho các người ở trong ta... Turnus còn định nói nữa, giọng điệu hằn ố, khiến đây đó dậy lên những chuỗi cười chế nhạo làm lão già sượng sùng tái mặt, thì một sĩ quan phòng vệ ngoài cửa thành băng qua quảng trường, tiến đến trước mặt Latinus, hốt hốt nói: — Tâu chúa thượng, Énée đã động binh. Dân quê vừa báo họ đang ồ ạt tiến về đây. Quân Etrurie trong đội hình chiến đấu cũng đang lần theo sông Tibre, tràn qua cánh đồng. Từ mặt thành, chúng tôi trông thấy cát bụi tung mù mịt. Tiếng thét kinh hoàng nổi lên khắp nơi: — Ta đã nói mà! — Turnus hét to — Đâu phải lúc ca tụng hoà bình, khi quân thù đang lăm le dày xéo quê hương. Tất cả cầm lấy vũ khí! Nhưng hãy cứ bình tĩnh. Quân ta sẵn sàng, lực lượng đồng minh cũng chẳng xa đây lắm. Nếu bọn Énée đến, ta sẽ nghiền nát chúng. Hẳn phóng vút đi, dân chúng vững lòng trước uy dũng của hãn, cất tiếng hoan hô rầm rĩ. Turnus cử người liên hệ với quân đồng minh, duyệt lại hàng ngũ các binh

đoàn Rutule đóng ngoài cửa thành và tung đội kỵ binh ra đồng trống. Hãn nhất quyết không để quân Énée tấn công trước. Muốn đến Laurente từ bờ sông thì chỉ có hai lối. Lối thứ nhất băng qua đồng bằng, lối kia là con đường mòn của bọn chăn chiên, vòng qua đỉnh núi, trở ra phía sau thành phố. Turnus được trinh sát báo rằng Énée đang đưa đại quân tiến về phía núi, giao ngã đồng bằng cho kỵ binh. Turnus liền quyết định ngay. Núi đồi với rừng rậm và thung lũng là nơi thuận tiện cho một trận phục kích. Hãn sẽ chặn Énée lại trong lòng chảo một khe núi. Quân Troie chưa thông thuộc đường lối, chắc chắn sẽ bị lúng túng. Ngay phía trên thung lũng, chỗ con đường độc đạo xuyên qua, có một mặt bằng hiểm trở. Từ vị trí chiến lược kiên cố đó, có thể bắn tên, lăn đá xuống cũng thừa sức hủy diệt một binh đoàn. — Ta sẽ chỉ huy quân mai phục. — Turnus tuyên bố — Messape dẫn đầu đoàn kỵ mã Voisque, đội kỵ binh Latin và Tiburtus sẽ chặn đánh quân Etrurie giữa đồng. Còn ta nhất định sẽ đối đầu với Énée. Trong khi Turnus chuẩn bị tiến quân, cả thành Laurente nhốn nháo, hoảng loạn. Nơi nào cũng có những bộ mặt ảo não, những lời than vãn rên rỉ. Vua Latinus buồn bã lui vào cung điện, chua xót tự trách mình quá hèn yếu đến nỗi gây bao thống khổ cho nhân dân. Ngài không dám và không có biện pháp quyết liệt để thi hành hoà ước với Énée. Cũng vì sự nhu nhược đó mà giờ đây, ngài phải nhận lãnh bao hậu quả tai hại. Ngài không có khả năng lãnh đạo dân tộc, chỉ sẵn sàng chết với nó khi cần thiết. Dù tuổi già mòn mỏi, ngài vẫn cố gượng leo lên mặt thành, hô hào, cổ vũ quân phòng vệ. Ngài ra lệnh cho đào nhiều hào sâu trước cổng, chở nhiều đá lên cao để ném xuống, xây dựng một tuyến phòng thủ phụ, rồi cho đóng cọc vòng quanh. Trên mặt thành, lính canh gân cổ thổi tù và, kêu gọi mọi người ra chiến lũy. Cụ già, trẻ con, đàn bà đều phải dốc sức hỗ trợ binh sĩ trong việc ngăn giặc, giữ thành. Hoàng hậu, có công chúa Lavinie và đoàn tùy tùng theo hộ vệ, đã lên tận đền thờ Minerve. Bà đốt hương trầm toả ngát dây hành lang và bàn thờ, trên đó bày la liệt bao lễ vật quý hiếm. — Ôi! Vị nữ thần, chúa tể của sức mạnh và trí tuệ, hãy mang lại chiến thắng cho chúng tôi, giúp chúng tôi hạ tên cướp Phrygie, cho mảnh đất này thấm đượm máu hãn! Bọn thế nữ

của Amata khép nép cúi đầu trước vị nữ thần Chiến tranh, cũng lập lại lời nguyện cầu náy lửa ấy. Họ khe khẽ ngân những bài ngợi ca các vị thần, ngày thường vẫn êm ả chủ trì công việc đồng áng, nhưng khi lửa chiến tranh bùng cháy, họ lại giống như Pallas, đầu đội mũ đồng, trợn trừng đôi mắt sáng quắc và kiên cường. Thời khắc trôi qua. Kỵ binh đồng minh đã dàn quân khắp cánh đồng. Turnus, trong bộ giáp đỏ chói, ngạo nghễ dẫn đầu đoàn quân, men theo đường mòn lên đỉnh phục kích trên núi cao chót vót. Quân Rutule theo sau, luôn miệng nguyện rửa con dốc gập ghềnh, lởm chởm, khiến sự vận chuyển vũ khí trở nên vô cùng khó khăn. Messape và các thủ lĩnh Latin không phải chờ lâu. Quân Troie và Etrurie đã xuất hiện, và dưới ánh mắt lo âu của Laurente từ trên mặt thành nhìn xuống, hai bên đã mở màn trận kịch chiến. Ngựa đạp lẫn lên nhau, hí vang trời, rồi ngã quy, hất tung bọn kỵ binh xuống đất. Giáo, thương phóng ra tới tấp. Máu đã bắt đầu rơi trong tiếng gào thét hãi hùng. Thoạt tiên, quân Latinus bị đẩy lùi, nhưng liền sau đó họ quay lại phản công ồ ạt theo lời kêu gọi khẩn thiết của Messape. Ánh thép sáng ngời của mũ sắt, áo giáp, nhìn ngờ như sóng xô từng đợt dâng trào. Nhưng rồi những đợt sóng ấy lùi dần, lùi dần, khiến dân Laurente tràn trề hy vọng. Họ reo hò mừng rỡ, ngỡ trận chiến đã rời xa thành lũy. Than ôi! Họ đã hy vọng hão huyền và reo mừng quá sớm. Quân Troie và Etrurie chỉ lùi lại để củng cố hàng ngũ. Bất thần, họ tách thành nhiều mũi nhọn, thọc sâu vào lòng địch, đánh bật ra từng nhóm, rồi quật tới tả đoàn kỵ binh bằng sức mạnh thần tốc. Thế là cả chiến trường hỗn loạn, ngựa không còn nghe lời chủ, phóng nhảy tứ tung, quay cuồng hỗn độn, khiến người càng thêm hoảng vía. khắp nơi, quân Latinus bỏ chạy trước đội kỵ binh của Tarchon và Mnesthée. Vũ khí vút bừa bãi, thân rơi chật đất, máu chảy ngập đồng. Những kẻ gan dạ nhất cũng phải bủn rủn kinh hoàng trước tiếng rống bi thương của bầy ngựa giẫy chết. Trên mặt thành Laurente, dân chúng chấp tay hướng lên trời khẩn nguyện. Thống lĩnh quân đội Tarchon, hiển nhiên là vua Etrurie, liên tục gạt hái nhiều chiến công oanh liệt. Ngọn giáo của ông biết tìm kẻ hở trên giáp sắt quân thù. Chòm lông mũ màu hung phất phơ bay lượn giữa cuộc hỗn

chiến như thần điều tung cánh. Turnus nhận được hung tin về trận thảm bại của đoàn kỵ binh Latin, và biết được quân Tarchon đang uy hiếp thành phố, không còn lực lượng nào để ngăn chặn bước tiến quân vũ bão đó, trừ vài nhóm tàn quân đang cầm cự trong tuyệt vọng. Turnus giận dữ gầm lên rồi tức tốc bỏ cuộc phục kích, dẫn quân quay lại Laurente. Hãn phóng đi trước, chẳng mấy chốc đã đến cung điện của Latinus. Hãn bắt gặp bọn thần dân đang khiếp đảm và khóc tỉ tê, nhà vua thì ngồi ủ rũ trên ngai vàng. — Thôi đừng rên rỉ nữa. — Hãn cất giọng đanh thép — Ta sẽ một mình chiến đấu. Chuẩn bị tế lễ thánh thần đi! Ngày mai sẽ là một ngày trọng đại. Hoặc Énée về âm phủ, hoặc hãn sẽ là chồng Lavinie và là vua của Laurente, kẻ ngoại nhập sẽ thống trị nơi đây, còn ta sẽ chết! Turnus ngẩng cao vầng trán uy nghiêm. Latinus và quần thần không khỏi đem lòng thán phục, dù hãn đã mang đến cho họ bao tai họa. — Này Turnus, — đức vua già khẽ nói — tại sao phải cố chấp đến thế? Con có riêng một vương quốc bất khả xâm phạm, và trong giới quý tộc Rutule hay toàn cõi Latium thiếu gì những thiếu nữ xinh đẹp hơn Lavinie. Định mệnh đã không cho phép ta được chọn một phò mã Latin. Con cũng biết đó, ta không thể nào chống lại số mệnh. Ta đã quá yếu mềm vì tình cảm đối với con, vì những lời hờn trách, những dòng nước mắt của hoàng hậu, nên phải bội ước với Énée. Ta đã bị trừng phạt bởi hai lần thất trận. Nếu một mai con chết, ta buộc lòng phải kết tình giao hảo với quân Troie, thì sao bây giờ ta không thực hiện ngay điều đó để bảo toàn tính mạng cho con? Vì duyên kiếp trái ngang mà con nữ đàn xem nhẹ cha già, tổ quốc và cuộc đời mình sao? — Ta yêu Lavinie, — Turnus thét lên man rợ — đừng lo sợ gì cho ta. Ta thà chết cứ không thể sống mà thiếu tình yêu và danh vọng! Dứt lời, hãn hùng hổ bước đi, bỏ mặc Latinus đứng ngây người bàng hoàng. Amata chạy theo hãn. Bà khóc nức nở và ôm lấy gối người dũng sĩ trẻ tuổi. — Turnus, — bà rên rỉ — con là nguồn hy vọng duy nhất của đời ta. Dù thắng hay bại, định mệnh con cũng đã gắn liền với số kiếp của ta. Ta không thể nào sống để nhìn thấy Lavinie làm vợ tên cướp Phrygie. Tuy nhiên, nếu con còn nghĩ đến ta, ôi đứa cháu thân yêu, con hãy từ bỏ ý định đó đi, đừng đại dột

tranh hùng với Énée, ta tha thiết van nài con đó! — Mẹ ơi, — Turnus dịu dàng nâng hoàng hậu lên — mẹ hãy lau dòng nước mắt, tin tưởng nơi con. Đừng làm con mềm yếu trong phút giây thử thách khắc nghiệt này. Trời đã xế bóng, nên lo nghỉ ngơi. Ngày mai, ngay khi rạng đông đỏ rực chân trời, con sẽ phái một truyền lệnh sứ gặp Énée, yêu cầu được giao đấu với hắn. Như thế, chiến tranh sẽ kết thúc bằng máu của một người thôi. Hắn ngừng nói, cõi lòng tan nát theo từng tiếng thốt ra, nhưng hắn kịp trấn tĩnh và cất giọng lạnh lùng: — ... và Lavinie sẽ thuộc về kẻ chiến thắng. Hắn rời khỏi cung điện. Nhạc thấy hắn, dân Laurente lần tránh với vẻ kinh hãi. Quân hắn dừng lại dưới thành, còn thở hồng hộc vì cuộc leo núi vô ích vừa qua. Xa kia, ngoài cánh đồng, quân Troie và Etrurie đã nổi lửa trại. Énée liên lạc được với đoàn kỵ binh mà chẳng gặp chướng ngại nào trên chặng đường qua núi. Vừa đến nơi, chàng phái một sứ giả đến gặp Latinus yêu cầu một nền hoà bình ngay tức khắc. Ngồi trước biệt xá để nghỉ ngơi ở ngay cổng thành, Turnus có vẻ trầm tư. Để xua đuổi những ý nghĩ đen tối ám ảnh trong đầu, hắn thăm hỏi đàn ngựa. Quân hầu vội vã dắt ngựa ra cho hắn. Chúng đến từ Thrace, nơi nổi tiếng có bầy ngựa thần phong vì sự nhẹ nhàng và tài phóng nhanh như gió thổi. Bờm ngựa óng ánh như lụa vàng, lông trắng như tuyết pha, uy nghi lẫm liệt, ngọn đuôi dài quất mãi vào sườn như sẵn sàng xông vào trận mạc. Turnus gọi tên từng con. — Iarox! Antheus! Những con vật thông minh nhìn chủ với vẻ trìu mến, khiến vua Rutule cảm thấy tâm hồn thư thái. Hắn vuốt ve hai con ngựa thật lâu, đưa tay vỗ về vào ức chúng và chải mãi bờm lông. — Ngày mai, — hắn khẽ nhủ với chúng — hỏi những người bạn trung tín, đừng phản bội ta nhé! Ta giao phó số mệnh ta cho các người, cùng với lưỡi kiếm của ta!

THẦN THOẠI LA MÃ

XV. Đoạn Kết

Những tia nắng đầu tiên của mặt trời chói lọi khắp nơi đón chào một ngày mới vô cùng rực rỡ. Hai đạo quân đối mặt nhau, sẵn sàng giao chiến. Quân Laurente tấp nập, hối hả bên thành lũy. Trên ngọn núi lưng danh qua bao thế kỷ và sẽ được sử sách khắc ghi dưới tên “núi Albain”, nữ thần Junon bồi hồi lặng ngắm cánh đồng, xem đó như là thử thách sau cùng của dân Teucère trên đường tiến tới vinh quang. Turnus đứng oai vệ trên chiến xa do hai con bạch mã kéo, tay cầm những ngọn thương, duyệt qua hàng quân. Hấn cất tiếng hô hào binh sĩ. Latinus đến chào những kẻ bảo vệ thành phố, xe ngài chậm chạp lướt qua các đội ngũ. Rồi vị vua già, vương miện lóng lánh ngang đầu, quay về Laurente, đứng trên thành lũy theo dõi chiến cuộc. Énée và Ascagne cũng duyệt lại đội ngũ. Chiến thắng vừa qua đã đem lại nguồn động viên và phấn khởi cho cả quân Troie và Etrurie. Tarchon khiêm tốn đón nhận những lời khen tặng của Énée. Cả hai cùng làm lễ tạ thánh thần. Énée không quên hiến dâng cho Junon những lễ vật trọng hậu nhất. Chàng những cầu mong chút thiện cảm của nàng, đâu biết rằng, ngay trên ngọn đồi gần đó, ngự giữa vầng mây, vị nữ thần vẫn nuôi trong lòng mối hận thù không nguôi với dân Troie. Vị anh hùng tuốt kiếm ra khẩn nguyện: — Hỡi Mặt trời, Trái đất, thần vương Jupiter và Junon, con gái Saturne, Mars, Thần chiến tranh, và tất cả các thần Rừng, Núi, Sông rạch, Đầm lầy ngự trị nơi đây, hãy chứng giám cho lời thề của ta. Nếu Turnus thắng trong trận thư hùng sắp tới, quân Troie sẽ rời khỏi chốn này, rút về thành Pallantée, chẳng bao giờ dùng đến vũ khí chống lại quân Laurente và Rutule nữa. Còn nếu ta thắng Turnus, ta xin thề rằng ta sẽ không để dân Italie phải lệ thuộc dân Teucère, Latinus, nhạc phụ ta sẽ giữ nguyên ngai vàng và binh lực, thành phố do dân Troie xây dựng bên bờ sông

Tibre sẽ mang tên Lavinie. Hỡi chư thần, có thấu rõ lòng ta? Turnus cũng đặt tay lên bàn thờ long trọng thờ nguyên, tướng soái Laurente cũng thế, họ quả quyết sẽ không tìm cách phá vỡ nền hoà bình, dù cho Énée hay vua Rutule chiến thắng. Quân đồng minh cũng tổ chức tế lễ. Máu cừu và bò mộng thi nhau phun trên các giàn hoả. Đoạn các thầy tư tế rút lui. Giờ thư hùng đã điểm. Lúc đó Junon không dẫn nổi cơn thịnh nộ. Nàng nhắm đếm quân số đôi bên. Quân Latin đông hơn hàng vạn. Với quân số áp đảo như vậy mà đành chịu thua ư? Sao điên rồ thế? Nàng lên vào hàng ngũ quân Rutule, dưới lốt Camersu, vua xứ Amycleos, một trong những đồng minh hùng mạnh của Turnus. — Các người không hổ thẹn sao, giọng nàng rít lên sôi nổi – khi buông lời vũ khí, trở mắt đứng nhìn kẻ khác phải đơn độc xả thân cho các người? Thử kiểm lại hàng ngũ mình xem? Có phải chúng ta đông hơn kẻ thù vạn bội? Khí phách các người nào đã thua kém gì họ? Thế mà, như những đứa bé ngoan ngoãn, các người đành chịu khuất phục trước số mạng và lòng can đảm ư? Turnus thất bại và các người sẽ trở thành nô lệ. Những lời nói đó của Junon khiến bọn lính Rutule hoang mang, chúng bắt đầu xầm xì bàn tán về quyết định của chủ tướng. Bọn Laurente cũng thế, nghĩ mình đã quá vội vã đón nhận một thoả ước hoà bình, mong manh và bất lợi cho thành phố, nên cũng xôn xao muốn cùng đồng minh xé bỏ. Những câu thăm thì phút chốc đã biến thành gào thét. Junon đặc ý vì mưu thâm đã đạt hiệu quả, mỉm cười quay lên đồi. Nhưng thăm thì và gào thét đâu phải là hành động, vị nữ thần thấy cần phô diễn phép lạ để nung chí bọn Latin. Nàng ra lệnh. Thế là trước mắt hai đạo quân, một con diều hâu từ mây xanh bất ngờ đáp xuống mặt nước sông Tibre, rồi bay vút lên, chân quặp theo một con thiên nga trắng muốt. Kỳ diệu thay, cả đàn thiên nga thay vì hoảng sợ trước con diều hâu độc ác, lại cùng nhau ùa đến vây quanh đập cánh, kêu la chí chóc, lao vào kẻ thù mõ lung tung, không những để nó buông tha con mồi, mà buộc nó phải lủi trốn nhục nhã vào khoảng không với đôi cánh tả tơi. — Hỡi quân Latin, – Tolumnius vung cao lưỡi kiếm khỏi đầu hét lên – Énée chính là con diều hâu khát máu, chúng ta là đàn thiên nga hiền hậu ven bờ. Hãy đuổi hăn cút khỏi

nơi này bằng võ lực, đừng để hãn đặng tới vua chúng ta. Nào, hãy siết chặt hàng ngũ. Tiến lên! Điềm vừa rồi chính là khuyến cáo của thần linh. Quân Latin reo hò vang dội. Tolomnius phóng ngọn giáo đầu tiên, cắm phập vào ngực một binh sĩ Arcadien đang ơ hồ đứng tựa tấm khiên của mình. Làn sóng phấn uất dâng trào trong hàng ngũ quân Troie bởi sự vi phạm hiệp ước trắng trợn. Những người bạn của người lính Arcadie xấu số vội phản công bằng một trận mưa tên. Quân Rutule đã ồ ạt xông lên, chẳng chờ miếng đòn đánh trả đó. Bàn thờ ngã đổ, ngọn ngang trong máu. Messape như điên cuồng, nhảy tới đâm lút lưỡi kiếm vào tim một võ quan Etrurie. — Ngừng tay lại! — Énée hét lên với đám quân Troie cuồng nộ – Đừng vi phạm thoả ước, đừng bội thề. Sao lại bất thần xung đột? Chỉ mình ta phải chiến đấu mà thôi. Thần linh... Một tiếng rú cắt ngang câu nói của chàng. Một mũi tên Rutule vút tới, cắm ngập vào vai vị anh hùng. Chàng lao đảo. Máu tuôn ra xối xả. Chàng đau đớn quẫn quại, cảm thấy mọi vật chập chờn như có đám mây che khuất ngang mặt. Chàng đưa tay nắm chặt mũi tên thép khiến da thịt mình đau nhói, toan rút ra. Nhưng vô hiệu. Achate bước tới đỡ chàng, cùng các thuộc hạ dìu chàng vào lều cách xa bãi chiến. Hàng ngũ quân Troie vô cùng hỗn loạn. Tướng sĩ bối rối chẳng biết phải xử trí ra sao. Turnus, thấy được sự hoang mang đó, chợt lóe lên niềm hy vọng đột ngột, Énée không thể chiến đấu được nữa, quân đội y như con rắn mất đầu, nhất định sẽ thảm bại. Hãn giục ngựa, xua quân tiến tới. Giữa lúc binh Troie còn đứng sững sờ, cỗ xe của hãn đã lao vào, gây bao cảnh máu đổ đầu rơi. Hãn hạ lần lượt Sthénéus, Glaucus, Ladès, Thamyrus, Eumédés và bao người khác nữa. Hùng hổ tung hoành cỗ xe phóng vun vút, giữa những thân người thi nhau gục ngã, trông hãn như thần Mars cầm khiên lướt trên những ngọn sóng bạc đầu của sông Hebre¹⁰⁷. — Này quân Troie! Các người hằng khao khát mảnh đất Ausonie. Hãy mở to mắt mà xem các người chiếm được nó như thế nào! Kia! Hãy cào cấu, cắn xé nó bằng hàm răng đẫm máu của các người. Đây, giờ nó đã thuộc về các người rồi đây! Và tiếng cười ghê rợn của hãn cất lên, lạnh lạnh giữa trận chiến xô bồ. Trong lúc binh sĩ bị Turnus sát hại, trong căn lều do Mnesthée

và Sergeste đưa vào, Énée cố hết sức nhổ bật mũi tên thép ra, nhưng cây tên gãy rắc, mà mũi tên vẫn nằm sâu trong da thịt. — Này, Achate, – vị anh hùng ra lệnh – hãy dùng gươm rạch nát vết thương, moi cho bằng được mũi thép nhọn đang làm ta kiệt sức vì cứ rỉ máu mãi ra. Ta muốn được chiến đấu. Nào, nhanh lên đi! — Tôi không dám đâu, – Achate sợ hãi quay mặt đi – nhưng tôi đã cho mời danh y Lapyx, người đã được Apollon truyền cho nhiều bí quyết chữa bệnh. Lão có thể giúp ngài mau lành vết thương. Lapyx được đưa tới bên Énée. Ascagne vừa đỡ cha vừa xót xa đau đớn. Vị anh hùng chống tay trên ngọn giáo, điềm nhiên giữa bao lời than thở, bày vết thương ra cho vị thần y. Từ xa, tiếng thét hấp hối của quân Troie, và tiếng reo mừng thắng trận của quân Rutule dồn dập vang đến. — Thần linh ơi! – Énée lâm râm khẩn vái – Sao lại ngăn ta chiến đấu với tên Rutule kia? Nhưng Vénus muốn tự mình an ủi niềm đau của con, nên đột nhiên, Lapyx thấy xuất hiện trên bàn tay bất lực của lão năm cỏ linh diệp, chỉ có thể tìm thấy trên núi Ida. — Tôi bảo đảm chữa khỏi! – Lão Lapyx cuống quýt reo lên vui mừng. Dưới hiệu lực diệu kỳ của cây long đờm, cơn đau dần xé Énée dịu dần, máu không rỉ nữa, mũi thép nhọn cũng đã văng ra. — Vũ khí đâu? – Vị anh hùng đứng bật dậy, chẳng để vị danh y kịp băng bó vết thương. — Được rồi, ngài có thể chiến đấu ngay, – Lapyx trấn an – nhưng chẳng phải ta cứu chữa ngài đâu, là thần linh đấy! — Cha ơi! – Ascagne ôm cổ cha nài nỉ – Hãy nghỉ ngơi giây lát. Cha còn yếu lắm. — Cha không còn thì giờ, – Énée siết chặt con vào lòng vỗ về – chiến trường réo gọi cha. Vì con mà cha phải chiến đấu. Hãy mãi mãi nhớ lấy và qua con, đời sau sẽ biết quý trọng tổ tiên Troie xưa. Tạm biệt, tạm biệt con... Người ta trao vũ khí cho chàng. Niềm hăng say chiến đấu khiến chàng quên băng vết thương. Chàng phóng ra khỏi lều với ngọn giáo trên tay. Sergeste, và Mnesthée cũng vội vã chạy theo. Quân Troie đang lùi dần và dợm bỏ chạy trước sự tấn công ác liệt của Turnus, chợt thấy hoàng tử và các tướng soái mình hăng trọng vọng, bỗng vụt như hồi sinh. — Tiến lên! – Énée hét to, giọng chàng vang dội khắp đồi núi chung quanh. Trước biến chuyển đột ngột qua lời kêu gọi đó, Turnus đâm hoang mang lo lắng. — Énée! – Hấn thẳm thì

– Y còn sống, y có thể chiến đấu. Ôi! Ta nguy mất! Hẳn dừng xe lại, triệu tập quân sĩ vây quanh như gã mục đồng hối hả tụ họp bầy cừu trước những dấu hiệu đầu tiên của cơn bão. Cơn bão đó chính là Énée. Chưa hề có trận bão nào hung hăng cuồng bạo và hủy diệt con người gớm ghê đến như thế! Trong chớp mắt, theo lệnh Énée, quân Troie tập hợp thành từng khối theo hình mũi nhọn, rồi lằm lằm, hùng dũng thọc sâu vào hàng ngũ quân Rutule. Quân của Turnus chẳng tài nào đương cự nổi, họ gào thét hãi hùng, rệu rã tán loạn, rồi quay lưng bỏ chạy trên cánh đồng mờ bụi. Énée không buồn dừng lại để kết liễu hết những kẻ bị chàng đánh bật ra. Chàng chỉ mãi lo tìm một người: đó là Turnus. Nhưng hỡi ơi! Hẳn đã không còn làm chủ đôi tuấn mã vẫn rầm rập phục mệnh mình trước đây. Bởi vì, phía sau lưng hẳn, trên cỗ xe đang trườn qua bao xác chết phóng đi, có bóng một nữ thần vừa chộp lấy dây cương. Junon muốn cứu mạng Turnus. Giờ đây bảo toàn mạng sống cho hẳn là chút vinh dự cuối cùng của nàng. Đứng trên cỗ xe, nàng giật cương với một tốc độ kinh hồn. Đôi chiến mã như linh cảm có sự hiện diện của thần linh, nên tiếng gọi thân thiết của chủ không thể khiến chúng ngừng lại. Énée lao theo dấu vết kẻ thù. Ngựa của chàng là tặng vật của Evandre, chạy nhanh hơn ngựa Turnus nhiều, nhưng bên cạnh chàng đâu có một thần linh hăm hờ phục thù. Dù tài giỏi đến đâu, chàng cũng không sao đuổi kịp cỗ xe do nữ thần cầm cương. Và trong cơn tức uất vì nguy cơ không đuổi kịp kẻ thù, chàng thẳng tay tàn sát bọn Rutule, không kể tướng soái hay binh sĩ một cách ngẫu nhiên, không lựa chọn. Sucron, Anucus, Talos, Céthégus, Oniles, Echion lũ lượt ngã gục dưới gươm chàng. Chủ nhân một lâu đài hay kẻ ra vào lều tranh, kẻ săn gấu trên núi, hay người lừng thừng lừa bò giữa đồng, gã đàn ông dày dạn hay tên thiếu niên chớm mơ mộng yêu đương, tất thấy đều bình đẳng trong cõi chết. Bao nụ cười, bao chờ đợi, bao giận hờn, trách móc, bao khát vọng, ước mơ, tất cả những gì rạng rỡ, cánh hoa trong trắng hay đài hoa âm u trong lòng người, đều tan thành mây khói trên cánh đồng bị giẫm nát, tan hoang. Người ta chiến đấu hỗn loạn, chỉ còn biết chém và giết để mình được sống. Cuộc tàn sát sẽ kéo dài bao lâu nữa? Énée lau vầng trán ướt đẫm mồ hôi. Chàng quan

sát chiến trường, cuộc chạy trốn mãi miết của kẻ thù, sự điên rồ của bao con người mất hết lý trí đang hùng hổ lẫn xả vào nhau. Làm sao đây? Ta là chủ tướng, ta có trách nhiệm đối với mạng sống của bao người. Chàng kinh hoàng nghĩ rằng bao sinh linh sẽ ngã gục vì chàng, vì danh vọng của chàng như Pallas đã từng gục ngã trước đây. Ôi! Niềm đau vẫn còn nhói buốt trong tim. — Không! Không thể được. Không thể kéo dài như thế. Ta chẳng hề muốn. Ôi, những âm hồn vất vưởng bên sông Styx! Rồi ngẫu nhiên (có thực ngẫu nhiên không, hờ Vénus, người mẹ ân cần?), vị anh hùng đưa mắt nhìn về phía thành Laurente vẫn yên tĩnh lặng lờ. Một ý nghĩ chợt lóe lên trong óc, Énée kêu lên thảng thốt: — Mnesthée, Sergeste! Hai tùy tướng vội chạy đến. Họ chỉ bị thương nhẹ. Énée ra hiệu tập hợp gấp các tiểu đoàn tản mác đó đây, chỉ để quân Etrurie ở lại tiếp tục trận đánh hỗn độn ngoài đồng. Énée bước lên gò đất, ngỏ lời với các chiến hữu. — Turnus từ chối giao chiến với ta. Quân ta phải dùng chiến thuật khác. Nhưng cần phải chớp nhoáng, bất thần đánh úp thành Laurente, trong lúc dân chúng vẫn ngỡ ta bận chiến đấu cách xa thành lũy, chệnh mảng việc phòng thủ. Hãy quên hết nhọc mệt, giơ cao đuốc lên. Quân ta đến khuyến dụ Latinus lần nữa. Nếu lão ta còn chần chừ, ta nhất quyết san bằng cái thành phố đã hai lần bội ước và chôn vùi cư dân dưới đồng gạch vụn. Nói xong, chàng vụt đi. Quân Troie hăm hở theo sau. Họ ồ ạt tiến đến chân thành. Rồi nhóm này quật ngã lính canh ngay bên cổng, trước khi bọn chúng kịp nhận ra đối phương. Nhóm khác bắc thang, ném xuống hào sâu những đồng củi cháy rực. Énée vừa đặt chân lên chiếc thang đầu tiên là quân Laurente đã hoảng loạn, chẳng biết chống đỡ phương nào. Khói bốc lên cuồn cuộn và tên bắn như mưa. Latinus lâm vào cảnh bị đe dọa bởi chính đám thần dân đang lên cơn phẫn nộ. Sự chia rẽ nội bộ của quân thù thuận lợi cho Énée hơn cả lòng dũng cảm. — Hoà bình, hoà bình! — Đám đông hét lên — Tuyên bố đầu hàng. Mở cổng thành ra! — Latinus! — Énée đồng dục nói, đưa tay trở thẳng đức vua đang run rẩy — Dân Italie đã hai lần vi phạm hoà ước. Laurente sẽ phải hứng chịu hậu quả nặng nề. — Turnus là thủ phạm duy nhất, — vị vua già ấp úng — đừng trừng phạt Laurente vì hành vi ngông cuồng

của hăn. Énée cao cả, dùng khắc nghiệt với một quân vương bị thần dân nguyên rủa. Dù sao, đó là lỗi ta. Lỗi do ta! Ôi! Thân ta đây, người muốn xử sao cũng được! Dân Laurente lôi kéo ông lão giữa tràng cười chế nhạo. Đôi mắt thất thần, long bào tơi tả, mái tóc bù xù bám đầy bụi cát, Latinus như kẻ vô hồn, thất thế bước đi. Nỗi hoang mang và tuyệt vọng của ông lão lên đến tột cùng, khi bất chợt ngó thấy xác hoàng hậu, người vợ thân yêu, lơ lửng trên cây đà chính của lâu đài. Amata đã treo cổ tự tử. Nhìn thành lũy bị bao vây, ngõ Turnus đã chết, bà vội vã, cuống cuồng theo hăn trong số kiếp bê bàng. Tựa bên cha, giai nhân Lavinie, gương mặt xanh xao, sầu muộn, đang khóc nước nỡ, tưởng chừng vang động thành phố, nhưng trong cơn rối ren hoảng loạn, chẳng mấy ai buồn thương xót cho nàng, hơn nữa chẳng phải Lavinie là nguyên nhân của bao cảnh hoang tàn đổ nát, bao thống khổ tang tóc đó sao? Trước sự đau đớn của nàng, họ chẳng tiếc lời nguyên rủa. Trong khi đó, Turnus, dù đã chạy thực mạng, bỗng dừng sừng sờ nhận thấy thành phố đang xôn xao với những tiếng hét kinh hãi. — Cái gì thế kia? – Hăn hỏi Messape vừa lái xe vút qua, ngược chiều với hăn. Hăn chẳng nghe rõ câu trả lời của viên tướng, vì ngựa phóng quá nhanh, nhưng qua nét mặt, hăn đã hiểu ra. Hơn nữa, hăn vừa thoáng thấy bóng dáng cao lớn của Énée uy nghiêm trên mặt thành. — Laurente đã thất thủ. Tai họa! Tai họa cho ta! Kẻ thù quái ác nào chẳng buông tha ta, một lần nữa, lại biến ta thành kẻ đào tẩu? Hăn muốn nhảy ra khỏi xe, dù có phải tan xương nát thịt, nhưng một bàn tay đã giữ chặt hăn lại. Hăn nắm tay, dấm ngực, hét lên giận dữ và tuyệt vọng. Hèn! Thiên hạ sẽ bảo hăn là thằng hèn! Cỗ xe hăn không thể thắng từ bấy đến giờ, đột ngột từ từ chậm lại. Những con ngựa ngo ngoác thở đều như đang tự hỏi cái thắng và cây đinh thúc ở đâu? Bàn tay vô hình cầm cương vừa buông ra. Turnus kinh hãi nhảy xuống đất. — Énée đâu? – Hăn hỏi giật giọng một tên lính Laurente cười trên con ngựa trắng xóa vừa từ trong thành ra. — A! Turnus đấy ư? – Tên lính Laurente kêu lên. – Chúng tôi chỉ còn đặt hy vọng nơi ngài thôi. Thành phố đã bị chiếm quá nửa. Hãy đến chiến đấu với Énée. Cái chết của hăn sẽ giúp quân ta phấn khởi. Gã chẳng nói thêm rằng cái chết

của Turnus sẽ chấm dứt bao nỗi khổ đau và chia rẽ trong thị dân Laurente cũng sẽ không còn, nhưng vị vua Rutule đã hiểu. Hắn mỉm cười buồn bã. — Thôi, ta đi. — Rồi hắn phóng lên xe, chớp mắt đã tới thành phố. Énée đã thấy kẻ thù đến. Chàng hủy bỏ cuộc tấn công đánh chiếm Laurente. Số phận thành phố phải chăng tùy thuộc mạng sống của con người giỏi chạy kia? Vị anh hùng thành Troie đẩy các chiến binh muốn đến hỗ trợ chàng ra, rồi hiên ngang bước đến gặp đối thủ. Trận chiến trên đồng ngưng lại như có phép lạ. Bọn thù cũng bỏ dở giao tranh để chăm chú theo dõi trận quyết đấu sắp diễn ra giữa hai người. Lố nhố trên mặt thành, dân Laurente gần như quên hết căm giận và sợ hãi, cũng nín thở đợi chờ cái điều mà giây phút trọng đại này sẽ mang đến cho họ, trong đôi tay nặng nề, sâu thẳm. Và trên núi Olympe, Jupiter ra dấu gọi Junon đến, chư thần cùng lặng lẽ đợi chờ: — Turnus, — giọng Énée sang sảng vang lên — người đây rồi! Từ phút này, người chẳng thể nào thoát khỏi tay ta. Vừa nói, chàng dũng sĩ Troie vừa tiếp tục bước tới. Vũ khí khua rộn rang. Dáng cao lớn của chàng sừng sững uy nghi như một thiên thần. — Ta chờ người đây. — Giọng Turnus kiên quyết — Nếu chỉ mình ta thôi, có lẽ số phận ta đã được định đoạt từ lâu. Nhưng hãy coi chừng bởi ta đang cần cái chết của người đấy! Cùng hung hăng như nhau, cả hai đối thủ đều quăng giáo xuống đất. Họ muốn so kiếm và hai tấm khiên va nhau chan chát. Quanh họ, một sự im lặng tuyệt đối, hãi hùng và bi thảm bao trùm. Một ngọn gió hắt hiu từ những ngọn đồi thoải thoải rừng thông, dưới đồng cỏ, chẳng một tiếng thú kêu. Thiên nhiên cũng như con người, cơ hồ ngưng thở trong giây phút quyết liệt của Định mệnh, vượt lên cả những dự vọng của thần linh và quyền lợi của con người. Người ta chỉ nghe tiếng thép, tiếng đồng chạm nhau chát chúa, tiếng thở hồng hộc của hai kẻ tràn đầy nhiệt tâm và thù hận, nhưng tiếng động đó không vang xa và không vượt khỏi mặt đất. Trận thư hùng khốc liệt của hai người như chìm trong vắng lặng. Trên núi Olympe, Jupiter đặt số phận của Turnus và Énée lên cán cân, với sự công bằng tuyệt đối. Một bên nghiêng dần xuống. — Đấng Jupiter vĩ đại, phu quân yêu quý và chúa tể của ta, — Junon chấp hai tay kêu than — xin rủ lòng thương

xót. Đừng để cho gã Turnus quả cảm... tên Énée kiêu hãnh... — Số phận chúng đã được định đoạt, – Jupiter cất giọng ngọt ngào trước những giọt nước mắt chân thành của Junon – đừng chống chọi thêm nữa, hỡi con gái yêu của Saturne. Hãy khép mình trước quy luật vĩnh cửu. Từ nay chẳng còn điều gì có thể ngăn trở vinh quang đã ước hẹn cho dòng dõi Énée. Ta khuyên nàng đừng nên chống lại việc phải đến. — Ta vâng lệnh ngài, – giọng Junon vô cùng khiêm tốn – ta bỏ mặc con người, với cuộc giao tranh, với nỗi khổ đau của họ. Ta chỉ cầu xin ngài một điều. Đừng để quân Troie biến những người dân Latin mà ta rất quý yêu thành nô lệ. Đừng để chúng đặt lên đầu họ những luật lệ khắc nghiệt, tước đoạt tên gọi, phong tục và ngôn ngữ của họ. Trong những thế kỷ tới, vinh quang của chúng không còn thuộc về Troie nữa. Cát sẽ phủ lên thành phố này. Đừng để cái tên gọi đó tồn tại nữa! — Mọi điều sẽ đúng như ý nàng, nữ thần kiêu hãnh! – Jupiter mỉm cười phán bảo – Dân Latinus sẽ giữ lại tên mình, dân Troie chỉ mang đến cho đại dân tộc sắp ra đời tâm hồn họ thôi. Nay Junon, những dòng giống sinh ra từ dân Ausonie và Teucère sẽ vượt xa tổ tiên họ về đức hạnh. Và chẳng ai lại sùng bái nàng hơn họ. Bấy giờ, bầu trời nóng bỏng chợt dịu mát, nụ cười của Junon vừa hé nở trên đôi môi hồng. Dưới trần, qua đám bụi mù quay cuồng dưới gót chân hai đối thủ, thoát biến thoát hiện, hai gương mặt tái xanh vì hờn căm và mỏi mệt. Tiếng thở quyện vào nhau. Tiếng gươm chạm vào khiên nghe rộn người. Énée và Turnus quần nhau như đôi mãnh hổ với cùng một quyết tâm và tài nghệ như nhau. Nhưng vua Rutule đuối dần. Người ta nhận thấy thế qua những đường gươm hối hả. Bất thần, hấn trượt chân, khuy một gối xuống, lưỡi kiếm vung lên quá nhanh, chạm ngay cạnh tấm khiên của vị anh hùng thành Troie, gãy làm đôi như thủy tinh. Một tiếng kêu tuyệt vọng thoát ra từ cổ họng uất nghẹn của Turnus. Hấn muốn đứng dậy chạy trốn. Nhưng Énée đã dang thẳng tay ra, đưa kiếm về phía trước. Turnus ngã quỵ xuống đất, bắp đùi bị xuyên thủng. Tiếng hò la vang dội cánh đồng, thành phố và bầu trời. Tiếng reo hò vui mừng và tiếng kêu la đau đớn vẳng đến tai thần thánh, lúc bấy giờ đã hoà điệu với nhau, nó chỉ còn là tiếng thở dài bùi ngùi từ mặt đất

vọng lên. Turnus hướng về Énée, đôi tay cầu khẩn. — Ta không cần người thương hại. Số ta đáng chết. Nhưng nếu dưới mắt người, nỗi khổ của một người cha đáng nhận chút ân huệ nào, xin hãy nghĩ đến tuổi già cô quạnh, mà cái chết của ta sẽ mang đến cho Dannus. Ta chấp nhận mình thua. Lavinie sẽ thuộc về người. Người sẽ làm chủ đôi môi nàng, tình yêu của nàng. Nàng sẽ hát ru con người trong nôi. Ôi! Cầu mong hình ảnh êm đềm đó sẽ xóa bỏ hận thù trong người. Hãy để cho ta được sống! Énée, trước những lời van xin thống thiết đó, chợt ngừng cánh tay vừa đưa lên định hạ độc thủ. Lòng chàng thoáng xót xa trước cảnh gã trai trẻ quẫn quại dưới chân, không còn vũ khí tự vệ. Gươm chàng từ từ hạ xuống. Nhưng bất chợt, chàng cúi nhìn trên vai Turnus. Chàng vừa nhận ra cái đai gươm quen thuộc. Đó chính là đai gươm của Pallas mà kẻ chiến thắng xác xược giật lấy trong tiếng cười ngạo mạn. — Để người sống à? — Énée hét lên, giọng chàng ghê rợn đến nỗi tất cả những ai đang hiện diện trên đồng và trong thành phố đều cảm thấy rùng mình sồn gáy — Để người sống à? Không, chính Pallas giết người bằng cánh tay ta! Rồi chàng thọc sâu lưỡi kiếm vào ngực Turnus, trước đôi mắt trợn trừng của kẻ thù. HẾT

THẦN THOẠI LA MÃ

Notes

[← 1] Cuộc chiến thành Troie xảy ra khoảng năm 1184 TCN. Các nhà lịch sử và khảo cổ ngày nay đã tìm được các dấu tích của toà thành ở khu đồi tại tỉnh Canakkalé, miền Tây Bắc nước Thổ Nhĩ Kỳ. Theo các nhà sử học, thành Troie được xây dựng lần đầu trong khoảng niên đại 3000 năm TCN, khu thành gồm 9 thành phố, được xây dựng gần nhau. Phế tích này hầu như chỉ còn vài bức tường và nền gạch cũ nhưng nó cũng đủ chứng minh quy mô lớn lao, hùng tráng của thành Troie khi xưa (ND). Cuốn sách này có hai hệ thống chú thích: Chú thích của người dịch, được kí hiệu (ND) và chú thích của tác giả G. Chandon.

[← 2] Nữ hoàng của các vị thần, là nữ thần hôn nhân và gia đình, trong thần thoại Hy Lạp là Héra. Junon là vợ của Jupiter, tức thần Zeus trong thần thoại Hy Lạp.

[← 3] Một hoàng tử của Argos, có tham gia trận đánh thành Troie.

[← 4] Anh hùng thành Troie, con trai của vua Priam và Hécube, là chồng Andromaque và cha của Astyanax. Chiến công của chàng đã đẩy lùi sự sụp đổ của thành Troie lại mười năm. Chàng đã đánh thắng và giết chết Protésilas, chiến đấu với Ajax và Diomède, phóng hỏa thiêu cháy hạm đội Hy Lạp và cuối cùng giết chết được Patrocle, bạn của Achille. Để trả thù cho bạn, Achille đã ra khỏi căn lều mà chàng tự giam mình suốt sáu tháng rông, để chiến đấu với Hector, hạ được Hector, rồi buộc xác vào xe và kéo đi ba vòng quanh thành. Sau đó, vì xúc động trước lời cầu xin của Priam, Achille đã trả lại xác Hector cho ông.

[← 5] Vua xứ Lycie, người đã chiến đấu cùng dân Troie và bị Patrocle giết chết (ND).

[← 6] Dòng sông ở Troie.

[← 7] Hoàng tử thành Troie, con trai của Anchise và Vénus.

[← 8] Vua của các ngọn gió, cai quản Anémoi, là chủ nhân của các ngọn gió mùa, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Aeolus. [Cả thần thoại La Mã và Hy Lạp đều cùng một tên. Aeolus chỉ là tên tiếng Latin của Éole. Các tên riêng trong tác phẩm này dùng tiếng Pháp. – Tornad]

[← 9] Một tên khác của thành Troie, cũng là tên người xây dựng thành (ND).

[← 10] Thần biển cả, động đất và ngựa, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Poséidon (ND).

[← 11] Một đất nước cổ xưa ở vùng Tiểu Á, nằm giữa Lydia và Cappadocia, trên phần phía tây của cao nguyên Anatolie, trong sách chỉ Troie.

[← 12] Một xứ ở trung tâm Italie xưa, dân là người Latin (ND).

[← 13] Nằm trong vùng đồng bằng Laconia, là thành bang Hy Lạp nổi tiếng nhất bán đảo Péloponnèse.

[← 14] Nữ thần tình yêu, sắc đẹp và dục vọng, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Aphrodite.

[← 15] Thượng đế, vua của các vị thần, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Zeus (ND).

[← 16] Thành phố cổ do dân Phénicie xây dựng, gần Tunis ngày nay.

[← 17] Đô thị cổ ở xứ Phénicie, nay ở phía Nam của Liban (ND).

[← 18] Vua xứ Thessalie, con của Thétis và Pelée. Để chàng không bao giờ bị thương, khi chàng vừa ra đời, bà mẹ đã nhúng chàng vào suối Styx, nhưng lại bỏ sót phần gót chân. Calchas đã tiên đoán về cái chết của Achille ở Troie nên bà mẹ vội giấu chàng ở Skyros, nhưng quân Hy Lạp biết rõ tài năng của chàng nên đã cho Ulysse đi tìm chàng. Achille nhận lời và chiến đấu quyết liệt cho Hy Lạp cho đến lúc Agamemnon chiếm đoạt mất nàng nô lệ Briséis của chàng. Achille giận dữ lui về trại, từ đó quân Troie liên tục chiến thắng. Patrocle, bạn chàng bị Hector giết chết. Để báo thù cho bạn, Achille lại trở ra chiến đấu. Hector tử trận, bị Achille kéo xác quanh thành, khiến Apollon không thể dung tha cho hành động đó. Tuy Achille đã trả lại xác Hector vì lời cầu xin của Priam, nhưng sau đó chàng gục ngã vì bị Pâris bắn tên vào gót chân, vốn là điểm yếu của chàng.

[← 19] Vua Ithaque, được cha truyền ngôi lúc còn sống. Chàng lấy Pénélope và sinh ra Télémaque. Chàng từng là một trong những kẻ cầu hôn Hélène, nên phải tìm cách trốn tránh việc chiến đấu ở Troie, có truyền thuyết nói rằng chàng đã giả điên. Chàng đã nhận ra Achille đang hoá trang thành phụ nữ ở Skyros. Chàng nổi tiếng trong suốt cuộc vây hãm thành Troie nhờ các chiến công cũng như tài mưu lược; là người đã che chở khi Diomède bị trọng thương, là người giết Dolon và vào tận thành Troie cướp ngục của Rhésus, giảng hòa cho Agamemnon và Achille, hiến kế ngựa gỗ, v.v... Sau chiến thắng thành Troie, chàng muốn trở về Ithaque, nhưng lại bị lênh đênh trên biển cả suốt mười năm, trải qua bao chuyến phiêu lưu mạo hiểm, cuối cùng cũng kịp về Ithaque để tiêu diệt đám cầu hôn Pénélope, mưu cầu ngôi báu (ND).

[← 20] Vị vua cuối cùng của thành Troie, dòng dõi Laomédon, có công xây dựng lại thành Troie sau khi bị Héraclès tàn phá. Ông đã chiến đấu chống quân Amazone cùng với dân Phrygie. Ông rất giàu có, có nhiều vợ, trong đó

có Hécube, và có tới 50 con trai, như Hector, Pâris, Hélénos, Déiphobe và nhiều con gái: Cassandre, Créuse, Polyxène... Trong trận Troie, ông đã quá già, không chiến đấu nổi. Ông rất thương Pâris và Hélène. Khi chứng kiến cái chết bi thảm của Hector, ông đã kêu gào xin trả xác và khiến Achille xúc động, đồng ý trả lại. Sau cùng ông bị Néoptolème giết chết khi Troie thất thủ.

[← 21] Con gái vua Tyrr là Mattan, lên ngôi khi vua cha băng hà, sau lấy Sychée. Em trai nàng tên là Pygmalion đã giết chết anh rể để cướp ngôi. Didon bỏ trốn, dẫn theo cận thần, nhiều nhân tài và bọn nô lệ, đến châu Phi dựng thành Carthage, và gặp Énée ở đó.

[← 22] Nữ thần săn bắn, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Artémis.

[← 23] Teucer: Con của thần sông Scamandre và nữ thần núi Ita, do sinh quán được coi là người Crète, di cư sang Troie, là người đầu tiên sùng bái Apollon. Ông là tổ tiên hoàng tộc thành Troie (ND).

[← 24] Người cũng góp công xây dựng thành Troie, đã lấy con gái Teucer nhưng vẫn đối địch với ông (ND).

[← 25] Hoàng tử thành Troie, chồng Vénus, cha của Énée.

[← 26] Con vua Priam, vợ của Énée.

[← 27] Con trai của Énée và Créuse.

[← 28] Một bộ tộc cổ ở Thace, thần dân của Achille.

[← 29] Một bộ tộc giáp biên thùỵ Étolie và Épire, chiến đấu ở Troie dưới quyền Phénix.

[← 30] Vương quốc nơi Ulysse trị vì (ND).

[← 31] Anh hùng thành Troie, con của Priam và Hécube, bị cha vứt bỏ

trên núi Ida vì thầy bói tiên đoán chàng sẽ khiến thành Troie sụp đổ. Được gã mục đồng đưa về nuôi dưỡng, lớn lên Pâris nổi tiếng đẹp trai. Một hôm, trong lúc chàng đang chăn cừu, ba nữ thần Vénus (Aphrodite), Minerve (Athéna) và Junon (Héra) hiện ra nhờ chàng phán xem ai đẹp nhất. Pâris trao ngay quả táo vàng cho Aphrodite vì nữ thần này hứa hẹn sẽ trao cho chàng tình yêu của nàng Hélène xứ Sparte. Từ đó, Junon và Minerve nảy sinh lòng hận thù đối với dân Troie. Pâris được chị là Cassandre nhận ra và được vua Priam đón về. Trong một chuyến thăm Sparte, Pâris bắt cóc Hélène, vợ của Ménélas về, khiến cuộc chiến thành Troie bùng nổ. Pâris bắn chết Achille bằng mũi tên trúng gót chân. Sau này, chàng bị Philoctète bắn tên độc sát hại (ND).

[← 32] Cũng là Pallas hay Athéna, con của thần vương Jupiter, nữ thần tượng trưng cho trí tuệ, đồng thời cũng là thần chiến tranh (ND).

[← 33] Là người tượng trưng cho mưu chước, đã đóng giả một tên lính Hy Lạp để đến gặp dân Troie, khuyên họ mang ngựa gỗ vào thành để cầu sự che chở của thần Minerve, rồi sau đó lại mở ngựa gỗ cho quân Hy núp sẵn trong đó chui ra đánh úp thành Troie.

[← 34] Thành bang cổ đại của Hy Lạp.

[← 35] Nhà tiên tri Hy Lạp, người đã nghĩ ra mưu kế ngựa gỗ (ND).

[← 36] Thần ánh sáng và nghệ thuật, trong thần thoại Hy Lạp cũng được gọi là Apollon.

[← 37] Thần gió đông (ND).

[← 38] Còn có tên là Néoptolème, con của Achille và Déidamie. Sau cái chết của Achille, Pyrrhus đến Troie chiến đấu với Philoctète, sát hại Priam và hoàng tộc, bắt Andromaque làm tù binh rồi say mê nàng. Trở về Hy Lạp, Pyrrhus dẫn theo Hénénos (con trai Priam), xây dựng vương quốc Épire. Vì

ghen với Andromaque, hôn thê của Pyrrhus đã xúi giục Oreste giết chết chàng ở Delphes.

[← 39] Vợ vua Priam (ND).

[← 40] Nở ra từ quả trứng, do Léda, vợ của Tyndare sinh hạ, nổi tiếng là người phụ nữ đẹp nhất thế gian. Nàng bị Thésée bắt cóc mang về Attique, sau đó được hai anh là Castor và Pollux giải thoát đem về Sparte. Nàng được tất cả các anh hùng của Hy Lạp cầu hôn. Sợ những kẻ bị từ chối sẽ đem lòng oán hận, Tyndare buộc họ phải thề sẽ đoàn kết chống lại bất cứ ai tranh đoạt Hélène với kẻ được nàng chọn. Hélène lấy Ménélas. Nhưng Pâris, con Priam, vua thành Troie, đã đến Sparte lúc Ménélas đi vắng, rồi bắt cóc Hélène mang về. Ménélas thúc bách những kẻ cầu hôn trước đây phải giữ lời hứa, thế là trận chiến thành Troie bùng nổ. Sau cái chết của Pâris, Hélène lấy người em là Déiphobe, người mà cô giao cho quân Hy khi thành Troie thất thủ. Ménélas chiếm lại nàng, đưa về Sparte (ND).

[← 41] Nữ thần của nông nghiệp, cây ngũ cốc, sự sinh sản và mối quan hệ người mẹ. Bà là người duy nhất của nhiều vị thần nông nghiệp La Mã được liệt kê trong số Dii Consentes – các vị thần tương đương của La Mã so với nhóm Mười vị Olympie của thần thoại Hy Lạp. Người La Mã coi bà là nữ thần tương đương với nữ thần Déméter trong thần thoại Hy Lạp (ND).

[← 42] Tên người Hy Lạp gọi đất Italie (ND).

[← 43] Một hòn đảo nhỏ ở quần đảo Cyclade, có đền thờ thần Apollon (ND).

[← 44] Tên khác của Teucère.

[← 45] Tên người xưa thường gọi toàn cõi Italie, nhất là trong thi ca.

[← 46] Con gái của Priam và Hécube, được Apollon yêu nên phú cho tài

tiên tri nhưng nàng chối từ. Vị thần đã trả thù bằng cách khiến mọi người không ai tin nàng nữa. Nàng vẫn luôn tiên đoán sự sụp đổ của thành Troie, khiến mọi người đều chế giễu nàng. Khi thành bị chiếm, nàng lần trốn trong đền thờ Athéna và bị Ajax, con Oilée bắt đi rồi trở thành nô lệ của Agamemnon, sau đó sinh hạ cho chàng hai con sinh đôi. Nàng bị Clytemnestre giết chết khi đến Mycène (ND).

[← 47] Các đảo nhỏ trên biển xứ Ionie, ở phía tây Hy Lạp.

[← 48] Thành cổ Hy Lạp, ngay cửa vịnh Acta ngày nay. Năm 31 TCN, Antoine và Octave đối đầu nhau trong một trận hải chiến ác liệt, Antoine đại bại vì sự lui quân của Cléopâtre.

[← 49] Một xứ cổ ở Hy Lạp.

[← 50] Thuộc vùng Épire, đối diện đảo Coroyr.

[← 51] Thành phố ven biển xứ Épire.

[← 52] Dòng họ Pyrrhur.

[← 53] Em song sinh của Cassandre, theo Pyrrhur về Épire, sau được nối ngôi hãn.

[← 54] Tên khác của Pyrrhur.

[← 55] Vợ Hector, sau cái chết của vị anh hùng, đưa con Astyanax và cả gia đình, nàng trở thành nô lệ của Pyrrhur, có nhiều con với hãn, sau bị bỏ rơi và gả cho Hélénius. Theo bi kịch của Racine trích đoạn trong Énéide của Virgile, thì Andromaque là vợ góa của Hector, tù binh của Pyrrhur, bị đặt trước một tình cảnh éo le: hoặc lấy Pyrrhur dù hãn là kẻ thù và đã hứa hôn với Hermione, hoặc mất đứa con Astyanax mà Oreste nhân danh dân Hy Lạp đòi bắt đi. Khi Andromaque chối từ Pyrrhur, hãn ta quay về với Hermione, cô

này liền ruồng rẫy Oreste. Nhưng khi Andromaque, để bảo toàn tính mạng con mình là Astyanax, vờ chấp thuận thành hôn với Pyrrhur, Hermione điên loạn vì hờn ghen, sai Oreste giết chết Pyrrhur. Án mạng xảy ra. Hermione nguyên rửa tên sát nhân dù chính nàng đã ra lệnh cho y và tự sát. Oreste thì bị điên.

[← 56] Theo Odyssée, nàng lấy Pyrrhur. Theo các tác giả bi kịch, nàng hứa hôn với Oreste trước khi diễn ra cuộc chiến thành Troie, nhưng lại bị cha là Ménélas hứa gả cho Pyrrhur vì sự trợ lực của hắn rất cần thiết trong việc triệt hạ thành Troie. Để trả thù việc Pyrrhur đã dan díu với Andromaque, Hermione xúi bẩy Orest giết chết Pyrrhur thì mới chịu lấy chàng.

[← 57] Con trai Agamemnon và Clytemnestre, đã cùng em là Électre báo thù cho cha bằng cách giết mẹ và tên đồng lõa Égisthe (ND).

[← 58] Một tên gọi khác của dòng Scamandre.

[← 59] Cổng thành Troie, nơi đã kéo ngựa gỗ vào (ND).

[← 60] Circé có phép biến đàn ông thành thú vật rồi nhốt vào chuồng, chính nàng ta đã biến bạn hữu Ulysse thành heo, trong khi chàng được nàng yêu và lưu lại trong lâu đài suốt cả năm.

[← 61] Vua xứ Crète, cũng từng cầu hôn Hélène nên phải có mặt trong cuộc vây hãm thành Troie. Trên đường về, gặp phải bão tố, ông khẩn sẽ tế lễ cho thần Poséidon người đầu tiên ông bắt gặp trên bờ xứ Crète. Khốn thay, đó chính là con của ông, ông đành thực hiện cuộc tế lễ rừng rợn. Khi bệnh dịch hoành hành ở Crète, dân chúng nổi loạn đánh đuổi ông đi.

[← 62] Vị vua nổi tiếng về tài bắn cung, thừa hưởng được cung thần của Héraclès. ông cũng cầu hôn Hélène và tham chiến ở thành Troie, nhưng bị răn cản ở đảo Lemnos và bị bỏ rơi theo lời khuyên của Ulysse vì vết thương

bốc mùi lạ. Trong vòng mười năm, ông được Machaon chữa lành và tham gia trận đánh cuối cùng ở Troie, giết chết được Pâris (ND).

[← 63] Đá ngầm hiện hình hải quái sáu đầu, ăn thịt người, đã nuốt sống sáu bạn đồng hành của Ulysse.

[← 64] Cơn lốc biển hiện hình quái vật, đối diện với Scylla, gây nhiều tai nạn thảm khốc (ND).

[← 65] Người khổng lồ, bị Minerve giết chết trong trận chiến chống lại các vị thần, rời lột da làm áo giáp. Từ đó Pallas trở thành biệt danh của nữ thần Minerve.

[← 66] Núi lửa ở đảo Sicile, Italie (ND).

[← 67] Tên khổng lồ có tham gia vụ nổi loạn chống lại các vị thần. Khiếp hãi bởi cái chết của đứa em Pallas, hấn bèn bỏ chạy và bị Minerve rượt theo, ném đảo Sicile lên lưng, đè bẹp hấn xuống. Người Hy Lạp cho rằng các trận động đất trên đảo là do Encelade trở mình (ND).

[← 68] Một dân tộc xưa ở đông bắc châu Phi, sống bằng quả cây lotos, một loại quả ăn vào sẽ khiến người ta quên mất quê hương, xứ sở (ND).

[← 69] Tửu thần (ND).

[← 70] Tên một núi ở Hy Lạp, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là đỉnh Olympia, là nơi thần tiên cư ngụ (ND). [Olympia là tên vùng đồng bằng, không có đỉnh núi nào tên như vậy, đỉnh núi của các vị thần là Olympe (Latin: Olympus). – Tornad]

[← 71] Một đảo ở tây bắc đảo Crète, Hy Lạp, nơi có đền thờ thần Vénus.

[← 72] Người đưa tin của các thần, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là

Hermès (ND).

[← 73] Diêm vương, cai quản âm phủ, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Hadès (ND).

[← 74] Một miền ở châu Phi xưa.

[← 75] Trong thời đại hỗn mang, Érebe xuất hiện cùng với Nyx. Dần dần họ rời nhau, Érebe xuống địa ngục, giải thoát Đêm tối và sinh ra Éros (thần Ái tình).

[← 76] Thần tượng trưng cho hỗn mang thời đại, cùng xuất hiện với Nyx và Érebe, đã từ bỏ Chaos, sau đó sinh ra Ouranos – bầu trời và Gaïa – mặt đất.

[← 77] Thần Mặt trăng, Địa ngục và biển, (thường là ba đầu hay ba mình), con gái của Titan Persès và Astéria. Người ta hay cúng tế nàng trên bàn thờ vào cuối tuần trăng, nàng thường gieo kinh hoàng cho đàn ông trong đêm tối (ND).

[← 78] Đứa con duy nhất của Priam còn sống sót (ND).

[← 79] Một dân tộc cổ của Hy Lạp, có tham gia trận vây hãm thành Troie (ND).

[← 80] Lối xuống âm phủ, theo Virgile (ND).

[← 81] Thần người cá – thần biển (ND).

[← 82] Hải nữ thần – con gái thần biển (ND).

[← 83] Biệt danh của thần Apollon (ND).

[← 84] Sông ở âm phủ (ND).

[← 85] Nữ Nông thần – thần của mùa xuân, nữ hoàng của Âm phủ – vợ Pluton, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Perséphone.

[← 86] Hoàng tuyền, suối vàng ở âm phủ (ND).

[← 87] Con gái Minos, vợ Thésée, si mê con riêng của chồng là Hippolyte, khi bị từ chối bèn vu vạ là bị Hippolyte dùng vũ lực toan cưỡng bức. Thésée cầu Neptune giết chết Hippolyte, Phédre đau khổ tự sát.

[← 88] Con gái Talaos và Lysimane, lấy nhà tiên tri Amphiaraos. Biết mình sẽ chết trong trận vây hãm thành Troie, Amphiaraos lẩn trốn khi quân Hy Lạp rút đi. Nhưng vì ham một chiếc vòng bằng vàng, Eriphyle đã chỉ chỗ ẩn núp của chồng, Amphiaraos buộc con mình là Alemeon hứa phải giết Eriphyle để trả thù. Alemeon đã giữ đúng lời hứa.

[← 89] Lấy Minos, hạ sinh Arine và Phédre. Một thần linh nổi giận đã trừng phạt, khiến nàng yêu cuồng si một con bò mộng. Dedale phải đúc cho nàng con bò bằng đồng, để nàng ảo tưởng đó là bò mộng. Nàng trở thành mẹ của Minotaure (ND).

[← 90] Hoàng tử Calydon, bị đày vì vô tình gây án mạng, trốn ở Arges rồi lấy Deipule, con gáiAdraste, tham gia cuộc viễn chinh của bảy người chống lại Thebes, bị Melanippus đánh trọng thương, Amphiaraos giết hẳn, cắt đầu dâng cho Tydée. Tydée nhai luôn cái đầu ấy, rồi chết dưới lũy thành Thebes.

[← 91] Một trong bảy chủ tướng chết tại thành Phédre (ND).

[← 92] Sông lửa, một trong những dòng sông dưới âm phủ, giao với dòng Cacyte, trở thành sông Acheron.

[← 93] Một trong các vị thần dưới âm phủ, tượng trưng cho cương thường đạo lý, trừng trị những kẻ gây tội ác (ND).

[← 94] Anh hùng Thessalie, lấy Dia, con gái Deinoneus, không mang lễ vật đã hứa với cha vợ, nên bị ông đày đi giữ ngựa. Ixion vờ nhường bộ, mời Deinoneus dự tiệc, rồi ném cha vợ vào lửa. Bị mọi người xa lánh, Ixion bị mất trí, được Jupiter thương tình đưa về núi Olympe. Ixion trả ơn bằng cách quyến rũ Junon, Jupiter đã biến một đám mây ra hình dáng Junon, sự kết hợp giữa Ixion và đám mây đó sinh ra Centauro, cha đẻ của dòng giống Centaures. Ixion bị lửa còn khoe khoang thành tích mình. Bấy giờ Jupiter ra lệnh cho Mercure buộc Ixion vào một bánh xe lửa, quay muôn đời dưới địa ngục.

[← 95] Người khổng lồ, con của Jupiter và Elara. Vì hành hung Léto, hẳn bị Apollon và Artemis giết chết bằng nhiều mũi tên. Có nơi chép rằng hẳn bị Jupiter ném xuống hỏa ngục, chịu cùng một hình phạt như Prométhée (ND).

[← 96] Theo người xưa, đó là chất khí ở ngoài tầng không khí (ND).

[← 97] Sông Mê ở âm phủ (ND).

[← 98] Tên khác của Tửu thần (ND).

[← 99] Một miền xưa ở Ý, nay là Toscans (ND).

[← 100] Tên cổ của Sicile ngày nay.

[← 101] Nằm ở phía tây nam điện Capitole. Cho đến hết thế kỷ I CN, đây là nơi người ta vẫn xô những tử tội xuống (ND).

[← 102] Nữ thần biển cả, con gái Nerée, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Thetis. Themis tiên đoán rằng con của Thétis sẽ vĩ đại và hùng mạnh hơn cha. Chư thần đã thận trọng quyết định cho Thétis lấy một người trần là Pelée. Nhờ sự hỗ trợ của Centaure, quái vật nửa người, nửa ngựa Chiron, Pelée đã đến gần và chinh phục được nàng, dù nàng đã lần lượt biến thành sư tử, rắn, lửa rồi nước. Lễ cưới của nàng diễn ra ở Pelinn, trong hang động của

Chiron, có đủ mặt chư thần tham dự. Thétis là mẹ của Achille (ND).

[← 103] Thần Rạng đông của La Mã, trong thần thoại Hy Lạp được gọi là Éos (ND).

[← 104] Ba vị nữ thần ở âm phủ quyết định sinh mạng con người: Clotho – Thần thêu dệt mạng người, Lachesis – Thần cuốn chỉ tượng trưng cho sinh mạng, Athopos – Thần cắt chỉ (ND).

[← 105] Chàng trai trẻ tuổi thành Troie đã theo Énée đến tận Italie, mà tình bạn thân thiết với Euryale đã trở nên bất tử qua bộ sử thi Énéide của Virgile. Trong cuộc chiến tranh chống bọn Rutule, chàng bị tử thương khi tìm cách phục thù cho Euryale, và bị địch giết chết.

[← 106] Chàng trẻ tuổi thành Troie, bạn thân của Nisus.

[← 107] Dòng sông là biên giới thiên nhiên giữa Hy Lạp và Thổ Nhĩ Kỳ.